د اصحابانو کیسې

ژباړن :

مولوي عبدالهادي حماد

Ketabton.com

ketabton.com - The Digital Library

د اصحابانو کیسې

ژباړن :

مولوي عبدالهادي حماد

ketabton.com - The Digital Library

د کتاب پېژندنه :

نـــــوم	:	داصحابانو کيسې
ژبـــــــــــاړن	:	مولوي عبدالهادي حماد
کمپـــــــــــــــوز	:	په خپله ژباړن
د پښتنې طرحه او انلاين چاري	:	مختار احمد احسان - د لراوبر کتابتون

www.Larawbar.com

LARAWBAR

ketabton.com - The Digital Library

د اصحابانو کيسې

که څوک غواړي ، چې زړه يې نرم سي او د اسلام په حقيقت باندي پوه سي او هغه خوند وڅکي کوم ، چې په اسلام کي پروت دئ نو لاندي د اصحبانو قصې دي مطالعه کړي ځکه د اصحبانو ژوند د مسلمانانو لپاره عملي درس دئ.

ژباړن

مولوي عبدالهادي حماد

ketabton.com - The Digital Library

خطبه او تمهید

نحمده ونصلي ونسلم علي رسوله الکريم واله وصحبه واتباعه الحماة للدين القويم.

امابعد : د الله ﷻ ديوه سپېڅلي بنده حضرت مولاناعبدالقادررائيپوري رحمه الله امر ماته په سنة **۱۳۵۳** هـ ق کي وسو چي زما سره احسان کونکی اوزما تربيت کونکی دئ (امر يې د اصحابانو په اړه وو) چي زه د اصحابانو په اړه څو قصې وليکم په ځانګړي ډول دلږ عمر لرونکو اصحابانو . او د ښځو د دينداری څه حالات په اردو (دڅارې وروسته په پښتو) ژبه وليکم ځکه کوم کسان چي د قصو شوقيان دي هغه ددې پرځای چي ديوې او بلي خوا د درواغو قصې اوري که د اقصې واوري نو د دوی د دين د ترقی سبب به جوړ سي.

ښځي چي د شپې کوچنيانو ته د درواغو قصې کوي که دغه قصې وکړي د ماشومانو زړونه به د اصحابانو د مينې ډک سي د دوی د رنښت او عظمت به يې په زړو کي راسي ديني کارونو ته به يې مينه پيدا سي.

زما لپاره دغه امر منل يولازمي کار وو ځکه زه دده په احسانو کي ډوب وم بل دا چي د الله ﷻ د دوستانو رضا د دواړو جهانو د کاميابۍ سبب کيږي خو د خپلي کم علمۍ په وجه مي زړه نه سوای کولای چي دده مبارک د خوښۍ سره برابر دي دغه کار وکړم. څلور کاله دغه امر ماته تکرارېدی زه د خپلي نه وړتيا څخه شرمېدم د وخت په تېرېدو سره په سنه **۱۳۵۷** هـ ق کي د صفري په مياشت د ماغي ناروغي راپېښه سوه د کار څخه منعه سوم فکر مي وکړی چي دغه خالي ورځي که پدې برکتناکه کار ولګوم ښه به وي ځکه که زما دغه پاڼي ونه منل سوي نو بوختيا خو به مي په يوه برکتناکه کار کي وي.

ketabton.com - The Digital Library

پدې کې شک نسته چې د الله ﷻ د دوستانو قصې او د دوی حالات ددې وړ دي چې سړی تحقيق او څيړنه پکښې وکړي او سبق ځنې حاصل کړي په ځانګړې توګه د اصحابانو رضي الله عنهم حالات چې الله ﷻ د خپل خوږ رسول ﷺ د ملګرتيا لپاره خاص کړي دي. دوی مبارکان ددې حقداره دي چې تابعداري يې وسي. د دوی پرته د الله ﷻ د دوستانو په بيان سره د الله ﷻ رحمتونه نازليږي.

حضرت جنيد بغدادي رحمه الله فرمايي: قصې د الله ﷻ د لښکرو څخه يو لښکر دئ چې مريدانو ته ، د زړنو طاقت په حاصليږي يو چا پوښتنه ځنې وکړه چې ددې لپاره يو دليل سته ؟ ده مبارک په جواب کې ورته وفرمايل: الله ﷻ فرمايي:

[illegible] (1)

ژباړه: د پيغمبرانو د قصو څخه موږ دا ټولې قصې تاته بيانوو چې په سبب يې موږ ستا زړه ته طاقت ورکړو (يوه فايده خو دا سوه) او پدې قصو کې تاته دا سې مضمون رسيږي چې خپله درست او واقعي وي او د مسلمانانو لپاره نصيحت (او د ښو کارکولو) يادول وي.(2)

يوه بله خبره هم په زړه کې د کښينولو وړ ده هغه داده چې ديني کتابونه د نبي ﷺ د حديثو وي ، د بزرګانو د حالاتو د بيان وي ، د مسائلو کتابونه وي او که د مخورو خلګو د ارشاداتو او لارښوونو کتابونه وي پکار نه ده چې يوار وکتل سي او بيا د تل لپاره پر دغه يوار کتلو باندي بسنه وسي بلکې پکار ده چې د غه کتابونه د خپل طاقت مطابق په تکرار سره وکتل سي.

(1) سورة هود الاية (١٢٠)
(2) بيان القرآن

ketabton.com - The Digital Library

ابو سليمان داراني رحمه الله فرمايي: زه ديوه واعظ په وعظ کي کښېناستم دده وعظ زما په زړه کي اثر وکړی کله چي راولاړ سوم هغه اثر ختم سو دوهم ځل ورغلم ورته کښېناستم کله چي راولاړ سوم بيا اثر ولاړی دريم ځل ورغلم بيا ورته کښېناستم ددغه دريم ځل ناستي اثر تر کوره پوري و ،کورته چي ورغلم دالله جل جلاله دنافرمانۍ اسباب مي ټوله مات کړل دالله جل جلاله لاره مي اختيار کړه .

ددیني کتابونو حال هم داسي دئ په يوار چابک کتلو سره يې اثر کم وي په همدې وجه ددیني کتابونو لوستل په بيا بيا په کار دي.

دلوستونکو داسانۍ اودمضامينو په زړه کي کښېنولو په خاطر مي دغه رساله پر دوولسو بابونو اويوه خاتمه باندي وېشلې ده:

لومړی باب: ددين له امله سختۍ تېرول اوتکليفونه زغمل.

دوهم باب: دالله جل جلاله څخه خوف اوويره چي داصحابو کرامو رضي الله عنهم خاص عادت و.

دريم باب: داصحابو کرامو دزاهدانه اوفقيرانه ژوند نمونه.

څلورم باب: داصحابو دتقوا اوپرهيزګارۍ حالت.

پنځم باب:دلمانځه شوق اوپابندي.

شپږم باب:صدقه،ترخپل ځان دنورو اړتياوي مخکي پوره کول ، دالله جل جلاله په لاره کي مصرف کول

اوم باب: بهادري ، همت ، زړورتوب ،شجاعت اودمرګ شوق.

اتم باب: علمي بوختيا اودعلمي محنت نمونې.

نهم باب:دنبي صلی الله عليه وسلم دلاربنوونو عملي کول.

لسم باب:دښځو جذبه اوبهادري اودرسول الله صلی الله عليه وسلم داولادونو بيان.

يوولسم باب:دماشومانو ديني شوق اوپه کوچنيوالي کي ددين پابندي.

دوولسم باب:دنبي صلی الله عليه وسلم سره دمحبت نمونې.

خاتمة: داصحابو کرامو رضي الله عنهم حقونه اوددوی لنډ فضيلتونه .

LARAWBAR

ketabton.com - The Digital Library

لومړی باب

ددين له امله سختۍ تيرول ، تکليفونه او ستونزې ګالل

نبي کريمﷺ او اصحابو کرامو ددين د جوړولو لپاره دومره زيات تکليفونه پر ځانونو باندې تېر کړي دي ،چې موږ نااهلو ته يې اراده کول هم ګران کاردئ د نومړو مبارکو انسانانو په پېښو او ستړې ژوند ليک باندې کتابونه ډک دي موږ دومره د کمزورۍ پر خوا روان يو چې د دوی په احوالو هم ځان نه خبرو ، عمل ورباندې کول خو بېله خبره ده ، نو له همدې امله پدې کتاب کښې د نومړو مبارکو انسانانو څو قصې د نمونې په ډول بيانوم چې ترټولو مخکې د نبي کريمﷺ د يوې قصې څخه پيل کوم ځکه د نبي کريمﷺ يادول د برکت ذريعه ده .

(۱) د نبي کريم ﷺ د طايف د سفر قصه

کله چې څښتن تعالیﷻ نبي کريمﷺ پيغمبر کړ ، نهه کاله رسول اللهﷺ په مکه مکرمه کې تبليغ کاوه او د خپل قوم د اصلاح او ګټې کوشش به يې کاوه مګر په مکه مکرمه کې د يوې کوچنۍ ډلې پرته چې مسلمانان سوي وه اود يوې کوچنې ډلې پرته چې کافران وه مګر د رسول اللهﷺ مرسته به يې کول نور ټوله د مکې اوسيدونکو د رسول اللهﷺ او مسلمانانو د ځورولو لارې لټولې، تکليفونه به يې ور رسول پسخند به يې په واهه آن تر دې چې څه به يې په توان وه په هغه اندازه به يې تکليف ور رساوه ، د نبوت په لسم کال چې کله د نبي کريمﷺ اکا ابو طالب وفات سو د نومړي مړيني د مکې کفارو ته د مسلمانانو د ځورولو نوره لاره خلاصه کړه په دغه وخت کې دوی په ښه ازاده پښه کولای سوای چې خلګ له اسلام او مسلمانېدو څخه منعه کړي ،

ketabton.com - The Digital Library

رسول اللهﷺ او اصحابو کرامو ته تر خپله وسه تکلیفونه ورورسوي ، نبي کریمﷺ په دې موخه طائف ته تشریف یو وړی چې دهغه ځای او سیدونکي (ثقیف) نومي قوم چې یو لوی قوم وومسلمانان سي نو مسلمانان به ددې تکلیفونو څخه خلاص سي او د اسلام دمبارک دین دخپرولو لپاره به یو بنسټ کښېښنودل سي کله چې رسول اللهﷺ طائف ته ورسېدی نو دهغه قوم د مشرانو سره یې خبري پیل کړې چې ددغه قوم نوموتي او مخور مشران ګڼل کېده او د اللهﷻ د پاک دین و لوري ته یې را وبلل او دالله ﷻ د دین ومرستې ته یې متوجه کړه نوموړو کسانو ددې پر ځای چې د اللهﷻ او دهغه د رسولﷺ د دین مرسته وکړي یا لږ تر لږه د عربو مشهوره میلمه پالنه وکړي و رسول اللهﷺ ته یې په بې مخي سره مخامخ جواب ورکړی او د بد اخلاقۍ رویه یې غوره کړه پر دې بد اخلاقۍ باندي یې بسنه ونه کړه بلکي دا یې هم زړه نه قبلول چې رسول اللهﷺ دلته پاته سي. دوی درې واړه چې رسول اللهﷺ مشران بلل او دا یې هیله وه چې دوی به په شرافت سره خبري وکړي د دوي څخه ددې هیلي په خلاف یوه وویل: او هو ! بس یوازي ته وي چې اللهﷻ پیغمبر کړې بل څوک نه وو، دوهم وویل: ستا پرته بل څوک نه و چې اللهﷻ رسول رالیږلی وای ، دریم وویل: زه ستا سره خبري کول نه غواړم ځکه که ته رشتیا د اللهﷻ له لوري څخه پیغمبر یې نو ستا دخبرو څخه مخ اړول خو لوی تاوان دئ (نو ښه دئ چې خبري نه در سره وکړم) او که درواغ وایې نو د درواغجن سره هم خبري نه کوم ، کله چې رسول اللهﷺ د دوی څخه نا امیده سو نو ددغه قوم د نورو خلکو سره یې خبري پیل کړې ځکه رسول اللهﷺ دهمت او خپلواکۍ غرو ، نور خلک هم دمشرانو پر پله روان سوه د رسول اللهﷺ دعوت یې نه ومانه بلکي رسول اللهﷺ ته یې وویل ژر زموږ د ښار څخه ووزه هر ځای چې ستا د خوښي ځای وي هلته ولاړ سه کله چې رسولﷺ په ناامیدۍ سره دهغه قوم څخه را روان سو د هغه قوم ناوړه خلکو په رسول اللهﷺ پسې د کلي هلکان پسې کړه رسول اللهﷺ یې په کاڼو ویشتی ، پسخند به یې په واهه او چک چکي به یې پسي کولې تر داسې بریده چې د رسول اللهﷺ دواړي

ketabton.com - The Digital Library

چپلکې په وينو سرې سوې رسول الله ﷺ د دوی څخه ببرته راغلی کله چې ددغه شراچونکو څخه بې غمه سو نو په لاره کې يو ځای کښېناستی او دا دعا يې وويل:

اللهم اليک اشکو ضعف قوتي وقلة حيلتي و هوني علي الناس يا ارحم الراحمين انت رب المستضعفين وانت ربي الي من تکلني الي بعيد يتجهمي ام الي عدو ملکته، آمري ان لم يکن بک علي غضب فلا ابالي و لکن عافيتک اوسع لي اعوذ بنور وجهک الذي اشرفت له الظلمات وصلح عليه امر الدنيا والاخرة من ان تنزل بي غضبک اويحل علي سخطک لک العتبي حتي ترضي و لاحول ولا قوة الا بک([3])

ژباړه: اې خدايه ! تا ته د خپلې کمزورۍ، ناتوانۍ او په خلګو کې د رسوايۍ شکايت کوم، اې ارحم الراحمين ذاته ! د نا توانانو رب يې ته زما پالونکی يې ما چاته پرېږدې؟ پردی څوک چې مې ووينې تندی را باندې تريو کړي يا مې دښمن ته (پرېږدې) چې هغه ته تا پر ما باندې برلاسی ورکړی وي، اې خدايه ! که ته زما څخه ناراضه نه يې زما د هيڅا پروا نسته ستا ساتنه ما لره بس ده زه ستا دمخ (بلاکيفه) په رڼا پنا غواړم هغه رڼا چې تيارې يې ځلولې دي او د دنيا او آخرت کارونه پرې سم سوي دي زه له دې څخه پنا غواړم چې ته راته په غضب يې او يا راڅخه نا راضه يې ستا نا راضي ترهغه وخته پورې ليرې کول لازمي د ه تر څو راضي کيږې (اې خدايه !) ستا پرته نه بل قوت سته او نه بل طاقت سته.

ښتن تعالي ﷻ چې يو صفت يې قهر دئ د خپل نازولي په ځوريدو يقيناً په قهريږي نو دستي يې جبرائيل ﷺ راواستاوه او رسول الله ﷺ ته يې سلام ووايه بيا يې وويل چې، الله ﷻ

([3]) کذا في سيرة ابن هشام قلت واختلفت الروايات في الفاظ الدعا کما في قرة العيون

ketabton.com - The Digital Library

ستا ټولې خبرې واورېدې او د قوم جوابونه یې هم واورېده یوه ملائکه چې اللهﷻ د غرونو واک او اختیار ورکړی ، اللهﷻ ستا د خدمت لپاره را واستول دستي هغه ملائکه را غلل سلام یې وو ایه د سلام وروسته یې رسول اللهﷺ ته وویل: یا رسول الله ! امر وکړه که ته امر وکړې زه به پر دې قوم باندې غرونه را پورته کړم ټوله به چختانړ (زره ،زره) کړم رسول اللهﷺ چې ډېر زړه سوانده ، رحم لرونکی پیغمبرو ملائکې ته یې په جواب کې وویل: زه د دوی هلاکېدل نه غواړم بلکې زه دوی ته د هدایت دعا کوم که دوی مسلمانان نسي امید لرم چې د دوی په اولادو کې به مسلمانان پیدا سي چې د اللهﷻ عبادت او بندګي به کوي.

فایده: د رسول اللهﷺ په غوره اخلاقو او صبر کې فکر وکړئ څومره صبر یې درلودئ ،څومره مهربانه و هغو بد ورسره کول ده ښه ورسره کول یعني د دوزخ څخه د خلاصېدو او د جنت د پیدا کېدو دعا یې ورته کول ، اوس زموږ حال ته وګورئ موږ په داسې حالت کې قرار لرو چې یو څوک کوچنې ښکنځل راته وکړي نو موږ بله لمبه سو او د هغه څخه داسې بدله اخلو (چې د هغه ښکنځلو څو برابره وي آن تردې) چې ټول عمر مو بدله نه خلاصېږي او نه مو زړه په سړېږي ، پر ظلم سربېره ظلم کوو او بیا د رسول اللهﷺ د تابعدارۍ او محمدي کېدو دعوه هم کوو تاسو ولیدل چې د رسول اللهﷺ سره بد وسوه بیا هم ده ښه ورسره کول یعني د جنت د پیدا کېدو او د دوزخ څخه د خلاصون دعا یې ورته کول.

(۲) د حضرت انس بن نضر AA د شهادت قصه

حضرت انس بن نضر AA یو صحابي و چې د بدر په غزا کې یې ګډون نه و کړی نو موړي پدې وجه چې د اسلام په لومړنۍ لویه غزا کې یې ګډون نه وو کړی پر ځان به یې ملامتیا ویل ډېر

ketabton.com - The Digital Library

خوابدی او په زړه به غمجن و په هرصورت په دې هیله که داسلام بله غزا پېښه سوه حتمًا به ګډون په کښې کوي ، د تقدیر پرېکړه وه چي د احد غزا پېښه سوه حضرت انس بن نضر ﷺ په ډېره مینه او زړورتوب په دې غزا کي ګډون وکړی د غزا په لومړی سر کي مسلمانانو فتحه (برلاسي) تر لاسه کړ خو د یوې تېروتني له امله مسلمانانو ماته وخوړه ، تېروتنه له دې څخه عبارت وه ،چي رسول اللهﷺ ځینو اصحابو کرامو ته دنده ورکړې وه چي د غره پر یوه کوتل به کښیني ، مسلمانان که فتحه ترلاسه کړي او که ماته وخوري باید دوی ولاړ نسي خو له بده مرغه دوی هغه وخت ولاړ سوه چي په لومړیو کي مسلمانانو بریالیتوب تر ګوتو کړ ، کله چي دوی ولاړېده په دوی کي چي څوک آمر و هغه منع کړه چي مه ولاړېږئ خو دوی دا ویل چي کافرانو ماته وخوړه د تیښتي په حالت کي دي باید ورپسي ورسو او د غنیمت مالونه ورڅخه را ټول کړو او دا فکر یې کاوه چي د رسول اللهﷺ امر چي مونږ ته یې دنه ولاړېدو کړی و یوازي د بریالیتوب تر وخته پوري و آخر دا چي مسلمانان له دې ځای څخه ولاړ سوه دجګړې ډګر ته ورسېدل ، تښتېدونکو کافرانو چي دغه ځای خالي ولیدئ نو دوخته څخه یې ګټه واخستل او ددغه لوري څخه یې پر مسلمانانو باندي حمله وکړه مسلمانان د نا خبری په حالت کي وه چي د سختو بریدونو سره مخ سوه د دووطرفونو څخه د کافرانو په منځ کي راغلل په پایله کي د ماتي سره مخ سوه مسلمانان په وارخطایی سره پر هر لوري تښتېدل ، حضرت انس ﷺ ولیدل چي یو صحابي حضرت سعد بن معاذ ﷺ را روان دئ .ده مبارک ورته وویل: اې سعده ! چیري ځې ؟ په الله ﷻ قسم کوم چي د احد دغره څخه د جنت بوی راځي ددې خبري دکولو وروسته یې توره پورته کړه په مېړانه د کافرانو په یوه ډله ورننوتی سخته جګړه یې پیل کړه ترهغه وخته پوري نه راووتی تر څو شهید سو د شهادت څخه وروسته چي وکتل سوه ټوله بدن یې غلبیل سوی و تر اتیاوو زیات زخمونه یې په بدن کي د تورو او غشو وه آن تر دې چي نه پېژندل کېدئ آخر د ګوتو پر بندو وپېژندل سو .

ketabton.com - The Digital Library

فايده:څوک چې په رېښتني او مخلصانه ډول د الله ﷻ د خوښۍ غوښتني په موخه زخمي سي يقيناً به په دنيا کي دجنت بوی ورته راځي حضرت انس ﷺ چې په اخلاص د څښتن تعالي ﷻ د رضا غوښتونکی و په دنيا کي يې د جنت بوی بوياوه که په چا کي اخلاص موجود سي په دنيا کي به د جنت خوندونه ورته راسي ، ما د يوه معتبر سړي څخه چې دحضرت مولانا شاه عبدالرحيم رائپوري مخلص خادم و ـ دده مبارک يوه خبره اورېدلې ده چې ده مبارک ويل: (دجنت خوندونه راځي) د (روژې په فضائلو) کي مي دا قصه ليکلې ده.

۳: د حديبې صلح(دروغي جوړي تړون)د ابوجندل او د ابو بصير ﷺ قصه

رسول الله ﷺ د هجرت په شپږم کال دعمرې کولو اراده وکړه دمکې مکرمې پر لوري روان سو دمکي کافران چې خبر سوه نو د رسول الله ﷺ راتګ يې ځان ته شرم او ذلت ګانه ځکه دوی دکبر اوغرور په نشو مست وه نو له همدې امله يې د مقابلې لاره خپله کړه رسول الله ﷺ چې حديبه نومي ځای ته ورسيدئ په همدغه ځای کي بند سو د رسول الله ﷺ سره سرتيري اصحاب ﷺ ملګري وه چې پر رسول الله ﷺ باندې يې ځان قربانونه خپل افتخار باله ، دستي جنګ کولو ته تيار سوه خو رسول الله ﷺ د مکې دمسلمانو اوسېدونکو له امله (چې هغوی ته ددوی له وجې تکليف پېښ نسي) ـ د جنګ اراده نه کول بلکي دروغي جوړي کوشش يې کاوه سره ددې چې اصحاب ﷺ په پوره مېړانه وجنګ ته تياروه مګر رسول الله ﷺ د کافرانو دومري لحاظ وکړی ، چې دهغوی ټول شرطونه يې ومنل که څه هم اصحابو ﷺ ته دا سي تر زور لاندې روغه جوړه دمنلو وړ نه وه مګر دوی د رسول الله ﷺ تابع وه او ځانونه يې ترې قربانول نو دوی

ketabton.com - The Digital Library

بیا ددومرې مینې سره څه کولای سوای ؟(چې درسول الله ◀ روغـه یې نه وای منلې خامخا یې منل) آن تر دې چې د حضرت عمر ﷛ په څېر مېړنیو لا ومنل. په روغـه جوړه کې یو شرط دا و چې،که دکافرانو څخه یو څوک مسلمان سي او د مکې څخه ومدینې منورې ته هجرت وکړي نو مسلمانان به نوموړي کس بېرته و کافرانو تـه پـه لاس ورکوي او کـه خدای مه کړه د مسلمانانو څخه یو څوک مرتد (کافر) سي نو کافران به دغه کس مسلمانانو ته په لاس نه ورکوي د روغې جوړې دغه پرېکړه لیک لا نه و لیکل سوی چې د ابو جندل ﷛ په نامه یو صحابي راغلی چې د اسلام د راوړلـو وروسـته کفـارو ډېر تکلیفونـه پـر تېـر کـړي وه او پـه ځنځیرانـو یـې تړلـی و دمسلمانانو د مرستې پـه هیلـه پرېـواتی چـې ګونـدې مسـلمانان زمـا مرسـته وکـړي او ددې تکلیفونو څخه به خلاص سم خود هغه پلار (سهیل) چې دکافرانو له خوا وکیل واو تر دغه وخته پوري لا مسلمان سوی نه و بلکې د مکې دفتحې په وخت کې مسلمان سو ـ ابو جنـدل ﷛ یـې پـه چپلاخه وواهه او پر بېرته بیولو یې ټینګار وکړ ، رسول الله ﷺ ورته وفرمایل: چې تـر اوسه خو لا پرېکړه لیک نه دئ لیکل سوی پر موږ باندې لازمه نه ده چې مسلمان تاسو ته وسپارو ، کافرانو نه منل بیا رسول الله ﷺ ورته وفرمایل : دغه یو سړی ماته پـه خواست را پرېږدئ ،کـافران د پخوا په څېر پرضد ولاړ وه هـیڅ یـې نـه منل او ابـو جندل ﷛ و مسـلمانانو تـه د مرسـتې نـارې وهلـې فریاد یې کاوه چې اې مسلمانانو ! زه مسلمان سوی یم او دې کافرانو پر ما ډېرې خوارۍ تیرې کړي دي تا سو مې بېرته په لاس ورکوی ؟ پـه دغـه وخـت کـې چـې دمسـلمانانو پـر زړونو باندې څومره زحمت تېریدئ و الله ﷻ ته معلوم دئ ویل اولیکل یې دبیان توان نـه لـري ، وروسـته د خوږ نبي ﷺ په امر بېرته په لاس ورکړل سو . رسول الله ﷺ تسلي ورکړه او ورته وې فرمایـل چې الله ﷻ بـه ډېر ژر ستا مرسته وکړي او تاته به د خلاصون لاره خلاصه کړي.

د روغـې جـوړې د بشـپړکېدو څخه وروسـته یـو بـل صـحابي ﷛ د ابـو بصـیر ﷛ پـه نامـه هـم مسـلمان سـو او مـدینې منـورې تـه راورسـېدئ کـافرانو دسـتې دوه کسـان پسـې را واسـتول او

ketabton.com - The Digital Library

رسول اللهﷺ ته یې وویل: چې ،و تړون دوفا لـه مخې دغه کس پـه لاس راکړئ رسول اللهﷺ نوموړي صحابي ببرته په لاس ورکړئ ابو بصیر ﷺ ناري کړې چې زه مسلمان سوی یم تاسو مې ببرته په لاس ورکوئ ؟ او ببرته مې ددغه ظالمانو ومنګلو ته سپارئ ؟ رسول اللهﷺ ډاډ ورکړی چې اللهﷻ به ژر تا ته د خلاصون لاره خلاصه کړي. ابوبصیر ﷺ د هغه دوو کافرانو سره یو ځای و مکې ته روان سو. پر لاري ابو بصیر ﷺ ویوه کافر ته وویل چې دا ستا توره ډېره ښه معلومېږي (دا چې صفت خوښونکی سړی ډیر ژر غولیږي) نو دستي هغه کافر خپله توره و مسلمان ابو بصیر ﷺ ته دتیکي څخه را وایستل ورښکاره یې کړه ابوبصیر ﷺ چې توره پـه لاس کـي واخستل سمدلاسه یې پر دغه کافر باندي وچلول مړ یې کړی هغه دوهم کافر چې دا حالت ولیدئ د تیښتي لاره یې خپله کړه وتښتېدئ مدینې منورې ته یې ځان ورساوه رسول اللهﷺ ته یې وویل: یا رسول اللهﷺ ! ابو بصیر ﷺ زما ملګری ووواژه اوس زما واری دئ وژني مې په دغه حالت کي ابو بصیر ﷺ هم راورسېدئ رسول اللهﷺ ته یې وویل: یا رسول اللهﷺ !ستا د دوی سره وعده او تړون و تا هغه پوره کړئ زما او د دوی تر منځ خو هیڅ تړون نسته رسول اللهﷺ ورته وفرمایل: ته جنګ تازه کونکی یې کاشکي ستا یو ملاتړ کونکی وای ابو بصیر ﷺ پوه سو چې که اوس خوک راسي ما به ببرته پـه لاس ورکړي نو دستي ددغه ځای څخه ولاړی او د یوه دریاب پر څنډه یې ژوند کول پیل کړه دمکې خلګ په دې پېښه خبر سو ه. ابو جندل ﷺ ته چې حال ورسېدئ تر توان یې ووتل په پټه یې ځان ور ورساوه دابو بصیر ﷺ سره یو ځای سو ، آخر داچې هر څوک چې به مسلمان کېدئ د دوی سره به یو ځای کېدئ په ډېر لنډ وخت کي د دوی څخه یوه کوچنۍ ډله جوړه سوه (دالله ﷺ دربښتیني دین سره دمیني پـه موخه پـه یوه ډیري سختۍ پـه یوه ځنګله کي تېرولې ځکه)په دغه ځنګله کي چې دوی اوسېدل د خوراک او چیښاک هیڅ انتظام نه و دالله ﷻ د دین پـه خاطر چې پر دوی باندي د لوږي او تندي څخه کوم تکلیفونه تېرېدل والله ﷻ ته معلوم دي مګر د کومو ظالمانو د لاسه چې دوی سرګردانه او لالهانده وه او د دوی د

ketabton.com - The Digital Library

لاسه تښتېدلي وه د هغوی لاره يې بنده کړه کومه قافله چې به د کافرانو راتله دوی به جنګ ورسره کاوه ، آخر دا چې د مکې کافران د مسلمانانو د دغه کوچنۍ ډلې څخه تنګ سوه او رسول اللهﷺ ته يې يو سړی ولیږی او په ډېر عذر او زارۍ يې خواست ورته وکړی چې د اللهﷻ په خاطر دغه بې سره (بې اداري) ډله ځان ته راوبوله او په تړون کي يې داخله کړه تر څو زموږ ته د تلو او راتلو لاره خلاصه سي.

ويل سوی دي: چي کله و ابو بصير AA ته د رسول اللهﷺ اجازه ليک ورسېدئ چي ومديني ته د راتلو اجازه پکښي ليکلې وه ابوبصير AA د مرګ په حال کي و په لاس کي يې دغه ليک و نيوی وفات سو. رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَاَرْضَاهُ.(4)

فايده: کوم څوک چي پر خپل دين ټينګ ودرېږي په دې شرط چي دين يې ريښتني او حق دين وي يعني مسلمان وي نو لوی ، لوی طاقتونه يې هم د خپل دين څخه نه سي اړولای.

۴- د حضرت بلال AA اسلام او تکليفونه

حضرت بلال AA يو نوموتي او مشهور صحابي دئ چي د نبويﷺ مسجد لپاره د رسول اللهﷺ په ژوند کي تل مؤذن (اذان کونکی) پاته سوی دئ نوموړي د يوه کافر مريې و کله چي

(4) (بخاري - وفتح)

ketabton.com - The Digital Library

مسلمان سو نو د مسلمان کېدو له امله ډېر تکليفونه ورکړل سوه (اميه بن خلف) چې د مسلمانانو سخت دښمن و بلال ﷛ به يې د غرمې په وخت پر تودو شګو باندې ستونې ستخ پرې ايستلی و بيا به يې پر سينه باندې يو لو ډبره ورکښېښوده ددې لپاره چې ونه ښورې وروسته به يې ورته وويل: په دې سخت حالت کې مړ سه که خلاصون غواړې نو د اسلام څخه واوړه ، بلال ﷛ په دې سخت حالت کې هم د(اَحَد ، اَحَد) ناري وهلې يعني دا چې د عبادت لايق يو الله ﷻ دئ ، د شپې به يې په ځنځيرانو ټينګ و تړی بيا به يې په کروړو (اغزنو لښتو) واهه د ورځې به يې بيا په دغه زخمي بدن پر تودو شګو و غورزاوه ددې لپاره چې دسخت عذاب له امله به د اسلام څخه واوړي او يا به په دې حالت کې مړ سي آن تر دې چې عذاب ورکونکی به ستړی سو نو ځکه به يې په عذاب ورکولو کې واری سره کاوه کله به د ابو جهل واری و کله به د اميه بن خلف واری و لنډه دا چې هر سړي به کوشش کاوه چې نو موړي مبارک صحابي ته په عذاب ورکولو ځان ستړی کړي کله چې ابو بکر صديق ﷛ دی مبارک په داسې سخت حالت کښې وليدئ نو په پيسو يې رانيوی بيا يې آزاد کړي.

فايده: بت پرستو عربو به بتانو ته خدايان ويل ددې ناوړه کار په مقابله کښې اسلام و خلګو ته د توحيد(دخدای په يووالي) ښوونه کول يعني دا چې الله ﷻ يو دئ بتان خدايان نه دي همدا لامل وو چې بلال ﷛ په ژبه به په تکرار سره وويل: يو دئ، يودئ ، دا دبلال ﷛ دمينې او محبت خبره وه چې د خپل يوه خدای ﷻ سره يې درلوده موږ وينو چې يو ثوک د بل چا سره د لنډ وخت لپاره ددرواغو محبت لري هغه هم دخپل محبوب په نوم اخيستلو سره خوند اخلي او بيا ، بيا يې نوم اخلي نو د څښتن تعالي ﷻ سره چې ثوک محبت او مينه لري ددې مينې به څه حال وي چې په دين او دنيا دواړو کې په کار راځي همدا لامل وو چې بلال ﷛ ته ډېر تکليفونه ورکول کېده آن تردې چې د مکې هلکانو ته به په لاس ورکړل سوتر څو د سپکاوي په موخه يې په کوڅو کې وګرځوي اوده ته يوډول نه يوډول تکليف ورسوي خو د بلال ﷛ زړه دالله ﷻ مينې

ketabton.com - The Digital Library

نیولی و د (یو دی ، یو دی) ذکر یې د خولې څخه نه اچوی دده مبارک د دومره سختو تکلیفونو تېرولو په بدله کې الله ﷻ درسول الله ﷺ په دربار کې د مؤذن دنده ورکړه درسول الله ﷺ سره په سفر او کوردواړو کې د آذان کولو دنده دده د غاړې وه کله چې رسول الله ﷺ وفات سو نوده درسول الله ﷺ څخه پرته ژوند کول او درسول الله ﷺ ځای خالي لیدل نه سوای زغملای نو ددې اراده یې وکړه چې پاته ژوند په جهاد کې تېر کړي په همدې وجه د جهاد کولو په موخه روان سو تر یو وخته پوري مدینې منورې ته نه راغلی یو ځل یې رسول الله ﷺ په خوب ولیدئ رسول الله ﷺ ورته وفرمایل: دا څه ظلم دئ ماته خو بېخي نه راځې؟ کله چې بلال ﷜ ویښ سو دستي د مدینې منورې پر لور روان سو مدینې ته چې ورسېدئ حضرت حسن او حسین ﷠ د اذان کولو امر ورته وکړی ده هم آذان وکړی ځکه د نازولو امر خو داسي نه و چې چا څه پکښې ویلي وای خلکو چې دده آذان واورېدئ درسول الله ﷺ خوږ ژوند وریاد سو دمدینې منورې په خلکو کې شورماشور ګډ سو ښځې هم د کورو څخه په ژړا راووتې (درسول الله ﷺ دبیلتون اور لمبه، لمبه سو خو د چا لاس ته شی نه ورتلی). حضرت بلال ﷜ د څو ورځو د تېرولو وروسته بېرته ولاړی او په شلم هجري کال کې دمشق ته نژدې وفات سو.([5])

۵- د حضرت ابوذر غفاري ﷜ اسلام

حضرت ابوذر غفاري ﷜ یو مشهور صحابي دئ چې وروسته دلویو عالمانو او زاهدانو څخه وګرځېدئ.

([5]) اسد الغابة

ketabton.com - The Digital Library

حضرت علي ﷜ دده په اړه وايي: ابو ذر ﷜ دومره علم لاسته راوړی دئ چې خلک ځني عاجزه دي خو ابوذر ﷜ دغه علم محفوظ ساتلی دئ.

کله چې ابوذر ﷜ ته د لومړي ځل لپاره د رسول اللهﷺ د نبوت خبر ورسېدئ نو ده خپل ورور ته وويل: چې مکې ته ولاړ سه او د رسول اللهﷺ ټول حالات معلوم کړه او خبري يې په ښه غور سره واوره او دې خبري ته هم ځير سه چې رسول اللهﷺ وايي: ماته د آسمان څخه وحي راځي ځان په پوه کړه چې څنګه وحي راځي. دده ورور مکې ته ولاړی د حال معلومولو وروسته بېرته راغلی ابوذر ته يې وويل: ما رسول اللهﷺ وليدئ چې خلکو ته يې په نيکو خويو او نيکو عادتونو امر کاوه او دخولې څخه يې داسي کلام اوربدل کېدئ چې نه شعر و او نه د کائنانو (جادوګري) خبري وي د ابوذر غفاري ﷜ د ورور په دې لنډو خبرو ډاډ ونسو خپله يې د سفر اراده وکړه دستي مکې ته روان سو کله چې مکې ته ورسېدئ برابر مسجد حرام ته ولاړی دا چې ده رسول اللهﷺ نه پېژندئ او د چا څخه پوښتنه کول هم غوره کار نه ورته برېښېدئ نو تر ماښامه پوري په مسجد حرام کي واوسېدئ څرنګه چې د اصحابو دا عادت وو چې د مسافرانو خدمت ، دناتوانو مرسته او ميلمه پالنه به يې کول نو حضرت علي کرم الله وجهه ابوذر غفاري ﷜ کور ته بوتی ميلمستيا يې ورکړه علي ﷜ د پوښتني اړتيا ونه ليده چې د ابوذر ﷜ څخه و پوښتي چې د څه لپاره راغلی يې دوهمه ورځ يې بيا تېره کړه د چا څخه يې پوښتنه ونه کړه چې رسول اللهﷺ څوک دئ دوهم ماښام بيا علي ﷜ بوتی ميلمستيا يې ورکړه فکر يې وکړی چې مسافر دئ د يو کار لپاره به راغلي وي ښايي نن به يې کار نه وي پوره سوی نو پاته سوی دئ علي ﷜ په دوهم ماښام بيا پوښتنه ځني ونه کړه اونه دده څخه داسي څه ښکاره سوه چې علي ﷜ پري وپوهيږي او دده حال معلوم کړي چې دی د څه لپاره راغلی دئ، دريمه ورځ ابو ذر غفاري ﷜ بيا مسجد حرام ته راغلی د چا څخه يې پوښتنه نه وکړه ښايي وجه به يې داوه چې د رسول اللهﷺ سره د دښمنۍ قصې ډيري مشهوري وي چا چې به د رسول اللهﷺ لټه کول هغه

ketabton.com - The Digital Library

به د تکلیف سره مخ کېدئ ده فکر کاوه چې ښایي که زه پوښتنه وکړم هغه به د دښمنۍ فکر وکړي مفت (وړیا) به په تکلیف اخته سم ، دریمه شپه عليAA بوتی پوښتنه یې ځني وکړه چې د څه لپاره راغلي یې؟ او څه مقصد لري؟ ابو ذر غفاريAA لومړی وعليAA ته قسم ورکړی او وعده یې ځني واخیسته چې صحیح حال به راته وایي وروسته یې خپل مقصد ورته وښودئ حضرت عليAA ورته وویل: په اللهﷻ قسم یادوم چې دشک پرته هغه د اللهﷻ رسول دئ سبا چې کله زه ځم هلته به دي بوزم مگر مخالفت بیخي زیات دئ ددي لپاره چې زما او ستا یو ځای تګ معلوم نسي او څوک را څخه ونه ویریږي نو که پر لاري څوک په مخه راغلي زه به پر ضرورت کښېنم بیا به په جامو سمولو اخته سم ته سیده روان سه لنډه دا چې عليAA او ابوذر غفاريAA د نبي کریمﷺ و حضور ته ورسېدل ، ابو ذرAA د رسول اللهﷺ سره خبري وکړي د ستي مسلمان سو رسول اللهﷺ په دې موخه چې ابوذرAA ته تکلیف نه ورسیږي ورته وي فرمایل: اوس خپله مسلماني پټه وساته خپل قوم ته ولاړ سه هر کله چې اللهﷻ مونږ ته بریالیتوب را نصیب کړی بیا به راسي ابو ذر غفاريﷺ وفرمایل: اې د الله رسوله ! قسم په هغه ذات چې زما روح یې په قدرت کي دئ زه به دغه دتوحید کلمه ددغه بې ایمانو په منځ کي په لوړ آواز وایم دستي یې مسجدالحرام ته تشریف یووړی او هلته یې په لوړ اواز وویل:

(اشهد ان لا اله الا الله و اشهد ان محمدا عبده ورسوله) کله چې ده کلمه خلاصه کړه د څلورو طرفونو څخه خلګ پر راپورته سوه دومره یې وواهه چې مرګ ته نژدې سو د رسول اللهﷺ اکا عباس چې په دغه وخت کي لا مسلمان سوی نه و ـ په دې موخه چې ابوذر خلاص کړي وخلګو ته یې وویل: دا سړی د غفار د قبیلې دئ دغفار قبیله وشام ته پر لاري پرته ده او تاسو د شام تجارت کوئ که دا سړی ووژل سي نو و شام ته به ستاسو لاره بنده سي خلګو چې دا خبره واورېده فکر یې وکړی چې زمونږ ټولي اړتیاوي د شام څخه پوره کېږي که د شام لاره بنده سي دا خو لوی تاوان دی نو لدې امله یې ابوذرAA پرېښودئ ابوذر غفاريAA دوهمه ورځ بیا

ketabton.com - The Digital Library

مسجدحرام ته راغلی بیا یې دشهادت کلمه په لوړآواز وویل خلکو ددغه کلمې داورېدلو زغم نه درلودئ دستي پر راوغورځېدل بیا یې وواهه عباس د تیري ورځې په څېر خلاص کړی چي ستاسو دتجارت لاره بندیږي .

فایده: درسول اللهﷺ د منعه کولو په صورت کي چي ابو ذرغفاري‌ رضي الله عنه ته یې امر کړی و چي اسلام پټ ساته بیا هم ده مبارک اسلام ښکاره کړی او وهل یې پر ځان تېر کړه دا دده جوش او جذبه وه ځکه حقیقت داو چي اسلام یو حق دین دئ نو دابو ذرغفاري رضي الله عنه یقین و چي اسلام حق دین دئ نو د چا ټیکه ده چي له ویري به یې اسلام نه ښکاره کوم ؟او رسول اللهﷺ چي دی منع کاوه دا درسول اللهﷺ شفقت او مهرباني وه چي موږ ته خو داسلام په خپرولو کي تکلیفونه ډېر دي باید ددې تکلیفونو څخه دی خلاص وي کېدلای سي چي دی به یې ونه زغمي اصحابو کرامو رضي الله عنهم چي به کله په دغه ډول د رسول اللهﷺ د لارښووني مخالف کار وکړی دادوی دا اللهﷻ اورسول اللهﷺ سره دمیني هغه غلبه وه چي دوی به یې داداره کولو توان نه درلودئ که نه نو ددې مجال خو بیخي دامکانه وتلی و چي دوی دي درسول اللهﷺ څخه مخالف کار وکړي ،یو نمونه به یې په راتلونکي باب کي راسي ، حضرت ابوذر غفاري رضي الله عنه ددې پر ځای چي په دین کي تکلیفونه نه ووینې د رسول اللهﷺ حقیقي تابعداري غوره کړه چي داسلام ښکاره کول دي دا هم یوه لویه خبره وه همدالامل و چي اصحابو تل بریالیتوب لاسته راوړی او په هر میدان کي به دوی بریالي وه د دنیا او آخرت ګټې به یې په برخه وي تر داسي بریده چي یو چا به یو ځلي د شهادت کلمه وویل داسلام تر بیرغ لاندي به راغلی بیا به لوي ، لوي طاقتونو ددین څخه نه سوای منع کولای او لوي ، لوي ظلمونو به ددې د دین څخه نسو ای اړولای .

ketabton.com - The Digital Library

۷- د حضرت خباب بن الارت ﷛ تکليفونــــه

حضرت خبـاب بـن الارت ﷛ دهغـه مبـارکو هسـتو څخـه دئ چـي خپـل ځـان يـې و سـختو امتحـانونو تـه وړانـدي کـړی دئ او دالله ﷻ پـه لاره کـي يـې ډيـر زيـات تکليفونـه تېـر کـړي دي نوموړی هغه مسلمان صحابي دئ چي د پنځو يا شپږو کسـانو وروسـته دسـتي مسـلمان سوی دئ . دهمدې وجهي څخه ده مبارک ډېر تکليفونه ګاللي دي. حضرت خباب ﷛ تـه بـه د اوسـپني زغره ور واغوستل سوه بيا به د غرمې په سختو ګرميو کي و غورځول سو او د زحمت څخـه بـه زياتي خولې ترې بهېدلې کله به داسي وسوه چي ستوني ستخ بـه پـر ګرمـو ډبـرو وغورځـول سـو چي د ډېره زحمته څخه بـه يـې د مـلا غوښـې ورسـتې سـوې او تـوی بـه سـوي حضـرت خبـاب ﷛ د يوې ښځي مريی و کله چي يې باداره خبره سوه چي خباب ﷛ د رسول الله ﷺ سره ملا قـات کـوي نو دې به اوسپنه ګرمه کړه بيا به يې په دغه اوسپنه سر ورداغي . يوه ورځ حضـرت عمـر فـاروق ﷛ په خپل خلافت کي د خباب ﷛ څخـه ده دتکليفونـو پوښـتنه وکـړه چـي د اسـلام پـه لومړيـو کـي کافرانو باندي تېـر کـړي وه ده مبـارک خپلـه مـلا ښـکاره کـړه او وې ويـل تاسـو زمـا مـلا و ګـوری عمر ﷛ چي دده ملا وليده وې ويل ما خو داسي ملا تر اوسه نه ده ليدلې خبـاب ﷛ ورتـه وويـل: کافرانو به زه پر اور وغورځولم کله چي به يې را پورته کړم زما د ملا پـه وازګـه او وينـو بـه اور مـړ سو ، دا داصحابو کرامو ژونـد لـيـک و دومـري سـختـۍ يـې تېـرولـې ددې ددومـره سـختيـو سـره . سره کله چي اسلام ترقي حاصله کړه دغه مبارکو اصحابو به ژړل او ويل به يې چي هسي نه چي دغه ترقي زموږ دتکليفونو بدله وي او آخرت تـه مـو شـی نسـي پـاتـه ، حضـرت خبـاب ﷛ فرمـايـي : يـوه ورځ رسـول الله ﷺ د عـادت خـلاف ډېـر اوږد لمـونځ وکـړی مـوږ پوښـتنه ځنـي وکـړه چـي يارسول الله ﷺ ! دا څومره اوږد لمونځ و ؟ رسول الله ﷺ راته وفرمايل : دا دويري او رغبت لمـونځ و پدې لمانځه کي ما و الله ﷻ ته درې دعاوې وکړې دوې دعاوې قبولې سوې يوه نه سوه قبولـه

ketabton.com - The Digital Library

لومړۍ دعا مي دا وه چي یا الله ﷻ زما امت په قحط سالي سره مه هلاکوې ، دا دعا قبوله سوه ، دوهمه دعا مي داوه چي یا الله ﷻ زما پر امت باندي داسي ظالم آمر مه مقرروې چي زما پر امت دومره ظلمونه وکړي چي بیخي یې ختم کړي ، دا دعا مي هم قبوله سوه ، دریمه دعا مي دا وکړه چي یا الله ﷻ زما په امت کي خپل منځۍ جګړې مه اچوې دا دعا نه سوه قبوله.

حضرت خباب ﷺ د اوه دیرشو کالو په عمر وفات سو دی لومړی صحابي و چي په کوفه کي دفن سو دده د مړیني وروسته حضرت علي ﷺ دده و قبر ته ودرېدئ او وې فرمایل: پر حضرت خباب ﷺ دي الله ﷻ رحم وکړي په خپله خوښه مسلمان سو په خپله خوښه یې هجرت وکړی ژوند یې په جهاد کي تېر کړی او ډېر تکلیفونه یې پر ځان تېر کړل هغه څوک مبارک دی چي قیامت یاد ساتي او د حساب لپاره تیاري کوي ، پر دومري مال باندي صبر کوي چي دده ګذاره په کېږي او خپل بادار یعني الله ﷻ راضي کوي.([6])

فایده: په حقیقت کي د الله ﷻ رضا د دغه کسانو په برخه وه ځکه دوی هر کار د الله ﷻ د رضا لپاره کاوه.

۷- حضرت عمار ﷺ او دده مبارک د مور او پلار بیان

حضرت عمار ﷺ او دده مور او پلار د اسلام لپاره د کافرانو د لاس څخه تر سختو هم زیات سخت تکلیفونه تېر کړل د مکې مکرمې پر توده شګلنه مځکه باندي عذاب ورکول کېدئ نبي کریم ﷺ چي به کله د دوی په لوري ولاړی دوی ته به یې د صبر تلقین ورکاوه او د جنت زیری به یې ورکوی دده پلار حضرت یاسر ﷺ په دغه تکلیفونو کي مړ سو کافرانو تر مرګه پوري آرام

([6]) (اسد الغابة)

ketabton.com - The Digital Library

نه پرېښودئ او مور يې ابوجهل لعين په شرمګاه کې په نېزه ووهل او شهيده سوه د عمار ﷺ مور حضرت سميةﷺ سپين سرې وه خوبيا هم دهيڅ شي پروا يې ونه لرل تر مرګ پورې د اسلام څخه نه واوښته دا په اسلام کې لومړۍ شهيده وه او د اسلام لومړی مسجد يعني مسجد قبا عمار ﷺ جوړ کړی، کله چې رسول اللهﷺ مديني منورې ته تشريف يووړی عمار ﷺ وويل چې د رسول اللهﷺ لپاره د سيورې يو ځای جوړول ضروري دئ چې پکښې تشريف ږدي غرمه آرام پکښې کوي او لمونځ سيورې ته کوي نو حضرت عمار ﷺ اول ډبرې را ټولې کړې او مسجد قبا يې جوړ کړی حضرت عمار ﷺ په جنګ کې په ډېره مينه او جذبه ګډون کاوه يوه ورځ په جنګ کې په جذبه راغلی او وې ويل: ځو د خپلو دوستانو سره يو ځای کېږو د محمدﷺ د ډلې سره يو ځای کېږو په دغه حالت کې تږی سو د او بو غوښتنه يې وکړه يو چا د اوبو پر ځای شيدې ورکړې ده مبارک شيدې وچيښلې بيا يې وويل: مادرسول اللهﷺ څخه اورېدلي دي چې ته به په ژوند کې وروستی شی شيدې چيښې ددغه خبري وروسته شهيد سو د شهادت پرمهال يې عمر شپږنيوي (۹۲) کاله و ځينو بيا يونيم کال کم عمر ښودلی دئ.([7])

۸- د حضرت صهيب ﷺ اسلام

حضرت صهيب ﷺ د حضرت عمار ﷺ سره يو ځای اسلام راوړی ، رسول اللهﷺ د حضرت ارقم ﷺ په کور کې تشريف درلودئ چې دوی دوه هر يو جلا ـ جلا د رسول اللهﷺ په خدمت کې حاضر سوه خو نابېره په دروازه کې سره يو ځای سوه خپلې موخې يې يو و بل ته ځرګندې کړې چې د رسول اللهﷺ فيض لاسته راوړل وه . کوم تکليفونه چې د مسلمانانو ودغه کوچنۍ ډلې ته

([7]) اسد الغابة

ketabton.com - The Digital Library

رسېدل ده ته هم ورسېدل آخر تنګ سو د هجرت کولو اراده يې وکړه خو کافرانو داهم نه خوښول چي مسلمانان هجرت وکړي او يو بل ځای هوسا ژوند وکړي نو په هر چا چي به خبر سو ه چي هجرت کوي نو دهغه د نيولو کوشش به يې کاوه دنورو مسلمانانو په څېر چي کله په صهيب AA خبر سوه چي هجرت کوي په ده مبارک پسي يې هم يو ډله پسي کړه چي وې نيسي او دتکليفونو څخه خلاص نه سي حضرت صهيب AA د غشو کځوړه را وايستل او هغې ډلي ته يې وويل: ګورئ ! تاسو پوهيږئ چي زه ښه غشي ويشتونکی يم تر څو چي زما په لاس کي يو غشی وي هيڅوک به ماته را نژدې نسي که مي غشي خلاص سي نو تر څو چي زما توره په لاس کي وي يو به هم ځان ته نژدې نه پرېږدم او که تاسو پيسې غواړئ نو زه به تاسو ته خپلې پيسې ونښيم ورسئ هغه واخلئ. دوې مينځياني مي په مکه کي دي هغه هم بوزئ ده مبارک چي و خلګو ته دا خبري واورولې هغوی په پيسو راضي سوه دی يې پرېښودئ ده مبارک خپل ځان په پيسو رانيوئ او هجرت يې وکړئ په دې اړه لاندني آيات نازل سو :

❒◆✌☠✑✍✍ ✄✍✍✡❒✍✄☐ ♊◆✌ ④❒⌖⇧❷✖❽ ☼◆▦✍○✽❍🡠
🗏 ★✏✍✄ ✍✞✍❁➬⇔❺⬩✌ ◆↗✏✍◆⇔☠✍✍✍✄
❒◆✄✍✏✦ ❻◆↗↓❒✍✍ ☠✍✍✍✍✍➔☠⌛◆✍⑩☠
✍☠✍✖✍ ([8])

ژباړه: ځيني د خلګو څخه د الله ﷻ د رضا دلټولو لپاره خپل ځانونه په پيسو اخلي الله ﷻ پر خپلو بندګانو باندي زيات نرمي کوونکی دئ.

په دغه وخت کي رسول الله ﷺ په قباء مسجد کښې تشريف درلودئ چي صهيب AA يې وليدئ او ورته وې فرمايل: تا په خپل تجارت کي ګټه وکړه حضرت صهيب AA فرمايي: په دغه وخت کي

(8) البقره الاية (٢٠٧) ، درمنثور

ketabton.com - The Digital Library

رسول اللهﷺ خرماوي خوړلې زما سترګه خوږېدل ما هم په خوراک شروع وکړه رسول اللهﷺ راته وويل: ستا سترګه خوږه ده ته خرماوي خوري ؟ ما ورته وويل: يا رسول اللهﷺ ! وهغه لوري ته يې خورم چې هغه سترګه روغه ده رسول اللهﷺ چې دده جواب واورېدئ وې مسل ، حضرت صهيبAA زيات خرڅ کاوه آن تر دې چې يو ځلې حضرت عمر فاروقAA ورته وويل : چې ته بې ځايه خرڅونه کوې ده مبارک ورته وويل: چې پر نا حقه کار هيڅ ځای خرڅ نه کوم حضرت عمر فاروقAA چې کله وفات کېدئ نو وصيت يې وکړی چې ماته دي حضرت صهيبAA د جنازې لمونځ را کړي.(9)

۹ - د حضرت عمر AA داسلام راوړلو قصه

د حضرت عمرAA پاک نوم هم دمسلمانانو لپاره وياړ دئ دده مبارک دايمان دجذبې له امله (۱۳۰۰) کاله وروسته دکافرانو په زړه کي وېره پرته ده ، عمرAA د اسلام راوړلو څخه مخکې د مسلمانانو په تکليف ورکولو کي مشهور و درسول اللهﷺ د وژني هڅې يې کولې، يوه ورځ د کافرانو يوه جرګه جوړه سوې وه په دغه جرګه کي غوښتنه سوې وه چې څوک به محمدﷺ ووژني ؟ عمرAA وويل: زه به يې ووژنم ، خلګو ورته وويل : ښېشکه ته يې وژلای سې ده هم دستي توره را واخيسته د محمدﷺ د وژني قصد يې وکړی کله چې دی را روان سو پر لاري سعد بن ابي وقاصAA په مخه ورغلی پوښتنه يې ځني وکړه چې چيري ځې اې عمره ! عمرAA ورته وويل : ځمه چې محمدﷺ ووژنم (العياذ باالله) د بنو زهره قوم سعد بن ابي وقاصAAورته وويل : خومره بې فکره سوی يې که ته محمدﷺ ووژني دبنو زهره قوم ، د بنو

(9) اسد الغابة

ketabton.com - The Digital Library

هاشم قوم او دبنو عبد مناف قوم به تا ووژني عمر ﷺ ته درد (غصه) ورغله او ورته وې ويل: فکر کوم چي ته هم بې دينه سوى (مسلمان سوى) يې ؟ نو اول به ستا کار دروکړم يعني وه به دي وژنم بيا به ګورم ، دا خبره يې وکړه توره يې راوکښل سعد بن ابي وقاص ﷺ(10) وويل: هو زه مسلمان سوى يم خپله توره ده هم را وکښل د دواړو طرفو څخه د تورو وارونه شروع سوه دجګړې په اوږدو کي حضرت سعد بن ابي وقاص ﷺ و عمر ﷺ ته وويل: ته لومړى د خپل کور څخه ځان خبر کړه چي ستا خپله خور او اخښى دواړه مسلمان سوي دي ، عمر ﷺ چي دا خبره واورېده د درد څخه ډک سو او برابر د خور کور ته روان سو د خور کور ته چي ورسېدئ دده اخښي حضرت خباب ﷺ چي مخکي يې قصه تېره سوه دروازه تړلي وه دخپلي ميرمني سره يوځاى دقرآنکريم په تلاوت بوخت و عمر ﷺ په زوره دروازه ووهل حضرت خباب ﷺ دده د ږغ سره دننه پټ سو دقرآن کريم سيپاره د چابکۍ له امله دباندي ځني پاته سوه خور يې دروازه خلاصه کړه د عمر ﷺ په لاس کي يو شى و په هغه يې خور په سر کي ووهل او ورته وې ويل: دخپل ځان دښمني ! بې دينه سوې (مسلمانه سوې) يې ؟ دخور تر سر يې ويني رواني سوې عمر ﷺ دننه ورغلى و اخښي ته يې وويل : څه مو کول او دا آواز د چا و ؟ اخښي يې ورته وويل خبري اتري مو کولې عمر ﷺ ورته وويل: ايا تا خپل دين پرايښى او بل دين ته اوښتى يې اخښي يې ورته وويل: که بل دين حق وي نو بيا ؟ عمر ﷺ چي دا واورېدل دستي يې اخښى تر ږيره ونيوى ږيره يې ځني وکښل پر مځکه يې را غوځار کړى ښه يې وواهه خور يې د خلاصولو کوشش کاوه خو ده پرمخ باندي په دومره زور سره په چپلاخه ووهل چي تر مخ يې ويني رواني سوې آخر داخو هم دعمر خور وه ورته وې ويل: موږ په دې وجه وهل کيږو چي مسلمانان سوي يو ببښکه موږ مسلمانان يو څه چي ستا په وس وي هغه وکړه په دغه حالت کي د

---

(10) ځينو علماؤ دده پر ځاى د بل صحابي نوم ليکلي دئ

ketabton.com - The Digital Library

عمر ﭬ پرهغه سپاره ستركي ولګېدې چې په تلوار كي دباندي پاته سوي وه او دقرآنكريم اياتونه پرې ليكلي وه په دغه وخت كي د عمر ﭬ درد په وهلو كم سوى و او دخور وينه يې وليده چې ډېره بهېدلې وه شرم ورغلى نو خورته يې وويل: ښه ته راته ووايه داڅشي دئ ؟ خور يې ورته وويل: ستا لاس نا پاكه دئ ناپاكه لاس ودې سپارې ته نسي ورتلاى عمر ﭬ چې هر څومرې ټينګ سو خو خور يې و بې اودسه او بې غسله چاته د قرآنكريم اياتونه نه وركول آخر عمر ﭬ ولاړى غسل يې وكړى او هغه پاڼه يې واخيستله په دغه پاڼه كي سورة طه ليكلى و او ويل يې شروع كړل ، كله چې تر ✆♐☼✵♉♑♑× 🕮❐☼♦👓 ✂👓✎✦ ♦✋

✆♐🖂⬧🕔❍⬧ ✆♐⬧☟ 🕮❐☼⬧👓🏱 ▫⬧👓👓⇖⇳⌛🡐⑨⇳❄♐❼

❐⬧🕮❐🔔♌🏱⇐ ✂👓🖂🕔❍🖬■❑🗐❐■ 🖉♐🔔♌🗎⇩❷⌘❽✓ ⇮♑⬂⬁

پوري ورسېدئ حال يې بدل سو خور او ا خښې ته يې وويل: ښه دئ ما هم د محمد ﷺ خدمت ته بوزئ ددې خبرې په اورېدلو سره حضرت خباب ﭬ دباندي راووتى او ورته وې ويل: اې عمره! زه تاته زيرى دركوم چې پرون دپنجشنبې په ورځ رسول اللهﷺ داسې دعا وكړه ، چې اې اللهﷻ! په عمر او ابو جهل كي چې كوم يو تاته خوښ وي په هغه سره اسلام ته قوت وركړې يعنې مسلمان يې كړه (دوى دواړه په قوت سره مشهور وه) خباب ﭬ زياته كړه: معلومېږي چې د رسول اللهﷺ دعا ستا په هكله قبوله سوې ده ددې څخه وروسته عمر ﭬ درسول اللهﷺ وخدمت ته حاضر سو او دجمعې په سهار يې اسلام راوړى.([11])

كله چې حضرت عمر ﭬ مسلمان سو د كافرانو مرال ټيټ سو خو بيا هم مسلمانان يوه كوچنۍ ډله وه او په كافرانو ټوله مكه ډكه وه بلكي ټول عرب كافران وه د عمر ﭬ په مسلمانېدو كافرانو نور هم زور واخيستى مشورې او جلسې يې شروع كړې او د با عزته

([11]) خصائص

ketabton.com - The Digital Library

مسلمانانو د له منځه وړلو کوشش يې کاوه او بېلا بېل پلانونه يې جوړول مګر مسلمانانو ته دعمر ﷺ په مسلمانېدو يو وياړ ور په برخه سو هغه داو چي مسلمانانو په مسجدحرام کي په ښکاره لمونځ کول شروع کړه،حضرت عبدالله بن مسعود ﷺفرمايي:دعمر ﷺ مسلمانېدل دمسلمانانو فتحه وه او هجرت يې دمسلمانانو ملاتړو او خلافت يې رحمت و.([12])

۱۰:و حبشې ته د مسلمانانو هجرت او په شعب ابي طالب کي نظر بنده کېدل

حضرت محمدﷺ او مسلمانان په مکة کي دسختو تکليفونو سره مخ وه او ورځ تر بلي تکليفونه د کمېدو پر ځای زياتېدل نوحضرت رسول اکرمﷺ اصحابو ته اجازه ورکړه چي ددې ځای څخه بل ځای ته ولاړ سي زياتو اصحابو کرامو وحبشې ته هجرت وکړی دحبشې پاچا که څه هم عيسايي و تر دغه وخته پوري لا مسلمان سوی نه و مګر د زړه په نرموالي او عدل خوښوني سره مشهور و دخدای تعالي (رجب) په مياشت کي دنبوت په پنځم کال د يوولسو يا دوولسو نارينوو دڅلورو يا پنځو ښځو پوري يوې ډلي وحبشې ته هجرت وکړی د مکې خلګ په پسې سوه چي ولاړ نه سي مګر په لاس نه ورغلل اصحاب کرام حبشې ته ځني ورسېدل حبشې ته چي ورسېدل مسلمانان په هغه ځای کي خبر سول چي دمکې خلګ ټول مسلمانان سوي دي او اسلام غالب سوی دئ دوی مبارکان په دې خبره ډېر خوشحاله سوه او بېرته خپل وطن ته را روان سوه کله چي مکې ته را نژدې سوه ورته معلومه سوه چي پورتنی خبره بې بنسته ده او دمکې خلګ د پخوا په څېر بلکي تر هغه لا زيات دمسلمانانو په زوررولو اخته دي نو ډېر خوابدي سوه ځينو مبارکو اصحابانو بېرته و حبشې ته تشريف يووړی ، ځينو بيا ديو

([12]) (اسد الغابة)

ketabton.com - The Digital Library

چا ځخه پناه واخيسته او مکې ته داخل سوه دغه هجرت ته دحبشې لومړی هجرت ويل کيږي ، ددې ځخه وروسته يوه لويه ډله د درواتيا نارينه و ، اتلس ښځو ځخه جوړه وه په بېل ـ بېل ډول يې وحبشې ته هجرت وکړی دغه هجرت ته دحبشې دوهم هجرت ويل کيږي ، ځينو اصحابو يو هجرت وکړی او ځينو دواړه هجرتونه وکړه ، کافرانو چې مسلمانان وليدل چې په حبشه کې آرام ژوند تېروي نو نور يې درد (غصه) زياته سوه او ډېرې تحفې يې برابرې کړې يوې ډلې ته يې په لاس ورکړې دحبشې پاچا نجاشي ته يې ور واستولې ، همدا ډول يې هغه خاصو کسانو (پادريانو) ته تحفې ورواستولې چې دپاچا سره يې نژدې ناسته درلوده د مکې دکافرانو ډله چې کله حبشې ته ورسېده نو لومړی يې د واکمنانو او پادريانو سره وليدل او تحفې يې ورکړې ددوی ځخه يې وعده واخيسته چې پاچا ته به يې سپارښت کوي بيا دغه ډله د پاچا و دربارته حاضره سوه لومړی يې پاچا ته سجده وکړه بيا يې تحفې ورکړې ورسره يې خپل خواست هم ورته وړاندې کړی چې خواست يې په دې ډول و : اې پاچا ! زموږ دقوم يو ځو بې عقلانو هلکانو خپل زوړ دين پرې ايښې دئ يو نوی دين يې غوره کړی دئ داسې دين دئ چې نه يې موږ پېژنو او نه يې تاسو پېژنی دلته ستاسو هيواد ته راغلي دي دلې او سيږي موږ دمکې مشرانو ، ددغه هلکانو پلرونو ، اکا ګانو او خپلوانو رالېږلي يو چې دغه کسان بېرته له ځانه سره بوزو تاسو دوی موږ ته وسپاری د دوی د خبرې سره سم هغه واکمنانو او پادريانو چې دوی رشوت ورکړی و د دوی طرفداري او پلوي وکړه پاچا ورته وويل : کومو کسانو چې زما په هيواد کې پناه اخيستې وي دخبرې پرته يې تاسو ته نه سو سپارلای لومړی به هغه راغواړم معلومات به ځنې لاسته کوم که چيرې ستاسو خبره صحيح وه نو تاسو ته به يې دروسپارم او که ستاسو خبره درسته نه وه نو ستاسو غوښتنه نه سم پوره کولای ، دستې يې مسلمانان راوغوښتل په لومړی وخت کښې مسلمانان ډېر خوابدي سول چې څه به کوو ، خو د الله ﷻ مرسته او فضل و چې په همت يې دا پرېکړه وکړه چې پاچا ته به ورځو او پاکه خبره به

ketabton.com - The Digital Library

ورته کوو ، کله چې مسلمانان و شاهي دربار ته را ورسېدل لومړی یې سلام ووایه ، دستي یو چا نیوکه پرې وکړه چې دوی د پاچا ادب ونه کړی یعني پاچا ته یې سجده ونه کړه ، مسلمانانو ورته وویل چې زموږ نبيﷺ د الله ﷻ څخه پرته وبل چاته دسجدې کولو اجازه نه ده راکړې ، ددې خبرو وروسته پاچا د دوی د حالاتو پوښتنه وکړه حضرت جعفر ؓ ورمخکې سو پاچا ته یې وویل: موږ په ډېر سخت جهالت کې پراته وو نه مو الله ﷻ پېژانده او نه دهغه په رسولانو خبر وو د ډېرو عبادت به مو کاوه مرداري به مو خوړلې بد کارونه به مو کول خپلوي مو پرې اینبسې وي زورور سړي به کمزوري کس واژه موږ په دې حالت کې وو چې الله ﷻ یو رسول راولېږی داسې رسول دئ چې موږ یې نصب ، صداقت ، ایمانداري او پرهیزګاري ښه پېژنو دغه رسول موږ د یوه الله ﷻ یعنې د شریک پرته و عبادت ته راوبللو د ډېرو او بتانو دعبادت څخه یې منعه کړو ، د ښو کارونو حکم یې راته وکړی ، د بدو کارونو څخه یې منعه کړو ، موږ ته یې د رېښتیا ویلو ، امانتدارۍ ، وصیله رحمۍ ، د همسایه سره د ښه سلوک ، دلمانځه کولو ، روژې نیولو ، خیرات ورکولو او دښو اخلاقو حکم وکړئ ، دزنا ، بدکارۍ ، درواغ ویلو ، دیتیم دمال خوړلو ، پر چا د تهمت ویلو او داسې نورو بدو عملونو څخه یې منعه کړو . موږ ته یې د قرآنکریم ښوونه راکړه موږ په هغه ایمان راوړی او دهغه حکمونه مو ومنل همدا لامل و چې زموږ قوم زموږ دښمنان سوه او دهر ډول تکلیفونو رارسول یې شروع کړه موږ اړ سو چې د خپل نبيﷺ د لارښووني سره سم ستاسو په هیواد کې پناه واخلو . پاچا وویل: کوم قرآن چې ستاسو نبي تاسو ته راوړی دئ د هغه څخه ماته یو څه راوړی حضرت جعفر ؓ د سورة مریم لومړني ایاتونه ورته تلاوت کړه پاچا چې دقرآنکریم دغه ایاتونه واورېده ـ دی او دده پادریان چې دلته موجود وه ټولو ډېر وژړل آن تردې چې ږیرې یې لندې سوې وروسته پاچا وویل: په الله ﷻ قسم یادوم چې دغه کلام او هغه کلام چې حضرت عیسيؑ راوړی دئ دیوه نور څخه را وتلي دی بیا یې دمکې وخلګو ته انکار وکړئ چې زه و

ketabton.com - The Digital Library

تاسو ته دغه مسلمانان نسم سپا رلای دمکې خلګ ډېر خوابدي سوه او ډېر سپک سوه پخپلو منځو کي يې مشوره پيل کړه دمشورې په بهير کي يوه وويل : زه به سبا يو داسي چل وکړم چي پاچا د دوی ريښې پرېکړي ملګرو ورته وويل: داسي کار نه دئ په کار ځکه که څه هم دوی مسلمانان سوي دي بيا هم زموږ خپلوان دي خودغه سړي نه ومنل سبا بيا و پاچا ته ورغلل پاچا ته يې وويل: پاچا صاحب !دغه مسلمانان ستاسو د پيغمبر حضرت عيسي عليه السلام په هکله بې ادبي خبري کوي او وايي چي حضرت عيسي عليه السلام د خدای ﷻ زوی نه دئ پاچا د دوهم ځل لپاره مسلمانان راوغوښتل ، مسلمانان د غوښتني پر مهال د تېر وار په پرتله زيات خواشيني سول په هر صورت مسلمانانو ويلي دي چي موږ پاچا ته ورغلو پاچا راته وويل: تاسو دعيسي عليه السلام په هکله څه وايا ست ؟ مسلمانانو ورته وويل: موږ دعيسي عليه السلام په هکله هغه څه وايو چي الله ﷻ زموږ پر نبي ﷺ باندي نازل کړي دي پاچا ورته وويل: ستاسو پر نبي ﷺ باندي د عيسي ▲ په هکله څه نازل سوي دي ؟ مسلمانانو ورته وويل : عيسي ▲ د الله ﷻ نبي دئ ، د الله ﷻ بنده دئ ، د الله ﷻ روح دئ ، د الله ﷻ کلمة ده ،الله ﷻ د يوې پيغلي (بې واده) ښځي يعني بي بي مريمي رضي الله عنها په وجود کي پيدا کړی او بيا يې وزيږوی. نجاشي پاچا ورته وويل: ستاسو خبري ريشتيا دي ځکه عيسي عليه السلام هم تر دغه خبرو زياتي نه دي ويلي دپاچا سره ناستو پادريانو بک، بک شروع کړی يعني خبري يې سره واړولي خو پا چا ورته وويل: تاسو چي هر څه وايا ست خو حقيقت داسي دئ لکه مسلمانان چي وايي ددې څخه وروسته يې دمکې کافرانو ته ببرته تحفې په لاس ورکړې او مسلمانانو ته يې وويل: تاسو نور په امن کي ياست هر څوک چي تاسو ته تکليف رسوي تاوان به ورکوي بيا يې دغه اعلان هم وکړی چي مسلمانان په امن دي هر څوک چي تکليف ورکوي تاوان باندي لازم دئ.([13])

([13]) (خميس)

ketabton.com - The Digital Library

په دغه وخت کي په حبشې کي د مسلمانانو عزت نور هم زیات سو دمکې د کافرانو ډله سپکه او رسوا سوه په دغه کار دمکې دکافرانو دحسد جذبه نوره هم زیاته سوه او حضرت عمر ﷺ هم اسلام راوړی و دده مبارک په اسلام سره هم دوی ډېر سوځیدل ، دوی غوښتل چي دمسلمانانو سره د نورو خلګو لیدل بند سي او په یو ډول نه په یو ډول د اسلام ډېوه مړه کړي آخر داچي دمکې مشرانو مشوره وکړه۔په مشوره کي یې وویل چي اوس نو د محمد ﷺ وژل ضروري دئ مګر د محمد ﷺ وژل څه آسان کار نه و ځکه بنو هاشم یو لوی خاندان و بنو هاشم که څه هم مسلمانان نه وه مګر د محمد ﷺ و وژلو ته هم تیار نه وه نو له همدې امله کافرانو یو وعده سره وکړه چي د بنو هاشم او بنو عبد المطلب سره پرېکوڼ کوي یعني ددغه دوو قومو سره به نه ځوک خبري ، نه به ځوک ورسره کښېني ، نه به ځوک رانیول او خرڅول ور سره کوي ، نه به ځوک کورته ورځي او نه به یې کورته پرېږدي تر هغه وخته پوري چي دوی نبي کریم ﷺ ومرګ ته نه وي حواله کړي د دوی دغه وعده دخولې پر خبرو خلاصه نه سوه بلکي په عملي ډول یې دمحرم (حسن حسین) په لومړۍ دنبوت په اووم کال یو پرېکړه لیک ولیکی او په مکة مکرمه کي یې و ځړاوه او ټولو خلګو ته یې خبر ورکړی چي ددغه پرېکړه لیک به پوره درنښت کوي او په پلي کولو کي به یې پوره کوشش کوي ددغه پرېکړي له وجهي اصحاب کرام ﷺ د دوو غرونو په منځ کي یعني په یوه سخته وچه مځکه کي چي په (شعب ابي طالب) سره یادېده۔نظر بند سوه نه چا خبري ورسره کولي او نه ځوک ورسره یو ځای کېده او نه دوی د چا سره یو ځای کیدلای سوای نه یې دچا څخه شی رانیولای سوای او نه یې د هغه چا سره ملاقات کولای سوای چي د مکې دباندي څخه به راتلی او نه د دوی څخه ځوک دباندي راوتلای سوای که به راووتی کافرانو به واهه دمسلمانانو څخه که به ځوک یو شی ته اړ سو نو کافرانو به جواب ورکاوه ددوی اړتیا به یې هیڅ نه پوره کول.

ketabton.com - The Digital Library

دغه مبارکو انسانانو چې لږ غله دانه درلوده په لږ وخت کې خلاصه سوه د خوراک هيڅ نه سوه ورپاته ، د سختو لوږو ورته مخ سو ، دلوږو دا سې تکليفونه پرې تېر سوه چې آخر به ددوی اولادونه او ښځو د لوږې د سخت تکليف له امله ژړل ، دوی مبارکان به هم د لوږې څخه په سخت تکليف اخته وه خو د خپل ځان تر تکليف به د اولادونو په لوږه زيات غمګين وه. د څښتن تعالیﷻ پېرزوينه وه چې درې کاله وروسته هغه پرېکړه ليک چې په مکه مکرمه کې ځړېدئ وينو وخوړی اصحاب کرام د پورتني ناورين څخه خلاص سوه پر اصحابو کرامو چې هر څومره لوږې، تندې او تکليفونه تېر سوه خو دوې پر خپل دين ټينګ ولاړ وه. او ددين د خپرولو څخه يې لاس نه وا خيستی.

فايده: پورتني تکليفونه هغه کسانو پرځان تېر کړي دي چې نومونه يې تر اوسه ځلانده دي او موږ ځانو نه ددوی تا بعداران بولو ، د بريالیتوب په ډګر کې د اصحابانو په څېر د ترقۍ خوبونه وينو (او د حقيقي تګ لاري څخه يې ډېر ليرې يو) لږ تر لږه موږ ته هم يو څه فکر کول پکار دي چې دغه مبارکو اصحابانو ددين لپاره څومره قربانۍ ورکړي دي او موږ ددين ، اسلام او مذهب لپاره څه کړي دي ؟او حال دا چې بريالیتوب د کوشش او زيار په نتيجه کې لاسته راځي. موږ غواړو چې هوسا ، ارام او ددنيا په لذته کې ژوند وکړو. په بې دينۍ او عيش کې د کافرانو سره اوږه پر اوږه روان يو د اسلام ترقي دي هم را سره وي، دا کله کيداي سي.

ترسم نه رسی بکعبه ای اعرابی

کين راه که تو می روی بترکستان است

ژباړه: وېرېږم اې صحرايي ! چې وکعبې ته به ونه رسيږې ځکه دغه لاره چې ته پرې روان يې ترکستان ته تلې ده.

LARAWBAR

ketabton.com - The Digital Library

دوهم باب

د الله ﷻ څخه خوف او وېره

اصحاب کرام ﷺ د قربانۍ ورکولو او تکلیفونو تېرولو سره ـ سره د الله ﷻ څخه زیات وېرېدل د دوی د تکلیفونو د نمونې په ډول تاسو څو قصې ولوستلې چې د دین لپاره یې مال، عزت او خپل ځان قرباني کړي وه ، الله ﷻ دې وکړي چې دوی دوېري او خوف څخه یوه لږه حصه په موږ کې هم پیدا سي د بیلګې په ډول د دوی د خوف او وېرې څو قصې بیانوم:

١ د سیلۍ په وخت کې د نبي ﷺ طریقه

حضرت عایشة ؓ فرمایي: کله چې به وریځ، سیلۍ او د اسې نور پېښ سوه د رسول الله ﷺ پر مخ به اثر ښکاره سو او د مخ مبارک رنګ به یې بدل سو کله به د ننه ولاړی او کله به د باندې راووتی او دا کلمة به یې ویل: اَللهُمَّ اِني اَسئَلُکَ خیرَهَا وَ خَیرَ مَافِیهَا وَ خَیرَ مَا اُرسِلتَ بِهِ وَ اَعُوذُبِکَ مِن شَرِهَا وَ شَرِ مَافِیهَا وَ شَرِ مَا اُرسِلتَ بِهِ.

ژباړه: اې خدایه ! ﷻ زه د دې هوا خیر غواړم او کوم څه چې په دې هوا کې دي (چې د باران او نورو څخه عبارت دي) د هغو خیر غواړم او د کوم مقصد لپاره چې دي د غه هوا رالېږلې ده د هغه خیر غواړم اې خدایه ﷻ ! زه د دې هوا د شر څخه پنا غواړم کوم څه چې په دې هوا کې دي د هغه د شر څخه پنا غواړم او د کوم څه لپاره چې دي رالېږلې ده د هغه د شر څخه پنا غواړم. کله

ketabton.com - The Digital Library

چي به باران شروع سو رسول ﷺ به خوشاله سو ،حضرت عايشه رضي الله عنها فرمايي: ما د رسول ﷺ څخه پوښتنه وکړه چي اې د الله ﷻ رسوله ! خلک چي وريځ ويني خوشاليږي ته تر هغه وخته پرېشانه يې چي باران شروع کېږي رسول الله ﷺ وفرمايل: زه څه باور نلرم چي په دې وريځ کي به د الله ﷻ عذاب وي او که به باران وي، دعاديانو قوم دا عادت درلودئ چي وريځ به راغله دوى به خوشالېدل يوه ورځ وريځ راغله دوى خوشاله وه چي باران دئ مګر په هغه وريځ کي د الله ﷻ عذاب و ټوله يې هلاک کړه.(14)

الله ﷻ د عاديانو په اړه فرمايلي دي:

•✍︎⍰⌛︎⍄◑♦︎✌︎⬄○⑩✌︎ ♐︎☪︎⇳⌀❻♘♦︎↘︎ ←■⬃❐❐📖♦︎❻ ♐︎●☺■⬛︎⬥◽︎
⊁⊠⓿⌛︎⍐♎︎ ☎︎⊁❑↗︎♑︎♐︎⬥♘ ⇗☠︎⌀&︎☞︎☺♦︎③♑︎⑩⬃❐❐📖
♐︎♦︎✌︎ ◆❑➔♎︎ ⇗✍︎♦︎✉︎ 🗐 ♐︎♦︎☼↖︎❷♑︎➲⍄▦❼☜︎ ⌧♈︎⌀❻♘♦︎↘︎
♐︎❑&︎❸♑︎▫︎ ⌀⊠③⌀❻ ☎︎ ⌚︎♑︎○⍰✉︎ ☹↗︎⬇︎▫︎⬛︎⍐☓︎⬃➔♦︎✌︎⬄♒︎♐︎⊁
❑✍︎↗︎☝︎ ↖︎❷♑︎♓︎✌︎⍐⑨➔✍︎ ⇦⌘︎⌀⬀ ∢☹➚♑︎♑︎❑📖 ⬉☢︎⊁⊠⓿♦︎↖︎
☎︎⊁❑←⬥♦︎⌨︎⇳⌚︎❒🕯︎⬥◽︎ ♐︎❑&︎⌀♒︎▯♦︎❻ ⌘︎❷⍄✌︎❒🕯︎⍰✉︎ ⊚↗︎⬄⌀⊠★
⍐⌨︎♑︎♑︎⌚︎⊠⓿⊠☝︎ 🗐 ⇗☠︎↙︎&︎←☸︎⬂▤⌚︎✽○♦︎✌︎ ⬥♦︎⍰◑ ⊁❽♦︎❷↖︎③ ⬥⬥
♦︎×✓♑︎✌︎⌘︎❷⇳☓︎←☺⍄♑︎♐︎⊁ ♦︎⚐︎⇗❑⬥◑⍄♑︎♐︎⊁ ❽⌘︎❽⍄♑︎⬥✞︎
(15) ⇦⌘︎⍰⬀

ژباړه: دعاديانو قوم چي کله وريځ وليده چي د مځکي پر لوري راروانه وه نو وې ويل: دا وريځ پر موږ باران اوروي (الله ﷻ وفرمايل) نه داسي نه ده بلکي دا هغه عذاب دئ چي تاسويې د راتلو ژر غوښتنه کول (او پيغمبر ته به موويل: که ته رېښتنى يې نو پر موږ عذاب راولـه ، الله ﷻ

---

(14) درمنثور

(15) سورة الاحقاف الاية (٢٤)

ketabton.com - The Digital Library

يې په دې ډول بيان کړی دئ:) يوه سخته سيلۍ ده چې سخت عذاب پکښې دئ او هر شی به د الله ﷻ د حکم سره سم تباه کړي وروسته د هغه سيلۍ په وجه ټول داسي هلاک سوه چې دودانيو پرته هيڅ نه پکښي ښکاريدل (الله ﷻ فرمايي:) موږ په دغه ډول مجرمانو ته عذاب ورکوو.(16)

فايده: تاسو وګورئ چې هغه څوک چې ددنيا او آخرت سردار دئ دومره زيات د الله ﷻ څخه ويريږي سره له دې چې ټولو ته معلومه ده چې الله ﷻ په قرآنکريم کي د رسول ﷺ سره وعده کړې ده چې ستا په شتون کي به ودوی ته عذاب نه ورکوم ددې وعدې سره ـ سره بيا هم رسول الله ﷺ ته د سيلۍ او وريځي د راتګ په وخت کي به دتيرو قومونو عذاب ور په ياد سو.

د رسول الله ﷺ په حال کي يو څه فکر کول پکار دي که تاسو وګورئ موږ هر وخت په ګناهونو کي اخته يو زلزلي او نور ډول ـ ډول عذابونه ووينو بيا هم ددې پر ځای چې د الله ﷻ څخه و ويريږو ، توبې و باسو او لمونځونه وکړو بې ځايه تحقيقات شروع کړو.

۲- په تياره کښي د حضرت انس ﷺ عمل

نضر بن عبدالله ﷺ فرمايي: د حضرت انس ﷺ په ژوند کي يوه ورځ دورځي تياره خوره سوه زه د حضرت انس ﷺ و حضور ته ورغلم او ورته ومي ويل: چې د نبي ﷺ په زمانه کي هم دا ډول شيان راتلل انس ﷺ راته وويل: د نبي ﷺ په زمانه کي چې به لږه هوا تېزه سوه موږ به د قيامت څخه ويريدو او په چټکۍ سره به ومسجد ته تلو.

يو بل صحابي ابودرداء ﷺ فرمايي: د رسول ﷺ دا عادت و چي کله به سيلۍ را والوته نبي ﷺ به و مسجد ته تشريف يو وړی.(17)

(16) بيان القرآن
(1717) جمع الفوائد

ketabton.com - The Digital Library

فايده: په اوس وخت کي لوی ـ لوی مصيبتونه او بلا وي راځي بيا هم هيڅوک مسجد ته نه دي تللي عام خلګ خو پريږده بلکي خاصو خلګو هم دا کار نه دئ کړی خپله په زړه کي ددې سوال په جواب کي فکر وکړئ.

۳ـ د لمر ترندي نيولو په وخت کي د رسول ﷺ عمل

د رسول الله ﷺ په زمانه کي د اصحابو کرامو سره دا فکر و چي رسول ﷺ به د لمر دترندي نيولو په وخت کي څه کوي او دا به يې ويل: چي ددې کار څېړنه دي وسي. کله چي به لمر ترندي ونيوی اصحابانو مبارکانو به خپل کارونه پر ېښودل په چابکۍ سره به راغلل همدا ډول د نوی عمر هلکان چي د غشي ويشتلو په تمرين به اخته وه په چابکۍ سره به را غلل څو وګوري چي رسول الله ﷺ څه کوي؟ رسول الله ﷺ به دوه رکعته د کسوف (دلمر ترندي نيولو) لمونځ ادا کړی او ډير به يې لمونځ اوږد کړی دومره به يې اوږد کړی چي خلګ به بې هوښه پر بوتل په لمانځه کي به يې ژړل او فرمايل به يې: اې خدايه ﷻ ! تا زما سره وعده نه وه کړي چي ستا په شتون کي به پر دوی عذاب نه راولم ؟او نه به په داسي وخت کي عذاب پرې راولم چي دوي په استغفار اخته وي؟(يعني اې الله ﷻ ! دا ترنده ليري کړې).

الله ﷻ په سورة الانفال کي در سول ﷺ سره وعده کړې ده چي ته په دوی ک موجو ي يې پر دوی به عذاب نه راولم ، نه په داسي وخت کي عذاب پرې راولم چي دوی په استغفار اخته وي ځکه الله ﷻ فرمايي:

⬀☠←♑♦✍✐ℯ⓿⌧➔⬉⓿♋︎♐︎ ✦✏︎✍︎✂︎ ♏︎♍︎♎︎•🗎 ✍︎♦︎✌︎◆❐

✦✏︎✍︎✂︎ ♏︎♍︎♎︎⌧✍︎ ✍︎♦︎✌︎◆❐ 🗐 ⬀☠✗&❸♋︎▫︎ ✽💣☼❒🕮◆❐

ketabton.com - The Digital Library

♦♌❒⬉❷♑▦⬂⬄♦✌⬄○◻④ ⬀☠➔♎◆❒ ⬀☠←♑♦✍✆✍ℯ⓿⍓➔⬉✍
. (18) ⬑▩▩⬏

ژباړه: الله ﷻ داسي نه دئ چي پر دوی عذاب راولي او حال داچي ته په دوی کي يې او نه الله ﷻ په عذاب کونکی دی حال داچي دوی استغفار ويونکي وي.

رسول الله ◂ و خلکو ته داسي نصيحت وکړی: که چيري لمر يا سپوږمۍ تر نده ونيسي نو وبربرېږئ او د لمانځه و لوري ته ځغه وکړئ زه چي کوم څه کوم دآخرت حالات وينم که تاسو ته دا حالات معلوم سي نو خندا به کمه کړی اوژړا به ډېره کړی کله چي مو داسي حالات (دلمر او سپوږمۍ ترنده) و ليدل لمونځ کوئ، دعا کوئ او صدقه ورکوئ.

۴- نبي کريم ﷺ تو له شپه په ژړا تېرول

رسول الله ﷺ يو ځلي ټوله شپه په ژړا تېره کړه او تر سهار يې په لمانځه کي د آيات وايه:

⬀☠⬋♉◻✠♐✉⬧◽ ⬀☠⬋♉⬀▯✍ℯ⓿⍓➔➔✍ ♌♐➋
⬀☠←♑⬧♒ ⬀❷♑▦⬂⬄⬧✍ ♌♐➋◆❒ ☎ ⊠✆←⑩✍♦⌛♑⬉
↓❽③✗❿⍓➔⬂♒✍✁ ✿✊☼❒🕮 ⍓✇❋☼♐✉⬧◽
(19) ⬑⬏⬏♑⬏ ◑⚐⑩⬁▤◘♦⬂▭✍✁

ژباړه: (اې خدايه !) که ته دوی په عذاب کړي (ستا اختيار دئ) ، دوی ستا بنده ګان دي (مالک اختيارلري چي خپلو بندګانو ته دګناه په بدل کي سزا ورکړي) او که ته دوی ته مغفرت

---

(18) سورة الانفال الاية (٣٣)
(19) سورة المآئدة الاية (١١٨)

ketabton.com - The Digital Library

وکړې (نو هم ستا اختيار دئ) بېشکه ته ،هم ته غالب يې او د حکمت څښتن يې (معافي به دي د حکمت موافق وي) ([20])

د امام ابو حنيفة په اړه راغلي دي چې يوه شپه يې ټوله لاندينی آيات په لمانځه کي لوستي او ژړل يې:

♦⚐⬀❑♦⓿⍃♑◉☞✂ ☎✂❒↓❽⌚♦☞⍃✍☞✂♦❒
(²¹) ⬗⛒⍉⬀ ♦♌❑⇱✍⚔❷⇳↗⇱☺⍃♑◉☞✂ ☞❑♐☘⑨❑🕮

ژباړه: جلا سئ اې مجرمانو ! نن ورځ (په دنيا کي خو تاسو او سپېڅلي خلګ ګډ او سېدلاست)

د قيامت په ورځ به مجرمان جلاوي او سپېڅلي خلګ به جلا وي د الله ﷻ دغه حکم چي سړی واوري هر څومره چي سړی وژاړي لږ ده ځکه نه ده معلومه چي موږ به د مجرمانو په ډله کي يو او که به د سپېڅلو خلګو په ډله کي يو.

۵- د الله ﷻ ښځه د حضرت ابوبکر ﷺ وېره

د ټولو اهل سنتو په اتفاق سره حضرت ابوبکر ﷺ د انبياوو نه پرته تر ټولو انسانانو غوره انسان دئ او دده مبارک جنتي کېدل يقيني دي پخپله رسول ﷺ د جنتي کېدو زيرى ورکړی دئ بلکي د جنتيانو د يوې ډلي سردار يې ښودلی دئ، او د جنت د ټولو دروازو ښځه يې د بلني زيرى ورکړی دئ او دايې هم فرمايلي دي چي زما په امت کښي به تر ټولو لومړی حضرت ابوبکر صديق ﷺ جنت ته داخلېږي دده مبارک ددومره فضلېتو سره ـ سره بيا هم د الله ﷻ ښځه دومره

([20]) بـيـان الـقـرآن
([21]) سورة يـسين الايـة (٥٩)

LARAWBAR

ketabton.com - The Digital Library

وېرېدئ چې ويل به يې: کاشکې زه درخته وای چې پرې سوې وای کله به يې ويل: ارمان چې زه هم وابنه وای چې يو حيوان خوړلی وای او کله به يې ويل ارمان چې زه د يو مؤمن انسان د بدن وېښته وای.

يوه ورځ ده مبارک يو باغ ته تشريف يوړی يو حيوان يې ناست وليدئ سوړ اسويلی يې وکښی او حيوان ته يې وويل: ته څومره په خوند خوړل او څښل کوې، ددرختو په سايو کې ګرځې او پر تاباندې د اخرت هيڅ حساب او کتاب نسته ارمان چې ابوبکر هم ستا په څېر وای يعني دا يې دالله ﷻ دوېرې خوښه وه چې حيوان وای.(²²)

ربيعه اسلمي ﷺ فرمايي: يوه ورځ زما او د حضرت ابوبکر ﷺ په منځ کې څو خبرې زياتې سوې ده مبارک ماته يو سخت لفظ ووايه چې پرما ښه ونه لګېدئ ژر يې فکر بدل سو او راته وې ويل ته هم هغسې بل لفظ ماته ووايه چې بدله خلاصه سې او آخرت ته شی پاته نسي ما دويلو څخه انکار وکړی، ده مبارک را ته وويل چې ووايه که يې نه وايې زه نبي ﷺ ته ورځم او عرض به ورته وکړم ما پدې جواب سره هم د ويلو څخه انکار وکړی، دی ولاړسو او دولاړی پدغه وخت کې د بنو اسلم د قوم څخه څه خلک راغله او وې ويل: دا عجيبه خبره ده چې خپله يې هم زياتی کړی دئ او هم رسول الله ◄ شکايت کوي مادې خلګو ته وويل تاسو دغه سړی پېژندلی دئ دا څوک دئ؟ دا ابوبکر صديق ﷺ دئ که دی خوابدی سې نو د الله ﷻ نازولی رسول ◄ به له ما څخه خوابدی سي او د نازولي رسول ◄ په خفګان سره الله ﷻ ناراضه کېږي که الله ﷻ راڅخه ناراضه سي نو بيا د ربيعه په هلاکت کې څه شک سته؟ ربيعه ﷺ فرمايي: ددې څخه وروسته زه د رسول ﷺ و حضور ته حاضر سوم او قصه مې ورته وکړه نبي ﷺ و فرمايل: ښه

(²²) تاريخ الخلفاء

ketabton.com - The Digital Library

دي وکړه تاته جواب او بدله اخیستل پکار نه و مګر د هغه په بدله کښې داسې ووایه چې ابوبکره ! تا دې الله ﷻ معاف کړي.

فایده: دا د حضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه د الله ﷻ دوېرې لږ خبره وه وحضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه ته بدله اخیستل دومره قدر او ارزښت درلودئ چې لومړی یې و ربیعه رضی الله عنه ته خپله خواست وکړی او بیا یې د نبي ﷺ په واسطه ددې اراده وکړه چې ربیعه رضی الله عنه بدله واخلي نن مونږ او تاسو په سلګو نو خبرې یو او بل ته کوو او ددې فکر هم په ذهن کې نه راځي چې په آخرت کې به ددې خبرو بدله اخیستل کېږي او یا به حساب او کتاب راسره کېږي.

۲- د حضرت عمر رضی الله عنه حالت او دَحَرَه واقعه

حضرت عمر رضی الله عنه به زیات وخت یوه کځوړه واخیسته او وبه یې ویل ارمان چې زه دا کځوړه وای کله به یې ویل ارمان چې زه خپلې مور نه وای زېږولی یوه ورځ یو سړی ورته راغلی او ورته وې ویل: فلانکی سړی پر ما ظلم کوي تاسو راسره ولاړ سئ د هغه څخه زما بدله راواخله ده مبارک هغه سړی په یوه دوره وواهه او ورته وې ویل کله چې زه د کار د پاره کښېنم ته نه راځې او کله چې زه په نورو کارونو اخته سم نو ته راسې او راته وایې چې بدله راواخله، هغه سړی ولاړی، ده مبارک دستې یو سړی پسې ولېږه او هغه یې راوغوښتی او دوره یې په لاس ورکړه ورته وې ویل اې سړیه ! ته ما وهلی یې اوس ته زما څخه بدله واخله هغه سړی ورته وویل ما ته د الله ﷻ لپاره بخښلی یې.

حضرت عمر رضی الله عنه کورته تشریف یوووړی دوه رکعته نفل یې ادا کړه بیا یې خپل ځان ته وویل: اې عمره ! ته کښته وې الله ﷻ لوړ کړې، ته ګمراه وې الله ﷻ هدایت درکړی، ته ذلیل وې الله ﷻ عزت درکړی بیا یې د خلکو پاچا جوړ کړې اوس تاته یو سړی راځي او درته وایې چې زما

ketabton.com - The Digital Library

د ظلم بدله را واخله ته یې په دوره وهې سبا به د قیامت په ورځ خپل رب ته څنګه جواب وایې ده مبارک په دغه ډول تر ډېره وخته پورې پرځان ملامتې ویل.[23]

دحضرت عمر ﷺ مربی (غلام) حضرت اسلم ﷺ وایي: زه یوه ورځ د حضرت عمر ﷺ سره (حَرَه ـ[24]) نومې ځای ته تلم یوځای مې په یو ځنګل کښې اور تر سترګو سو حضرت عمرﷺ وفرمایل: ښایې دا یو قافله وي چې د شپې په وجه به ښار ته نسوای تلای د ښار دباندې به پاته سوې وي راځه چې پوښتنه یرې وکړو او ددوی د نن شپې د حفاظت انتظام وکړو هلته چې ورسېدو وموليدل چې یوه ښځه ناسته ده څو کوچنې اولادونه ورسره دي ژاړي او چغې وهي یو دیګ پر نغري پروت دئ د اوبو ډک دئ لاندې اور ترې بلیږي مور سلام ورته وواېه اودنژدې ورتلو اجازه مو ځنې واخیسته حضرت عمرﷺ پوښتنه ځنې وکړه چې دا کوچنیان ولې ژاړي؟ ښځې ورته وویل: ډېر وږي سوي دي د لوږي له امله ژاړي ده مبارک بیا پوښتنه ځنې وکړه چې په دیګ کښې څشي دي؟ ښځې ورته وویل دا دیګ مې دکوچنیانو د خوشحاله کولو لپاره د اوبو ډک کړی اوپر اور مې ایښې دئ چې ددوی زړونه پرې ډاډه سي او وبده سي ، ښځې زیاته کړه چې زما او د امیر المومنین عمرﷺ په منځ کښې به الله ﷻ فیصله کوي چې زما ددې سترې حال څخه ځان نه خبروي حضرت عمرﷺ په ژړا سو او وې ویل الله دې پر تا رحم وکړي عمر ستا د حال څخه څه خبر دئ ؟ ښځې وویل هغه زمونږ امیر جوړ سوی دئ او زمونږ د حال څخه ځان نه خبروي اسلمﷺ وایي چې زه حضرت عمرﷺ د ځان سره بېرته بوتلم او په یوه ګونی (بوری) کښې یې د بیت المال څخه څه اوړه، خورماوې، وازګه، څه کالې او څه پیسې واچولې ګونی یې ښه ډکه کړه ماته یې وویل چې دا زما پر ملا باندې کښېږده ما ورته وویل زه به یې یوسم ده مبارک راته وویل: یا زما پر ملا باندې یې کښېږده، دوه درې واره مې ټینګار وکړی چې زه به یې یوسم

([23]) اسد الغابة
([24]) مدینې ته نژدې د یو ځای نوم دی

ketabton.com - The Digital Library

ده نه راسره منل آخر ده راته ویل ایا د قیامت په ورځ زما بار ته پورته کولای سې ؟ ماورته وویل: یا نه یې سم پورته کولای ده مبارک راته وویل نو دابه هم زه پورته کوم څکه چې د قیامت پـه ورځ پوښتنه زما څخه کیږي ، آخر زه مجبوره سوم چې ګونې دده پـر مـلا بانـدي کښـېږدم ،حضرت عمرؓ په ډېره چابکۍ سره د ښځې و ځای ته تشریف یووړی زه هم ورسره وم هلتـه چې ورسېدو ده مبارک په پخپل لاس په دیګ کښې څه اوړه، څه وازګه او خورماوي ودیګ تـه واچولې او ددیګ لړل یې شروع کړه ، د نغري اوربې پخپله پوه کاوه اسلمؓ وایي دده مبارک دږیري څخه دود وتل ماولیدل اخر دا چې ډېره یې په دود توره سوه ددې څخه وروسته یې پخپل مبارک لاس ددیګ څه خواړه راویسته او په هغه کوچنیانو یې وخوړل هغه ښه ماړه سوه په خندا او لوبو اختـه سوه او کوم څه چې پاته سوه هغـه یې ددوی د بل وخت لپاره وروسپارل ښځه هم ډېره خوشـاله سوه اووې ویـل الله تعـالیﷻ دې تاتـه د خیر بدلـه درکړي تـه ددې ور یې چې د عمرؓ پـر ځـای باندې خلیفه سې.(ښځې داخبره له دې امله وکړه)چې ښځې دی نه پېژانده چې امیـر المومنین دئ ، عمرؓ دې ته تسلي ورکړه او ورته وې ویل کله چې ته خلیفه ته ورسې مابه هلتـه پیـدا کړې عمرؓ ددوی څخه لږ لیري پر ځکه کښېناستی د لږ ناستې وروسته روان سو او وې ویل: زه لـه دې وجهې څخه کښېناستم چې ما دغه کوچنیان په ژړا لیدلې وه زما زړه و غوښتل چې لږ ساعت یې په خندا هم ووینم.([25])

حضرت عمرؓ د سهار په لمانځه کښې زیات وخت سوره کهف،طه او داسې نور لوی-لوی سورتونه لوستل او دومره به یې ژړل چې اواز به یې تر څو صفونو پوري رسېدئ یوه ورځ یې د سهار په لمانځه کښې سورة یوسف لواسته کله چې دې ځای ته راورسېدئ :♦✌☜•♦

☑❷✎❄⬃❽⬉❍◆❒ ✍⌫☐ॐ♦✉ ☎✂❑➚▤⇳⅄❒📖 ✐☜⍓☺❃✡✎➀

([25]) اشهر مشاهیر منتخب کتر العمال

ketabton.com - The Digital Library

•♦ ✍♦👌 ★✏✍✂ ❧⇗✌👌 ⇖☠■🖬⇕⇖❐🕮◆❐ ★✏✍✂ ❼■🖫✌✆
✍⬧➔⬃🖬■☺←❑♍❧ ⇗✌✌⬖ ([26]) نو د ژړا له وجهې يې اواز بند سو تر خولې يې ږغ نه خاتی.

کله به د تهجد په لمانځه کښې په ژړا پرېوتی او ناجوړه به سو.

فایده: داد اللهﷻ د وېرې ځخه د هغه چا حالت دئ چې د نامه ځخه یې لوی ــ لوی پاچاهان وېرېدل او رپېدل نن ورځ یعني د یارلسنیم سوه کاله وروسته یې هم دبدبه ، شان او شوکت منل سوی دئ، نن یو پاچا نه ، حاکم نه بلکې یو کوچنی آمر هم د خپل رعیت سره داسې معامله نه کوي.

۷- د حضرت عباسؓ نصیحت

وهب بن منبهؒفرمایي: د حضرت عبدالله بن عباسؓ د سترګو دید لمنځه ولاړی یوه ورځ ما کعبې شریفې ته بوتی هلته چې ورسېدئ د یوې ډلې خلګو ځخه د جګړې اواز راتلی ماته یې وویل ما دغه طرفته بوزه نو ماهلته بوتی ده مبارک درسېدو سره سم سلام ووایه هغو خلګو دده ځخه د کښېناستلو غوښتنه وکړه ده انکار وکړی او وې فرمایل تاسو ته معلومه نه ده چې د اللهﷻ د خاصو بنده ګانو ډله هغه خلګ دي چې د اللهﷻ د وېرې ځخه خاموشه وي حال داچې هغه خلګ نه عاجزه او نه ګونګیان وي بلکې ښه پاکې خبرې کوونکې وي، ویونکې وي، پوهه لرونکې وي خو د الله تعالیﷻ لوی ذکر ددوی زړونه حیران کړې وي ددغه و جهې ځخه یې زړونه مات وي او ژبې یې خاموشه وي کله چې دوی ته په دغه حالت کې پوخوالی پیدا سي نو نېک

([26]) سورة يوسف الاية (٨٦)

ketabton.com - The Digital Library

کارونه په چابکۍ سره کوي. (اې خلګو ! ښه کسان خو داسي وي لکه چي ومي ويل) نو تاسو و لي دومره لېري سوي یاست ؟ یعني اوازونه مو پورته کړي دي.

وهب بن منبه فرمايي ددې څخه وروسته مادوه کسان هم يو ځای ونه ليدل.

فایده: حضرت عبدالله بن عباس به د الله د ويري څخه دومره ژړل چي هروخت به يې په مخ کي داوښکو دبهېدو له امله دوې ننبي د نالو په څېر معلومي وي.

په پورتنۍ قصه کښي عبدالله بن عباس د نيکو کارونو لپاره يوه اسانه تګلاره وښودل هغه دا چي هر څوک د الله د لويي فکر وکړي د هغه لپاره هر ډول نېک کار اسانه وي او بيا هغه يقناً د اخلاصه ډک وي که موږ په شپه او ورځ کښي يعني ۲۴ ساعته کښي په دغه ډول يولږ فکر وکړو نو دغه ګران کاردی ؟

۸- د تبوک په سفر کښي د ثموديانو په کلي تېرېدنه

د تبوک غزا يوه مشهوره غزا ده او د رسول وروستۍ غزا ده کله چي رسول اکرم ته خبر ورکړل سو چي د روم پاچا پر مدينه منوره د حملې کولو اراده لري يو لوی لښکر ورسره دئ او د شام پر لاره مدينې ته راځي نو رسول الله د هجرت په نهم کال د خدای تعالي(رجب) دمياشتي پر پنځمه د پنج شنبې په ورځ دروم د پاچا مقابلې ته د مدينې منورې څخه روان سو لکه څرنګه چي سخته ګرمي وه او مقابله هم ډېره سخته وه لدې و جهي نبي صفا اعلان وکړی چي د روم د پاچا مقابلې ته ځو تياري وکړی ، نبي پخپله ددې کار لپاره چنده کول شروع کړل دا هغه غزا ده چي حضرت ابوبکر صديق خپل د کور ټول سامان ددې جګړې لپاره راوړی او کله رسول الله ورته وويل چي اې ابوبکر صديق ! د کور خلګو ته دې يو شی پرېښودئ حضرت ابوبکر ورته وويل: چي د کور د خلګو لپاره مي الله او دده درسول دنوم برکت او ددوی رضا او

ketabton.com - The Digital Library

خوشحالي پرېښودل، حضرت عمر ؓ ددې غزاء لپاره د خپل کور نيم سامان راوړی چې قصه به يې په شپږم باب څلورم شمېره کښې راسي، حضرت عثمان غني ؓ ددريمې حصې د جنګياليو سامان ورکړی همدا ډول هر مسلمان تر خپل توان زيات شيان راوړل لکه څرنګه چې په عمومي ډول مسکنت زيات وو نو لس ـ لس کسان به پر يوه اوښ باندې په وار سره سپرېدل له همدې امله ددې جنګ وجنګياليو ته جيش العسرة (د سختۍ لښکر) ويل سوی دئ. دا جګړه ډېره سخته وه او سفر هم ډېر ليرې و ګرمي هم زياته وه دومره ګرمي وه چې په دغه وخت کښې د مدينې منورې د خرماو باغونه پاخه ولاړه حال دا چې د مسلمانانو لپاره د ټول کال د رزق د جمع کېدو وخت و دا په حقيقت کښې د الله ﷻ سخت امتحان و د يوې خوا د الله تعالي څخه وېره وه او دنبي ﷺ امر و چې د تللو پرته بله لار نه وه د بلې خوا د ټول کال رزق له منځه تلل و ځکه ټولي درختي پخې وې هغه ټولي بې سرپرسته پاتېدې خو ددې ټولو سختو تکليفونو سره د الله ﷻ وېره پردوی مبارکانو باندې غالبه سوله او درسول الله ﷺ سره روان سول يوازې منافقان ، معذورين، ښځې، کوچنيان او هغه کسان پاته سول چې په مدينه کې ورته اړتيا وه او يادا سې کسان پاته سول چې ددوی لپاره سپرلۍ نوې د ژړا په حالت کښې پاته سول الله ﷻ يې په اړه ايات نازل کړې:

❒◆⬧⬉◆⧫✍■❼ ✃✌🖉⧫♒⬧⇦▫☜ ➋🕲✃⬥❶✃✌⬧◆✌🖉 🕮❒✍⬥❑⬀🖰☒

✌⬧◆✌🖉 ⇨⬥⬧🖎⇦⬧✌❑☺🕲◆❑⬦🖬⇦ ➔⬧🖬▫❸❁ ◆✋ 🕮❒♉❑⬀⬅

☎✃❑⬆♏◆❑⬥✍ 🕲❍⧫⬧■⓿⬂❍🕲 ⬀☠⮕⌛⮕🖬🕲✋⬀❑❒🕮

⬀➚⬂✌⊙✍✌✃ ⌘♊🕲✌⬇⮙⓿🕲▦⬥✍ ⇨⬥⬧🖎⬉⬆⬉⓿⬆⬉❒🕮❑❒

♦♌❑➔⑩♎◆⌧⍈⬉③ ☞♦☝ ☎✄❒⬅⑨⬂♑•⑥ ••❒🕮 ☞🕓☼♦❽⍓❍ (27) ⬉✌⌘⬀

دیادوني وړ ده چي دري کسان د ضرورت پرته پاته سول چي قصه به يې وروسته راسي کله چي رسول ﷺ او اصحاب ﷺ د ثموديانو پر کلي تېرېدل نو نبي ﷺ خپل مخ مبارک په لمن پټ کړی او اوښه يې تېزه کړه اصحابو کرامو ﷺ ته يې امر وکړی چي پر دې ځای په تېزۍ سره تېر سئ ، د ظالمانو په کلي کښي په ژړا تېر سئ او په دې وېره تېر سئ چي خدای مکړه هغه عذاب پر تاسو نازل نسي کوم چي پردوی نازل سوی دئ.(28)

فایده: د الله تعالي خوږ او نازولی بنده او دده سرتيري دوستان چي د خپلي قرباني ثبوت ورکوي په دغه ځای کښي په تېزۍ سره تېرېږي او رسول ﷺ په ژړا د تلو حکم ورکوي چي خدای مکړه هغه عذاب پر دوی نازل نسي (کوم چي پر ثموديانو نازل سوی و) زموږ حال وګوره په کوم کلي کښي چي زلزله وسي د هغه ځاي څخه د سيل ځای جوړوو ، دوران سوو ودانيو وسيل ته ورځو ژړا خو څه کوي بلکي په زړه کښي د ژړا فکر لا نه کوو.

۹- په تبوک کښي د حضرت کعب ﷺ غير حاضري او د هغه توبه

د تبوک په غزا کښي د معذورانو څخه پرته د اتياوو څخه زيات منافقان د انصارو څخه وه چي په جنګ کي يې ګډون نه و کړی په دغه پيمانه د کلو او صحراو خلګ هم وه ، ددي څخه علاوه يوه لويه ډله د باندنيو خلګو څخه داسي وه چي خپله هم په غزاء کښي نه وه تللي او نور يې هم منعه کول لکه چي الله ﷻ ددوی بيان داسي کوي:

---

(27) سورة التوبة الاية (٩٢)
(28) اسلام ، خميس

ketabton.com - The Digital Library

لاتَنفِرُوا فِي الحَر.

ژباړه: (منافقانو به نورو خلکو ته ويل:) په ګرمۍ کښې مه وځئ.

يعني دوی به خلک منعه کول چې سخته ګرمي ده مه ځئ او حال دا چې الله ﷻ فرمايي ددوزخ د اور ګرمي ډېره سخته ده.

ددغه خلکو څخه علاوه درې ريښتني پاخه مسلمانان هم وه چې د قوي عذر څخه پرته په جنګ کښې نوه شريک سوی يو کعب بن مالک ﷺ، دوهم هلال بن اميه ﷺ او دريم مراره بن ربيعه ﷺ دا درې سره مبارک اصحابان د نفاق دعذر په وجهه نوه پاته سوي بلکې خوشحالي يې د پاته کېدو سبب سو.

کعب ﷺ خپل حالات په تفصيل سره بيانوي وروسته به راسي، د مراره بن اميه ﷺ باغ نبه د ميوو ډک و فکر يې وکړی چې که چيري زه ولاړ سم نو ټوله ميوې به ضايع سي زه تل په غزاو کښې شريک سوی يم که دا ځل نسم ولاړ نو څه پروا لري ددغه وجهي څخه پاته سو خو کله چې په حقيقت پوه سو نو دباغ ټولي ميوې يې د الله ﷻ په لاره کښې صدقه کړې ځکه دغه ميوې دده دپاته کېدو سبب ګرځېدلي وې.

دهلال ﷺ اولادونه او خپلوان يو خواته تللي وه نابيره په دغه وخت کښې سره جمع سول ده هم دا فکر وکړی چې زه تل په غزاو کښې شريک سوی يم که دا ځل شريک نسم نو څه تاوان لري کله چې په حقيقت پوه سو نود زړه له درده يې د ټولو قريبانو سره د اړيکو پرېکولو اراده وکړه ځکه دغه اړيکي دده د پاته کېدو سبب ګرځېدلي وې.

د حضرت کعب ﷺ قصه په احاديثو کې زياته راغلېده خو دی مبارک خپل حالت په تفصيل سره داسي بيانوي: زه د ټولو غزاو په وخت کې دومره شتمن نه وم لکه د تبوک دغزا په وخت کې چې شتمن وم ما پدغه وخت کې دوې او ښاني درلودې او بل هيڅ وخت زه ددوو اوښانو مالک سوی نه وم.

ketabton.com - The Digital Library

د نبي ﷺ عادت داو چي هر چیري به یې د جنګ اراده وکړه نو د جنګ د ځای معلومات به یې نه ورکاوه بلکي د نورو اړخونو حالات به یې پوښتل څرنګه چي د تبوک په غزاء کښي ګرمي ډېره وه، سفر هم لیري و او د دښمن د لښکر شمېر هم زیات و نو ځکه یې په ښکاره اعلان وکړی تر څو خلګ تیاري وکړي همدا وجهه وه چي د نبي ﷺ یو لوی شمېر مسلمانانو نومونه ثبت کړه آن تر دې چي د نومونو لیکل یې مشکل سو که چا غوښتي وای چي ځان پټ کړي نو د خلګو د ډېروالي له امله یې ځان په ډېره اسانۍ سره پټولای سوای کعب رضي الله عنه وایي پدغه وخت کي میوې بیخي پخې وې ما به سهار د سفر د سامان د تیارولو اراده وکړه خو ماښام به سو هیڅ قسم تیاري به مي نه وکړه مګر ما په خپل زړه کښي دا فکر کاوه چي زما سره هر څه سته که زه پخه اراده وکړم نو ژر به وسي تر داسي وخته چي نبي کریم ﷺ روان سو او مسلمانان ورسره روان سوه زما د سفر سامان تیار نسو بیا به مي هم دا فکر کاوه چي په یوه یا دوو ورځو کښي به ځان تیار کړم وربه سم پدغه ډول مي نن او سبا ته کول تر داسي وخته چي د نبي ﷺ هلته د رسېدو وخت ډېر نژدې سو هغه وخت مي هم کوشش کاوه خو سامان مي تیار نسو پدغه وخت کي چي ما په مدینه منوره کي شاوخوا وکتل نو یوازې به مي هغه کسان تر سترګو کېدل چي د نفاق داغ به پرې لګېدلی و او یا به معذوره وه ، نبي ﷺ چي تبوک ته ورسېدی پوښتنه یې وکړه چي کعب رضي الله عنه نه معلومېږي څه پېښه ده یو ملګري وویل: اې د الله رسوله ! هغه خپل مال او ښکلا مست وګرځاوه حضرت معاذ رضي الله عنه دغه کس ته وویل: غلطه خبره دي وکړه مونږ ته چي څومره معلومات سته هغه ښه سړی دئ نبي ﷺ چوپ سو هیڅ یې ونه ویل تر داسي وخته چي د څو ورځو وروسته ما د رسول الله ◄ د بېرته راتلو خبر واورېدئ نو ډېر غمجن او فکرمن سوم په زړه کښي به مي د دروا غو عذرونه راتلل چي د نبي ﷺ د درد (غصې) څخه به ځان په خلاص کړم بیا به د بخښني خواست ځني وکړم پدې اړه مي د خپلي کورنۍ د هر یوه سره مشوره کول بالاخره په زړه کښي مي دا پرېکړه وکړه چي د ریښتیا پرته مي بل شی نسي خلاصولای نو مي ټینګه اراده وکړه چي

ketabton.com - The Digital Library

نبي ﷺ ته به رېښتيا وايم ، د نبي ﷺ مبارک عادت دا و چي کله به يې د سفر څخه تشريف راوړی نو لومړی ځل به يې مسجد ته تشريف يووړی او هلته به يو لږ وخت و اوسېدئ چي د خلکو سره ملاقات وکړي ، رسول الله ﷺ د تبوک څخه د راتګ پر وخت د خپل عادت سره سم مسجد ته ولاړی منافقان به ورته راتلل د دروا غو عذرونه به يې ورته ويل او قسمونه به يې ورته اخيستل نبي ﷺ به د هغو ښکاره حال قبلاوه او پټ حال به يې الله ﷻ ته سپاری پد غه وخت کي زه حاضر سوم او سلام مي وو ايه نبي ﷺ د خوابدتيا په ډول مسکی سو او اعراض يې را څخه وکړی ماته يې هيڅ توجهه ونه کړه ما ورته وويل: اې د الله رسوله ! تاسو زما څخه مخ واړوه په الله تعالي دي مي قسم وي چي نه زه منافق يم او نه مي په ايمان کي شک سته ده مبارک راته وويل: دې خوا ته راسه زه ورنژدې سوم او کښېناستم نبي ﷺ راته و فرمايل: کوم شی د تلو څخه منعه کړی وې؟ آياتا او ښاني نه وې رانيولې؟ ما ورته وويل: اې د الله رسوله ! که ستا پر ځای د يو بل شتمن سړی سره مخامخ وای نو زما دا يقين دئ چي د هغه قهر څخه به مي په يوه مناسب عذر ځان خلاص کړی وای ځکه الله ﷻ ماته د خبرو کولو طريقه را زده کړې ده خو ستاسي په اړه ماته معلومه ده چي که چيري نن تاسو په دروا غو راضي کړم نو الله ﷻ به را څخه ناراضه سي او که پاک رېښتيا درته ووايم تاسو به راته په غصه سی خو نژدې دی چي الله ﷻ به ستاسو خفګان ليري کړي نو ځکه زه رېښتيا درته وايم حقيقت دا و چي قسم په الله ﷻ ما هيڅ عذر نه درلودئ او ځومره چي زه په اوس وخت کي فارغ او طاقتمن وم ددې څخه مخکي هيڅ وخت نه وم سوی، نبي ﷺ راته وفرمايل: رېښتيا دې وويل بيا يې راته وويل چي ولاړ سه فيصله به الله ﷻ کوي زه د دغه ځای څخه ولاړ سوم زما د قوم خلکو پرما ملامتي وويل: چي تا ددې څخه مخکي هيڅ ګناه نده کړې که چيري تا عذر ويلی وای نبي ﷺ به ستاسو لپاره د بخښني خواست کړی وای د نبي ﷺ استغفار ستا لپاره بس و ما ددوی څخه و پوښتل چي آيا داسي يو بل څوک سته چي داسي معامله ورسره سوې وي خلکو راته وويل: دوه نور کسان سته و نبي ﷺ ته يې داسي خبري وکړي

ketabton.com - The Digital Library

لکه تاچي وکړي او نبي ﷺ داسي جواب وکړی لکه تاته چي يې درکړی يو هلال بن اُميه ﷜ او دوهم مراره بن ربيع ﷜ دی.کعب ﷜ فرمايي: ما دوه نور نېکان کسان وليدل چي بدريان هم وه (يعني دبدر په غزا کي يې ګډون هم کړی و) زما په برخليک راسره شريک وه نبي اکرم ◄ زموږ ددرو سره وو سره د خبرو منعه وکړه چي هيڅوک به زموږ سره خبري نه کوي.

داقانون دئ چي هغه چاته څوک غصه کوي چي د هغه سره يې اړيکي زياتي وي او مينه ورسره لري ، زورونه وهغه چاته ورکول کيږي چي په هغه کي اهليت وي د چاسره چي داسي استعداد نه وي هغه ته نه څوک غصه کوي او نه زورونه ورکوي همدا وجه وه چي نبي ﷺ د منافقينو پر ځای و دوی درو ته په غصه سو ځکه په دوی کي اهليت موجود و. کعب ﷜ فرمايي: خلګو زمونږ سره خبري پرېښودي ګويا زموږ دنيا بدله سوه آن تر دي چي پر موږ باندي فراخه مځکه تنګه معلومېده ټول خلګ پردي سوه هيچا خبري نه راسره کولې او که خدای مه کړه رسول الله ﷺ وفات سي نو تر پايه پوري به خلګ زما سره خبري نه کوي او د مړيني پر مهال به څوک د جنازي لمونځ نه راکوي ځکه د نبي ﷺ دامر خلاف هيچا کار نه سوای کولای زموږ دغه حال تر پنځو سو وروځو پوري و زما دوه ملګري دپيل ځخه په کور کي پټ ناست وه زه په دوی کنبي يو څه قوي وم ګرځېدم را ګرځيدم او په لمانځه کنبي مي ګډون کاوه خو زما سره به هيچا خبري نه کولې. د نبي ﷺ مجلس ته به ولاړم سلام به مي واچوی او په ډېره غور به مي د نبي ﷺ و شونډانو ته کتل چي د جواب لپاره شونډان ښوري که يا دلمانځه وروسته به نبي ﷺ ته نژدي ودرېدم پاته لمونځ به مي کاوه او نبي ﷺ ته به مي پټ ـ پټ کتل چي هغه مبارک ماته ګوري که يا کله چي به زه په لمانځه مشغول سوم نو نبي ﷺ به ماته کتل او کله چي به زه نبي ﷺ متوجه سوم هغه به زما څخه مخ واړوی او اعراض به يې وکړی په همدې تر تيب مسلمانانو زما سره ګذاره کول آخر پر ما کړی تنګه سوه او پرما د مسلمانانو خبري نه کول ډېر درونډ تمام سو يوه ورځ د ابوقتار ﷜ پر دېواله وختم ابوقتار ﷜ په قرابت کي زما د اکا زوی و او زما سره يې ډيري اړيکي

ketabton.com - The Digital Library

درلودې نو سلام مې ورته وواېه ابوقتادهؓ جواب نه راکړی بیا مې دوهم ځل سلام ورته وواېه بیا یې جواب نه راکړې دریم ځل مې بیا سلام ورته وواېه ده مبارک راته وویل: الله ﷻ او دهغه رسول ﷺ ښه پوهیږي ددې خبرې په اوریدو سره مې د سترګو څخه اوښکې روانې سوې او بېرته ولاړم د څو ورځو د تیریدو وروسته د مدینې بازار ته ولاړم که مې کتل یو عیسایي قبطي د غلې خرڅولو لپاره راغلی دئ او د کعبؓ په نامه پوښتنه کوي مسلمانانو زما و خواته اشاره وکړه نوموړي عیسايي زما وخواته راغلی او د شام د پاچا غسان خط یې ماته راکړی په خط کې لیکلي وه: مونږ خبر سوی یو چې ستاسو پیغمبر پر تا ظلم کړی دئ الله ﷻ به دې دذلت څخه وساتي ته زما و خواته راسه مونږ به دې مرسته او ملاتړ وکړو(دا ددنیا قانون دئ چې مشر دکشرانو داداب او تربیې لپاره کشرانو ته زورونه ورکوي نو مخالف خوک یې کوشش کوي ترڅو بلي خواته یې ولمسوي او تربیه یې ضایع کړي آخریې خیر خوا جوړ سي) کعبؓ فرمایي: ماچې خط ولوستئ (انا لله) مې وویل چې زما حالت اوس تر داسې اندازې رارسېدلی دئ چې کافر اوس زما طمعه کوي او زما د اسلام څخه د اوښتلو پلانونه جوړوي.

دا خو زه په یو بل غم اخته سوم خط مې راواخیستی یو تنور ته مې واچوی وروسته رسول الله ◄ ته را غلم او عرض مې ورته وکړی چې اې د الله ﷻ رسوله ! ددا اعراض او خوابدیا له وجهې زما دغه حالت دئ چې اوس کافران و ماته طمعه کوي په دغه وخت کې څلوېښت ورځې پوره سوي وې چې د نبي ﷺ قاصد راغلی او ماته یې وویل: چې خپله ښځه د ځان څخه جلا کړه ما ورته وویل: ایا زه خپله ښځه طلاقه کړم؟ هغه راته وویل: یا بلکې بیلتون غوره کړه ما خپلې ښځې ته وویل: چې د پلار کره ولاړه سه تر هغه وخته پورې چې زما په اړه الله ﷻ فیصله کوي همدا ډول زما دوو ملګرو ته هم د یو قاصد په واسطه د رسول ﷺ پیغام ورسول سو د هلال بن امیهؓ میرمن و رسول الله ﷺ ته حاضره سوه او خواست یې څنې وکړی چې هلال سپین ږیری دئ که زه ولاړه سم نو دده د خدمت خوک به نه وي که یې د حال او احوال معلومولو لپاره خوک نه وي نو

ketabton.com - The Digital Library

هلال به مړ سي رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: پروانه کوي مګر پام کوه چي کوروالی ونه کړئ ښځي ورته وويل: چي هغه ددې نه دئ دا قصه چي پېښه سوې ده هغه په ژړا اخته دئ. کعب ﷺ فرمايي: ما فکر وکړی که زما ميرمن د هلال ﷺ د ميرمني په شان د رسول الله ﷺ څخه اجازه واخلي نو کيدای سي چي ماته هم اجازه راکړي بيا به مي فکر وکړی چي هغه خو سپين ږيری و زه خو ځوان يم ګوره چي ماته څه جواب راکړي نو دلاوري به مي نسوای کولای آخر دا چي لس ورځي نوري تيري سوې چي زموږ سره چا خبري نه کولې يعني پوره پنځوس ورځي پوره سوې يوه ورځ مي د سهار لمونځ پر خپل بام وکړی ډېر غمجن ناست وم مځکه پر ما بيخي تنګه وه او ژوند مي بيخي په تکليف و چي نابېره د سلع د غره د څوکي څخه يو اواز کونکي په لوړ ږغ وويل: اې کعبه ! تاته دي خوشخبري وي ! ما چي دا اواز واورېدئ دستي پر سجده سوم او د ډېري خوشالۍ څخه په ژړا سوم دومري پوه سوم چي تنګي ليري سوې ده. رسول الله ﷺ د سهار د لمانځه وروسته زموږ د معافی اعلان کړی و په دې ډول چي يو سړی ته يې وفرمايل چي غره ته وخېږه او په زوره اعلان وکړه ، دغه اعلان ما تر ټولو مخکي واورېدئ ددې څخه وروسته يو سړی پر آس سپور ماته راغلی او زيری يې راکړی ماهم اغوستي کالي وکښل او زيري ورکونکي ته مي ورکړه ، قسم په الله ﷻ چي په دغه وخت کي ما ددغه جامو * پرته نوري جامې نه درلودې بيا مي ديو چا څخه کالي وغوښتل وامي غوستل.

درسول الله ﷺ و حضورته ورغلم همدا ډول زما هغه نورو ملګرو ته هم خلګو زيری يوړی کله چي زه نبوي مسجد ته حاضر سوم نو حاضر خلګ په چابکۍ زما و خواته راغلل مبارکۍ يې راکولې د ټولو څخه مخکي ابوطلحة ﷺ راوړاندي سو چي تل به مي ياد وي.

---

* که څه هم دده سره نور مال موجود وو خو په هغه وخت کي ژوند داسي وو چي شيان به ئي د ځان سره نه پريښودل (هذا لهامش من الشيخ)

ketabton.com - The Digital Library

کعب ﷛ وايي کله چې زه د رسول ﷺ دربار ته ولاړم نبي ﷺ ته مې سلام وو وايه رسول ﷺ خوشاله او خندونکی و د خوشالۍ رڼا يې په مخ کې برېښېدل رسول الله ﷺ چې به خوشاله و نو مخ به يې د سپوږمۍ په څېر برېښېدئ ما ورسول الله ﷺ ته عرض وکړی چې اې د الله ﷻ رسوله ! زما د توبې پوره والی دادئ چې زما ټوله جايداد به د الله ﷻ د رضا لپاره په صدقه کې ورکوم ځکه دغه مال زما ددومره غم او مصيبت سبب وګرځېدئ رسول الله ﷺ راته وويل: چې ټوله مال مه صدقه کوه چې د تنګسيا سره به مخ سې بلکې يو حصه يې د ځان لپاره پرېږده ما ورته وويل چې ښه دئ د خيبر حصه دې پاته وي کعب ﷛ فرمايي: ماته رېښتيا ويلو خلاصون راکړی ما د ځان سره وعده وکړه چې ټول عمر به رېښتيا وايم. (29)

فايد: دا د اصحابو کرامو د الله ﷻ ښخه د ويرې يوه نمونه وه چې کعب ﷛ په ټولو غزاو کې شريک سوی و صرف په دغه يوه جګړه کې شريک سوی نه و دومره زحمتونه يې پر ځان تېر کړه هر څومره زورونې چې ورکړل سوې ده يې فرمانبرداري وکړه او پنځوس ورځې يې په ژړا تيرې کړې او د کوم مال له وجهې ښخه چې ورته پېښه سوې وه هغه يې ټوله صدقه کړی ، کافرانو چې طمعه وکړه پدې هيله چې دی په غصه کړې مګر ده دغصې پر ځای نو رهم پر خپلو کړو پښېماني وکړه او دايې هم د الله ﷻ او دهغه د رسول ﷺ ناراضي وګڼله چې زما دين دومره کمزوري درجې ته رسېدلی دئ چې اوس کافران طمعه راته کوي چې د دينه ښخه مې بې دينه کړي.

موږ مسلمانان يو د اسلام ټول احکام زموږ په وړاندې پراته دي د هغو احکام ښخه که لمونځ را واخلو چې تر ايمان وروسته لوی مهم حکم دئ په موږ کې يې څومره خلک کوي؟ او

(29) (درالمنشور ، فتح الباري)

ketabton.com - The Digital Library

کوم کسان چې یې کوي هغه یې په څه ډول کوي زکوة او حج خو لا ایسته کښېږده ځکه په هغه کې خو مال مصرفیږي.

١٠- د اصحابو کرامو په خندا د نبي ﷺ خبر تیا او د قبر یاد

نبي کریم ﷺ یوه ورځ مسجد ته تشریف راوړی یوه ډله خلک یې ولیدل چې خاندي او دخندا په وجه یې غاښونه سپین معلومېدل رسول الله ﷺ ورته و فرمایل: مرګ ډېر یادوئ که تاسو مرګ ډېر ـ ډېر یاد کړئ نو کوم حالت چې زه وینم (یعني خندا) به بیا نه پیدا کیږي پر قبر هیڅ داسي شپه نه تېریږي مګر قبر اوازونه کوي چې زه دیوازي والي کور یم، زه د خاورو کور یم، زه د نابودی کور یم او زه د چینجیو کور یم کله چې پاک مؤمن په قبر کې کښېښودل سي نو قبر ورته وایي ستا راتله دي مبارک وي ښه دي وکړه چې راغلې څومره انسانان چې پر مځکه باندي ګرځېدل په هغو ټولو کې ته وماته ډېر خوښ وې نو اوس به زما ښه سلوک ووینې وروسته نو چې دمړي د سترګو دید تر کومه ځایه رسیږي په هغه اندازه قبر ور ته پراخ سي او دجنت څخه یوه دروازه ورته خلاصه سي چې د جنت خوشبویي او ښه هوا ورته راځي. کله چې یو بدعمله سړی په قبر کې کښېښودل سي نو قبر ورته ووایي ستا دراتلو دي مبارکي نه وي بد دي وکړه چې راغلې پر مځکه چې څومره انسانان ګرځېده په ټولو کې مي ستا څخه بد راتله نن چې ته ماته و سپارل سوې نو زما معامله به ووینې ددې څخه وروسته قبر پر راتنګ سي دغه کس کښېکاږي ترداسي اندازې چې پښتۍ یې سره تیري سي بیا اویا اژدها مارونه پرده باندي مقرر سي که چیري یو مار پر دنیا باندي یو ځل پو کړي نو د زهرو له امله به د مځکې پر مخ یو وابنه

ketabton.com - The Digital Library

هم نه سي پاتـه دغـه مـاران بـه نومـوړي سړی تـر قيامتـه پـوري چيچـي ددې خبري څخـه وروسـته رسول ﷺ و فرمايل: قبر يا د جنت يو باغ دئ او يا ددوزخ يوه کنده ده.[30]

فايده: دالله ﷻ څخه ويره زياته مهمه او اړينه خبره ده همدا وجه وه چي رسـول الله ﷺ بـه هـر وخت د الله ﷻ څخه دويري په زيات فکر کي و.

مرګ يادول د انسان لپاره زيات ګټور دئ ځکه نبي ﷺ پورتنۍ نسخه وښوده چي د انسان لپاره مرګ يادول زيات اړين او ګټور دئ (يعني همدا د مرګ يـاد دئ چي انسـان د نـاوړو کـارونو څخه ژغوري).

۱۱- حضرت حنظله ﷺ د نفاق ويره

حضرت حنظله ﷺ فرمايي: يوه ورځ موږ د رسول الله ﷺ پـه مجلس کي ناست وو چي رسـول الله ﷺ و عظ وکړی داسي وعظ و چي زړونـه پـه نـرم سوه او د سـترګو څخـه اوښـکي و بهيـدې او خپـل حقيقت مـوږ تـه ښـکاره سوه ، حنظلـه ﷺ فرمـايي: کلـه چي زه د رسـول الله ﷺ د مجلس څخـه راولاړ سوم کورته ولاړم ښځه او اولادونه مي را ته راغله د دنيـا خبري شروع سوې د اولادو سره مي د خوښۍ او خندا خبري شروع کړې د ښځي سره ټوکي او خنـدا کول شروع سوه هغـه حالـت ولاړی چي ماد رسول الله ﷺ په مجلس کي ژړل دستي فکر را سره پيدا سو چي ته خو منافق سوی يې يوازې د رسول الله ◄ په مجلس کي داسي يې کورته چي راغلې دستي دې حالت بدل سو پـه دغه فکر ډېر افسوس راته راغلی او ډېر غمجن سوم دستي د کور څخه راووتلم او دا مي وويـل چي حنظله خو منافق سو مخامخ حضرت ابوبکر ﷺ په مخه راغلی ده مبارک تـه مي وويـل: چي

(30) (مشکوة)

ketabton.com - The Digital Library

حنظله خو منافق سو ابوبکر ﷺ را ته وويل: سبحان الله هيڅ کله نه، ما خپله قصه ورته بيان کړه چي موږ خو دنبي ﷺ په مجلس کي ناست يو نبي ﷺ د دوزخ او جنت بيان کوی موږ داسي سو چي ګويا دغه دواړه زموږ په مخ کي دي کله چي موږ کورته راسو نو د اولادو، ښځي او مال په غم کي سو دنبي ﷺ د مبارک مجلس خبري ټولي را څخه ولاړي سي حضرت ابوبکر ﷺ و فرمايل: چي دا خبره خو ماته هم پيښيږي. نو ددې خبري لپاره دواړه دنبي ﷺ حضور ته حاضر سوه حنظلة ﷺ و نبي ﷺ ته وويل: اې دالله ﷻ رسوله! زه خو منافق سوم نبي ﷺ ورته و فرمايل: څه پيښه سوه چي منافق سوې حنظلة ﷺ وويل: يا رسول الله ◄ !کله چي موږ ستا په مجلس کي ناست يو نو ته ددوزخ او جنت بيان راته کوې موږ داسي سو چي ګويا جنت او دوزخ زموږ په مخ کي دئ او کله چي کورته ولاړسو نو د اولادو، کور او ښځي په غمو اخته سو ستا بيان مو دذهن څخه ووزي رسول الله ﷺ و فرمايل: که چيري هغه وخت تاسو داسي ياست لکه زما په مخکي چي ياست نو زما دي قسم په هغه ذات وي چي زما روح دده په قدرت کي دئ چي ملائکي به پر لارو او بستر ستاسو سره لاس په لاس وي اې حنظله! خبره داده. کله کله کله کله.([31])

فايده: دانسان سره انساني اړتياوي مل وي نو د هغه پوره کول هم ضروري دي لکه خوړل، چيښل، ښځه، اولادونه او ددوی د حال پوښتنه دا هم ضروري شيان دي په دې وجه پورتنی حالت کله کله منځته راځي او هر وخت نه راځي او نه يې اميد کول په کار دئ ټول عمر په داسي حالت کي پاتېدل د ملائکو شان دي ځکه دا شان دهغوی سره مل وي خرنګه چي انسان دانساني اړتياوو سره لاس او ګرېوان دئ نو ټول عمر په يوه حالت کي نه سي پاتېدلای خو دا خبره ضروري ده چي د اصحابو په پاک ژوند کي ژور فکر وکړو چي هغوی به د نبي ﷺ د مجلس څخه د ولاړېدو وروسته لږ فکر بدل سو نو بيا به يې هم دا ويل چي منافق سوم او د منافق کېدو ويره به

([31]) احياء ، مسلم)

ketabton.com - The Digital Library

ورسره وه (لکه چي وايي ـ عشق است هزار بد گمانی) يعني عشق دئ او زر بد گمانۍ دي ، د کوم چاسره چي عشق وي نو زر بد گمانۍ ورته پيدا سي. د مثال په ډول که د چا د خپل زوی سره مينه وي او هغه يو ځای په سفر ولاړ سي نو هرو خت د زوی د خير او خيريت په فکر کي وي او که خبر سي چي په هغه ځای د طاعون مرض ګډ سوی دئ يا کوم بل فساد پېښ سوی دئ نو خدای خبر چي څومره خطونه به ورته ليږي؟

تکميل

د الله ﷻ څخه د ويري بېل حالات

د قرآن کريم په آياتونو ، حديثونو او د اوليآؤ په واقعاتو کښي چي څومره د الله ﷻ دوېري اړونده شيان سته د هغه ټولو يو ځای کول خو ګران کار دئ خو دومري په کار ده چي سړی ځان پوه کړي چي د دين د کمال هره ځينه د الله ﷻ څخه ويره ده. حضرت عبد الله بن عمر ﷺ دومري زيات ژړل چي په ژړا ـ ژړا کي به يې سترګي خرابي سوې يوه ورځ يو چا وليدئ دده ژړا ته حيران سو ده مبارک ورته وويل ته زما و ژاړ ته حيران يې؟ د الله ﷻ د ويري څخه لمر ژاړي. په يو بله قصه کي راغلي دي چي ده مبارک ورته وويل: چي د الله ﷻ دوېري څخه سپوږمۍ ژاړي. يو ځوان صحابي قرآنکريم تلاوت کاوه رسول الله ◄ تېرېدئ کله چي صحابي ودغه ځای ته راورسېدئ:

ketabton.com - The Digital Library

↓↗✐🙰□☺○○♍🙰✁ ♉💣⊙◗♦⌖♦🙰✁ ✁⬧❶♐✉⬧▫

⇫ ♌🙰□♎♉♎⑨♍🙰🙰☒✍ ☪□□⑩⬀❻◆❒ ⇧💣♦☼🔔⬧▤⬧▫

(³²) ⮈▩♄⇫

نو د بدن وربښتان يې شک، شک ودرېده او په ژړا ـ ژړا پـه سلګو سو او وې ويل: آه کومه ورځ چي اسمان وچوي يعني قيامت سي زما به څه حال وي. هاى ! زبه برباد يم. رول ﷺ ورته وويل: ستا ددې ژړا له امله ملائکي هم پـه ژړا سوې. يو انصاري ﷺ د تهجد لمونځ وکړى بيا کښېناستى ډېر يې و ژړل او وې ويل: و الله ﷻ ته ددوزخ څخه فرياد کوم. رسول الله ◂ ورته وويل تا نن ملائکي وژړولې.

عبد بن رواحة ﷺ يو صحابي دئ ډېر يې ژړل دده مبارک ښځي چي دى پـه داسي حالت کي وليدئ نو داهم پـه ژړا سوه عبد الله بن رواحة ﷺ پوښتنه ځني وکړه چي و لي ژاړې؟ دې ورته وويل ته پر چشي ژاړې؟ دده مبارک ورته وويل زه خو پـردې پـه ژړايم چي پـر دوزخ باندي تېرېدل سته ګوره چي زه به خلاص سم او که به هلته پاته سم (³³)

زراره بن اوفي ﷺ په يو مسجد کي لمونځ ورکاوه کله چي دې ځاى ته راورسېدئ:

(³⁴) ⮈♉⇫⊘❻❒➔🔔🙰□☪♍🙰✁ ❼♐✗♦❷🖅◗🡸☼ ✁⬧❶♐✉⬧▫

نو ژر پرېوتى او وفات سو خلقو را پورته کړى او کورته يې يو وړى.

حضرت خليد ﷺ يو وخت لمونځ کاوه کله چي لاندېني آيات ته راورسېدئ:

▤ ♉☠⬀❑❑☼▫✈🙰✁ ➔□⬧◗⊘★✐✁⬧❶ 🖫▪⬂▦♦☼ ❻✍↗✍

⬀☠→🗎◆❻❑⇖♉🡹🕮 ♒♍⬀❑⅄▫◆❑➔✍ 🙰□☺✵☼♐◗◆❒

(³²) سورة رحمان الاية (٣٧)

(³³) (قيام الليل)

(³⁴) سورة المدثر الا ية ٨

LARAWBAR

ketabton.com - The Digital Library

⍓⍓⌧❽⇳❍⇖♐ ♊⍓☺⬧◻ ☎ ♎◻⍓☺⏲◆⑩⭉❪⬂♋⌚♐✄ ⬧⭋⬀❑⬧③
⬧◻◻✡⍓⭈⬂♋⌚♐✄ ⬧⬯⬅⌘⬃⑩⬆◆❒ ⬠❻♐◻✡♋⌚♐✄ ⬉♊⬧⇖
⬈◻⬧❑⬧⑩⍓⍧⬂♋⌚♐✄ ♐⬧✌⬧❒ ▤ ⍓♐♐⬧◻ ⇳⑨⬧❪⬧◻
⬠❻❒⇖❷⬈⬄⬂♋⌚♐✄ ⬅⬈⏲⬧⭊⬧✌ ⬧⬀❪ ✎♐⬧⓿⬃⬟❻♐✎♐✄
(35) ⬉⬋⬀⬀⬀

نو دغه آيات يې په تکرار سره ووايه ديوه کونج څخه نابېره ږغ وسو چي تر څو به دغه آيات وايي ؟ ستا په بيا بيا ويلو سره څلور پېرانان مړه سوه.

د يوبزرگ قصه يې ليکلې ده چي قرآنکريم يې وايه کله چي دې ځای ته راورسېدئ:

⓿⬀⬅♑⌚⬧⌚⬂❑⬧✌ ★✎♐✄ ❼■⬀⬀❪ ☎✄▦❒♎⑩⬇❻⬧❒
(36).☎ ⬀♎⬁⍓⬧⬂⌚♐✄

نو يوه چيغه يې و کښل و تېبدئ وفات سو نور هم ددې ډول څخه ډېرو واقعات پېښ سوي دي.

حضرت فضيل رحمه الله يو مشهور بزرگ دئ فرمايي: چي د الله ﷻ څخه وېره سړی ته د هر لوري څخه خيربښيي.

د حضرت شبلي رحمه الله نوم ټولو اورېدلی دئ ، دی مبارک فرمايي: د هغه وخت څخه چي زه د الله ﷻ څخه وېرېدلی يم ماته داسي دحکمت او عبرت دروازه خلاصه سوې ده چي ددې څخه مخکي هيڅ وخت نه وه خلاصه سوي.

په يوه حديث شريف کي راغلي دي چي الله ﷻ فرمايي: زه پر خپلو بندګانو دوې وېري نه جمعه کوم او نه دوې بې فکرۍ پرې راولم کوم څوک چي په دنيا کي بې فکره سي نو په آخرت کي

(35) سورة آل عمران الاية (١٨٥)
(36) سورة يونس الاية ٣٠

ketabton.com - The Digital Library

يې وېروم او که په دنيا کې زما څخه وو ېرېدئ نو په آخرت کې يې بې فکرې ورکوم يعني دا فکر به نه وي ورسره چې دوزخ ته به ولاړ سم.

د رسول الله ﷺ څخه روايت دئ: څوک چې د الله ﷻ څخه وېرېږي دهغه څخه به هر شی وېرېږي او که څوک د الله ﷻ پرته د بل چا څخه وېرېږي نو هغه به دهر شی څخه وېرېږي.

يحيي بن معاذ﷫ فرمايي: که څوک د الله ﷻ څخه دومرې وو ېرېږي لکه د مسکنت څخه چې وېرېږي نو برابر به جنت ته ولاړ سي.

ابو سلمان دراني﷫ فرمايي: د کوم زړه څخه چې د اللهﷻ وېره ولاړه سي هغه برباد سو.

رسول الله ◀ فرمايي: د کومې سترګې څخه چې د الله ﷻ د وېرې اوښکه توی سي که څه هم د مچ تر سر کوچنۍ وي او پر مخ يې پرېوزي نو اللهﷻ به پر ده باندي ددوزخ اور حرام کړي.

رسول الله ﷺ فرمايي: کوم زړه چې د الله ﷻ د وېرې څخه ورپېږي دده ګنا هونه داسې رژېږي لکه د درختي څخه چې پاڼي رژېږي.

دنبي ﷺ څخه په يو بل روايت کې راغلي دي: څوک چې د الله ﷻ د وېرې څخه وژاړي دهغه کس دوزخ ته تلل داسې مشکل دئ لکه شيدې چې د تيو څخه راووزي بيا يې بېرته په تيو ننوتل مشکل وي.

حضرت عقبه بن عامر ﷺ د رسول الله ﷺ څخه پوښتنه وکړه چې د خلاصون لاره کومه ده؟ رسول الله ﷺ ورته و فرمايل: خپله ژبه ترګورت لاندې راوله (يعني قابو يې کړه) په کور کې کښېنه او پر خپلو ګناهونو ژاړه.

حضرت عائشې﷫ يوه ورځ د رسول اللهﷺ څخه پوښتنه وکړه چې ايا ستا په امت کې داسې څوک سته چې بې حسابه او بې کتابه جنت ته ولاړ سي؟ رسول الله ﷺ ورته و فرمايل: هو ! سته هغه څوک دئ چې خپل ګناهونه يادوي او ژاړي.

ketabton.com - The Digital Library

زما د آقا ﷺ يو بل روايت دئ چې فرمايي: والله ﷻ ته دوه څاڅکي ډېر خوښ دي يو د اوښکې څاڅکی دئ چې دالله ﷻ د وېرې څخه توی سي دوهم د وينو څاڅکی دئ چې د الله ﷻ پـه لاره کې توی سي.

په بل روايت کې راغلي دي چې اوه کسان به د عرش تر سيوري لاندې ناست وي يو هغه کس دئ چې په يوازې والي کې يې د الله ﷻ د وېرې څخه اوښکې توييږي.

حضرت ابوبکر ﷺ فرمايي: چاته چې ژړا ورځي ودې ژاړي که ژړا نه ورځي نو د ژړا چم دې وکړي.

محمد بن منکدر ﷫ چې به کله ژړل نو اوښکې به يې پر مخ او ږېره توېـدلې او ويـل بـه يې چې ما ته دا روايت رارسېدلی دئ چې ددوزخ اور به وهغه ځای ته نه رسيږي چې په اوښکو لوند سوی وي.

د ثابت بناني ﷫ سترګې خوږ سوې يوه طبيب ورته وويل: د يوې خبرې وعـده وکړه سترګې به دې ښې سي هغه وعده داده چې مه ژاړه ده مبارک ورته وويل: په هغه سترګو کې خير نسته چې نه ژاړي.

يزيد بن ميسرة ﷫ فرمايي: ژړا د اوو شيانو څخه کيږي: ليونتوب، خوشالي، رياکاري، درد، نشه، وېرېدل او د الله ﷻ د وېرې څخه، همدا ژړا چې د الله ﷻ د وېرې څخـه وي غـوره ژړا ده چې په يوه اوښکه باندې د دوزخ د اور درياب مري.

کعب احبار ﷫ فرمايي: زما دې په هغه ذات قسم وي چې زما روح دده پـه قدرت کې دئ کـه زه د الله ﷻ د وېـرې څخـه وژاړم او اوښـکې مـې د سـترګو څخـه تـوی سي دغـه ژړا ماتـه تـر هغـه صدقې غوره ده چې د غره په شان سره زر صدقه کړم.

ددې څخه علاوه نور هم په زرګونو داسې ارشادات سته چې د اخېره ثابتوي چې د الله ﷻ په ياد کې او د خپلو ګناهونو په فکر کې ژړا کول کيميا ده او ډېره اړينه او ګټوره ده.

ketabton.com - The Digital Library

يوه بله خبره هم ضروري ده هغه دا چې لکه څرنګه چې د الله ﷻ څخه سړی و يرېږي په دغه اندازه بلکې زيات به د الله ﷻ و رحمت ته اميد کوي او د اميد په کولو کې به کمی نه کوي ځکه د الله ﷻ د رحمت ساحه ډېره پراخه ده.

د حضرت عمر ﷺ څخه روايت دئ، دی مبارک فرمايي: که په ورځ د قيامت اعلان وسي چې ټول خلګ جنت ته ځي يو کس به دوزخ ته ځي لا به هم زما دا وېره وي چې هغه کس خو به زه نه يم ، او که داسي اعلان وسي چې ټول خلګ دوزخ ته ځي يو کس به جنت ته ځي لا به هم زما اميد وي چې هغه کس به زه يم.

نو پکار ده چې و ېره او اميد ببل، ببل وګڼل سي او ځان په پوهه کړل سي دد واړو فکر کول پکار دي په ځانګړې ډول د مړيني پر مهال د اميد فکر کول زيات پکار دئ.

د نبي ﷺ څخه روايت دئ چې فرمايي: په تاسو کې دې څوک نه مري مګر په داسي حالت کې دي مړ سي چې الله ﷻ ته يې زيات اميد وي.

امام احمد بن حنبل ؒ چې کله وفات کېدئ نو خپل زوی يې راوغوښتی او ورته وې ويل چې ماته داسي حديثونه واوروه چې و الله ﷻ ته اميد په زياتيږي.

دريم باب

د اصحابو کرامو ؓ د پرهيزګارۍ او مسکنت بيان

د مسکنت په اړه خپله درسول الله ◄ عادت او دده مبارک و اقعاتي پردې ښودنه کوي چې مسکنت رسول ﷺ په خپله اختيار کړی او خوښ يې و په دې اړه دومره ډېر حديثونه په کتابو کې جمعه سوي دي چې د هغه نمونه بيانول هم ګران کار دئ.

ketabton.com - The Digital Library

رسول الله ﷺ فرمايي: فقر (مسکنت) د مؤمن تحفه ده.([37])

١- د نبي ﷺ لپاره د غرونو د سرو زرو جوړولو څخه د نبي ﷺ انکار

د رسول الله ﷺ څخه روايت دئ چې دی مبارک فرمايي: الله ﷻ ماته وويل چې ستا لپاره به غرونه د سرو زرو جوړ کړم ماورته وويل: اې خدايه! زما دا خوښه ده چې يوه ورځ په ماړه نس ډوډی وخورم او دوهمه ورځ وږی سم تاته زاری وکړم او تا ياد کړم چې کله موړ سم ستا شکر ادا کړم او ستا ستاينه وکړم.([38])

فايده: تاسو فکر وکړی دا د هغه چا حال دئ چې موږ يې تل نوم يادو او د هغه په امتې کېدو باندې فخر کوو او دده مبارک هره خبره موږ ته پر سر او سترګو قبوله ده.

٢- د دنيا د ډېروالي پر غوښتلو باندې د عمر ﷺ خبر تيا او د نبي ﷺ د ګوزارې حالت

رسول الله ﷺ يو وخت قسم اخستی و چې يوه مياشت به خپلو بيبيانو ته نه ورځي تر څو وځو رېږې او ځان ته يې يوه جلا کوټه انتخاب کړې وه په هغه کې اوسېدئ دا خبره په خلګو کې مشهوره سوه چې رسول الله ﷺ و ټولو بيبيانو ته طلاق ورکړی دئ حضرت عمر ﷺ په دغه وخت کې په کور کې و چې دا خبر يې واورېدئ دستي په چټکۍ سره مسجد ته راغلی وې ليدل چې اصحاب کرام جلا، جلا ناست دي او د رسول الله ﷺ د خفګان په وجه ژاړي هلته بيبيګاني په

([37]) (ترمذي)
([38]) (ترمذي)

ketabton.com - The Digital Library

خپلو کورو کښې ژاړي حضرت عمر ﷛ خپلې لور حفصې ﷝ ته ورغلی هغې هم په خپل کور کې ژړل عمر ﷛ ورته وويل: ته اوس ژاړې ايا ماته نه وې وېرولې چې د رسول ﷺ د خفګان خبره ونه کړې بيا يې مسجد ته تشريف راوړی په مسجد کې د منبر سره يوه ډله خلک ناست و ژړل يې دی هم هلته يو ګړی کښېناستی خو صبر يې ونه سو نو هغه ځای ته راغلې چې هلته رسول الله ﷺ نژدې و چې وې کتل يو مريی (غلام) حضرت رباح ﷛ د کوټې په دروازه کې ناست دی پښې يې ځړانده کړې دي نو ددغه مريی په واسطه يې د رسول الله ﷺ څخه د ننوتلو اجازه و غوښته حضرت ربا ح ﷛ چې رسول الله ﷺ ته راغلی او ورته وې ويل: عمر ﷛ د راتلو اجازه غواړي رسول الله ﷺ چوپ سو رباح ﷛ راغلی و عمر ﷛ ته يې وويل: چې رسول الله ﷺ هيڅ اجازه نه راکړه عمر ﷛ بيا د منبر سره کښېناستی بيا يې طاقت نه و سو بيا راغلی د رسول الله ﷺ څخه يې اجازه و غوښته رسول الله ﷺ بيا چوپ سو د عمر ﷛ طاقت نه کېدئ دريم ځل يې بيا اجازه و غوښته حضرت رباح ﷛ په لوړ اواز وويل: اې عمره! رسول الله ﷺ تاته د ننوتلو اجازه درکړه حضرت عمر ﷛ د رسول الله ﷺ و خدمت ته حاضر سو وې ليدل چې رسول الله ﷺ پر بو ريا (چټايي) باندې ستونې ستخ پروت دئ او يو شی سربېره باندې هوار دئ په بدن مبارک کې يې د بوريا نښې دوراېه ښکارې تر سر يې د څرمني يو بالښت لاندې دئ چې د خرما د درختو د خاشو څخه ډک دئ. عمر ﷛ وايي: ما رسول الله ﷺ ته سلام وواېه د سلام څخه وروسته مې د ستي و پو ښتل: اې د الله ﷻ رسوله! تا و بيبيګانو ته طلاق ورکړی دئ ده مبارک راته وويل: يا، ما و رسول لله ﷺ ته په خوش طبعی وويل: اې د الله ﷻ رسوله! موږ قريشي خلک وو پر ښځو باندې برلاسي وو د انصارو نارينه پر خپلو ښځو باندې برلاسي نه دي زموږ ښځو چې کله د انصارو ښځې و ليدې نو زموږ ښځو هم اثر ځني و اخيستی همدا ډول مې يوه نيمه خبره نوره وکړه چې رسول الله ﷺ مسکی غوندې سو. عمر ﷛ زياتوي ما چې د رسول الله ﷺ په کور کښې و کتل د کور ټول سامان يې درې نارنګ سوي څرمنې او يو مټ وربشې وې نور چې مې هر څه شا وخوا وکتل هيڅ شی په

ketabton.com - The Digital Library

سترګو نه راغلی زه په ژړا سوم رسول الله ﷺ راته وويل: ولې ژاړې؟ ما ورته وويل ولې به نه ژاړم ستا په وجود مبارک کې د بوريا نښې معلومېږي او د کور ټول سامان دي دادئ چي زما په مخ کي پروت دئ بيا مي ورته وويل: اې د الله ﷺ رسوله ! ته د عا وکړه چي ستا په امت کي د پيسو او شتمني پراخي راسي د روم او پاريس خلک ګوره چي د الله ﷻ د نه عبادت او بې د ينې سره دومره شتمن دي، قيصر او کسرا د ويالو او باغونو په منځ کي دي ته خو د الله ﷻ افضل بنده يې دغه حال دي دئ. رسول الله ﷺ ښنګ وهلی و پدغه وخت کي کښېناستی او وې فرمايل: اې عمره ! ته لا تر اوسه په شک کي پروت يې د آخرت نعمتونه او شتمنۍ تر دنيا غوره دي کافرانو ته په دې دنيا کي نعمتونه او ښه ژوند ر سيږي مونږ ته په آخرت کي نعمتونه او ښه ژوند رسيږي. عمر ﷺ وويل: اې د الله ﷺ رسوله ! زما لپاره بخښنه وغواړه ما په دې خبره کي غلطي وکړه.[39]

فايده: دا ددين او د دنيا د پا چا او د الله ﷺ د نازولي حضرت محمد ﷺ کړنلاره وه چي په بدن مبارک کي يې د بوريا نښې ښکارېدې او د کور ساز او سامان يې هم معلوم سو تاسو وليدئ چي يو چادښه ژوند غوښتنه وکړه ده مبارک دستي خبرتيا ورکړه.

د حضرت عايشې ﷺ څخه يو چا پوښتنه وکړه چي ستا په کور کي د رسول الله ﷺ بستره ښنګه وه؟ دې مبارکې و فرمايل: يوه څرمنه وه چي د خرما ددرختي د خاشو څخه ډکه وه.

د حفصې ﷺ څخه هم چا پوښتنه وکړه چي درسول الله ﷺ بستره ښنګه وه؟ دې مبارکي ورته و فرمايل: دګونۍ ټوکرو رسول الله ﷺ به و غوړاوه بيا به پر پرې واتی دا مبارکه وايي: يوه ورځ مي دغه ټوکر څلور غبرګه کړی چي يوڅه پوست (نرم) سي سهار رسول الله ﷺ راته وويل: مابښام دي څشي غوړ ولی و؟ ما ورته وويل: هغه ټوکر مي څلور غبرګه کړی و. رسول الله ﷺ راته

[39] (فتح الباري)

وويل ببرته يې هغسې کړه لکه پخوا چې و ځکه د شپې د پورته کېدو څخه منعه کونکې جوړېږي.(40)

مورې ته و ګوره چې پر نرمو پستو ګور بچو او فرشونو باندې بيديږو الله ﷻ څومره پراخې راکړې ده مورې ددې پر ځای چې د الله ﷻ شکر و کاږو د ناداري ناري وهو.

۳- حضرت ابوهريرة ﷺ د لوږې په حالت

حضرت ابوهريرة ﷺ يو ځلې په بوسکې پزه پاکه کړه بيا يې ځان ته وويل: څه به وايې اې ابوهريرة! نن خو به بو سکې پزه پاکوې هغه وخت دې هېر دئ چې د نبي ﷺ د منبر او کوټې تر منځ به دلوږې څخه بې هوښه پروت وې خلګو به ليونی ګڼلې او پښه به يې پر څټ درکښېښودل او حال دا چې ليونتوب نه و بلکې لوږه وه.

فايده: يعني ابوهريرة ﷺ به څو ورځې په نهاره تېرولې بيخې زيات به وږی وآن تر دې چې بې هوښه به سو خلګو به فکر کاوه چې ليونی سوی دئ. ويل سوي دي: چې د هغه وخت دا دود و چې څوک به ليونی سو نو دوی به پر څټ پښه ور ايښودله داددوی علاج (درملنه) وه حضرت ابوهريرة ﷺ په خلګو کې زيات صابر او عابد انسان و ورځې، ورځې به يې په نهاره باندې تېرولې.

د نبي ﷺ د څخه وروسته الله ﷻ فتوحات مسلمانانو ته ور په برخه کړه شتمني راغلې خو ددې سره ـ سره بيا هم ابوهريرة ﷺ لوی عابد و يوه کڅوړه به ورسره وه د خرما دمندکو څخه به يې ډکه کړه تسبيح به يې پرې ويلې کله چې به خالي سوه نو مينځې به بيا ور ډکه کړه او ورته

40 : شما ئـل

ketabton.com - The Digital Library

کښېښودل به يې دا دده مبارک عادت و چې شپه به يې درې حصې کړې وه ده ، دده ښځې او خادم به يې په وار سره عبادت پکښې کاوه (يعنې يوه حصه به دده عبادت کاوه يوه حصه به يې ښځې عبادت کاوه او يوه حصه به يې خادم عبادت کاوه).([4])

ما دخپل پلار صاحب څخه اورېدلي دي چې زما د نيکه هم تقريباً د ابوهريرة ﷺ په څېر عادت وو پدې ډول چې اول به تريوې بجې پورې زما پلار په مطالعه اخته وو دوهم ځل به زما نيکه راپورته سو زما پلار به يې بيده کړی او خپله به يې د تهجد لمونځ وکړی دريم ځل به دسهار د لمانځه څخه درې پاوه مخکې زما اکا🏛 راپورته سو دتهجد لمونځ به يې وکړی زما نيکه به د سنت د اتباع په موخه ارام وکړي. اَللهُم ارزُقني اِتبَاعَهُم

۴- د حضرت ابوبکر ﷺ د بيت المال څخه عايشه (خوراکه)

حضرت ابوبکر صديق ﷺ د ټوکرانو تجارت کاوه او ددې لارې يې د خپل کور ګزاره کوله – کله چې خليفه سو نو ددود مطابق يې څو پتوان پر لاس واچول او د خرڅولو لپاره يې بازار ته تشريف يووړی حضرت عمر ﷺ په مخه ورغلی پوښتنه يې ځنې وکړه چې کومې خواته ځې؟ ده مبارک ورته وويل چې بازار ته ځم عمر ﷺ ورته وويل: که چيرې ته په تجارت اخته سې نو د خلافت کار به څنګه کيږې؟ ابوبکر ﷺ ورته وويل چې اولادو ته خوراکه د کومې لارې برابره کړم عمر ﷺ ورته وويل چې ابو عبيده ﷺ ته رسول الله ﷺ د امانت ساتونکی لقب ورکړی دی هغه ته به ورسو چې ستا لپاره د بيت المال څخه يو شی مقرر کړي دوی مبارکان و ابوعبيده ﷺ ته ورغله

([41]) (تذکرة الحافظ)

ketabton.com - The Digital Library

ابوعبيده ﷺ و ابوبکر ﷺ ته دومره معاش مقرر کړی چي په اوسط ډول يې يو مهاجر ته مقرر کړی و يعني تر دغه نه زيات او نه کم وو .

يوه ورځ د ابوبکر ﷺ بي بي دده مبارک څخه غوښتنه وکړه چي يو خواږه شی ته مي زړه کيږي ابوبکر ﷺ په جواب کي ورته وويل: زما سره خو پيسي نسته چي داشی درته رانيسم ؟ بي بي ورته وويل: چي زه به د هري ورځي د خوراک څخه لږ ـ لږ بچت کوم څو ورځي وروسته به دومره پيسي سي چي زه هغه شی په واخلم ده مبارک اجازه ورکړه بي بي مبارکي په څو ورځو کي يو اندازه پيسې سره يو ځای کړې حضرت ابوبکر ﷺ ورته وفرمايل: د تجربې څخه دا معلومه سوه چي دومره پيسې چي تا بچت کړی دي دا مونږ ته د بيت المال څخه زياتي راکول کيدي (ځکه موږ په بيت المال کي دومره حق لرو چي ګزاره په وکړو نو تاچي دومره پيسې بچت کړې ددې څخه معلومه سوه چي ته په پاته پيسو ګذاره کولای سې) نو ده مبارک هغه پيسې چي بي بي جمع کړي وي هغه يې بيرته بيت المال ته وسپارلې او په راتلونکي کي يې د خپلي تنخواه څخه دومره پيسې کمي کړي چي بي بي جمع کړي وې.

فايده: دومره لوی خليفه چي لومړی يې خپل تجارت کاوه او دده اړتياوو لپاره يې بسنه کول لکه څرنګه چي دده داعلان څخه هم معلوميږي او هغه روايت يې هم تائيد کوي کوم چي په بخاري شريف کي د عايشې ﷺ په روايت کي راغلی دئ: کله چي ابوبکر ﷺ خليفه جوړ سو نو وې فرمايل: چي زما قوم ته داخبره معلومه ده چي زما کارو بار تجارت و او زما د اولادو لپاره يې بسنه کول خو اوس د خلافت په وجه د مسلمانانو په چوپړ کي مشغولتيا ده اوس زما لپاره د بيت المال څخه يو څه مقرريږي چي زما د اولادو لپاره بسنه وکړي. ددې سره سره کله چي دی وفات کي دئ وعايشې ﷺ ته يې وصيت وکړی: چي زما په کور کي که د بيت المال څخه يو شی و هغه و نوی خليفه ته و سپاره. حضرت انس ﷺ فرمايي: دابوبکر ﷺ د وفات څخه وروسته دده مبارک د کورنۍ سره پيسي نه وې مګر يوه د شېدو اوښه، يوه پياله او يو خادم و په ځينو

ketabton.com - The Digital Library

روایاتو کې تلتک اویوه کمبله هم راغلې ده کله چې عمر ﷺ خلیفه سو نو دغه شیان ورته و سپارل سوه ده مبارک وویل: الله ﷻ دې پر ابوبکر ﷺ رحم وکړي خپل پاته اولادونه یې په سختۍ کې پرېښودل.(42)

۵- د حضرت عمر ﷺ د بیت المال څخه تنخوا (عایشه)

حضر عمر ﷺ هم تجارت کاوه کله چې خلیفه مقرر سو نو د بیت المال څخه په دې ډول تنخوا ورته مقرر سوه چې ده ټول خلک راټول کړه او پوښتنه یې څني وکړه چې تاسو ته معلومه ده چې ما تجارت کاوه اوس چې تاسو په دې کار اخته کړم نو زما د ګزارې ذریعه به څشي وي؟ خلګو بیلې ، بیلې اندازې دده د تنخوا لپاره وښودلې حضرت علي کرم الله وجهه چوپ ناست و ده مبارک پوښتنه څني وکړه چې تاسو څه نظر لرئ؟ حضرت علي کرم الله وجهه وفرمایل: زما په آند چې منځنۍ تنخوا مقرره سې ښه به وي چې ستا او ستا د اولادو لپاره کافي وي حضرت عمر ﷺ هم دغه نظر خوښ کړی او دده لپاره منځنۍ عایشه (تنخوا) مقرره سو. ددې مجلس څخه وروسته په یوه مجلس کې چې حضرت علي ﷺ، حضرت عثمان ﷺ، حضرت زبیر ﷺ او حضرت طلحة ﷺ هم پکښې موجود وه د حضرت عمر ﷺ د تنخوا خبره راغله دوی وویل: چې د عمر ﷺ تنخوا باید زیاته سي ځکه هغه په یوه تنګ حالت کې ژوند تېروي مګر ددې همت خو چا نسوای کولای چې عمر ﷺ ته ووایي چې ستا تنخوا دې زیاته سي نو دوی حفصة ﷺ را وغوښتل چې د رسول الله ﷺ بي بي هم وه او د عمر ﷺ لور هم وه و حفصې ﷺ ته یې وویل: چې ته و عمر ﷺ ته دا خبره وکړه او زموږ نومان تر هغه وخته مه ورښیه چې دده نظر نه وي درته معلوم سوی حضرت

(42) فتح الباري

ketabton.com - The Digital Library

حفصةؓ د عمرؓ په خدمت کې حاضره سوه او ددوی خبره یې ورته وکړه د حضرت عمرؓ په مخ کښې د غصې او درد نښې ښکاره سوې او بیا یې ددې څخه ددغه کسانو د نومونو پوښتنه وکړه حضرت حفصېؓ ورته وویل: چې لومړی ستاسو نظر راته معلوم سي بیا به یې نومونه درته وښیم حضرت عمرؓ ورته وویل که ماته ددوی نومان معلوم سي نو مخونه به یې وربدل کړم یعني دومري سزاوي به ورکړم چې په مخو کښې به یې نښې معلومې سي بیا یې ورته وویل: اي حفصې! درسول اللهﷺ تر ټولو ښه جامه ستا په کور کښې څه شي وه؟ حفصېؓ ورته وویل: دوې ګیردې رنګه جامې وې چې رسول اللهﷺ به د جمعې په شپه یا ورځ او یا به یوه ډله خلګ راتله ده مبارک به اغوستې بیا یې پوښتنه څنې وکړه چې رسول اللهﷺ تر ټولو ښه خوراک کوم خوراک کړی دئ؟ دې مبارکې وویل: چې زموږ خوراک د اوربشو ډوډۍ وه یوه ورځ مو د غوړو د تیم لاندې پاته سوې برخه پر ډوډۍ وموږله نونبيﷺ په خپله په ښه خوند سره وخوړله او په نورو یې هم وخوړله بیا عمرؓ پوښتنه وکړه چې ستا په کور کې دنبيﷺ ښه بستره څنګه وه؟ حفصېؓ ورته وویل یو غټ ټوکر و چې رسول اللهﷺ به په ګرمۍ کښې غبرګ هواراوه او په ژمي کښې به یې نیمه خوا لاندې او نیمه خوا به یې سر ببره پر ځان واچول.

عمرؓ وویل: اي حفصې! هغو خلګو ته دا خبره ورسوه چې نبيﷺ خپل طرز العمل یوه اندازه مقرر کړی و او د آخرت په امید یې بس والی کړی و زه به هم د رسول اللهﷺ تابعداري کوم زما او زما ددوو ملګرو یعني رسول اللهﷺ او حضرت ابوبکرؓ مثال داسې دئ لکه درې ملګري چې پر یوه لاره روان وي لومړی یو کس د ځان سره توښه واخلي او مقصد ته ورسیږي بیادوهم کس دهغه اول ملګري تابعداري وکړي او ورپسې ورسیږي بیا دریم کس تلل شروع

ketabton.com - The Digital Library

کړي او س نو که زه ددوی پر لاره ولاړ سم نو ددوی سره به يو ځای سم او که مې لاره بدله کړه نو هيڅ کله به ددوی سره يو ځای نسم. (43)

فايده: داده هغه سړی دژوندانه حال دئ چې ددنيا پاچهان به ځني وېرېدل او رېيدل څومره زاهدانه او سپېڅلي ژوند يې کاوه.

يوه ورځ يې خطبه ويل لونګ يې ددوولسو پينو څخه جوړ وو او يوه پينه د څرمنې پکښې وه.

يوه ورځ پـه خطبـه کـې څـه ځنډوالی راغلی کله چې دی راورسېدئ نو معذرت يې وغوښتی او وې ويل: زما څخه پر کالو مينځلو وخت تېر سو او ددې څخه پرته مې نور کالي نه درلوده.(44)

يوه ورځ حضرت عمر ﷺ ډوډی خوړله غلام (مربی) ورته راغلی او ورته وې ويل: چې عتبه بن ابي فرقد راغلی دئ ده مبارک د دننه راتلو اجازه ورکړه کله چې عتبه بن ابي فرقد راغلی نو عمر ﷺ د ډوډی خوړلو ست ورته وکړی ده هم ډوډی خوړل پيل کړل هغه ډوډی داسي زيږه وه چې ده نسوای تېرولای نو عتبه بن ابي فرقد ورته وويل: چې تاسو ته دميده اوړو ډوډی هم رسېدلای سي عمرﷺ وويل: ايا ټول مسلمانان دميده اوړو ډوډی خوري؟ عتبه بن ابي فرقد ورته وويل: يا ټوله يې نه خوري. عمر ﷺ ورته وويل: افسوس ته غواړي چې زه ددنيا خوندونه په ژوند کي خلاص کړم.(45)

ددې ډول څخه په سوونو نه، په زرګونو نه بلکي په سلهاوو زرونه د مبارکو اصحابو ﷺ پېښې سته.

(43) اشهر
(44) اشهر
(45) أُسد الغابة

ketabton.com - The Digital Library

ددوی مبارکانو تابعداري نه اوس کېدای او نه هر چا ته په کار ده ځکه قوتونه کم دي هر څوک یې نه سي پورته کولای همدا وجه ده چي زموږ دوخت د تصوفو بزرګانو دداسي تکلیفونو ایستلو اجازه نه ورکوي ځکه قوتونه تر پخوا کم دي هسي نه چي ضعف راسي. خو ددغه مبارکو انسانانو داتباع هیله کول ضروري ده او لږ تر لږه په استراحت کي یو څه کمي راولئ.

کښته او پورته وګورئ او ددې زماني مطابق یو میانه ژوند اختیار کړئ بدبختانه زموږ خلګ ددنیا په خوندونو کي زیاتوب کوي او تر ځان وزیات مالداره او شتمن ته ګوري او په دې افسوس کي مري چي فلانکی سړی تر ما زیات مالدار دئ.

۲- د حضرت بلال ﷺ د نبي ﷺ لپاره دیو مشرک څخه قرض اخیستل

یو ملګري د حضرت بلال ﷺ څخه پوښتنه وکړه چي د رسول الله ﷺ د خوراک د خرڅ انتظام څنګه و؟ حضرت بلال ﷺ وویل: د رسول الله ﷺ سره خو پیسې نه وي خو دا خدمت ماته سپارل سوی و. کله چي به یو مسلمان وږی راغلی نو نبي ﷺ به ماته اشاره وکړه مابه یو ځاي پور وکړی هغه ته به مي خوراک ورکړی یابه یو څوک لوڅ راغلی نبي ﷺ به ماته اشاره وکړه مابه یو ځای پور وکړی او هغه ته به مي جامې ورپیدا کړې ددې انتظام د چلېدو په لړ کي یوه ورځ یو کافر ماته راغلی او راته وې ویل: چي زه مالدار او شتمن یم که دي د پیسو اړتیا سوه د بل چا څخه پور مه اخله ماته راځه زه یې درکوم ماورته وویل: تر دې خو ښه خبره نسته. نو کله چي به رسول الله ﷺ ماته امر وکړی ما به د هغه سړی څخه پور اخستي او د رسول للهﷺ حکم به مي پوره کاوه. دی مبارک وایي یوه ورځ مي اذان وکړی اودس مي تازه کړی که مي کتل هغه کافر راغلی او ماته یې وویل: اې حبشي! زه ورته متوجه سوم زما دمتوجه کېدو سره سم یې ښکنځل شروع کړه او بد او رد یې ویل بیا یې راته وویل: چي د میاشتي څلور ورځي پاته دي که دي په دغه څلورو

ketabton.com - The Digital Library

ورځو کي زما ټول پور را اپوره نه کړی نو په بدل کي به تا بوزم او غلام به دي کړم د پخوا په څېر به حيوانان څروې بلال ﷺ وايي کافر دا خبره وکړه ولاړی ماټوله ورځ په غم او تکليف تېره کړه هرڅنګه چي وه تېره سوه د ماخستن دلمانځه وروسته د رسول الله ﷺ په خدمت کي حاضر سوم او ټوله قصه مي ورته وکړه بيا مي ورته وويل: چي اې د الله ﷻ رسوله ! اوس خو نه ستا سره څه شی سته او نه زما سره زه دستي يو کار کولای سم دغه سړی مي بې عزته کوي او شرموي مي نو که ستا اجازه وي زه به يو ځای پټ سم که چيري ستاسو سره يو څه شی پيدا سو بيا به حاضر سم ددې خبري سره سم راغلم توره، ډال او زغره مي راواخيستل ځکه دا زما د سفر سامان و او د سهار کېدو انتظار مي کاوه سهار نژدې و چي يو ملګری راغلی او راته وې ويل: ژر ورسه د رسول الله ﷺ پکار يې زه هم چابک راغلم که مي وکتل څلور اوښاني بار چوکي دي رسول الله ﷺ راته وويل: د خوشالۍ خبره درته کوم الله ﷻ ستا د پور انتظام وکړی دغه څلور بار اوښاني ستا په تصرف کي دي رسول الله ﷺ زياته کړه دا د فدک رئيس ماته تحفه رالېږلې ده بلال ﷺ وايي ما د الله ﷻ شکر ادا کړی او په خوشالی، خوشالی مي هغه واخيستي او ټول قرض مي په ادا کړی بېرته راغلم رسول الله ﷺ په مسجد کي انتظار کاوه زه ورغلم او ورته ومي ويل: اې د الله ﷻ رسوله ! د الله ﷻ شکر دئ چي الله ﷻ د قرضو څخه ستا اوږې سپکي کړې او اوس هيڅ قرض نه دئ پاته نبي ﷺ وفرمايل: دهغه شيانو څخه څه شی پاته سو ماورته وويل: بلي پاته سو رسول الله ﷺ راته وويل: ورسه هغه هم تقسيم کړه چي زه هو سا سم تر هغو زه د مسجد څخه نه ځم تر څو هغه مال تانه وي تقسيم کړی ټوله ورځ تېره سو د ماخستن د لمانځه د اداييني وروسته رسول الله ﷺ زما څخه پوښتنه وکړه چي هغه پاته مال تقسيم سو ماورته وويل چي يا رسول الله ﷺ څه پاته دئ اړ سړي نه دئ راغلی بيا رسول الله ﷺ په مسجد کي ارام وکړئ دوهمه ورځ ماخستن بيا نبي ﷺ وفرمايل: چي يو څه سته ماورته وويل: چي الله ﷻ تاسو هوسا کړلاست ټوله مال خلاص سو.

ketabton.com - The Digital Library

فايده: د الله ﷻ د دوستانو دا غوښتنه وي چې د دوی په ملک کې هيڅ مال او سامان نوي پاته نو نبيﷺ چې د ټولو نبيانو سردار دئ او د ټولو او لياو د سر تاج دئ نو ولې به د نه مال غوښتل نه کوي چې د دنيا څخه بيخي فارغه ولاړ سم.

ما په ټينګو ثابت سوو روايتو کې اوريدلي دي چې د حضرت مولانا شاه عبد الرحيم رائپوري (نور الله مرقده) عادت داو چې د نذرانو به څه پيسې جمعه سوې نو په پابندۍ به يې هغه پيسې راوغښتلې او ټولي به يې وويشلې د وفات کېدو څخه مخکې يې د خپلو اغوستلو جامې او نور شيان خپل خاص خادم حضرت مولانا شاه عبد القادر صاحب ته ورکړه او ورته وې ويل چې زه به اوس ستا څخه دغه جامې په خواست تر لنډه وخته پوري وا خلم او ګټه به ځنې اخلم او په مِلک کې به ستاوي.

د خپل پلار څخه مې ډېر اوريدلي دي چې څو زره قرضداره و او ويل به يې: چې داد جګړې شی زه د شپې د ځان سره نه ساتم د دې ډوله څخه د بزرګانو ډېري پېښې سته خو دا ضروري نه ده چې د هر بزرګ رنګ دي يو ډول وي بلکي د بزرګانو رنګونه بېل بېل دي او د چمن په ګلانو کښې د هر يو ګل شکل او خوی جلا ـ جلا وي.

۷- د حضرت ابو هريرة ﷺ په لوږه کې د مسئلې پوښتنه

ketabton.com - The Digital Library

حضرت ابوهريرة ﷺ فرمايي: تاسو زموږ هغه حالت ليدليدئ ؟ چې کله ـ کله به مونږ دومره خوراکه نه سوه پيدا کولای چې خپله ملا پرې جګه کړو ما به دلوږې دوجهې څخه ځيکر د مځکې سره يو ځای کړی او کله به مې نس پر مځکه اچولی و او پروت به وم او کله به مې په نس پورې ډبرې تړلې وې يو واري زه پر هغه لارې باندې کښېنستم چې اصحاب کرامﷺ به پر تېرېدل ، حضرت ابوبکر ﷺ تېر سو ما دده مبارک څخه د ځينو خبرو پوښتنه کول شروع کړه فکر مې کاوه چې کورته به مې بوځي او بيا به مې د عادت مطابق څه چې په کور کې موجود وي پر هغه به مې ميلمه کړي خو ده مبارک داسې نه وکړه شايد فکر يې بلې خواته تللې و يا دکور حال ورته معلوم و چې په کور کې هيڅ نسته ددې څخه وروسته حضرت عمر ﷺ تشريف راوړی دده په راتګ سره هم هغسې حالات پېښ سول، بيا نبي ﷺ تشريف راوړی زه يې وليدم نو مسکی سو زما په حالات او مقصد پوه سو راته وې ويل: راځه زما سره ولاړ سه زه هم ورسره ولاړم نبي ﷺ کورته ننواتی ماهم د ننوتلو اجازه واخيسته او کورته ورننوتم په کور کښې يوه پياله دشېدو پرته وه د رسول ﷺ په خدمت کې يې کښېښوده ده مبارک پوښتنه وکړه چې دا شيدې د کومې خواسوی دي جواب ورکړل سو چې د فلانکي ځای څخه تاسو ته هديه راغلې ده نبي ﷺ ماته وويل اې ابوهريرة ! ته ولاړ سه اهل صفه راوغواړه (اهل صفه د اسلام ميلمانه ګڼل سوی دي چې نه به يې کور درلودئ او نه يې ځای درلودئ او نه به يې د خوراک څه انتظام وو او اهل صفه ځکه ورته ويل کېده چې صفه اصلا ديو سايوان نوم وو دوی تر هغه سايوان لاندې وه نو ځکه ورته اهل صفه ويل کېده) ددغه قصې په وخت کښې ددوی شمېر او يا تنه وو دنبي ﷺ عادت دا وو چې ددوی څخه به يې دوه دوه يا څلور څلور د يو شتمن صحابي ميلمانه کول او خپله به يې هم داسې کول چې کله به صدقه راغله نو ټوله به يې دوی ته ورلېږل او خپله به يې ګډون نه پکښې کاوه او که به ده مبارک ته ديو ځای څخه هديه راغله ده مبارک به هم ګډون پکښې کاوه يعنې ورسره خوړل به يې ابو هريرة ﷺ وايي: کله چې رسول الله ﷺ ماته ددوی درابلنې حکم وکړی په

ketabton.com - The Digital Library

طبيعت کي خو مي نه وه خوښه ځکه شيدې ډېري لږ وي فکر مي کاوه که ټوله راسي او شيدې وڅيښي نو اخر واري ماته رارسيږي نو په پياله کي به هيڅ شی نه وي مګر ماته د نبي ﷺ امر و دمنلو پرته بله چاره نه وه زه ولاړم ټوله مي راوسته نبي ﷺ راته وويل: چي دا پياله واخله او په دوی شيدې و چيښه مابه يوه ـ يوه ته پياله ورکول هغه به په ښه ماړه نس شيدې چيښلي او پياله به يې بېرته ماته راکول په دغه ډول ټولو شيدې وچيښلې اوماړه سوه بيا نبي ﷺ پياله په لاس کي واخيسته ماته يې وکتل او مسکی سو بيا يې و فرمايل: چي اوس خو زه او ته پاته سوماورته وويل: چي بېشکه داغسي ده ، ده مبارک راته وويل: واخله وې چېښه ما و چيښلې بيا يې راته وويل نوري وچېښه ما نوري و چيښلی آخر ماورته وويل: اې دالله رسوله ! اوس زه نوري نسم چېښلای نبي ﷺ د ټولو څخه وروسته پاته شيدې و چيښلي.

٨- دنبي کريم ﷺ د اصحابو څخه ددوو کسانو په باره کښي سوال

د نبي ﷺ په خدمت کي څه کسان موجود وه چي يو سړی مخاخ تېر سو نبي ﷺ پوښتنه وکړه چي تاسو ددې سړی په اړه څه نظر لرې ؟ خلګو ورته وويل: اې دالله رسوله ﷺ ! دا سړی په عزتمنو خلګو کښي دئ په الله ﷻ قسم کوو که چيري دی د يو چا دنکاح غوښتنه وکړي غوښتنه يې منل کيږي که د چا سپارښت کوي منل کيږي رسول الله ﷺ چي ددوی خبري واورېدې چوپ سو ددې څخه وروسته يو بل ملګری مخامخ تېر سو نبي ﷺ دده په اړه هم پوښتنه وکړه خلګو په جواب کي ورته وويل اې د الله رسوله ﷺ ! دا يو غريب مسلمان دئ که چيري د کوزدې غوښتنه وکړي نو څوک خور او لور نه ورکوي که د چاسپارښت کوي نه منل کيږي او که خبري کوي څوک توجه نه ورته کوي نبي ﷺ وفرمايل: که چيري د اول کس په څېر ټوله دنيا ډکه سي نو دغه دوهم کس تر ټولو بهتر دئ.

ketabton.com - The Digital Library

فايده: مطلب دادئ چې يوائې نبوي عزت دالله ﷻ په نزد تر سلګونو هغه عزتمنو خلګو بهتر دئ چې په دنيا کې يې خبرې ته په درنه سترګه کتل کيږي او هر څوک يې د خبرو منلو او اوريدلو ته تيار وي خو د الله ﷻ په نزد ددغه انسان هيڅ عزت نسته. حقيقت خبره داده چې دنيا دالله ﷻ دنامه ويونکو له برکته ودانه ده ځکه که په دنيا کې دالله تعالي نوم اخيستونکی نسي پاته قيامت به راسي او ددنيا وجود به ختم سي دا دالله ﷻ د پاک نامه برکت دئ چې ددنيا ټوله نظام ولاړ دئ.

۹- د نبي اکرم ﷺ سره پر محبت کوونکي باندي د مسکنت راتلل

يو صحابي دنبي ﷺ په خدمت کې حاضر سو او وې ويل: اې د الله ﷻ رسوله! زه ستاسره محبت لرم رسول ﷺ ورته وويل وګوره څه وايې ؟صحابي بيا ورته وويل: چې زما ستاسره محبت دئ نبي ﷺ بيا په دغه ډول جواب ورته ووايه کله چې درې واري د اسوال او جواب وسو نو نبي ﷺ ورته وويل: که چيرې ته په خپله خبره کې ريښتني يې نو مسکنت ته ځان تيار کړه ځکه کوم کسان چې زما سره محبت کوي پر هغو باندي مسکنت داسې په چابکۍ سره راځي لکه اوبه چې دلوړې څخه پر کښته په تيزۍ سره راځي.

فايده: همدا وجه وه چې ټول اصحاب کرام ﷺ به هر وخت په مسکنت او لوږه کې وه همدا ډول لوی محدثين، لوی صوفيان او لوی فقهاءِ کرام زيات يې شتمن نه دې پاته سوي.

ketabton.com - The Digital Library

۱۰- د عنبر په سريه کښې د مسکنت حالت

نبي ﷺ د هجرت په اتم کال د خدای تعالي په مياشت کې د درياب وغاړې ته يو درې سوه کسيز لښکر ولېږئ همدغه درې سوه کسيز لښکر ته سريه ويل کيږي ([46]) پر دوی باندې يې حضرت ابو عبيده رضي الله عنه آمر کړی نبي ﷺ په يوه کڅوړه کښې د خورما وو يوه توښه ورکړه دوی مبارکان په هغه ځای کښې پنځلس ورځې واوسېدل د دوی مبارکانو توښه خلاصه سوه حضرت قيس رضي الله عنه پدې قافله کښې موجود و د اوښانو د مالکانو څخه يې اوښان په پيسو واخيسته پدې طمعه چې په مدينه منوره کښې به يې پيسې ورکوي او درې-درې اوښان به يې هره ورځ حلالول خو دريمه ورځ د قافلې آمر د اوښانو د حلالولو څخه منعه وکړه ځکه ده فکر کاوه چې سورلۍ به خلاصې سي او بېرته تګ به ګران سي نو د خلګو څخه يې خپلې، خپلې خرماوې راټولې کړې د چاسره چې وي بيايې په کڅوړه کښې واچولې او هره ورځ به يې يوه يوه خرما ورکول دوی به ځېښله بيا به يې اوبه پسې چيښلې تر ماښامه پورې يې دغه خوراک و که څه هم دا په ويلو کښې کوچنۍ خبره ده مګر د جګړې پرمهال چې زياتې توانايۍ ته اړتيا وي په يوه دانه خرما ټوله ورځ تېرول ګران کار دئ او لويه خبره ده. کله چې حضرت جابر رضي الله عنه د نبي ﷺ څخه وروسته خلګو ته دا قصه وکړه نو يو شاګرد پوښتنه وکړه چې صاحبه! دا يوې خرما به نو څه کار کاوه؟ ده مبارک ورته وويل: ددې يوې خرما قدر هغه وخت معلوم سو چې دا يوه خرما هم نه پيدا کېدل يوازې لوږه وه نور هيڅ نه وه د درختې وچې پاڼې به مو څنډلې بيا به مو لندې کړې او خوړلې مو

---

[46]: اصلا سريه دمسلمانانو هغه لښکر ته ويل کيږي چې رسول الله ◀ خپله ګډون نه وي پکښې کړی او غزا وهغه لښکر ته ويل کيږي چې خپل رسول الله ◀ ګډون پکښې کړی وي . ژباړن

ketabton.com - The Digital Library

مجبوري هر څه کوي او د هري سختۍ وروسته الله ﷻ اساني راولي الله ﷻ ددې تکليفونو وروسته دغه مبارکو اصحابانو ته د درياب څخه يو ماهی راوايستی دغه ماهي ته يې عنبر وايه ددغه ماهي څخه اصحابو ﷺ تر اتلسو ورځو پوري خوراک کاوه او د مديني منوري تر تګ پوري په توښه دانونو کي ددغه ماهي غوښه پرته وه کله چي دوی مديني ته ورسېده او هلته يې نبي ﷺ ته پوره قصه وکړه رسول الله ﷺ ورته وويل: دا دالله ﷻ دلوري يو رزق دئ چي تاسو ته يې رالېږلی دئ.

فايده: په دنياکي تکليفونه تېرول ضروري دي په ځانګړي ډول پر سپېڅلو انسانانو باندي زيات تکليفونه راځي ځکه رسول الله ﷺ فرمايي: زيات تکليفونه الله ﷻ پر انبياؤ راولي ورپسي پر هغه چا ډېر تکليفونه راولي چي تر ټولو بهتر وي ورپسي يې پر هغه چاراولي چي په پاته کسانو کي بهتر وي. د هر سړی ازموينه د هغه سړی ددينې مرتبې سره برابره کيږي او د هر تکليف وروسته الله ﷻ د خپلي مهربانۍ لمخي اساني راولي. په دې خبره کي هم فکر وکړئ چي زموږ پر مشرانو څومره تکليفونه تېر سوي دي او دا ټول تکليفونه يې ددين لپاره پر ځان تېر کړي دي او ددين د خورولو لپاره يې تېر کړي دي او اوس يې موږ په لوی لاس ضائع کوو دوی مبارکانو به لوږي، تندي پر ځان تېرولې ، پاڼي به يې خوړلي ويني به يې تويولې او دين به يې نشر کاوه اوس موږ ددوی ګټه هم نسو ساتلای.

KKKKKK

ketabton.com - The Digital Library

خلورم باب

د اصحابو کرامو ﷺ د تقوا په باب بيان کې

د اصحابانو ﷺ هر عمل او هر عادت ددې وړ دئ چې څوک يې د ځان لپاره غوره کړي او تابعداري يې وکړي. ولې به نه وي چې الله ﷻ د خپل نازولي او محبوب رسول ﷺ د ملګرتيا لپاره دغه ډله غوره او چاڼ کړه د رسول الله ﷺ ارشاد دئ چې فرمايي: زه د انسانانو په بهترين قرن او زمانه کې و لېږل سوم. ([47])

له همدې امله دغه زمانه له هره پلوه غوره زمانه وه او د زمانې بهترين خلګ د رسول الله ﷺ په ملګرتيا کې وساتل سوه.

١- د نبي ﷺ د يوې جنازې څخه بېرته راتګ او د يوې ښځې بلنه

نبي کريم ﷺ يوه ورځ د يوې جنازې څخه راتلی يوې ښځې د ميلمستيا بلنه ورکړه نبي ﷺ د خپلو خادمانو سره دهغې ښځې کو رته تشريف يووړی دده مبارک ومخ ته ډوډۍ کښېښودل

([47]) شفـاء

ketabton.com - The Digital Library

سوه خلګو وليدل چي د نبي ﷺ خوله ښوري خو تېرېږي نه. نبي ﷺ وفرمايل: داسي معلومېږي چي ددې سېرلي غوښې د مالک بې اجازې اخيستل سوي وي هغې ښځې وويل: يا رسول الله ! ما ددغه سېرلي د رانيولو لپاره سړی لېږلي و خو پيدا نسو بيا مي د همسايه سېرلی واخيستې او پيسې مي ورولېږلې خو د کور مالک نه وو نو د هغه مېرمني ته مي ورکړې او هغې مېرمني سېرلی راولېږی رسول الله ﷺ و فرمايل: په دې ډوډی بنديان و خوروئ.(48)

فايده: دنبي ﷺ د لوړ شان پر برابر يو مشتبه يا د شک شی هم تر ستوني نه تېرېږي دا څه ليري خبره نه ده ځکه د نبي ﷺ ادنا مريانو ته دا ډول واقعاتي پېښېږي.

۲- د نبي ﷺ د صدقې د يوې خرما د ويري څخه ټوله شپه ويښتيا

نبي ﷺ يوه شپه ټوله شپه ويښ وو اړخ پر اړخ اوښتی په بيبيانو کي يو چا ورته وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! نن خوب نه درځي؟ ده مبارک وويل: نن يوه خرما پرته وه ما راپورته کړه چي ضايع نسي او ومي خوړله اوس فکر راسره پيدا سو چي هسي نه چي هغه خرما د صدقې وه.

فايده: زياته صحيح خبره خو دا وه چي هغه خرما د نبي ﷺ خپله وه مګر څرنګه چي د صدقې خرما وي نبي ﷺ ته راتلې نو ده فکر کاوه چي د صدقې خرما مي نه وي خوړلې ددې شک په وجه ټوله شپه خوب نه ورتلی او دايې ويل چي خداې مه کړه د صدقې خرما مي نه وي خوړلې دا خو د سردار عالم حال و چي د يوې خرما په وجه يې اړخونه بدلول او ټوله شپه خوب نه ورتلی

(48) ابو داؤد

ketabton.com - The Digital Library

اوس يې داوسنی زمانې د غلامانو حال وګوره چې د رشوت، غلا ، سود او نورې پيسې په زړور تيا خورې او په فخر سره ځان د محمد ﷺ په غلامانو کې ګڼي.

۳- د حضرت ابوبکر ﷛ د يو کاهن (فالګر) د خوراک څخه قی وهل

حضرت ابوبکر ﷛ يو غلام درلودی چې ده مبارک ته يې د غُلّه[49] په ډول ګټه ورکول يوه ورځ غلام ده ته د خوراک يو شی راوړی ده مبارک يو څه و خوړی غلام ورته وويل: چې تا به هر ورځ زما څخه پوښتنه کول چې د کومې لارې دې ګټه کړې ده نن دې هيڅ پوښتنه نه را څخه وکړه ده مبارک ورته وويل: چې نن ډېر وږی وم د لوږې له امله مې پوښتنه نه وکړه اوس وو ايه چې د کومې لارې دې ګټلې ده غلام ورته وويل: چې د کفر په وخت کې زه پر يو قوم تېرېدم پر هغوی مې منتر ويلې وو دوی زما سره د يو شی وعده کړې وه نن د هغوی کره واده وو زه ورغلم دا ډوډۍ يې راکړه ابوبکر ﷛ ورته وويل: تاخو زه هلاک کړم ابوبکر ﷛ ددې څخه وروسته په ستونې ګوتې چخ کړې او د قې وهلو کوشش يې وکړې خو لکه څرنګه چې ده هغه ګوله په لوږه خوړلې وه نو قی يې نه کړه چا ورته وويل: چې په اوبو سره قی وهل کيدای سې نو ده مبارک يوه لويه پياله د اوبو راوغوښته اوبه يې وڅيښلې بيا يې قې کړې تر داسې اندازې چې د ډوډې ګوله يې هم قی کړه يو چا ورته وويل: پر تادې الله ﷻ رحم وکړې ديوې ګولې ډوډۍ لپاره دې دومره تکليفونه پر ځان تېر کړل ده مبارک ورته وويل: که چيرې زما په ساه سره دا ګوله راوتلای مابه را ايستلې وای ځکه ما د نبي ﷺ څخه اورېدلي دي چې کوم بدن چې په حرامو سره وده وکړې نو ددوزخ اور

---

[49] غُله دې ته ويل کيږي چې غلام ته ووائې چې ولاړسه روزانه ماته دومره پيسې راکوه نوري که دي وګټي هغه ستا دي دا جائزه معامله ده. (هذا الهامش من الشيخ)

ketabton.com - The Digital Library

د هغه لپاره غوره دئ. زما سره داوېره وه چې هسې نه چې په دغه گوله سره زما د بدن يوه برخه وده وکړي.([50])

فايده: د حضرت ابوبکرﷺ څخه داسې ډېرې پېښې راغلي دي څکه دده په طبعت کې احتياط زيات و چې لږ شک به ورته پيدا سو دستي به يې قې واهه.

هم دا ډول د بخاري شريف په يو روايت کې راغلي دي چې يوه ورځ يو غلام د جاهليت په وخت کې د سحر او جادو يو شی چاته ښودلی و هغه اتفاقاً صحيح سو نو هغه ودغه غلام ته څه پيسې ورکړې غلام په مقرر سوو پيسو کې و حضرت ابوبکرﷺ ته دغه پيسې ورکړې ابوبکر ﷺ و خوړلې بيا چې دده په نس کې کوم څه وه هغه يې ټوله قی کړه. دا لازمي نه ده چې په دغه ډول پيسو کې به د غلامانو پيسې حرامي وي بلکې حرام او حلال دواړو گمان پر کېده خو حضرت ابوبکرﷺ د ډېر احتياط له امله د شک مال نه خوښوی.

۴- د حضرت عمر ﷺ د صدقې د شيدو څخه قي

حضرت عمر ﷺ يو وار شيدې و چيښلې د هغو شيدو خوند عجيبه ورته معلوم سو نو کوم ملگري چې شيدې راوړي وې د هغه څخه يې پوښتنه وکړه چې دا څنگه شيدې وي؟ او دکومې خوا څخه راغلې وي؟ هغه سړي وويل: چې په فلانکی څنګله کې د صدقې اوښان څرېدل زه هلته ولاړم هغو خلگو د اوښانو شيدې ولوشلې ماته يې هم راکړې، حضرت عمر ﷺ په خوله کې گوتې واچولې او هغه شيدې يې قی کړې. ([51])

([50]) منتخب كنز العمال
([51]) مؤ طا امام مالك

ketabton.com - The Digital Library

فایده: د اصحابو مبارکانو سره تل دا فکر وو چې د شک په شی سره مو د بدن یوه برخه وده ونه کړي دا خو لاڅه کوي چې ښکاره حرام وي لکه زموږ په زمانه کي چې عام سوي دي.

۵- د حضرت ابوبکر ﷛ د احتیاط لمخي باغ وقف کول

ابن سیرین ﷫ فرمایي: کله چي د ابوبکر ﷛ د وفات وخت نژدې سو نو ده مبارک و حضرت عائشې ﷞ ته وویل: کله چي زه خلیفه سوم خلګو را ته وویل چي که ته په تجارت مشغول سې نو د مسلمانانو په کارو کي به څه نیمګرتیا پیدا سي باید ته خپله خوارکه د بیت المال څخه واخلې نو له دې وجي زه مجبور سوم چي یو څه واخلم نو اوس دي زما فلانکی باغ په بدله کي ورکړل سي هر کله چي حضرت ابوبکر ﷛ وفات سو نو حضرت عائشې ﷞ و حضرت عمر ﷛ ته سړی ولېږی او د پلار د وصیت مطابق یې باغ ورکړی حضرت عمر ﷛ وفرمایل: ستا پر پلار دي الله ﷻ رحم وکړي ده مبارک غوښتل چي چاته د خولې د خلاصولو وخت ورنه کړي.([52])

فایده: درنو لوستونکو ! د فکر کولو خبره ده چي اول خو هغه شی چي ابوبکر ﷛ اخیستی څه شی وو یعني د ېر لږ شی و بیا چي ده مبارک اخیستی د مشورې والاوو په ټینګار یې اخیستي او د مسلمانانو د فایدې په وجه سره و ددې سره، سره څومره چي دده مبارک توان وو بلکي تر هغه لا زیات یې احتیاط پکښي کاوه چي د احتیاط اندازه یې په دریم باب ځلورمه شمېره کي وښودل سوه چي بي بي یې د تنګسیا سره د یوه خوږ شی لپاره یو څه پیسي جمعه کړې وې ده مبارک هغه پیسې هم بیت المال ته وسپارلې او په هغه اندازه یې د خپلي عائشي (تنخوا)

([52]) (کتاب الاموال)

ketabton.com - The Digital Library

ځکه کمې کړې د ټولو ځکه وروسته يې د ا آخر کار وو چې د اخيستل سوو پيسو بدله يې بېرته بيت المال ته وسپارل.

۶- د حضرت علي بن معبد ﷺ د کرايې د کور په خاوره سره د خط وچول

علي بن معبد ﷺ يو محدث دئ، دی مبارک فرمايي: د يو کرايې په کور کي اوسېدم. يوه ورځ مي يو شی وليکی ددغه خط د وچولو اړتيا پيدا سوه ددغه کور د ېوالونه خاورين وه نو فکر مي وکړی چي ددغه دېوال ځخه يو څه خاوره را واخلم او خط په وچ کړم بيا مي فکر وکړی چي دا کور خو ما په کرايه نيولی دئ داوسېدو لپاره دئ ددې لپاره خو مي نه دئ نيولی چي خاوره يې استعمال کړم بېرته مي په فکر کي راغله چي په دا لږ خاوره هيڅ نه کيږي پروانه لري لږ شی دئ نو خاوره مي را واخيسته د شپې يو ځوک په خوب کي راغلی او راته وې ويل: چي صبا د قيامت په ورځ به درته معلومه سي چي لږ خاوره يا لږ شی څه پروا لري؟.

فايده: دا خبره چي صبا به معلومه سي ددې ظاهري مطلب دادئ چي د تقوا درجې زياتي وي کا مله درجه يې يقيناً داوه چي ددغه لږ شی ځخه هم ځان وساتي که څه هم دومري لږ شی د جائز کيدو په اندازه کي دئ.([53])

۷- د حضرت علي کرم الله وجهه پر يو قبر تېرېيدنه

([53]) احياء

ketabton.com - The Digital Library

کمیل ﷛ فرمايي: چې زه يو ځل د حضرت علي ﷛ سره روان وم چې يو ځنګله ته ورسېدو حضرت علي AA يوې هديرې ته مخ کړی او وې ويل: اې د هديرې ښتنانو ! اې پاته سوو خلګو ! اې د وېرې او يوازيوالي خلګو ! څه خبرې دي؟ څه حال مو دئ؟ زموږ خبر خو دادئ چې ستاسو وروسته ستاسو مالونه تقسيم سوه ، اولادونه مو يتيمان سوه ، ښځو مو نور مړونه وکړه دا خو زموږ خبر دئ تاسو هم يو څه ووايا ست .کميل ﷛ وايي چې علي ﷛ ددې څخه وورسته زما لوري ته وکتل او وې ويل: اې کميله ! کچيرې دې خلګو ته د خبرو اجازه وای او خبرې يې کولای سوای نو دوی به خامخا ويلي وای چې بهترينه توښه تقوا ده دايې وويل بيا په ژړا سو او وې فرمايل: اې کميله ! قبر د عمل صندوق دئ دمرګ په وخت کې به معلوم سي ([54]).

فايده: يعني انسان که ښه کار کوي او که بد کار کوي په دغه قبر کې به ساتل کيږي لکه په صندوق کې چې يو شی ساتل کيږي.

په زياتو حديثونو کې راغلي دي چې ښه عملونه به په يوه ښايسته بڼه جوړ سي په قبر کې به د مړي د زړه خوشاله کولو او محبت کولو لپاره راسي او ددې مړي ډاډګيرنه به کوي او بد عملونه به په يو بد شکل جوړ سي بد بوی به يې وي او مړي به نور په تنګيږي.

په حديث شريف کې راغلي دي چې يو سړی مړ سي نو تر قبر پورې دده سره درې ملګري ځي:

١- لومړی دده مال وي لکه چې د عربو داسې دود وو چې دمړي سره به يې دده مال وړی.

٢- دوهم هغه کسان دي چې دی تر قبر پورې رسوي.

٣- دريم دده عمل دئ.

([54]) منتخب کنز

ketabton.com - The Digital Library

دوه ملګري يعني مال او دده خپلوان به بېرته ځني راځي او عمل به ورسره پاته وي. نبيﷺ يوه ورځ اصحابو کرامو ته وفرمايل: چې ستاسو د مال او عمل مثال څه ډول دئ؟ اصحابو کرامو ورته وويل: چې تاسو لاربنوونه راته وکړئ رسول اللهﷺ وفرمايل: ددې مثال داسي دئ لکه چې يو څوک درې ورونه لري او مړ کيږي نو دوی راوغواړي او ورته ووايي چې وروره ته پوهيږې چې پر ماڅه تيريږي؟ ته زما څنګه مرسته کولای سي دا يو ورور ورته ووايي چې زه به ستا درملنه وکړم او هر ډول خدمت به دې وکړم کله چې ته مړ سې غسل به درکړم کفن به درکړم او پر اوږو به دې تر قبره پورې يوسم او تر مرګ وروسته به دې په ښو يادوم دا ورور دانسان اولاد او قريبان دي، بيا دوهم ورور ورته ووايي چې زما ستا سره تر مرګه پورې اړيکې دي د مرګ څخه وروسته زه ستا هيڅ پروانه لرم، دا ورور مال دئ، بيا دريم ورور راوغواړي پوښتنه ځني وکړي دريم ورو ورته وايي چې زه ستا په قبر کې ملګري يم دوېرې په وخت کې به دې زړه خوشاله کوم کله چې ستا سره حساب کيږي د نيکۍ په پله کې به دې کښېنم د نيکۍ پله به دې درنوم، دا ورور عمل دئ. رسول اللهﷺ و اصحابو کرامو ته وفرمايل: اوس نو تاسو وښياست چې کوم ورور ښه او ګټور دئ؟ اصحابو کرامو ووېل: اې د اللهﷻ رسوله! دغه دريم ورور ګټور دئ هغه لومړني دوه وروڼه خو بې ګټې دي.([55])

([55]) ايضا

ketabton.com - The Digital Library

۸- د نبي ﷺ ارشاد چي د خوراک چيښاک حرام وي د هغه دعا نه قبليږي

د نبي ﷺ ارشاد دئ: چي الله ﷻ خپله پاک دئ پاک مال قبلوي مسلمانانو ته د هغه شی امر کوي کوم چي يې خپلو رسولانو ته کړی دئ. الله ﷻ فرمايي:

③♦🕔❋▯🕯⑨🙜&▢🙰
☎✁❑➔◘⬈🗐 ⬉✍←🙘❾❷🙜🙰✁
⌘♊🕱🕈 🕱💣🕔♦⌛🙦♒⓿⅄⮌🙜🙰✁
☎✁❑➔◘♦🖗▫⬋🙰✁♦❒
❼🛇☐❄🛇☽ ☎ 🙰🕐⬩🛇◘🕔✽🕒
♦♌❑➔◘⍓☺⬃➔⬩✍ 🙰⍓☺🛇🖃
⍌♦◘🛇⬈☹⮜ ⮋⮊🛇⮈ (56)

ژباړه: اي رسولانو ! د پاکو شيانو څخه خوراک کوئ نېک عملونه کوئ زه په هغه شيانو خبريم چي تاسو يې کوئ.

دوهم ځای الله ﷻ فرمايي:

③♦🕔❋▯🕯③❿♑⍓🙰
☎✁❑➔◘⬈🗐 ⬇☐🙰☐☪🙜🙰✁
⮈⮛⬀❻☞🏵🙰✁ ❼🛇✗ 🙰●☺🕱🕈
⬩⬩♦❒ 🙰✡🖮🙦♒⓿⬩⯊ ⌖⌧🕔■◘⍓❍
☎✁❑⬉➔🛇⌛✹😐⬩✍
🕱☠🕔♦❑⬈⮌⬈⌘

ژباړه: اي هغه کسانو چي ايمان يې راوړی دئ خوراک کوئ د هغه پاکو شيانو څخه چي موږ په رزق درکړي دي د شيطان د قدمونو پيروي مه کوئ بېشکه شيطان ستاسو ښکاره دښمن دئ.

---

(56) سورة مؤمنون الاية (٥١)

ketabton.com - The Digital Library

🗐 ✁☞✍♓⌖⊙⓿⬂⮌⬩🕐♊⮘
✌❐⇦⑨⧫⬉ ⬀☠⬈▤⬩♓ 🕐⬅❍✵☼⍉🕑
(57)⬘⬀⭾⭽⬀ ⬊✗✓⍉🖮⓾✍

نبي ﷺ د يو سړی بيان وکړی چې اوږده، اوږده سفرونه يې کړي وي (د مسافر دعا قبليږي) او دی خواره واره ويښتانو والاوي، خړو پړو جامو والا (يعني پرېشانه) وي دی دواړه لاسونه الله ﷻ ته پورته کړي او وو ايې: اې الله! اې الله! مګر دده خوراک حرام وي چيښاک يې حرام وي جامې يې حرامې وي تل يې حرام خوړلې وي نو دده دعا چيرې قبليږي (58)

فايده: د خلکو سره تل دا فکر وي چې د مسلمان دعا ولې نه قبليږي که دې حديث شريف ته وګورو نو ټول حالات معلوميږي که څه هم الله ﷻ کله، کله په خپل فضل د کافر دعا لا هم قبلوي فاسق خولا څه کوي مګر د پرهيزګاره سړي دعا اصل شی دی ځکه نو د پرهيزګارانو څخه خلګ د دعا هيله کوي. که څوک غواړي چې زما دعا قبوله سي نو د حرامو څخه دې ځان وساتي.

۹- د عمر ﷺ د خپلې بي بي منعه د مشکو دتللو څخه

د حضرت عمر ﷺ و حضور ته يو ځل د بحرين څخه مشک راغله نو عمر ﷺ وويل: څوک دا مشک تلي؟ چې پر مسلمانانو باندې يې وويشو دده بي بي حضرت عاتکې [redacted] وويل: چې زه به يې وتلم ده مبارک واوريدل او چوپ سو لږ ساعت وروسته يې بيا وويل: چې څوک به يې وتلي؟ تر څو پر مسلمانانو يې وويشو. دې مبارکي وويل: چې زه به يې وتلم عمر AA بيا چوپ سو دريم

(57) سورة البقرة الاية (١٦٨)
(58) جمع الفوائد

ketabton.com - The Digital Library

ځل یې وویل: چې زه دا نه خوښوم چې ته خپل لاسونه د ترازو په پله کې کښېږدې او په مشکو یې ولړې او بیا هغه لړلي لاسونه پر بدن ومورې او ماته په دغه اندازه زیاتوب حاصل سي.

فایده: دا د حضرت عمر ﷺ کامل احتیاط و او خپل ځان یې د تهمت څخه خلاصوی که نه نو څوک چې تلل کوي د هغه لاسونه به خامخا لړل کیږي د دغه لړ اندازې په روا والي کې هیڅ شک نسته خو بیا هم ده مبارک خپلې بي بي ته دا خوښه نه کړه.

حضرت عمر بن عبدالعزیز چې عمر ثاني هم ورته وایي ده په خپل وخت کې یو ځل مشک تلل نو پوزه یې وترل او وې ویل چې د مشکو ګټه ښه بوی دئ (یعني زه نه غواړم چې د دغه ګټه تر نورو ماته زیاته ورسیږي).(59)

فایده: دا داصحابو کرامو، تابعینو (رحمة الله علیهم)، او زموږ د مشرانو اورهبرانو احتیاط و.

۱۰- د عمر بن عبدالعزیز د حجاج حاکم لره حاکم نه جوړول

عمر بن عبدالعزیز په خپل وخت کې یو څوک د یو ځای حاکم مقرر کړی یو چا ورته وویل چې دا د حجاج بن یوسف په زمانه کې هم حاکم پاته سوی دئ عمر بن عبدالعزیز د دغه سړي د دندي څخه لیري کړی هغه سړي ورته وویل: چې زه ډېر لږ وخت د حجاج په زمانه کې حاکم پاته سوی یم. عمر بن عبدالعزیز ورته وویل چې ستا لپاره دومره بدي بس ده چې چې د هغه سره یوه ورځ یا تر ورځې هم کم حاکم پاته سوي یې.(60)

(59) احیاء
(60) احیاء

ketabton.com - The Digital Library

فايده: مطلب دادئ چي دده سره د پاته کېدو اثر خامخا پاته کيږي. ځوک چي د پرهېزګارو خلکو سره اوسيږي نو پراوسيدونکی باندي زوروره اغېز په نه ليدونکي ډول د پرهيزګارو خلکو پرېوزي او ځوک چي د بدعملو خلکو سره اوسيږي نو د بدعملو خلکو اثر به خامخا پرده پرېوزي همدا وجه ده چي د بدو خلکو د ناستي څخه منعه پکار ده انسانان لا څه کوي بلکي د حيوانانو سره په اوسېدو لا اثر پرېوزي.

رسول الله ﷺ فرمايي: داوښانو او اسونو په مالکانو کي فخر او لويي وي او د بزو په مالکانو کي عاجزي وي. نبي ﷺ ارشاد دئ چي فرمايي: دنيک سړی سره ناسته د مشکو په څير ده که مشک ورونه رسيږي نو بوی به يې خامخا ورسيږي او د بد سړی سره ناسته د اور د کورې په څېر ده که د اور بڅرکي ورونه رسيږي نو د دود (لوګي) څخه يې نه خلاصيږي. (61)

پنځم باب

د لمانځه شوق او په لمانځه کي عاجزي

لمونځ په ټولو عبادتو کي اړين او لازم شی دئ د قيامت په ورځ به هم لومړی د لمانځه پوښتنه کيږي.

نبي ﷺ فرمايي: د کفر او اسلام تر منځ لمونځ فرق کوونکی دئ. ددي څخه علاوه نور هم زيات ارشادات راغلي دي چي زما په يوه بله رساله (فضائل نماز) کي بيان سوي دي.

(61) جمع الفوائد

ketabton.com - The Digital Library

١- د الله ﷻ ارشاد د نفل کونکي په اړه

الله ﷻ فرمايي: څوک چې زما ددوست سره د ښمني کوي و دغه کس ته زما د جنګ اعلان دئ او هيڅوک زما سره نژدې والی نسي کولای تر څو هغه څه ادا نه کړي چې ما فرض کړي دي يعني زما نژدې والی د فرضونو په ادا ينه سره لاسته راتلای سي او د نفلو په وجه بنده ماته رانژدې کيږي تر داسي بريده چې زه يې خپل محبوب جوړ کړم نو بيا زه د هغه سړی غوږ سم چې اوريدل په کوي او زه د هغه سړی سترګه سم چې ليدل په کوي او د هغه سړی لاس سم چې يو شی په را اخلي او د هغه سړی پښه سم چې تلل په کوي او کوم شي چې زما څخه غواړي هغه به ورکوم او د کوم شی څخه چې پنا غواړي زه به يې څني ساتم.([62])

فايده: د سترګي، غوږ او نورو غړو جوړيدو څخه مطلب دادئ چې د هغه ليدل، اوريدل او ګرځيدل به زما د خوښې تابع وي او هيڅ خبره به زما د خوښې خلاف نه کوي. هغه کسان څومره نيک مرغه دي چې د فرضو دادايني وروسته د ډيرو نفلو توفيق ور په برخه سي او دا دولت ورپه برخه سي. الله ﷻ دي په خپل فضل سره ماته او زما دوستانو ته هم ورنصيب کړي.

٢- د نبي کريم ﷺ تو له شپه لمونځ کول

يو سړي د عائشې ﷺ څخه پوښتنه وکړه چې د نبي ﷺ که څه عجيبه خبره تاليدلي وي نو راته وې وايه. عائشې ﷺ وويل: د نبي ﷺ کومه خبره عجيبه نه وه ؟ بلکي هره خبره يې عجيبه وه يوه شپه راغلی زما سره پرېوتی بيا يې وويل ما پرېږده چې د خپل رب عبادت وکړم دا يې وويل

([62]) مجمع الفوائد

ketabton.com - The Digital Library

نو پر لمانځه ودرېدئ او ژړا يې شروع کړه تر داسي اندازې چي اوښکي يې پر سينه مبارکي راتوی سوې بيا پر رکوع سو په رکوع کي يې هم په دغه ډول ژړل بيا پر سجده سو په سجده کي يې هم په دغه ډول ژړل تر داسي وخته چي بلال ﷺ راغلی او د سهار د لمانځه لپاره يې اواز وکړ ما وويل: اي د الله ﷻ رسوله ◄ ! تاسو دومره و ژړل او حال دا چي تاسي د مخکي او وروسته ګناهو څخه پاک يې او که فرضاً هم يې نو الله ﷻ تاسو ته د مغفرت وعده درکړې ده. ده مبارک راته وويل: چي الله ﷻ داسي راسره کړی دي بيا نوزه د الله ﷻ شکر ګذار بنده نه سم جوړ؟ بيا يې راته وويل: ما به ولي داسي نه کول او حال دا چي نن پر ما باندي دا آياتونه نازل سوي دي:

✄ ✍ ✎ ✌ ❍ ❍ ☺ ◻ ◴ ❑ ◆ ◷ ☠ ♑ ☽ ♍ · ✖ ♑ ❼ ⌘ ◻ ◘ ▫ ✍ ☂

❒ ◆ ✄ ✍ ❀ ☞ ❻ ⬀ ⮟ ⮜ ❒ ◆ ✄ ✍ ⌘ ⬂ ☞ ♑ ◘ ■ ◷ ✄ ⮛ ✄ ✍ ✎ ⅄ ⑩ ⬂ ✍ ⮚

❒ ◆ ✄ ✍ ✎ ❁ ❒ ✐ ❒ ✍ ❻ ⮉ ◻ ✝ ③ ◆ ◷ ✱ ● ▭ ❀ ☯ ❄ ❒ ♁ 🖫 ⮉ ❼

✄ ✍ ❀ ☞ ✎ ⬂ ⧗ ◆ ◷ ◘ ⮛ ⮚ ⮛ ⮉ ⮞ ⮜ ([63])

داخبره په زيات شمېر حديثونو کي راغلې ده چي رسول الله ﷺ به د شپې دومره اوږد لمونځ کاوه چي د ډېري ولاړي څخه به يې پښې وپړسېدې خلګو به ورته وويل: اي د الله ﷻ رسوله ◄ ! ته دومره تکليف پر ځان تېروي حال دا چي الله ﷻ ته بخښلی يې ده مبارک به په جواب کي ويل: ايا زه د الله ﷻ شکر ګذار بنده جوړ نسم؟ ([64])

٣- د رسول الله ﷺ په څلور رکعتو کي شپږ سپاري ويل

([63]) سورة آل عمران الاية (١٩٠) ، اقامة الحجة
([64]) بخاري

ketabton.com - The Digital Library

حضرت عوف ﷺ فرمايي: چې زه يوه ورځ د رسول الله ﷺ سره په سفر ولاړم رسول الله ﷺ مسواک وواهه او اودس يې وکړی دلمانځه نيت يې وتړی زه هم په لمانځه کې ورسره شريک سوم نبي ﷺ په يو رکعت کې سورة بقره ولوستی کوم ځای چې به د رحمت آيات راغلی نو رسول الله ﷺ به لږ ساعت ودرېدئ او د رحمت د عا به يې غوښتل، کوم ځای چې به د عذاب آيات راغلی نو تر لږ وخته پوري به يې پنا غوښتل د سورة د ختمېدو سره سم يې رکوع وکړه او په رکوع کښې يې (سُبحَانَ ذِي الجَبَرُوت وَالمَلَكُوُت وَ العَظمَة) بيا يې په همدغه اندازه اوږده سجده وکړه کله چې دوهم رکعت ته ولاړ سو په دوهم رکعت کې يې سورت آل عمران ووايه همدا ډول په يو رکعت کې يې يو ـ يو سورت ووايه چې په څلور رکعتو کښې پاو بالا شپږ سپارې کيږې دا به څومره اوږد لمونځ وچې په هر آيت د رحمت او آيات د عذاب باندې يې تر ډېره ساعته دعا غوښته او بيا يې په دغه پيمانه اوږده رکوع او سجده کول.

حضرت خذيفة ﷺ هم خپله يوه قصه د نبي ﷺ سره د لمونځ کولو رانقله کړې ده او فرمايي: چې رسول الله ﷺ په څلورو رکعتو کښې څلور لوی سورتونه ولوستل يعنې د سورت بقره څخه د سورت مائده تر ختمه پوري يې وويل.

فايده: د غه څلور سورتونه چې نبي ﷺ په څلور رکعتو کښې لوستلي دي پاؤ بالا شپږ سپارې کيږي او د نبي ﷺ عادت داو چې قرآنکريم به يې په تجويد او ترتيل سره لواسته (داصولو سره برابر او په ډېره ارامتيا سره) لکه چې په احاديثو کې راغلې دي. ددې سره رسول الله ﷺ پر هر آيت د رحمت او پر هر آيت د عذاب دربدئ او دعا به يې غوښتل بيا به يې د رکعتو د ولاړې په اندازه اوږده رکوع او سجده کول يعنې کله به رسول الله ﷺ په يو رکعت کښې سورت بقره، ال عمران او سورت مائده لواسته چې د غه درې سورتونه نژدې پنځه سپارې کيږي (بيا به يې په دغه اندازه رکوع کول).

ketabton.com - The Digital Library

دا هغه وخت کېدای سي چي چا په لمانځه کښې ارام او د سترګو پوخوالی نصيب سي. نبي ﷺ فرمايي: زما د سترګو پوخوالي په لمانځه کښې دئ. اَللهُم ارزُقنِي اِتبَاعَهُ.

۴- د حضرت ابوبکر صديق، حضرت ابن زبير، حضرت علي او نورو اصحابو ﷺ د لمونځونو حالات

مجاهد ﷫ د حضرت ابوبکر صديق، او حضرت عبدالله بن زبير ﷺ حال را نقل کړی دئ چي کله به دوی پر لمانځه ودرېدل داسي به ښکارېدل لکه يو لرګی چي ښخ کړې يعني هيڅ به نه ښورېده.(65)

علماو ليکلي دي چي حضرت ابن زبير د حضرت ابوبکر ﷛ څخه لمونځ زده کړی دئ او ابوبکر ﷛ د رسول الله ﷺ څخه لمونځ زده کړی دئ يعني په څه ډول چي رسول الله ﷺ لمونځ کاوه په دغه ډول به ابوبکر ﷛ لمونځ کاوه او عبدالله بن زبير ﷛ هم په دغه ډول لمونځ کاوه. ثابت ﷛ وايي چي د عبدالله بن زبير ﷛ لمونځ داسي و لکه يو لرګی چي يو ځای ښخ کړې. يو څوک وايي چي ابن زبير ﷛ به کله دومره اوږده اوبې حرکته سجده وکړه چي مرغان به راغله دده پر ملا به کښېناسته، کله به يې دومره اوږده رکوع وکړه چي ټوله شپه به ترسهاره په رکوع کښې و او کله به يې دومره اوږده سجده وکړه چي ټوله شپه به تېره سوه کله چي پر حضرت زبير ﷛ باندي جنګ کېدئ نويو واری د مسجد پر د بواله ولګېدئ چي د مسجد د دېوال يوه ټوټه يې والوزل او د حضرت زبير ﷛ د ستوني او ږيري ترمنځ هغه واری تېر سو خو ده هيڅ فکر نه وکړی نه وار خطا سو نه يې رکوع او سجده لنډه کړه يوه ورځ يې لمونځ کاوه ده زوی چي هاشم نومېدئ دده

(65) تاريخ الخلفاء

ketabton.com - The Digital Library

وځنګ ته بيده و دبام څخه يو مار راولوېدئ او دده پر زوى باندې راتاوسو زوى يې چغې کړې دکور خلک تړوله په چابکى سره راغله شورماشورجوړسوهغه مار يې مړکړى ابن زبير په هغه ډول سره په ښه ارامتيا سره لمونځ کاوه کله چې يې سلام وګرځاوه نووې ويل چې يو څه شور او ږغ مي تر غوږوسو څه شى و؟ بي بي يې ورته وويل چې الله (ﷻ) دې پرتا رحم وکړي زوى خو به دې مړسوى واى ته په خبرنه هم نه يې ؟ده مبارک ورته وويل ورکه سې که په لمانځه کښې مې بلې خوا ته توجه او فکر کولاى نو لمونځ به چيرې پاته سوى واى.(66)

حضرت عمر چې په اخروخت کې په خنجروو هل سو او ددغه زخمو څخه بيا شهيد سو هر وخت به وينه ترې بهيدله اوزيات وخت به بې هوښه وخو بيا هم دلمانځه لپاره بيداره کېدئ لمونځ به يې کاوه دا به يې ويل چې دهغه چالپاره په اسلام کې هيڅ حصه نسته چې لمونځ پرېږدي.

حضرت عثمان به ټوله شپه ويښ واو په يوه رکعت کښې به يې ټوله قرآنکريم ختماوه.

د حضرت علي (کرم الله وجهه) مبارک عادت داسې و چې کله به دلمانځه وخت راغلى نو پر بدن به يې رپيدل راغله او مخ به يې ژړسو يو چا پوښتنه څني وکړه چې دا څه خبره ده چې دلمانځه دوخت په راتګ سره دې مخ ژړسي او بدن دې رپيږي؟ ده مبارک ورته وويل: دا دهغه امانت وخت دئ چې الله ﷻ پر اسمانو مځکه او غرونو باندې نازل کړى دوى يې دپورته کولو څخه ناتوانه سول خو ما پورته کړى.

د حضرت خلف بن ايوب څخه يو چا پوښتنه وکړه چې تا په لمانځه کښې مچان نه تنګوي؟ ده مبارک په جواب کښې ورته وويل چې بدکاره خلک حکومت په دورو وهي دى ږغ نه کوي دا تکليفونه پرځان تېروي خو په دې فخر کوي چې زه دحکومت په هرډول وهلو کې نه ښورم

(66) بدايه وغيره

ketabton.com - The Digital Library

يعني چي زه خوخومره تېنګ يم زه چي د خپل رب ﷻ وحضورته ولاړيم زه ديوه مچ له امله ونښوربړم.

مسلم بن يسار چي به کله دلمانځه لپاره ودرېدی نو دخپل کورخلګوته به يې وويل چي تاسوماته خبري کوي زه ستاسوپه خبرونه پوهېږم يوه ورځ ده مبارک دبصري په جامع مسجد کي لمونځ کاوه چي دمسجد يوه برخه راچپه سوه خلګويې له امله وځغستل دباندي سره يوځای سوه شوراوغوغاسوه خودی هيڅ په خبرنه سو.

دحضرت خاتم اصم څخه چادلمانځه دحالاتو پوښتنه وکړه ده مبارک په جواب کښي ورته وويل: کله چي دلمانځه وخت راسي اودس وکړم اوهغه ځای ته ولاړسم چي لمونځ پکښي کوم لږساعت کښېنم چي دبدن په ټولو حصوکښي مي ارامتياپيدا اسي بيادلمانځه لپاره په داسي ډول ودرېږم چي بيت الله شريفه دخپل نظرو ړاندي وګڼم ، پل صراط تر پښولاندي جنت راسته طرف ته ، دوزخ چپه طرف ته اودمرګ ملائکه دشا طرفته وګڼم او دا فکر وکړم چي دا مي وروستی لمونځ دئ ددې څخه وروسته په پوره عاجزۍ او کمينۍ سره لمونځ ادا کړم بيا د اميد او ويري ترمنځ واوسم چي قبول به سي که يا.[67]

۵- د مهاجر او انصاري چوکيداري او په لمانځه کښي پر انصاري غشي لګېدل

نبي ﷺ د يو غزا څخه تشريف راوړی د شپې يې يو ځای د تېرولو لپاره غوره کړی او بيا يې وويل چي نن شپه به چوکيداري څوک وکړي يو مهاجرصحابي حضرت عمر بن ياسر رضي الله عنهما او يو انصاري صحابي حضرت عباد بن بشر رضي الله عنه وويل چي مونږ دوړاه به چوکيداري وکړو نبي ﷺ د هغه غره ولوري ته ولېږل چي د هغه لوري څخه ددښمن دراتلو وېره وه او ورته وې ويل چي تاسي به

[67] احيآء

ketabton.com - The Digital Library

پر دغه غره باندې چوکيداري وکړی دوی مبارکانو و هغه غره ته تشريف يوړی انصاري و مهاجر ته وويل چې شپه به پر دوو برخو وويشو په يوه برخه کې به ته بيده سې زه به ويښ سم په دوهمه برخه کښې به ته ويښ سې زه به بيده سم ځکه که دواړه ټوله شپه ويښ سو نو کېدلای سې چې پر دواړو باندې د خوب غلبه راسې او دواړه به بيده سو که چيرې څه خطر ويښ ملګرې ته معلوم سې نو خپل ملګرې به کښېنوې د شپې لومړۍ برخه د انصاري ملګرې دويښ والي لپاره وټاکل سوه مهاجر بيده سوه انصاري د لمانځه نيت وکړی ددښمن لخوا څخه يو سړی راغلی او يو ثوک يې د ليرې څخه ولاړ وليدئ دستې يې په غشي وويشتی انصاري هيڅ نه وښورېدئ بيا يې دوهم غشي وويشتی ورپسې يې په دريم غشي وويشتي هر غشي چې به يې په بدن کې ولګېدئ ده به په لاس د بدن څخه راوايستی او وه به يې غورځوی ددې څخه وروسته يې په ښه ارامتيا سره رکوع او سجده وکړه لمونځ يې پوره کړی بيا يې خپل ملګری راويښ کړی دښمن چې دوی دوه وليدل و تښتېدئ او فکر يې وکړی چې نده معلومه چې دابه څومره ملګرې وي دده ملګری چې کله راويښ سونو وې ليدل چې د انصاري د بدن ددرو ځايو څخه وينه بهيږي مهاجر ورته وويل: سبحان الله تا ولې زه په لومړی وخت نه ويښولم ؟ انصاري په جواب کښې ورته وويل: ما په لمانځه کښې سورة کهف شروع کړی و زړه مې نه غوښتل چې د خلاصېدو مخکې رکوع وکړم خو زما سره دا وېره پيدا سوه چې د ډېرو غشو په لګېدو سره مړ نه سم او دنبي ﷺ د حفاظت خدمت چې ماته يې سپارلی و هغه را څخه پاته نه سي که چيرې زما سره دا وېره نه وای نو د سورة د خلاصېدو مخکې به مې رکوع نه وای کړې.(68)

فايده: داد مبارکو اصحابو کرامو لمونځ و او دلمانځه سره مينه وه چې دغشو د ويشتلو سره او د وينو د بهېدو سره يې هم د لمانځه په خوند کښې فرق نه راتلی زموږ لمانځه ته ګوره چې

---

(68) بيهقي ، ابوداود

LARAWBAR

ketabton.com - The Digital Library

غوماشه مو وخوري نو دلمانځه فکر راځخه ولاړ سي او د مچمچۍ او غالبوزي پوښتنه خو مه کوه.

دلته يو مذهبي اختلافي مسئله سته هغه دا چي زمونږ د امام اعظم په اند په وينو تويېدلو سره اودس ماتيږي او د امام شافعي په اند اودس نه ماتيږي کېدلای سي چي د همدې صحابي طريقه همدا وه ، ياکېدلای سي چي تر د غه وخته پوري ددې مسئلې تحقيق نه وسوی ځکه نبي ﷺ په دغه مجلس کي تشريف نه درلودئ يا تر دغه وخته پوري ده ته دا مسئله معلومه نه وه.

۷- د حضرت ابو طلحه ﷺ په لمانځه کښي د فکر راتلو په وجه باغ وقف کول

حضرت ابو طلحه ﷺ يوه ورځ په باغ کښي لمونځ کاوه نو يو مرغه والوتی نو څرنگه چي باغ ډېر گڼ و او مرغه ته ژر د وتلو لار پيدا نه سوه مرغه به يوې اوبلې خوا ته الوتی او د وتلو لار به يي لټول دده مبارک نظر د مرغه په لوري پربوا تی او فکر يي د مرغه په لوري بند سو کله چي يي د لمانځه تورو ته فکر راجمعه کړی تېروتی چي کوم رکعت دئ نو ډېر خوابدی سو چي ددې باغ په وجه دا غم راپيښ سو چي په لمانځه کښي تېروتنه راځخه وسوه ژر د نبي ﷺ و حضور ته ورغلی او ټوله قصه يي ورته وکړه او غوښتنه يي ځني وکړه چي ددې باغ په وجه دا مصيبت ماته راپيښ سو نو له همدې امله دغه باغ زه د الله ﷻ په لاره کښي ورکوم، کوم ځای چي ستازړه غواړي هلته يي ولگوه. همدا ډول يوه بله قصه د حضرت عثمان ﷺ په زمانه کښي هم پېښه سوې ده چي يو انصاري په خپل باغ کښي لمونځ کاوه د خرماوو د پخېدو وخت ښه په وده وو د خرماوو غونچې ډېري ښې ورته معلومې سوې فکر يي د خرماوو په لوري ولاړی او داځني ورکه سوه چي څو رکعته مي کړي دي نو ډېر غم او خفگان ورته پيښ سو ددې غم په وجه يي دا ټينگه اراده وکړه چي داسي باغ به ځانته ونه ساتم چي په وجه يي ماته دومره لوی غم پيښ سو او

ketabton.com - The Digital Library

لمونځ يې راخخه ورک کړی نو د حضرت عثمان ﷺ وحضورته ورغلی او ورته وې ويل: چې دا باغ زه د اللهﷻ په لاره کې خرخوم تاسو چې څه په کوی هغسې ورسره وکړی عثمان ﷺ په پنځوس زره خرخ کړی او پيسې يې پر ديني کارونو ولګولې.(69)

فايده: دا ايماني غيرت دئ چې د لمانځه په ډول يو مهم شي کې چې د بل شي فکر بند سي نو د پنځوسو زرو باغ يودم صدقه کړي. زمونږ حضرت شاولي اللهؒ په قول جميل نومي کتاب کښې د صوفيانو د نسبت ډولونه ليکلي دي ددې په اړه يې داهم ليکلي دي چې دانسبت دا الله ﷻ په اطاعت کښې پر نورو باندې مخکې والى او په دې کې د غيرت کولو دئ دوی مبارکانو ته پردې کار باندې غيرت دريږي چې د الله ﷻ په اطاعت کښې يې فکر بلې خواته ولاړ سي.

۷- د حضرت ابن عباس ﷺ د لمانځه په وجه د سترګې علاج نه کول

د حضرت ابن عباس ﷺ په سترګه کي يو وخت اوبه راغلې نو د سترګې علاج کوونکي دده حضور ته ورغلی او ورته وې ويل که اجازه وي مونږ به ستا د سترګې علاج وکړو خو تر پنځو ورځو پورې به تاسو احتياط کوی او د مځکې څخه به يو څه پر لوړ ځای يا پر يو لرګي باندې سجده کوئ ده مبارک ورته وويل هيڅکله داسې نسې کېدلای ، زمادې په الله ﷻ قسم وي چې په دې ډول ماته يو رکعت هم د قبلولو وړ ندئ د نبي ﷺ ارشاد ماته معلوم دئ چې فرمايي: کوم څوک چې قصداً لمونځ پرېږدي هغه به د الله ﷻ سره په داسې ډول ملاقات وکړي چې الله به ځني ناراضه وي.(70)

(69) موطا امام مالکؒ
(70) درمنثور

فایده: که څه هم شریعت لمونځ په داسي مجبوري کښي جایز کړی دئ او په داسي حالاتو کښي که څوک لمونځ قصداً پرېږدي دعذاب تر وعید لاندي نه راځي خو دا د اصحابو کرامو د لمانځه سره محبت و او دنبي کریمﷺ په ارشاد باندي په لویه پیمانه د عمل کولو اهمیت و په همدې وجه حضرت عبد الله بن عباس﷜ د سترګي علاج خوښ نه کړی دوی مبارکانو پر یوه لمانځه باندي ټوله دنیا قربانول، نن مونږ د بې حیا یی ښخه چي څه غواړو ددې قربانې کوونکو په خبر کي یې تر خولې باسو هرکله چي سبا ددوی سره مخامخ سو نو دغه پر دین قرباني ورکوونکي به د حشر دمیدان د سیل خوند اخلي بیا به حقیقت معلوم سي چي دوی څوک وه او مونږ ددوی سره څه سلوک کړی دئ.

۸-د صحابه﷡ د لمانځه په وخت کښي دستي دوکانونه بندول

حضرت عبد الله بن عمر﷜ په بازار کي تشریف درلودئ چي د لمانځه د جماعت وخت سو وي لیدل چي فوراً ټولو خپل دوکانونه بند کړل او مسجد ته ننوتل عبد الله بن عمر﷜ فرمایي: چي ددې خلګو په اړه دا آیات نازل سوی دئ:

••◆❒ ⮘❑♦❷🕔◘♑♉♗ ⬀☠︎🙖🙠❸♉♑▫🖬➔✍︎ •• ⮘✌︎♎⌺♊🙖❻ ✉︎♦⓿⬂⬈⬈⬉♦♊❶♉🖎⬂❷🟂✁✎✎★ (71)

د پورتني آیات پوره ترجمه داسي ده: په دغه مسجدونو کي داسي خلګ سته چي د الله ﷻ د ذکره څخه یعني د لمانځه، روژې او زکوة څخه یې رانیول او خرڅول نه مشغول کوي دوی دداسي ورځي دنیولو څخه ویریږي چي د هر زړونه او سترګي به اوړي. (72)

(71) سورة نور الاية (۱۸)
(72) بیان القرآن

ketabton.com - The Digital Library

حضرت عبدالله بن عباس فرمايي: چي دغـه خلگ بـه پـه خپل كـارو بـار مشغول وه كله چي به يې اذان واوريدئ نو دستي به يې كار اوبار پرېښودئ او مسجدو ته به ولاړه. نوموړي يو ځاى وايي چي قسم په الله ﷻ دا خلگ تاجران و مگر ددوى تجارت دوى د الله ﷻ د عبات څخه نـه مشغولول. حضرت عبدالله بن مسعود ؓ يوه ورځ په بازار كي تشريف درلودئ چي اذان وسوده مبارك وليدل چي خلگو خپل سامانونه پرېښودل او مسجد تـه ولاړل ابـن مسعـود ؓ وفرمايل: دا هـغـه خلـك دي چـي پـه اړه يـې الله ﷻ فرمـايي: ❻♊♋♊⌂✌≺ ••
✍➔◘▫♑⚠❸✍♋☠⇗✌♋♑◘◷❷♦◘≺◘♦••✉♦⓿⬂➚➚↖♦♊
❶♋✍⬂❷⚜✁✍✎★ (سورة نور).

په يو حديث شريف كي راغلي دي چي رسول الله ﷺ فرمايي: په ورځ د قيامت چي ټوله دنيا الله ﷻ سره يو ځاى كړي نو ږغ به وسي چي هغه خلگ دي جلا سي چي د غم او خوشالۍ پـه دواړه وختونو كي يې د الله ﷻ حمد او ثنا ويل، يوه كوچنۍ ډله به راپورته سي بې حسابه او بې كتابه به جنت ته ولاړه سي. بيا به ږغ وسي چي هغه خلگ دي جلاسي چي پـه شپه كي بـه د خپلو بسترو څخه جلا اوسېدل او خپل رب به يې په وېره او مينه سره يادوى، يوه كوچنۍ ډله به راپورته سي او بېلـه حسـابه او كتابـه بـه جنت تـه ولاړه سي، بيا بـه ږغ وسي چي هغـه خلگ دي جلاسي چي تجارت د الله ﷻ د ذكر څخه نه منعه كول بيابه يوه دريمه كوچنۍ ډلـه راپورتـه سي او جنت تـه بـه بېله حسابه ولاړه سي ددې درو ډلو د تللو څخه وروسته به د پاته خلگو سره حساب شروع سي. (73)

٩- د حضرت خبيب ؓ د قتل په وخت كي لمونځ كول او د زيد او عاصم قتل

(73) درمنثور

ketabton.com - The Digital Library

د احد په غزا کې چې کوم کافران وژل سوي وه د خپلوانو يې د بدل هڅه پياوړې وه چې د خپلو قريبانو بدل واخلي. سلافه چې دوه زامن يې د احد په غزا کې وژل سوي وه پر ځان يې نذر منلی وو چې که د عاصم سر په لاس راغلی نو په کوپړه کې به يې شراب چيښم عاصم ددې زامن وژلي وه او دې اعلان کړی و که هر چا ماته د عاصم سر راوړی زه به سل اوښان انعام ورکوم خالد بن سفيان ددغه کار لپاره يوه غولونکې تګلاره جوړه کړه او دده مبارک د سر راوړلو کوشش يې کاوه. خالد بن سفيان څو کسان د (عضل) او (قارة) و مدينې منورې ته ولېږل دغه کسانو هلته ځان مسلمانان ښکاره کړل د نبي ﷺ څخه يې د څوک کسانو غوښتنه وکړه چې ددوی سره ولاړ سي د تبليغ او وعظ لپاره. په دغه کسانو کې يې د عاصمؓ غوښتنه هم وکړه چې دده وعظ پر خلګو ښه لګيږي او د خلګو هم خوښ دئ. نبي ﷺ لس کسان ددوی سره ولېږل په يوه روايت کې راغلي دي چې شپږ کسان يې ددوی سره ولېږل چې په دوی کې عاصمؓ هم موجود وو. په لاره کښې بيوونکو خلګو ددوی سره دوعدې مخالفت وکړی او ددوی د مقابلې لپاره يې د ښمن ورته راوغوښتی چې دوه سوه کسان وه په دې کسانو کې سل کسان غشي ويشتونکي وه. په ځينو رواياتو کې راغلي دي چې دغه کسان رسول الله ﷺ د مکې د حال د معلومولو لپاره لېږلي وه چې پر لاري يې د (بنو لحيان) ددوو سو کسانو سره مقابله سوه دغه کوچنۍ ډله چې د لسو يا شپږو کسانو څخه جوړه وه کله چې يې د ا حالات وليدئ نو يو غره ته چې (فدفد) نومېدئ و ختل کافرانو ورته وويل: چې موږ خپله مځکه ستاسو په وينو رنګول نه غواړو بلکې يواځې موږ د مکې د خلګو څخه ستاسو په بدله کې يو څه پيسې او مال غواړو تاسو موږ ته راسی موږ تاسو نه وژنو مسلمانانو ورته وويل: موږ د کافرانو تر لاس لاندې راتلل نه غواړو نو دستي يې د ترکش څخه غشي راواېستل مقابله يې شروع کړه. حضرت عاصمؓ په جذبه خپلو ملګرو ته وويل: ستاسو سره دوکه وسوه خو د ويرې خبره نه ده شهادت غنيمت وګڼی ستاسو محبوب ستاسو سره دئ د جنت حورې ستاسو انتظار کوي دد ې خبرې په کولو سره يې په پوره

ketabton.com - The Digital Library

توان جګړه پیل کړه کله چي نېزه ماته سوه بیا یې په توره جګړه پیل کړل خو د کافرانو ډله ډېره وه آخر شهید سو او دعا یې وکړه چي اې الله ﷻ! خپل رسول ◄ ته زموږ د قصې خبر ورکړه دا دعا یې قبوله سوه الله ﷻ په دغه وخت کي رسول الله ﷺ ته خبر ورکړئ. عاصم ﷺ خبر و چي سلافه نذر منلی دئ چي زما په کوپړه کي به شراب چیښي نو دعا یې وکړه چي اې الله ﷻ! زما سر ستا په لاره کي پرې کېږي نو زما د سر حفاظت وکړه. الله ﷻ یې دعا قبوله کړه کافرانو چي کله دده د سر پرې کولو اراده وکړه نو الله ﷻ د شاتو مچمچۍ را ولېږلې او په یوه روایت کي راغلي دي چي د غالبوزو یوه ډله الله ﷻ را ولېږل د عاصم ﷺ پر بدن باندي د ځلورو طرفونو څخه را وګرځېدلې. کافران ونه توانېدل چي دده مبارک سر پرې کړي بیا دوی فکر وکړی چي د شپې به دا کار وکړو د شپې بیا د باران یوه خپه راغله دده مبارک جسد یې یووړی دوی ته په لاس نه ورغلی. په دغه ډول دري یا اوه کسان شهیدان سول دري کسان پاته سوه چي یو حضرت خبیب ﷺ وو دوهم زید بن طارق ﷺ وو او دریم عبد الله بن د ثنة ﷺ پاته سو ددوی سره کافرانو وعده وکړه چي تاسو راکښته سئ موږ ستاسو سره دوعدې مخالفت نه کوو دوی مبارکان راکښته سوه کافرانو دلیندیو تسمې خلاصې کړې ددوی موټې یې ټینګې وتړلې عبد الله بن طارق ﷺ وویل چي دا لومړی دوعدې مخالفت دئ زه هیڅکله ستاسو سره نه ځم دهغو شهیدانو پر لاره تلل زما هم خوښ دي کافرانو چي دی هر څومري پوري واهه دی مبارک د ځایه څخه نه وښورېدئ آخر یې شهید کړی یوازې دوه مبارک اصحابان پاته سوه خبیب ﷺ و او بل زید بن دثنة ﷺ و، زید بن دثنة ﷺ صفوان بن امیه دپنځوسو اوښانو په بدله کي واخیستی چي د خپل پلار امیه په بدل کي یې ووژني حضرت خبیب ﷺ جحیر بن ابي اهاب دسلو اوښانو په بدله کي واخیستیچي د خپل پلار اهاب په بدله کي یې ووژني ، د بخاري شریف په یوه روایت کي راغلي دي چي خبیب ﷺ د حارث بن عامر اولادو رانیوی ځکه ده حارث د بدر په غزا کي وژلی و، صفوان خپل بندي یعني زید بن دثنة ﷺ ژر د یوه غلام په لاس ورکړی د حرم د باندي یې د وژلو له پاره بوتی دده مبارک د شهادت

ketabton.com - The Digital Library

پر وخت زیات خلک یو ځای سوي وه چې ابو سفیان هم راغلی و دده د شهات پر وخت یې دده څخه پوښتنه وکړه چې ستا دي په الله ﷻ قسم وي رېښتیا ووایه که ستا پر ځای محمد ﷺ قتل سي ته خلاص سي خوشحاله یې؟ حضرت زید ﷺ وفرمایل: چې زما دي په الله ﷻ باندي قسم وي چې د محمد ﷺ قتل خو لا څه کوي که په هغه یو ځوز جګ یې او زه په کور کي ارام کښېنم لا یې هم نه خوښوم. قریشو چې د اجواب واورېدی حیران پاته سوه ، ابوسفیان وویل: د محمد ﷺ د ملګرو چې څومره محبت دده سره ما ولیدئ مثال مي هیڅ چیري نه و لیدلی ددې څخه ورسته زید ﷺ شهید کړل سو. حضرت خبیب ﷺ تر څه وخته پوري بندي و د جحیرمینځه چې بیا وروسته مسلمانه سوه وایي: خبیب ﷺ چې کله زمور سره په بندکي و مور ولیدل چې د خبیب ﷺ په لاس کي یوه ورځ د سړی د سر په اندازه یوه لویه غونچه د انګورو وه او خوړله یې. په مکه کي دغه وخت انګور بیخي نه وه. نو مورې مینځه زیاتوي چې کله دده د مرګ وخت رانژدې سو نو د نظافت لپاره یې یوه چاړه وغوښتل کله چې یې چاړه ورکړه نابره یو ماشوم و خبیب ﷺ ته ورغلی خلګو چې ولیدل چې خبیب ﷺ چاړه په لاس کي او ماشوم ورته ولاړ دئ خلک وویرېدل چې خبیب ﷺ د غه ماشوم مړ نکړي. خبیب ﷺ دوی ته وویل: ایا ستاسو فکر دئ چې زه به دا ماشوم ووژنم؟ هیڅکله به داسي و نکړم. ددې څخه وروسته کافرانو خبیب ﷺ د حرم څخه وایستی او په رسۍ یې وځړاوه په دغه وخت کي کافرانو پوښتنه څني وکړه: که دي په زړه کي څه ارمان وي نو ووایه ده مبارک په جواب کي ورته وویل ماته دومره وخت راکړئ چې دوه رکعته لمونځ وکړم ددنیا څخه د تلو وخت دئ او د الله ﷻ سره ملاقات نژدې دئ کافرانو د ه ته وخت ورکړی ده مبارک دوه رکعته نفل په ډېره ارامتیا سره وکړه او بیا یې وفرمایل: که چیري زما دا فکر نه وای چې ستاسو به دا خیال وي چې زه د مرګ د ویري له وجهي وخت تېروم نو دوه رکعته به مي نور هم کړي وای ددې څخه وروسته یې په رسۍ و ځړاوی او دعایې وکړه چې اې الله ﷻ ! داسي څوک به وي چې ستا تر رسول ◄ پوري به زما وروستی سلام ورسوي. نبي ﷺ ته دوحیو په واسطه دغه

ketabton.com - The Digital Library

سلام ورسول سو. نبي ﷺ وفرمايل: وعليکم السلام يا خبيب او ملګرو ته يې خبر ورکړی چې خبيب قريشو قتل کړی دئ.

حضرت خبيب ﷛ چې کله په رسۍ باندې و ځړول سو نو ځلور کافرانو د ځلورو طرفونو څخه پرده باندې د نيزو حمله وکړه او بدن يې ور غلبېل کړی په دغه وخت کې يو چا قسم ورکړی بيا يې پوښتنه ځني وکړه چې ته دا خوښوې چې تا پرېږدو او محمد ﷺ قتل کړو؟ ده مبارک په جواب کې ورته وويل والله العظيم زما داهم نه ده خوښه چې زما د ځان په بدله کې دې په محمد ﷺ يو ځوز ننوزي.([74])

فايده: که څه هم ددې قصو هر لفظ د عبرت دئ خو په دې قصه کې دوه شيان په ځانګړې ډول د درنښت او عبرت قابل دي: لومړي دا چې ددې مبارکو اصحابانو محبت او عشق دومره زيات و چې د نبي ﷺ د يوه لږ تکليف په ليدلو کې هم خپل ځانونه قربانول. که څه هم ددغه کافرانو ورسول الله ﷺ ته لاس نه رسېدئ خو خبيب ﷛ يوائې په خوله هم نه غوښتل چې دا خبره پر ځان ومني چې ګويا دده په بدله کې دې محمد ﷺ ووژل سي. کافرانو تر خپله وسه پورې کوشش کاوه چې هر ډول تکليف نبي ﷺ ته ورسوي که څه هم محض په خوله وي پدې يې هم زړه سړېدئ. دوهم شی د صحابه کرامو ﷺ د لمانځه د درنښت او د لمانځه سره محبت و په دغسې وخت کې خلګ خپل اولادونه، ښځه، قريبان يادوي او د هغوی شکلونه ليدل غواړي پيغام او سلام ورته وايي خو د مبارکو اصحابانو ﷺ سلام دنورو پر ځای و نبي ﷺ ته و او اخري ارمان يې دوه رکعته لمونځ و.

۱۰- د نبي ﷺ سره د جنت د ملګرتيا لپاره د لمانځه مرسته

([74]) فتح الاسلام

حضرت ربيعه ﷛ فرمايي چې ما دنبي ﷺ په خدمت کې شپه تېرول او د تهجيد په وخت کې به مې ورته داوداسه اوبه او نور د ضرورت وړ شيان لکه مسئله، مسواک او داسې نور ورته ايښودل يوه ورځ نبي ﷺ زما د خدمت څخه ډېر خوشحاله سو اوراته وې ويل: وغواړه څه شي غواړې؟ ماورته وويل اې د الله ﷻ رسوله !په جنت کې ستا ملګرتيا غواړم نبي ﷺ راته وويل نور څه غواړې؟ ما ورته وويل بس دغه يو شی مې بس دئ نبي ﷺ راته وويل د سجدو په ډېر والي سره زما مرسته کوه.([75])

فايده: په پورتنۍ خبره کښې ددې خبرې خبرداری دئ چې يوائې په دعا سره بې فکره کښېناستل نه دي په کار بلکې د عمل اړتيا هم سته او په عباداتو کې تر ټولو بهتره عبادت لمونځ دئ څومره چې د لمانځه ډېر والی وسې سجدې زياتې کيږي.کوم خلګ چې په دې هيله ناست دي چې پلانکی پير يا پلانکی بزرګ ماته دعاوې وکړي دا محض دځان تېرايستل دي ځکه الله ﷻ دا دنيا په اسبابو سره چلولې ده که څه هم بې له اسبابو هم پر هر شی باندي قدرت لر ي او د قدرت د ښکاره کولو لپاره کله داسې هم کوي چې بې له اسبابو يو کار ترسره کړي خو عام عادت يې دادئ چې ددنيا کارونه د اسبابو سره تړي. د حيرانتيا خبره داده چې موږ ددنيا په کارونو کې پر تقدير او يوازې ددعا په هيله نه کښېنو بلکې (۵۰)ډوله کوششونه کوو چې ځرنګه پيسې پيدا کړو اوځنګه يې ډېرې کړو مګر ددين په کارونو کې تقدير او د عا رامنځته کوو په دې کې هيڅ شک نسته چې د سپېڅلو انسانو دعا ډېره ضروري ده خونبي ﷺ دا ارشاد هم فرمايلی دئ چې د سجدو په ډېر والي سره زما مرسته وکړئ.

([75]) ابوداود

ketabton.com - The Digital Library

شپږم باب

ایثار، همدردي او د الله ﷻ په لاره کښي مال خرڅول

ایثار و دې ته وايي چي د خپلو اړتیاوو مخکي د نورو اړتیاوي پوره کړې د اصحابو کرامو ﷺ هر عادت هم داسي و چي د خپلي اړتیا ترپوره کولو مخکي يې د بل ورور مسلمان اړتیا پوره کول. د اصحابو کرامو د ټولو عادتونو سره برابر والي خو څه کوي که د دوی مبارکانو د عادتونو څخه یوه برخه د یو چا نصیب سي لویه نیکبختي ده. ځیني داسي عادتونه په دوی مبارکانو کي خاص وه که يې څوک په ځان کي راولي نو د دوی مبارکانو د عادتونو يوه برخه به يې په ځان کي راوستلې وي چي د دغه عادتونو څخه يو هم ایثار دئ الله ﷻ په قرآن شریف کي د دې ایثار ستاینه کړې ده او فرمايي:

❐◆③⬉⬃⬇⚐⚮❷⬉❐♍☙ ⬉◆✍■❼✁ 🕮❐☼⊞→○⬁&⚘☠⬀ ❐◆ঌ⬥❐⬀ ⬀☠⚘&⚘▯ ♦♌🔔☒🖃 ⌘⍓⏲✽☾✽⏲❐⮜🗐(76)	ژباړه: دوي د نورو اړتیاوي تر خپلو اړتیاوو مخکي پوره کوي که څه هم دوي وږي وي.

۱- د صحابي د میلمه له خاطره ډیوه مړه کول

(76) سورة حشر الآیـة (۹)

ketabton.com - The Digital Library

یو صحابي د نبي ﷺ و حضور ته ورغلی او د خپلي لوږي او ستړی ژوند حال يې ورته بيان کړی. نبي ﷺ خپلو کورونو ته خلک ولېږل تر څو دده لپاره يو شی پيدا کړي ، خو هيڅ شی پيدا نسو بيا نبي ﷺ و اصحابو ﷺ ته وويل: يو څوک سته چي ددغه صحابي ميلمستيا وکړي؟ يو انصاري صحابي وويل: اې د الله ﷻ رسوله ! زه به يې مېلمه کړم، نو دغه صحابي يې خپل کورته بوتی او خپلي بي بي ته يې وويل: دا دنبي ﷺ ميلمه دئ، هر څومره عزت چي يې کولای سې، کمی مه پکښي کوه، او هيڅ شی مه پوټه وه ، بي بي ورته وويل: په الله ﷻ دي مي قسم وي چي د ماشومانو لپاره مي يو شی ايښي دئ نور هيڅ په کور کي نسته. صحابي ورته وويل: ماشومانو ته تسلي ورکړه او بيده يې کړه کله چي دوی بيده سوه نو ته ډوډی راواخله بيا ته د څراغ د سمولو په بهانه ولاړه سه او څراغ مړ کړه موږ به داغسي ورته کښېنو صحابي به ډوډی وخوري بي بي هم داسي وکړه. صحابي، بي بي او ماشومانو په نهاره شپه تېره کړه او هغه ميلمه صحابي يې موړ کړئ ، الله ﷻ دا آيات نازل کړی:

❐◆③•⇱⇙⚐⚀❷⇱❐♍⚭ ⇱◆✍■❼✁ 📖❐☼▦→❍⍟☙☠⬀ ❐◆◉♐•❑⬀ 📪☒⍾♌◆ ▯☙☙☠⬀ ⌘⍓⏰⚘⍟☜⏰⍟❑⋖ 🗐(77)	ژباړه: دوي د نورو اړتياوي تر خپلو اړتياوو مخکي پوره کوي که څه هم دوي وږي وي.

فايده: په دې ډول اصحابو کرامو ته ګڼ شمېر واقعات پېښ سوي دي چي يوه بله واقعه يې هم په لاندي ډول ده:

(77) سورة حشر الآية (٩)

ketabton.com - The Digital Library

۲- د روژاتي لپاره خراغ مړ کول

يو صحابي ﷺ په پرله پسې ډول روژې نيولې او د روژه مات لپاره يې هيڅ نه درلوده يو انصاري صحابي حضرت زيد بن ثابت ﷺ ته معلومه سوه چي دغه صحابي په پرلپسې ډول روژې نيسي او د روژمات لپاره شی نه لري نو خپلې بي بي ته يې وويل چي زه نن شپه يو ميلمه راولم چي خوراک شروع سي نو ته د خراغ د سمولو په بهانه خراغ مړکړه تر هغه وخته پوري چي ميلمه مړيږي او خپله خوراک مه کوه بي بي يې هم داسي وکړه ټول پر سترخان باندي د ميلمه سره ناست وه ګويا ډوډۍ خوري په حقيقت کي دوی ډوډۍ نه خوړل صبا چي کله زيد بن ثابت ﷺ د رسول الله ﷺ و حضورته ورغلی رسول الله ﷺ ورته وويل: تاسو تېره شپه د ميلمه سره ډېر ښه سلوک وکړی د الله ﷻ ډېر خوښ راغلی.(78)

۳- د يو صحابي په زکوة کښي اوښ ورکول

حضرت ابي بن کعب ﷺ فرمايي: زه يو ځلي نبي ﷺ د زکوة راټولولو لپاره ولېږلم زه يو صحابي ته ورغلم د مال حالات چي مي معلوم کړی نو د اوښ يو بچی پر لازم کېده ماغوښتنه ځني وکړه ده مبارک په جواب کښي راته وويل چي يو کلن جونګی خو نه د شيدو کار کوي او نه د سپر تيا کار کوي بيا ولاړی يو ګران قيمته اوښه يې راوستل او راته وي ويل چي دا اوښه بوزه

---

(78) منشور

ketabton.com - The Digital Library

ماورته وویل چې دا نسم ببولای ځکه چې ماته دښه مال اخیستولو حکم ندی سوی که چیرې دا اوښه ورکول غواړې نو نبي ﷺ په سفرکښې دئ او نن په پلانکي ځای کښې تشریف لري نو ته پخپله ورسه او دده په خدمت کښې یې وړاندې کړه که چیرې رسول ﷺ قبوله کړه زه هیڅ انکار نه کوم او که یې قبوله نکړه زه مغفرت غواړم هغه صحابي دغه اوښه زما سره یو ځای روانه کړه او دنبي ﷺ حضور ته ورغلو او ورته وې ویل اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ستاسو قاصد زما د زکوة اخیستلو لپاره راغلی و په الله ﷻ دې مې قسم وي چې ماته به تر ننه پورې داسې نیکمرغي نوای چې د الله ﷻ رسول ﷺ زما په مال کښې مداخله کړې وای نو ما خپل ټول مال قاصد ته وړاندې کړی قاصد راته وویل چې ستا په مال کښې یو کلن اوښ زکوة واجب دئ یا رسول الله ﷺ !یو کلن اوښ خونه د شېدو کار کوي او نه د سپرتیا کار کوي نو له همدې امله مې ستاسو قاصد ته یو ښه ځوانه اوښه ورکړه خو ستاسو قاصد قبوله نه کړه نو ماخپله راوستل او ستاسو حضور ته حاضر سوم نبي ﷺ ورته وویل ستاسو زکوة هم هغه یو کلن اوښ دئ او پر تاسو هم هغه اندازه واجب دئ که چیرې ته د خپل لوري څخه زیات اوښه مال ورکوې نو قبول دې یې کړي الله ﷻ دې یې وتاته بدله درکړي صحابي ﷺ وویل داده اوښه حاضره ده ، نبي ﷺ اوښه قبوله کړه او د برکت دُعایې ورته وکړه.

فایده: داد اصحابو کرامو ﷺ د زکوة د مال حال و نن ډېر د اسلام دعوه کونکي سته او درسول الله ◄ سره د محبت او مینې دعوه هم کوي د زکوة څخه زیات مال خو څه کوې بلکې هغه پوره اندازه ورکول هم ورته مرګ دئ نن دلوړې مرتبې خلګ چې زیات شتمن ورته ویل کیږي ددوی په وړاندې د زکوة بیان کول بیخي نسته او کوم کسان چې دمیانه مرتبې خلګ دي او خپل ځانونه دینداره هم ګڼي هغه هم زیار باسي چې کوم خیرن مال وخپلوانو ته ورکړي او یا کوم بل ځای مجبوره سي نو د زکوة نیت پکښې کوي.

ketabton.com - The Digital Library

۴- د حضرت ابوبکر ﷺ او حضرت عمر ﷺ په صدقه کښې مقابله

حضرت عمر ﷺ فرمايي چي يوه ورځ نبي ﷺ د صدقې ورکولو امر وکړی نابېره پدغه وخت کښې زما سره يو څه مال موجود و ماوويل چي نن ورځ خو زما سره نابېره مال سته او زه هيڅ کله په صدقه ورکولو کښې تر حضرت ابوبکر صديق ﷺ زيات سوی نه يم نن به ترې زيات سم دا فکر چي مي وکړی او په خوشحالی سره کور ته ولاړم او هر څه چي په کور کښې وه نيم مي تولـه راوړل نبي ﷺ راتـه وويـل د کور خلګو تـه دي يـو څه پرېښـول ماورتـه وويـل چي نـيم مـي ور پرېښـودل حضرت ابوبکر صديق ﷺ چي پـه کـور کښـي څه درلـودل هغـه يـې ټولـه راوړل رسـول الله ﷺ ورتـه وويـل چي اې ابـوبکر صـديق ! د کـور خلګـو تـه دي يـو شـی پرېښـودئ حضـرت ابـوبکر ﷺ ورتـه وويـل: چـي د کـور د خلګـو لپـاره مـي الله ﷻ او دده درسـول ﷺ دنـوم برکـت او ددوی رضـا او خوشحالي پرېښودل حضرت عمر ﷺ فرمايي: ما وويـل: زه هـيڅ کلـه د حضـرت ابـوبکر صـديق ﷺ په خبر نه سم مخته کيدلای.

فايده: په ښو صفتونو او نيکو کارونو کښي سيالي کول يعني يو تربل ځان مخکي کول مستحب دئ په قرآن کريم کښـي و دې کارتـه هڅونـه راغلـې ده. (دا پيښـه دتبوک پـه غـزاء کښـي راغلـې ده) پـه دغـه وخت کي نبي ﷺ د صدقې راټولـو لپـاره پـه ځانګرې ډول داصـحابو کرامـو هڅونه کړې وه او اصحابو کرامو د خپل توان سره برابر بلکي تر همت او وس زياتي مرستي کړي وې چي بيان يې په دوهمه باب اتمه قصه کښي په لنډ ډول تېرسوی دئ.

جَزَاهُمُ اللّٰهُ عَنا وَعَن سَائِرَالمُسلِمينَ اَحسَنَ الجَزَا

۵- د اصحابو کرامو ﷺ دنورو په وجه د تندي څخه مړه کېدل

ketabton.com - The Digital Library

حضرت ابو جهم بن حذیفه ﷺ فرمايي چي د يرموک په غزاء کښي زه خپل دا کا د زوی په لټه کښي راووتلم چي زموږ سره يې په جنګ کښي ګډون کړی و ، د اوبو يو لوښی اويو جام مي د ځان سره واخيستی فکر مي کاوه چي هغه به تږی وي نو اوبه به په و چيښم نابېره هغه په يو داسي ځای کښي پروت و چي ساه يې پر وتو وه ماپوښتنه ځني وکړه چي اوبه درته راوړم ؟ هغه په اشاره راته هو وکړه په دغه حالت کښي يو بل ملګري نژدې پروت وو آه يې وکړی زما داکار زوی چي ددغه صحابي ږغ واورېدئ ماته يې اشاره وکړه چي ده ته اوبه وروړه ماچي اوبه ور وړې هغه هشام بن ابي العاص ﷺ و زه ور ورسېدم ده ته نژدې يو دريم ملګری د مرګ په حالت کښي پروت و چي ساه يې پر وتو وه آه يې وکړی هشام ﷺ وماته اشاره وکړه چي ده ته اوبه ورووړه زه چي ورغلم د هغه مبارک ساه ختلې وه کله چي زه بيرته هشام ﷺ ته ورغلم د هشام ﷺ ساه هم ختلې وه بيا بېرته د اکا زوی ته ورغلم د اکا زوی مي هم شهيد سوی و.

🙰❍⬂⓿⧫✍🕾🙰✆ ✎🕶✸☼🙰✆◆❒ ✶✎🕶✸☼🙰✆
(79) ⬗⬘🙰🙰⬀ ⧫♌❑⬉➔⬁♉🕓◆❻

فايده: ددې ډول ښخه زيات شمېر قصې په احاديثو کښي ذکر سوی دي دا ثومره نهايي ايثار دئ يعني د بل اړتيا تر خپلې اړتيا مخکې پوره کول دي چي خپل دا کا زوی يې مري ساه يې پر وتووي او تږي وي دی دي بل چاته اوبه ورکوي.په داسي حالت کښي د بل چا وطرف ته پاملرنه کول مشکل کار دئ دا لاځه کوي چه هغه تږي پرېږدي ددريم کس د اوبولو لپاره ځي ددغه مړه سوو انسانانو روحونه دي الله ﷻ پخپل فضل او مهرباني سره مشرف کړي چي د مرګ په وخت کښي چي هوښ او حواسو جواب ورکړی دئ بيا هم دنورو ملګرو مرسته کوي اود مرستي په حالت کښي مري.

(79) درايـة

LARAWBAR

ketabton.com - The Digital Library

۲- د حضرت حمزة ﵁ کفن

دنبي ﷺ اکا حضرت حمزه ﵁ د احد په غزا کښي شهيد سو او کافرانو ډېربې رحمه کړنه ورسره کړې وه يعني پزه ، غوږونه او داسي نوراندامونه يې څني پرې کړي وه سينه يې ورڅيرلې وه زړه يې څني را ايستلي و آخيرداچي ډول ـ ډول ظلمونه يې پر کړي وه د جنګ د خلاصېدو سره سم نبي ﷺ او نوراصحابانو د شهيدانو د جسدونو لټون شروع کړی او د کفنونو انتظام يې کاوه په دغه وخت کي يې حضرت حمزه﵁ په دې بد حالت کښي وليدئ نو ډېربې زړه درد وکړی په يو پټوېې پټ کړی په دغه وخت کي د حضرت حمزه﵁ سکه خورحضرت صفيه تشريف راوړی چي د خپل ورور حال ووينې نبي ﷺ په دې فکرچي دده خوربه دداسي حالت دليدلو زغم ونلري ځکه دا هم د ښځي ذات ده نو ددې زوی حضرت زبير ﵁ ته يې امر وکړی چي خپله موردې د حضرت حمزه ﵁ دليدلو څخه منعه کړه زبير﵁ مورته وويل چي رسول الله ﷺ دليدلو څخه منعه کړې ده موريې ورته وويل چي ما اورېدلي دي چي زما دورور پزه ، غوږونه او داسي نوراندامونه پرې کړل سوي دي نودا د الله ﷻ په لارکي کومه لويه خبره نه ده مور په دې کار راضي يو د الله ﷻ څخه د ثواب هيله لرو او انشاءالله صبربه وکړم حضرت زبير ﵁ نبي ﷺ ته ورغلی د مورخبري يې ورته وکړې نبي ﷺ چي دهغې جواب واورېدئ نو دليدولو اجازه يې ورکړه دا راغله خپل ورور يې وليدئ اِنااللهِ يې وويل او دده لپاره يې استغفار او دعاوويل. په يوبل روايت کي راغلي دي چي د احد په غزاکي چي کوم ځای مړي پراته وه نو يوه ښځه په چابکۍ سره راتله نبي ﷺ وفرمايل چي وګورئ هغه ښځه منعه کړئ حضرت زبير ﵁ فرمايي: ماوپېژندل چي زما مورده زه په تلوار د منعه کولولپاره ورمخکي سوم خوهغه ډېره زوره وره وه زه يې په سوک ووهلم اورا ته يې وويل چي ليري سه ماورته وويل چي نبي ﷺ منعه کړې ده نودا دستي ودرېده ددې څخه وروسته يې دوه

ketabton.com - The Digital Library

پټوان راوايسته او وې وويل چې ما د خپل ورور د کفن لپاره راوړي دي او زه يې د وفات څخه خبره سوې يم په دغه پټووانو کښې کفن ورکړئ مور هغه پټووان راواخيسته چې حضرت حمزه ﷺ ته کفن پکښې ورکړو په دغه وخت کې يو بل انصاري صحابي دده وخنګ ته پروت و چې کافرانو هم د حمزه ﷺ په څېر ظلم ورسره کړی وا وشهيد کړی يې وو نوم يې حضرت سهيل ﷺ وو نو مور ته پردې خبره شرم ودرېدئ چې حمزه ﷺ ته په دووجامو کښې کفن ورکوو او انصاري يو کفن هم نلري نو له همدې امله دداړو لپاره يوه يوه جامه وټاکل سوه خو يوه جامه (پټو) لوی و او بل کوچنی و نو مور هيسکه وا چوله ددې لپاره چې هره جامه د هرچا په نامه راووتل هغه ته به يې ورکوو کله چې مو هيسکه تر سره کړه لويه جامه د حضرت سهيل ﷺ په برخه سوه او لنډه جامه د حضرت حمزه ﷺ په برخه سوه چې دده مبارک تر قد کوچنی وه پښې چې به مو ورپټې کړې سر به يې لوڅ سو او سر چې به مو ورپټ کړی پښې به يې لوڅې سوې نبي ﷺ و فرمايل چې سر ورپټ کړئ پر پښو يې پاڼې او داسې نور شيان ورواچوئ.(80)

د ابن سعد ﷺ په روايت کې راغلي دي چې حضرت صفيې ؓ چې کله دوې جامې راخيستې وې او د خپل ورور د جسد په لټه کې وه چې وخنګ ته يې د ورور په څېر يو بل انصاري هم وليدئ نو يو يو پټو يې دواړو ته کفن ورکړی د حضرت حمزه ﷺ پټو لوی وو. دا روايت مختصر دئ او د خميس کتاب روايت تفصيلي دئ.

فايده: دا ددواړو جهانود پاچا د اکا کفن و هغه هم پدې ډول چې يوه ښځه د خپل ورور لپاره دوې جامې راوړي دوی دا هم نه خوښوي چې ده ته دې دواړې جامې ورکفن کړي او يو بل انصاري دې بې کفنه پاته سي نو بيا هغه دوې جامې يوه ـ يوه ددوی په منځ کې وېشي او لنډه جامه و هغه چاته رسيږي چې ددواړو جهانو د پاچا اکا دئ څوک چې د مسکينانو ملاتړ کوي او د

(80) خمیس

ketabton.com - The Digital Library

عدل دعوه کوي که چیري په خپلو دعوو کي ریښتني وي نو ددې پاکو انسانو تابعداري دي وکړي ،چي یوازي په وینا سره نه بلکي په عمل سره یې هم وښودل ، موږ چي ددې پاکو هستو دتابعدارۍ دعوه کوو دا زموږ لپاره دشرم خبره ده.

۷- د سیرلي سره ګرځېدل او بیا بېرته راتلل

حضرت ابن عمر فرمایي چي یو صحابي ته یو چا سېرلی په تحفه کښي ورکړی هغه فکر وکړی چي زما فلانکی ملګری تر ماډېري اړتیا وي لري د اولادو او بچیانو څښتن دئ او د هغه د کور خلک ډېر محتاجه دي نو دستي یې دهغه ملګري وکورته ورولېږی هغه بیا وبل ملګري ته ولېږی لنډه دا چي اوو کورونو ته ولېږل سو آخر بېرته د هغه صحابي وکور ته راغلی چي لومړي ورته تحفه سوی و(81).

فایده: ددې ډول قصو څخه معلومیږي چي دوی هم ډېر اړوه خو هر یوه به د خپلي اړتیا تر پوره کولو مخکي دنورو اړتیاوي پوره کولې.

۸- حضرت عمر ﷺ ددایي توب لپاره د خپلي بي بي بېول

امیر المومنین حضرت عمر ﷺ چي د خپل خلافت په زمانه کښي یې ډېر واري د شپې د چوکیدارۍ په ډول د ښار ساتنه هم کول یوه ورځ په یوه ډګر باندې تېر سو چي دوړیو یوه خیمه یې ولیدل چي پخوا دلته نه وه ولاړه نو نژدې ورغلی کله چي ورنژدې سو نو یو ملګری هلته ناست

---

(81) در منثور

ketabton.com - The Digital Library

دئ او د خيمې څخه د ځګېروي اواز راځي حضرت عمرؓ سلام ورته وواېه او د هغه ملګرې سره کښېناستی او پوښتنه يې ځنې وکړه چې ته څوک يې؟ هغه سړي په جواب کې ورته وويل چې زه مسافر يم د ځنګله اوسېدونکی يم امير المومنين ته خپلې اړتياوې وړاندې کوم او د مرستې غوښتلو لپاره راغلی يم بيا ده مبارک پوښتنه ځنې وکړه چې د خيمې څخه څنګه اواز راوزي؟ هغه سړي ورته وويل چې ځه سړيه خپل کار دې کوه نوري پوښتنې مه کوه خو ده مبارک ټينګار وکړی چې خامخا به وايې چې داد څه شي تکليف دئ هغه سړي ورته وويل چې ښځه مې پر اولاد مريضه ده دردونه ورته پيدا سوي دي ده مبارک ورته وويل چې بله کومه ښځه نسته ؟ هغه سړي ورته وويل چې هيڅوک نسته دی مبارک ددې ځای څخه راروان سو کورته يې تشريف يووړی او خپلې بي بي حضرت ام الکلثومؓ ته يې وويل چې د يو ډېر ثواب شی ستا لپاره راغلی دئ هغې پوښتنه وکړه چې څه شي دئ؟ ده مبارک ورته وويل چې د ځنګله ديو اوسېدونکي يوه بېوزله ښځه يو اځې ده پر اولاد باندې مريضه ده ، بي بي وويل: چې دا خومره نيکمرغي ده زه تياره يم که ستا اجازه وي زه به ورسم. ولې به دانه وه تياره ځکه دا هم د حضرت فاطمېؓ لور وه حضرت عمرؓ ورته وويل کوم شيان چې د ولادت په وخت کې پکاريږي لکه تيل، ټوکران او داسې نور هغه هم درسره واخله او يو څه غوړي او دانې هم درسره واخله ام الکلثومؓ دغه دضرورت شيان واخيسته او روانه سوه حضرت عمرؓ وروسته پسې تلی تر داسې وخته پوري چې بي بي خيمې ته ننوته او عمرؓ د خيمې دباندې د هغه صحرايي سړي سره کښېناستی او ريې بل کړی کټو يې باندې کړه يو څه دانې يې وايشولې بيا يې غوړي وروا چول په دغه وخت کې هغه ښځه دزيږد څخه فارغه سوه د خيمې دننه بي بي ناره کړه چې يا امير المؤمنين ! خپل دوست ته مبارکي ورکړه چې هلک پيدا سو هغه سړی چې د امير المؤمنين لفظ واوريدئ نو وويريدئ امير المؤمنين وويل: د ويرې خبره نه ده وروسته يې هغه کټو د خيمې سره کښېښودہ او بي بي ته يې وويل: دغه کټغ هغې ښځې ته ورکړه چې وې خوري. بي بي هم ښځې ته خوراک ورکړی هغې

ketabton.com - The Digital Library

وخوړی بيا يې کټو د باندي راوايسته اميرالمؤمنين و هغه سړی ته وويل: واخله دغه پاتـه شيان ته وخوره ټوله شپه دي په نهاره تېره کړې ده ددې څخه وروسته يې بي بي د خپل ځان سره بوتـه او سړي ته يې وويل: چي صبا راسه ستا لپاره به انتظام وسي. ([82])

فايده: زموږ د زماني پاچا نه ، رئيس نه بلکي د يوه کوچنی حيثيت لرونکي شتمن سړی داسي سته چي د مسافر لپاره دي خپله بي بي د شپې ځنګله ته بوزي ؟او په خپله دي په نغري کي اور بلوي بيادي پخول کوي؟ شتمن سړی خو پرېږده يو ديندار ه سړي هم داسي کړي دي؟ يـو څه فکر کول پکاردي د چا نوم چي موږ اخلو د چاپه اړه چي موږ د برکت هره خبره کوو ايا ددوی پـه شان موږ هم يو څه کړي دي؟

۹- د حضرت ابو طلحة ﷺ باغ وقف کول

حضرت انس ﷺ فرمايي: د مدينې په انصارو کي ابو طلحة ﷺ تر ټولو زيـات شـتمن و او تـر ټولو دلوی باغ څښتن و دده مبارک يو باغ وو چي (بيرحآء) نومېده دده ډېر خوښ و مسجد نبو ي ته هم نژدې و او خوږې اوبه هم پکښې زياتي وې نبي ﷺ به زيات وخت هغه بـاغ تـه ورتلـې او اوبـه به يې چيښلې.

کله چي دا آيات نازل سو:

♊⬧♍ ✍⬧✡❏♐♍⬀❏✃☎ ✃♐♍⬂♍⬃❸■ ❍⬔☹✸♇▤

❒◆✌◆♐ ▤ ⬌⬆◆♊⌛♒❏♍♏⬌ ✌♊☺⬤♐ ✍⬅☪▥♊◑➔❏✃☎

⅄✎✍✁ ☐♌⍉✉⬩▫ 🕮⬈⬄✗☒★ ♊⍝✌ ☎✁❑→◗⍝▦☪➔✍
(83) ⬖✗✂⬀ ✗⚐⑩⍉⬛⧫⬊◷⍝❍⍉🖃

ژباړه: هیڅکله به تاسو دنېکۍ کاملې درجې ته نه ورسیږي تر څو هغه مال نفقه نه کړي چې تاسو ته ډېر خوښ وي.

ابوطلحة ﷺ چې دغه آیات واورېدئ درسول الله ﷺ و حضور ته ورغلی او ورته وې ویل: اې د الله ﷻ رسوله ﴿ ! ماته تر ټولو زیات بیر حآء خوښ دئ او د الله ﷻ فرمان دئ چې تاسو به تر ټولو ښه مال د الله ﷻ په لاره کې خرڅوئ او س زه خپل دغه باغ د الله ﷻ په لاره کې خرڅوم څنګه چې یې تاسو مناسبه بولئ په هغه ډول یې خرڅ کړه نبي ﷺ ډېر خوشحاله سو او ورته وې ویل: زه دا مناسبه بولم چې د خپلو قریبانو په منځ کې یې وویشې ابو طلحة ﷺ هغه باغ د خپلو قریبانو په منځ کې وویشی ټوله یې د الله ﷻ په لاره کې مصرف کړی.(84)

فایده: موږ ته تر ټولو خوښ مال یعني خپل ښه جایداد کله په یو وعظ یا د قرآنکریم د یو آیات په لوستلو یا اوریدلو سره خیراتوو ؟ که د خیراتولو فکر هم راته پیداسي نو دغه کار هغه وخت کوو چې موږ د ژوند څخه ناامیده سوي یو یا د قریبانو څخه خوابدي سوي یو د هغوی د محرومه کولو په موخه د خیراتولو فکر راسره پیداسي او کلونه په دې فکر کې یو چې یو داسي شی پیداسي چې زما په ژوند کې په کار راسي وروسته چې هر څه کیږي پروانه کوي. که نوم ښودنه پکښې وي لکه دواده یا کوزدې مجلسونو جوړول نو دداسي کار لپاره چې د پیسو مصرف کیږي نو که په سود او قرض راته پیداسي هم مخ نه ځنې اړوو.

(83) سورة آل عمران الایة (۹۲)
(84) درمنثور

ketabton.com - The Digital Library

۱۰- د حضرت ابوذر غفاري ﷺ و خپل خادم ته خبر ورکول

حضرت ابوذ غفاري ﷺ يو مشهور صحابي دئ چي د اسلام راوړلو قصه يې په لومړي باب پنځم شمېره کي تېره سوه نوموړی د لويو زاهدانو څخه و. ده مبارک خپله هم مال او شتمني نه سره جمعه کول او نه يې دا خوښېدل چي بل څوک يې جمعه کړي زيات وخت به د شتمنو خلګو سره په جنګ اخته و په همدې وجه د حضرت عثمان بن عفان ﷺ په حکم په زبدة نومي ځای کي اوسېده چي په ځنګله کي ډېر کمزوری ځای و د حضرت ابوذر ﷺ سره په ځنګله کي اوښان وه يو کمزوری څرونکي يې درلودئ ده مبارک به يې احوال پوښتی ، يوه ورځ د بنو سليم قوم يو سړی ده مبارک ته راغلی او ورته وې ويل: اې ابوذره AA ! زه غواړم چي ستا خدمت وکړم او ستا د فيوضاتو څخه ځان برخمن کړم حضرت ابوذر ﷺ ورته وويل: زه هغه څوک خوښوم چي زما خبره مني که ته زما خبره منې نو په شوق او مينه سره اوسه که يې نه منې نو ستا اړتيا نسته. سليمي صاحب وايي چي ما ورته وويل: اې ابوذره AA ! کوم شی ستاسو پکار دئ چي په هغه کي زه ستاسو اطاعت وکړم ؟ ابوذر ﷺ وويل: زه چي کوم مال د الله ﷻ د رضا لپاره خرڅوم نو ترټولو ښه مال به ورکوې. دغه نوی خادم وايي: ما دده خبره قبوله کړه. خادم وايي: نابېره يوه ورځ ابوذر ﷺ ته چا وويل: چي پر اوبو باندي ځني خلګ اوسيږي چي زيات ضرورتمن دي خوراک ته اړ دي ده مبارک ماته وويل: چي يو اوښ راوله زه هم ولاړم ډېر ښه اوښ چي د سورلۍ لپاره زيات فرمانبردار و د وعدې مطابق مي د بېولو اراده وکړه بيا مي فکر وکړی چي غريبان خو يې غوښې خوري نو دا ښه طاقتور د سورلۍ اوښ ولي ورولم نو تر هغه مې يوه درجه کم اوښه وکته دده مبارک حضور ته مي وروستل دا سي اوښه وه چي تر پاته ټولو اوښانو غوره وه يوازي تر هغه اوښ کمزوري وه چي ما ويلي وه چي دا ډېره ښه د سورلۍ اوښ دئ کېدلای سي دده اوملګرو د سورلۍ لپاره يو وخت پکار سي ابوذر AA راته وويل : اې خادمه ! تا خيانت وکړی زه دستي پوه

ketabton.com - The Digital Library

سوم دستي ولاړم هغه ښه اوښ مي ابوذر ﷺ او نورو ملګرو ته راوستی چي اول مي پري اېښي و ابوذر ﷺ و ناستو کسانو ته وویل: په تاسو کي داسي کسان سته چي د الله ﷻ د رضا لپاره کارو کړي ؟ دوه کسان ولاړ سوه او وې ویل چي موږ يې کوو. ابو ذر ﷺ ورته وویل: دا اوښ حلال کړئ ټوټې - ټوټې يې کړئ بیا هغه ټول کورونه وشمېرئ چي پر اوبو باندي ودان دي د ابوذر ﷺ یعني زما کور هم يو ددوی څخه حساب کړئ او په ټولو کورونو باندي غوښي ووېشی زما کورته هم دومره اندازه غوښه ورکړئ لکه و هغه نورو کوروته چي يې ورکوئ دوی هم داسي وکړل غوښي يې تقسیم کړي خادم وایي: وروسته يې زه راوغوښتم او راته وې ویل: زما هغه وصیت د ښه مال خرڅول دي په قصده پرې اېښی و او که درڅخه هېر سوی و که در څخه هېر سوی وي نو معذوره يې. ماورته وویل: چي هېر سوی مي نه و ماهم لومړی هغه اوښ راروان کړی وروسته مي فکر وکړی چي دا اوښ تاسو ته زیات په کار راځي ابوذر ﷺ وویل: یواځي ماته په کار راځي ما ورته وویل: هو ! یواځي تاسو ته په کار راځي اوستاسو د ضرورت لپاره مي پرې اېښي و ده مبارک راته وویل: زه د خپل ضرورت وخت درښیم؟ زما ضرورت هغه ورځ ده چي زه یواځي په قبر کي وغورځول سوم دغه ورځ زما دضرورت او احتیاج ورځ ده په مال کښي دري برخه لرونکي سته لومړي برخه لرونکی تقدیر دئ چي دمال په بېولو کي د هیڅا انتظار نه کوي ښه او بد دواړه بیايي ، دوهم برخه لرونکی ستا وارث دئ چي ستا دمړيني وروسته ستامال اخلي اودریم برخه لرونکی ته په خپله يې نو څومره چي دي په توان وي او کیدلای سي نو په درو برخه لرونکي کي عاجزه مه جوړېږه ځکه الله ﷻ فرمايي:

🗐✍✹☹⍓❍ ▪❸✍♑⍓♑✍✁ ☎✁❑➚♑✍❑✡♦✍ ♊♦♑

✍♦✌◆❒ 🗐 ✍♍❑♎⌛♉♦⬆✌ ✍●☺♉✌ ☎✁❑➔☽♉▦☪➔✍

ketabton.com - The Digital Library

⅄✎👓✂ □♌♐✉⬧▫ 📖⬈⬄♋☒★ ♊♎👌 ☎✂❑→✆♎▦☪➔✍
([85]) ⬑♋⌘⬀ ♋⚐⑩♐🖫⧫⬊🕗♎❍♐📪

ژباړه: هیڅکله به تاسو دنېکۍ کاملې درجې ته نه ورسیږئ تر څو هغه مال نفقه نه کړئ چې تاسو ته ډېر خوښ وي.

نو له همدې امله د خپل ځان لپاره تر ټولو ښه مال مخکې ولېږه. هغه مال چې ستاتر ټولو خوښ وي تر څو ستا لپاره جمعه سي.

فایده: په درو برخه لرونکو کې تر ټولو دعاجزانه جوړېدو مطلب دادئ چې څومره دې په توان وي د آخرت په زخیره کې یو شی جمعه کړه داسې نه چې مقدر غالب سي او هغه مال ستا څخه ضائع سي یا ته مړ سې مال دې د نورو په لاس کښېوزي بیا دې څوک پوښتنه نه کوي دکورنۍ غړي او ښځه به دې یو لږ وخت درپسې وژاړي بیا دې نه یادوي داسې ډېر خلګ سته چې په مړي پسې خیرات هم نه کوي.

په یوه حدیث شریف کې راغلي دي چې نبي ﷺ فرمایي: انسان تل دا وایي چې زما مال، زما مال ، حال دادئ چې دده مال هغه دئ چې ده وخوړی او ختم یې کړی یا یې واغوستی او زوړ یې کړی او یا یې د الله ﷻ په لاره کې مصرف کړی د ځان لپاره یې خزانه کړی ددې نه پرته نور چې دی هر څه مال یو ځای کړی وي هغه د نورو لپاره یو ځای کړي دئ.

په یو حدیث شریف کې راغلي دي چې نبي ﷺ پوښتنه وکړه چې په تاسو کې څوک سته چې تر خپل مال یې د وارث مال خوښ وي؟ اصحابو وویل: یا رسول الله ﷺ! داسې څوک به نه وي چې د نورو مال یې تر خپل مال خوښ وي. (یعني داسې څوک نسته) نبي ﷺ وفرمایل: خپل مال یوازې هغه دئ چې سړی یې خپله وخوري او کوم مال چې پاته سو هغه د وارثانو مال دئ. ([86])

([85]) سورة آل عمران الاية (۹۲)
([86]) مشكوة

ketabton.com - The Digital Library

۱۱- د حضرت جعفرؓ قصه

حضرت جعفرؓ د نبي ﷺ د اکا زوی و او د حضرت علي کرم الله وجهه سکه ورور و. لومړی خو ددوی کورنۍ په سخا، بهادري او شجاعت کي نوموتې کورنۍ وه مګر د حضرت جعفرؓ د مسکينانو سره خاصه رابطه او علاقه وه او زياته ناسته يې ورسره کول کله چي د کافرانو څخه تنګ سو نو لومړی يې حبشې ته هجرت وکړی حبشې ته چي کافران پسي ورغلل نو ده خپله صفايي او پاکوالی نجاشي پاچا ته وړاندي کړی چي قصه يې د اول باب په لسم شمېره کي تېره سوه د حبشې څخه يې بيا ومديني منورې ته هجرت وکړی او د موته په غزا کي شهيد سو چي قصه به يې دراتلونکي باب په پای کي راسي دده مبارک دوفات سره رسول اللهﷺ دده کور ته تشريف يووړی تر څو دده دکورنۍ سره غم رازي وکړي او تسلي ورکړي دده زامن عبدالله، عوان او محمد يې راوغوښتل پر سرو يې لاس ورتېر کړی د برکت دعا يې ورته وکړه د حضرت جعفرؓ په ټول اولادو کي دده اثر (اغيزه) وه خو په عبد الله نومي زوی کي يې د سخاوت صفت زيات و له همدي امله ده ته د قطب السخاء لقب ورکول سوی دئ يعني د سخاء ستوری د اوو کالو په عمر يې د نبي ﷺ سره بيعت وکړی. يو چا عبد الله بن جعفرؓ و حضرت عليؓ ته د سپارښت لپاره بوتی دده په سپارښت د هغه سړی کار وسو نو هغه سړی دده لپاره څلوېښت زره روپۍ د نذراني په ډول را واستولې ده مبارک بېرته ورواستولې او ورته وې ويل: موږ خپله نيکي نه خرڅوو يو بل چا هم دري زره روپۍ د نذراني ورته راوړې ده په ناستو خلګو ووېشلې خپله يې نه کړې قبولي يو وخت يو تاجر بازار ته شکره راوړې وه په بازار کي هيڅ خرڅه نه سوه د هغه تاجر سره ډېر فکر او غم و عبد الله بن جعفرؓ خپلو کار کوونکو ته وويل: تاسو ددغه تاجر څخه شکره (بوره) رانيسئ او په خلګو يې مفته (وړيا) وويشئ. د شپې چي به ددوی

ketabton.com - The Digital Library

قو م ته ميلمه راغلی نو دده په کور کي به يې خوراک او چيښاک کاوه او هر ډول اړتياوي به يې ده پوره کولې.(87)

حضرت زبير ﷛ په يو جنګ کي ګډون کړی و يوه ورځ يې خپل زوي عبدالله راوغوښتي او وصيت يې ورته وکړی په وصيت کي يې ورته وويل: فکر کوم چي زه به نن شهيد سم ته زما پور ادا کړه او فلانکی او فلانکی کار وکړه دا وصيتونه يې زوی ته وکړه په همدغه ورځ شهيد سو زوی چي يې د پور حساب وکړی نو پر ده باندي دوويشت لکه روپۍ باندي وي هغه هم په دې ډول وي چي خلګو ده ته په امانت مالونه ايښودل ځکه دی په امانت داری کي زيات مشهور و کله چي به خلګو مال ورته راوړی ده به ورته وويل چي زما سره خو ځای نسته ستا مال يې پر ما قرض دا خبره به يې ورته وکړه مال به يې ځني واخيستي دستي به يې صدقه کړی. دا يې هم وزوی ته ويلي وه که څه مشکل درته پېښ سو نو زما مولا ته وايه عبد الله وايي: چي زه په دې نه سوم پوه چي د مولا څخه يې مقصد څوک دئ نو ماپوښتنه ځني وکړه چي ستامولا څوک دئ؟ ده مبارک راته وويل: زما مولا الله ﷻ دئ. آخر دا چي حضرت عبد الله ﷛ دده مبارک ټول قرضونه اداکړه، عبد الله بن زبير ﷛ فرمايي: کله چي ماته مشکل ديوه قرض په ادا کولو کي پيښ سو نو ما به وويل: يا د زبير مولا ! فلانی کار نه کيږي هغه کار به دستي وسو عبد الله بن زبير﷛ فرمايي: يوه ورځ ما وعبد الله بن جعفر ﷛ ته وويل: چي زما دپلار لس لکهه روپۍ د قرضونو په سر ليک کي ستاسو پر ذمه دئ ده مبارک راته وويل کومه ورځ چي دي خوښه وي په هغه ورځ راسه چي پيسې درکړم عبد الله ﷜ وايي زه ددې خبري کولو وروسته پوه سوم چي ما غلطي کړې وه په حقيقت کي دده قرض زما د پلار پر ذمه و نو زه ببرته ورغلم و عبد الله بن جعفر ته مي وويل چي زه غلط سوی وم ستاسو زما پر پلار باندي قرض دئ ده مبارک راته وويل: ما ور وبخښلی

(87) اصابه

ketabton.com - The Digital Library

دئ ماورته وویل: بخښنه نه غوارم ده مبارک راته وویل: ښه دئ، هره ورځ چې درته اسانه وي په هغه ورځ یې راکړه ماورته وویل: ددې پیسو په بدله کې مځکه زما څخه واخله ماته د غنیمت په مال کښې ډېره مځکه راغلې ده ، ده مبارک راته وویل: ښه دئ، مایوه کمزوري مځکه چې اوبه او نور دارتیا شیان یې هم نه درلوده ورمې کړه ده دستې را څخه قبوله کړه غلام ته یې امر وکړ چې په دغه مځکه کې د لمانځه مسئله اواره کړه غلام په هغه مځکه کې د لمانځه مسئله اوراه کړه عبد الله بن جعفرؓ پر هغه ځای دوه راکعته نفل وکړه او ډېره اوږده سجده یې وکړه د لمانځه څخه چې فارغه سو غلام ته یې وویل : دا ځای وکنده غلام چې هغه ځای وکندی دستې یوه چینه د اوبو راپورته سوه چې جوش یې واهه.(88)

فایده: داصحابو مبارکانو دغه کارونه وه چې ددې باب په قصو کې لیکل سوي دي یا په نورو قصو کې لیکل سوي دي دا ددوی لپاره څه لویه خبره نه وه بلکې دا ددوی عام عادتونه وه.

اوم باب

بهادري، زړه ورتوب او دمرګ ارزو

د مرګ د شوق لازمي نتیجه بهادري ده څوک چې تر خپل سر تیر سي نو بیا هر څه کولای سي وېره، فکر کول، د ځان د ساتنې لاري چاري لټول ، مال او شتمني ټوله دژوند لپاره دي کله چې دمرګ شوق پیدا سي دمال محبت پاته کیږي ددښمن وېره لمنځه ځي. ارمان چې ددې مبارکو انسانانو په برکت ماته هم دادولت را نصیب سوی وای.

(88) اسد الغابة

ketabton.com - The Digital Library

١- د حضرت ابن جحش او حضرت سعدﷺ دعا

حضرت عبد الله بن جحش ﷺ د احد په غزا کي و حضرت سعد بن ابي وقاص ﷺ ته وويل: اې سعد ! راسه چي په ګډه دعا وکړو په ما او تا کي دي هر يو د خپل ضرورت دعا وکړي هغه بل به امين وايي ځکه داسي دعا قبليدو ته زياته نژدې ده دواړه مبارکان يو کونج ته ولاړل او هر يوه دعا وکړه لومړی حضرت سعد ﷺ پدې ډول دعا وکړه: اې الله ﷻ! صبا وماته په جنګ کي يو لوی بهادر انسان په مقابله کي راولې چي پر ما زوروره حمله وکړي او زه هم زوروره حمله پرې وکړم بيا ماته فتحه (برى) رانصيب کړې او هغه ستا د رضا لپاره ووژنم او غنيمت يې ماته حاصل کړې. حضرت عبد الله بن جحش ﷺ آمين پرې وايه وروسته حضرت عبد الله بن جحش ﷺ پدې ډول دعا وکړه: اې الله ﷻ! صباو ماته يو لوی بهادر په مقابله راولې چي پر ما سخته حمله وکړي او زه هم سخته حمله باندي وکړم او بيا ماستا په لاره کي شهيد کړې بيا پزه او غوږونه راځخه پرې کړې کله چي قيامت سي ته پوښتنه راځخه وکړې چي اې عبد الله ! ستا غوږونه او پزه ولي پرې سوي دي ؟ زه درته ووايم چي يا الله ! ستا او ستا د رسول ﷺ په لاره کي پرې سوي دي حضرت سعد ﷺ پرې آمين ووايه. دوهمه ورځ جنګ شروع سو ددوی دعاوي په هغه ډول قبولي سوې لکه دوی چي کړې وې. ([89])

سعد ﷺ وايي: د عبد الله بن جحش ﷺ دعا زما تر دعا غوره وه ما د احد د غزا په ميدان کي ماښام وليدل چي د جحش ﷺ غوږونه او پزه په يو تار پيودل سوي وه. هم دا ډول دده توره هم

([89]) خميس

ketabton.com - The Digital Library

ماته سوې وه بیا رسولﷺ یو ښاخ ورکړی چې دده په لاس کې توره جوړه سوه تر ډېره وخته پورې هم داسې وه بیا په دوه سوه دیناره خرڅه سوه. (90) دینار د سرو زرو د یوې سیکې نوم دئ.

فایده: په دې قصه کې د یوې خوا لوی کمال بهادرې او زړور توب دئ چې د یوه بهادر دښمن د مقابلې ارزوه ده دېلې خوا لوی کمال د خپل محبوب سره مینه او عشق دئ چې په لاره کې یې د ځان ټوک، ټوک کولو هیله ده په آخر کې چې پوښتنه ځنې وسي چې داولې؟ دی ورته ووایې چې داستا لپاره.

رهیگا کوئی توتیغ ستم کي یادرگارون مین ۞ مری لاشی لاشو کي تکری دفن

کرنا کرسو مزارون مین

ژباړه: چیرې خو به د ظلم د توري ښخه یوه ټوټه د ښنبې په ډول پاته سي زما د وجود ټوټې په سلو قبرونو کې ښخې کړئ.

۲- د احد په غزا کې د حضرت علي ؓ بهادري

د احد په غزا کې مسلمانانو ته یو څه ماته وه چې لوی لامل یې د نبيﷺ د یوه امر نه پر ځای کول وه چې بیان یې د اول باب په دوهمه قصه کې سوی دئ په دغه وخت کې مسلمانان د څلورو طرفونو څخه د کافرانو په منځ کې راغلل په همدې وجه ډېر مسلمانان شهیدان سوه یو څه و تښتېده نبيﷺ هم د کافرانو د یوې ډلې په منځ کې راغلی کافرانو دا اوازه خپره کړې وه چې نبيﷺ شهید سو په دغه وجه هم ډېر مسلمانان و تښتېدل حضرت علي ؓ فرمایي: کله چې کافرانو مسلمانان راګیر کړه او نبيﷺ زما د سترګو څخه پټ سو نو لومړی ما د رسول اللهﷺ لټون

(90) اصابه

ketabton.com - The Digital Library

په ژوندو کې وکړی نه مې کړی پیدا بیا مې په شهیدانو کې ولټوی هلته مې هم نه کړی پیدا نوما په خپل زړه کې وویل چې دا خو شوني نه ده چې رسول الله ﷺ دې د جنګ د میدان څخه تښتېدلی وي داسې معلومېږي چې الله ﷻ زموږ د عملونو له امله ناراضه سوی وي او خپل رسول ﷺ يې اسمانو ته پورته کړي وي نو د علاج لپاره بله لاره نسته بې له دې چې د کافرانو په ډله ورګډ سم ترڅو شهید سم ما خپله توره راواخیسته حمله مې وکړه تر داسې اندازې چې کافران د منځ څخه و یوې خواته سوه زما پر رسول الله ﷺ باندې سترګې ولګېدې زه ډېر خوشحاله سوم او پوه سوم چې الله ﷻ د ملائکو په واسطه د خپل محبوب حفاظت کړی دئ نو ولاړم د رسول الله ﷺ سره ودرېدم کافران ډلې ډلې راتلل پر رسول الله ﷺ يې حملې کولې نبي ﷺ و فرمایل: اې علي ! دا ډله منعه کړه زه هم د هغې ډلې مقابلې ته ورغلم یواځې مې د هغې ډلې مقابله وکړه او ځينې مې ځني مړه کړه بیا یوه بله ډله پر نبي ﷺ د حملې په نیت رامخکې سوه رسول الله ﷺ زما و طرفته اشاره وکړه زه بیا ددوی مقابلې ته ورمخکې سوم ددوی مقابله مې وکړه. ددې څخه وروسته جبرائیل ؑ راغلی د حضرت علي ؓ د بهادرۍ او مرستې ستاینه يې وکړه رسول الله ﷺ وفرمایل: اِنهُ مِني وَ اَنَا مِنهُ يعني زه دده څخه یم دی زما څخه دئ. نبي ﷺ پدغه خبره سره په خپل منځ کې پوره یوالي ته اشاره وکړه جبرائیل ؑ وویل: وَاَنَا مِنكُمَا يعني زه ستاسو دواړو څخه یم.[91]

فایده: یواځې سړی چې د یوې ډلې سره مقابله کوي او بیا نبي ﷺ پیدا کوي ببرته د شهادت په نیت د کافرانو په ډله ورننوځي داکه د یوې خوا د رسول الله ﷺ سره زیاته مینه او عشق څرګندوي خو د بلې خوا کامل او پوره دلاوري او زړورتوب دئ.

([91]) قرة العيون

ketabton.com - The Digital Library

۳- حضرت حنظلة ﷺ شهادت

حضرت حنظلة ﷺ په لومړي وخت کې د احد په غزا کې ګډون نه وکړی وایې: چې ده واده کړی و د شپې د بې بې سره یو ځای سوی و سهارېې د غسل تیاري کول د غسل لپاره ناست و سر یې مینځی چې نابېره د مسلمانانو د ماتې رږغ یې تر غوږ سو ددې اواز زغم یې نه درلودی دستې ولاړ سو توره یې واخیسته د جنګ میدان ته یې ځان ورساوه پر کافرانو یې حملې شروع کړې او برابر پر مخ روان و چې په دغه حالت کې شهید سو څرنګه چې شهید که جنوب نه وي نو بېله غسله په قبر کې ښخیږي نو اصحاب ﷺ خو دده په جنابت نه وه خبر نو دده سره یې هم داسې معامله وکړه خو نبې ﷺ ولیدئ چې ده مبارک ته ملائکې غسل ورکوي نبې ﷺ واصحابو کرامو ته دده د غسل بیان وکړی ابوسعید ساعدي ﷺ فرمایې: ماچې دنبې ﷺ فرمان واورېدئ نو زه ولاړم حنظلة مې وکاتی د حنظلة تر سر اوبه څڅېدې نبې ﷺ چې کله داحد د غزا څخه راغلی او خبر نه یې وکړل ورته معلومه سوه چې حنظلة د غسل پرته و غزا ته تللي و.[92]

فایده: داهم کامله بهادري ده څکه بهادر سړی ته په خپله اراده کې څنډ کول ګران کار دئ نو له همدې امله ده مبارک دومره انتظار هم نه سو کولای چې غسل وکړي.

۴- د حضرت عمرو بن جموح ﷺ د شهادت ارزو

حضرت عمر بن جموح ﷺ په پښه ګوډ وو څلور زامن یې درلوده زیات یې درسول الله ﷺ په خدمت کې حاضرول او په غزاو کې یې ګډون کاوه. د احد په غزا کې دده سره هم دافکر پیدا سو

[92] ایضا

ketabton.com - The Digital Library

چي کاشکي زه هم په غزا کي ګډون وکړم خلګو ورته وويل: چي ته معذور يې د ګډوالي لـه امله ستا لپاره تلل ګران کار دئ ده مبارک ورته وويل: دا څومره بده ده چي زما زامن جنت تـه ولاړ سي او زه دي پاته سم. بي بي يې هم د پيغور په ډول دده د تيارولو لپاره ورته وويل: زه وينم چي تـه د جنګ څخه راتښتـېدلی يې او بېرتـه راغلـی يې عمـروبن جمـوح ﷺ چي دا واورېدل وسله يې واخيستل د قبلې پر لوري روان سو او دادعـا يې وويـل: : اَللّهُـمَّ لَـا تُرَدِنـي اِلـي اَهلِـي ژبـاړه: اې خدايه ! مابېرته خپل کور ته مه راولې دستي راغلی د نبي ﷺ په خدمت کي حاضر سو د خپل حال بيان يې ورته وو ايه چي دی خپل قوم د غزا څخه منعه کړي و او دځان شوق يې هم ورتـه وو ايـه اووې ويل: يار رسول الله ﷺ ! زه اميد لرم چي په دې ګوډه پښـه پـه جنت کي وګرځم رسول الله ﷺ ورته وويل: الله ﷻ ته معذوره کړي يې نو ستا پـه نـه تلو کي څه تـاوان دئ ده مبارک بيا دخپلي ميني اوشوق څرګندونه ورته وکړه نـو رسـول الله ﷺ اجازه ورکـړه. ابـو طلحة ﷺ وايي: ماعمروبن جموح ﷺ په جنګ کي وليدئ چي سينه يې ايستلي وه نيغ روان و او دايې ويـل: قسم پـه الله ﷻ زه د جنت شوقي يم دده يو ځوی هم پـه ده پسـي روان و دواړه جنګېدل آخر دواړه شـهيدان سوه دده بي بي دخپل مېړه او زوی جسدونه پر اوښ واچول ددفن کولو لپاره يې مدينې منورې تـه راوړل خو اوښ کښېناستی هر څه چي يې په وکړه اوښ نه ولاړېدئ چي وي به واهه اوښ به بېرتـه د احد پر لوري مخ کړی بي بي يې ونبي ﷺ تـه بيان وکړی نبي ﷺ ورتـه وويـل: دا اوښ تـه امر سوی دئ عمرو بن جموح ﷺ چي د کورڅخه وتی څه خوبه يې نه وي ويلي دې ورته وويل: عمـروبن جمـوح ﷺ چي د کور څخه وتی مخ يې وقبلې ته کړی دادعا يې وويل: اَللّهُمَّ لَا تُرَدِنـي اِلـي اَهلِـي. نبي ﷺ ورتـه وفرمايل: په همدغه وجه اوښ نه ځي.([93])

([93]) قـرة

ketabton.com - The Digital Library

فايده: دداسي چانوم د جنت شوق دئ او هم د الله ﷻ او د هغه درسول الله ﷺ سره رېښتني محبت دئ ځکه اصحاب ديوه ځای څخه بل ځای ته ورسېدل خو دی مبارک دمرګ څخه وروسته پـه هغـه ډول دئ. ډېر کوشش يې وکړی چې ددې ځای څخه يې يوسي خو اوښ نه تلی يا به کښېناستی او يا به بېرته د احد پر لوري روان سو.

۵- د حضرت مصعب بن عمير ﷺ شهادت

حضرت مصعب بن عمير ﷺ د اسلام دراوړلو څخه مخکي پـه ډېر ناز پالل کېده دډېرو شتمنو هلکانو څخه و پلار به دده لپاره يوه جوړه کالي په دوسوه اخيستـه بيا بـه يې پـه دده باندي اغوسته د نوي عمر ځوان و پـه ډېر ناز او نعمتو کښې لوی سوی و. د اسلام په پيل کي د کورنۍ د خلکو څخه پـه پټه مسلمان سو دی هم پـه دغـه حالت کي اوسېده چي يو چادده کورتـه خبر ورکړی چي مصعب AA مسلمان سوی دئ کورنۍ چي يې خبره سوه دی يې بندي کړی او وې تړی څو ورځي تېري سوې يو وخت يې موقع پيدا کړه وتښتېدئ کومو خلګو چي حبشي تـه هجرت کاوه ده هم هجرت ورسره وکړی د هغه ځای څخه چي راغلی نو مديني منورې ته يې هجرت وکړی د پرهيزګاری او مسکنت ژوند يې تېراوه ، په تنګ حالت کي يې ژوند تېرواه. يوه ورځ رسول الله ◄ تېرېدئ مصعب ﷺ يوازي پـه يوه پټو کي و هغـه هم داسي پټو و چي ځای پـر ځای بـه شکېدلی و او ځای پرځای به د ټوکر ياد څرمني پنه ورکړل سوې وه نبي ﷺ دده داوسنی حالت او تېر حالت بيان وکړی سترګي مبارکي يې د اوښکو ډکي سوې.

داحد پـه غزاکي د مهاجرو مجاهدينو بيـرغ ده مبـارک نيـولی و يـو کـافر ديـوې خـوا راغلـی دی مبـارک يـې پـر هغـه لاس وواهـه چـي بيـرغ يـې پـه نيـولی و ددې لپـاره چـي بيـرغ ولـويږي او مسلمانانو ته خپله ماته ښه ښکاره معلومه سي ده مبارک دستي پـه بل لاس بيرغ ونيـوی کـافر پـر

ketabton.com - The Digital Library

دا بل لاس په توره وواهه ده مبارک بیرغ په ځیګر کي ښخ کړی یعني په منډوانو یې ونیوی مځکي ته یې نه پرېښودئ کافر دی مبارک په غشي وویشتی دی شهید سو بل صحابي راغلی بیرغ یې پورته کړی هر کله چي یې دی ښخوی نو دده سره یوازي یو پټو ورسره و چي سر به یې په پټ کړی پښې به یې ښکاره سوې چي پښې به یې ورپټې کړې سربه یې ښکاره سو رسول الله ﷺ امر وکړی چي د سر خوا یې ورپټه کړی پر پښو باندي یې پاڼې وروا چوی.([94])

فایده: داد هغه نازولي آخري ژوند دی چي په ناز ـ ناز سره لوی سوی و او یوه جوړه کالي یې په دوسوه درهمه اخیستل او اغوستل به یې نن دده مبارک یو کفن هم نه پیدا کیږي او دا یې مېړانه وه چي په خپل ژوند یې بیرغ و مځکي ته نه پرېښودئ لاسونه یې دواړه پرې سوه خو بیا یې هم بیرغ مځکي ته نه پرېښودئ. ډېر په ناز لوی سوي و خو د هغو خلګو ایمانونه دومره مضبوط سوي وه چي د ایمان د میني له وجي به یې د ځان سره هیڅ شی نه پرېښودئ پیسې، ارام او شوق به یې هیڅ و ځان ته نه پرېښودئ او خپل ځان یې د ایمان په خواری کي لګاوی.

۲- د قادسیې په جنګ کي د حضرت سعد ﷛ خط

دعراق په جنګ کي د حضرت عمر ﷛ اراده وه چي په جنګ کي ګډون وکړي خو دخاصو او عامو ډلو سره یې په دې کار کي تر څو ورځو پوري مشوره کېدله چي دعمر ﷛ پاتېدل به ښه وي او که به په جنګ کي تلل ښه وي دعامو خلګو داخوښه وه چي حضرت عمر ﷛ په جنګ کي ګډون وکړي او دخاصو خلګو داخوښه وه چي عمر ﷛ ګډون نه پکښې وکړي او په مدینه کي پاته سي دلښکرو انتظام وکړي. دمشورې په خبرو کي د سعد بن ابي وقاص ﷛ نوم واخیستل سو ټولو

([94]) قرة - اصابه

ketabton.com - The Digital Library

خوښ کړی او وې ویل: که سعد ولاړسي نو بیا عمر ﷺ ته اړتیا نسته حضرت سعد ﷺ مشهور بهادر وو د عربو په زمریانو کې شمېرل کېدئ لنډه دا چې سعد ﷺ و ټاکل سو او ولېږل سو کله چې په قادسیه کې د حملې لپاره ورسېدئ نود کسرا پاچا دده د مقابلې لپاره رستم خان را واستوی چې مشهور پهلوان و پر رستم خان باندې وېرې غلبه کړې وه او پوره کوشش یې کاوه چې پاته سي پاچا ته یې وېره نه ښکاره کوله په ښکاره به یې دا ویل چې مادلې پرېږده زه به دلته ستاسره په لښکر لېږلو ،صلاح او مشورو کولو کې ستاسره مرسته کوم خو پاچا چې نوم یې (یزدجرد) و ونه منل آخر د مجبوري څخه په جنګ کې شریک سو.([95])

حضرت سعد ﷺ چې کله روانېدئ حضرت عمر ﷺ ده ته وصیت وکړی چې د الفاظو لنډه ترجمه یې داده: اې سعده ! په دې خبره خطانه وزې چې ته د رسول الله ﷺ ماما بلل کېدې او د هغه صحابي وې الله ﷻ بدې په بدې نه مینځې بلکې بدې په نیکې مینځې د الله ﷻ او د بندګانو تر منځ هیڅ خپلوي نسته بلکې الله ﷻ ته یوازې بندګې قبوله ده د الله ﷻ په نزد باعزته او بې عزته ټوله یو برابر دي ټول د الله ﷻ بندګان دي او الله ﷻ د ټولو رب دئ د الله ﷻ نعمتونه په بندګۍ سره لاسته راځي په هر کار کې و هغه شي ته ګوره چې د نبي ﷺ طریقه وه په هم هغه شي باندې عمل کوه زما دا نصیحت یاد ساته ته دیوه لوی کار لپاره لېږل سوې یې چې خلاصون یې یوازې د الله تعالي په تابع داري کې لګېدلای سي د خپل ځان او ملګرو سپېڅلې عادتونه جوړوه د الله تعالي څخه وېره اختیار وه د الله ﷻ څخه وېره په دوو خبرو کې یو ځای کېدای سي لومړي د الله ﷻ په اطاعت کښې ، دوهم د ګناه څخه په ځان ساتلو کې ، د الله ﷻ اطاعت چې د چا په برخه سي د دنیا څخه به یې کرکه کېږي او د آخرت سره به مینه لري.([96])

([95]) اشهر
([96]) اشهر

ketabton.com - The Digital Library

ددې ځخه وورسته حضرت سعد ﷛ په ډېره خوشحالی سره لښکر تيار کړی او د جنګ پر لوري روان سو دده د خوشحالي کيفيت د هغه خط ځخه معلوميږي چي ده رستم ته لېږلی دئ ده مبارک په خپل خط کي ليکل دي: فَاِن مَعِيَ قَومٍ يُجِبونَ المَوتَ كَمَا يُحِبونَ الا عَاجِمَ الخَمرَ) ژباړه : بېشکه زما سره داسي قوم ملګری دی چي د مرګ سره داسي مينه لري لکه عجم چي يې د شرابو سره لري.(97)

فايده: د شرابو د مينه لرونکو ځخه که پوښتنه وسي چي په شراب چيښلو کي ځومره خوند دئ؟ (نو هغه ته خامخا معلوميږي چي تر ټولو خوږو خوند ور دئ) ځوک چي د مرګ سره په دغه پيمانه مينه لري نو کاميابي ولي دداسي چاپلونه نه موچوي؟

۷- د حضرت وهب بن قابوس ﷛ شهادت د احد په غزاء کي

حضرت وهب بن قابوس ﷛ يو صحابي دي چي يو وخت مسلمان سو په صحراء کښې په يو کور کښې اوسېدئ بزې يې څرولې يو وخت يې د وراره سره بزې په يوه پړی وتړلې او د مديني منورې پر لوري روان سو کله چي مديني منوري ته ورسېدئ پوه سو چي محمد ﷺ د احد غزاء ته تللی دئ بزې يې هلته پرېښودې د محمد ﷺ ملاقات ته ورغلی په دغه وخت کي د کافرانو يوه ډله راغله رسول الله ﷺ و فرمايل: ځوک دغه ډله خواره واره کولای سي چي زما سره به په جنت کي ملګری وي حضرت وهب ﷛ په ډېر زور سره توره وچلول کافران يې ټوله خواره واره کړل دوهم او دريم ځل بيا داسي پېښه وسوه رسول الله ﷺ وده مبارک ته د جنت زيری ورکړی ده چي دا واورېدل توره يې واخيستل د کافرانو په يوه ګڼه ډله ورننوتی او شهيد سو.

(97) تفسير عزيزي اول ټوك

ketabton.com - The Digital Library

حضرت سعد بن ابي و قاص ﷺ فرمايي: ما د وهب ﷺ په ښېر بهادري او شجاعت د هيچا ندی ليدلی دده د شهادت څخه وروسته ما رسول الله ﷺ وليدئ چي دده دسر لوري ته ولاړ و او دايي ويل: الله ﷻ دي ستا څخه راضي سي زه ستا څخه راضي يم ددې څخه وروسته رسول الله ﷺ دی په خپلو مبارکو لاسونو سره ښخ کړی سره ددې چي په دغه غزاء کي رسول الله ﷺ هم ځني راضي سوي و حضرت عمر ﷺ فرمايي زما د هيچا په نيکو کارونو غبته([98]) نه وه سوې لکه د وهب په نيکو کارونو چي مي وسوه زما زړه غواړي چي د الله ﷻ څخه دده په ښېر عمل نامه واخلم.([99])

فايده: په ده باندي د حضرت عمر ﷺ غبته کېدل د يو خاص کار له امله و ، هغه دا چي خپل ځان ته يې په ځان نه وه و يلي (يعني تر خپل سر تير و) که نه نو حضرت عمر ﷺ او د نورو صحابه کرامو ﷺ نيک کارونه تر دغه هم زيات وه.

۸- د بير معونه جنګ

([98]) غبطه ودې ته وايي چي يوڅوک يوه ځانګړتيا ولري بل کس چي يې ويني نو دافکر ورته پيدا سي چي کاشکي ماهم دغه ځانګړتيا درلوداى . حسد دې ته ويل کيږي چي يوڅوک يوه ځانګړتيا ولري بل کس فکر وکړی چي کاشکي دغه ځانګړتيا ده نه درلوداى بلکي ما درلوداى غبطه روا ده اوحسد ناروا دی .ژباړن.

([99]) اصابه - قره

ketabton.com - The Digital Library

د بیر معونه یو مشهور جنګ دئ چې د اصحابانو او پاکسیزه لوی جماعت په پوره ډول پکښې شهید سوی دئ چې دوی ته قرآء (قاریان) ویل کیږي ځکه چې دوی ټوله د قرآنکریم حافظان وه زیات شمېر یې انصار وه پرته دیو څو کسانو څخه چې مهاجرین وو ددوی د نبي ﷺ سره ډېره مینه وه ځکه چې دوی د شپې زیاته برخه په ذکر او تلاوت تېرول او دورځې به یې د نبي ﷺ د بیبیانو د کورونو، اړتیا وي لکه لرګي، اوبه او داسې نور پوره کولې. دغه سپېڅلې ډله د نجد یو اوسیدونکي د بني عامر د قوم یو سړي چې نوم یې عامر بن مالک و او کنیه نوم یې ابوبراء و د خپل ځان سره یې تر خپل سیوري لاندې د تبلیغ او وعظ په نامه ببولې وه که څه هم نبي ﷺ دوی ته ویلي وه چې زما سره داوېره ده چې اصحابو ﷢ ته کوم تاوان ونه رسیږي خو دغه سړي ډېره تسلي ورکړې وه نبي ﷺ دغه اویا اصحاب ﷢ ورسره کړه او یو خط یې د عامر بن طفیل په نامه چې دبني عامر رئیس و ولیکی په خط کښې د اسلام بلنه لیکل سوې وه. دوی مبارکان د مدینې منورې څخه رخصت سوه کله چې بیرته معونه ته ورسېده هلته تم سوه ددوی دوو ملګرو هر یو حضرت عمر بن امیة ﷛ او حضرت منذر بن عمر ﷢ د خپلو ملګرو ټولو اوښان د څرولو لپاره پر غاړه واخیستل او حضرت حرام ﷛ ددوو ملګرو سره یو ځای وعامر بن طفیل ته ورغلل ددې لپاره چې د رسول الله ﷺ خط ورورې هلته چې نژدې سوه حضرت حرام ﷛ و خپلو ملګرو ته وویل: تاسو دلې ودرېږئ زه به ورسم کچیرې یې زما سره دوکه وکړه نو تاسو ولاړ سئ ځکه ددرو تر مړه کېدو نو د یوه مرګ بهتر دئ. عامر بن طفیل د عامر بن مالک وراره و هغه عامر چې مسلمانان یې راوستلي وه عامر بن طفیل د مسلمانانو سره سخته دښمني درلوده حرام ﷛ چې د رسول الله ﷺ خط ورکړی عامر بن طفیل مخکې تر دې چې خط ولولي حرام ﷛ یې په نېزه داسې وواهه چې نېزه پوري ووري تېرې ووتل حرام ﷛ وویل: (فُزتُ وَرَبِ الكَعبَةِ) یعنې د کعبې په رب قسم کوم چې زه کامیاب سوم ددې وینا څخه وروسته شهید سو عامر بن طفیل په دې هم بسنه ونه کړه چې قاصد وژل په هیڅ قوم کې روا کار نه دئ او نه یې دې ته کتل چې دغه حضرات زما اکا په خپله

پنا کي راوستلي دي بلکي خپل قوم يې راجمعه کړی ددې لپاره چي دا ټول اصحابان ووژني او يو هم ژوندی پرې نه ږدي خو دده قوم په دې وجه چي عامر بن مالک دغه اصحابان په خپله پناه کي راوستلي دي د اصحابانو ووژلو ته تيار نسوه خو عامر بن طفيل د شاوخوا څخه خلک راجمعه کړه يوه لويه ډله يې تياره کړه پر مسلمانانو باندي يې حمله وکړه مسلمانانو هم مقابله وسره شروع کړه اخر مسلمانانو به ترکومه پوري ددوی سره مقابله کولای چي د څلور خواوو څخه کافرانو حمله پرې وکړې وه اودوی يې په منځ کي محاصره سوي وه ؟ د کعب بن زيد AA پرته چي کافرانو مړ بللی وو نورټول اصحابان شهيدان سوه. حضرت منذر ﷺ او حضرت عمر بن امية ﷺ چي اوښان يې څرول د اسمان وخواته يې وکتل وې ليدل چي مردار خواره مرغان الوتل دوارو وويل چي خامخا يو څه پېښه سوې ده نو ببرته د خپلو ملګرو و خواته راغلل کله چي راورسېدل وې ليدل چي ملګري يې ټوله شهيدان سوي دي او شاوخوا په توره سمبال سواره پرې راګرځي دوی دواړو چي دا حالت وليدی نو په خپلو منځو کي يې مشوره وکړه حضرت عمر بن امية AA وويل: راځه چي ببرته ولاړ سو رسول الله ﷺ خبر کړو خو منذر ﷺ وويل رسول الله ﷺ خو به هغسي هم خبر سي زما زړه نه کيږي چي شهادت پرېږدم او ددې ځاي څخه ولاړ سم چي ملګري مي بيده پراته دي درځه چي د خپل ملګرو سره يو ځای سو نو دواړو و ميدان ته ورودانګل حضرت منذر ﷺ شهيد سو او حضرت امية ﷺ ونيول سو. څرنګه چي د عامرمور د يوه غلام ازادول په يو کار کي نذر اېښی و نو عامر په هغه وجه عمربن امية AA ازاد کړی.([100])

په دغه مبارکو انسانانو کي د حضرت ابوبکر ﷺ غلام عامر بن فهيره هم و دده مبارک قاتل جبار بن سلمي وايي: ماچي کله عامر بن فهيره په نيزه وواهی ده وويل: (وَ الله فُزتُ) يعني په الله ﷻ مي دي قسم وي چي زه کامياب سوم ددې څخه وروسته ماوليدی چي دده جسد و

([100]) اسلام

ketabton.com - The Digital Library

اسماني طرف ته پورته سو زه ډېر حيران سوم ددې څخه وروسته ما د خلګو څخه وپوښتل: چي دغه سړی ما په نيزه ووا هی دستي مړ سو خو بيا هم دی وايي چي په الله ﷻ قسم چي زه کامياب سوم دده کاميابي نو په څشي کي ده؟ خلګو را ته وويل: دده کاميابي په جنت کي ده پدې وجه زه مسلمان سوم.(101)

فايده: دا هغه خلګ دي چي اسلام په دوی فخر کوي نو پر ځای خبره ده چي وويل سي: بېشکه دوی د مرګ سره د عجمو تر ميني د شرابو زيات مينه درلوده ولي به دوی ته مرګ خوښ نه و چي دوی په دنيا کي داسي کارونه کړي وه چي د الله ﷻ په نزد ددوی کاميابي يقيني وه نو دوی چي به مړه کېده کامياب به کيده.

۹- د حضرت عمير ﷺ وينا چي خرما خوړل اوږد ژوند دئ

د بدر په غزا کي رسول الله ﷺ په يوه خيمه کي تشريف درلودئ چي اصحابانو ته يې اشاره وکړه يعني ورته وې ويل: ولاړ سئ داسي جنت ته ورمخکي سئ چي پلنوالی يې تر اسمانو او مځکو زيات دئ او د متقيانو لپاره جوړ دئ يو صحابي حضرت عمير بن الحمام ﷺ چي دا خبره واورېدل وې ويل: واه ، واه ، رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: پر کومه خبره دي واه واه وويل ده مبارک ورته وويل: چي زه به هم غواړم چي د دغه خلګو څخه سم چي جنت ته ځي رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: ته هم د دغه خلګو څخه يې بيا يې د خرما کڅوړه را وا خيستل او خرماوي يې خوړلي بيا يې وويل زه چي دغه خرماوي خورم چي زما په لاس کي دي دا هم ډېر وخت دئ او

(101) خميس

ketabton.com - The Digital Library

خلاصوم يې نو زه دومره انتظار نه سم کولای خرما وي يې وغورځولې توره يې واخيستل د کافرانو په يوه ګڼه ډله ور ننوتی تر هغه وخته پورې وجنګېدی تر څو شهيد سو.(102)

فايده: په حقيقت کې هم دا خلک د جنت وړ وو او په جنت يې ټينګ يقين و زموږ که يقين ټينګ سي نو ټولې خبرې به سمې سي.

۱۰- د حضرت عمر ﷺ هجرت

د حضرت عمر ﷺ به څه بيان کوې هر سړی دده په بهادرۍ خبر دئ او دده په مېړانه اقرار کوي د اسلام په شروع کې چې مسلمانان په کمزورۍ حالت کې وو نبي ﷺ په خپله د اسلام د قوت لپاره دده د مسلمانېدو دعا وکړه او د رسول الله ﷺ هغه دعا قبوله سوه حضرت عبد الله بن مسعود ﷺ فرمايي: موږ د عمر ﷺ تر مسلمانېدو تر وخته پورې و کعبې ته نژدې په ښکاره لمونځ نه سوای کولای ، حضرت علي ﷺ فرمايي: په لومړي وخت کې به مسلمانانو په پټه هجرت کاوه يو ـ يو به تلې خو کله چې عمر ﷺ د هجرت اراده وکړه نو توره يې په غاړه کړه لېندۍ يې په لاس کې واخيسته او ډېر غشي يې هم د ځان سره واخيسته لومړی مسجد ته ولاړی په ښه ارامۍ سره يې طواف وکړی بيا يې په ښه ارامۍ سره لمونځ وکړی وروسته د کافرانو مجلسو ته ورغلی او ورته وې ويل: د چاچې زړه غواړي چې موريې پر وژاړي ، ښځه يې کونډه سي او اولادونه يې يتيمان سي هغه دې د مکې دباندې راووزي او زما مقابله دې وکړي دا وينا يې جلا ـ جلا ډلو ته وکړه بيا يې تشريف يووړی په هيچا کې دومره همت نه سو پيدا چې دده مقابلې ته ورووزي.(103)

(102) طبقات ابن سعد
(103) اسد الغابة

ketabton.com - The Digital Library

۱۱- د موته د غزا قصه

رسول الله ﷺ و مختلفو پاچهانو ته د اسلام د بلنې لیکونه واستول چې په هغو کې یې یو د حضرت حارث بن عمیر ازدي ﷛ په لاس د بصرا پاچا ته ولیږی حارث بن عمیر ﷛ چې کله و موته ته ورسېدئ د قیصر د حاکمانو څخه یو کس چې شرحبیل غساني نومېدئ دغه مبارک قاصد وواژی او حال دا چې دقاصد وژل د ټولو قومونو په اصطلاح کې یو ناروا کار بلل کېدئ پر نبي ﷺ باندې دا خبره ګرانه پرېوتل نو درې زره کسیزه لښکر یې تیار کړی حضرت زید بن حارثة ﷛ یې ور امیر کړی بیا یې ورته وفرمایل: که زید بن حارثه ﷛ شهید سي نو بیا د ي جعفر بن ابي طالب ﷛ امیر سي که دی هم شهید سي نو بیا دي عبدالله بن رواحة ﷛ امیر سي که دی هم شهید سي بیانو د مسلمانانو چې هر څوک زړه غوښتی هغه دي امیر کړي یوه یهودي دا خبري واورېدې او وې ویل: د اکسان به خامخا شهیدان کیږي ځکه د لومړنیو انبیاؤ د دغه ډول خبرو څخه مطلب هم داسي و رسول الله ﷺ یو سپین بیرغ جوړ کړي حضرت زید ﷛ ته یې ورکړی بیا رسول الله ﷺ اوددوی دیوې ډلې سره ددوی درخصتولو په اراده د ښار د باندې راوواتی د ښار دباندې چې مجاهدین رخصتېدل پاته خلګو دعا ورته کوله چې الله ﷻ دي تاسو کامیابه کړي او په خیر او سلامتیا سره مو رب تعالی ﷻ بېرته راوله او الله ﷻ دي تاسو د هر ډول بدی څخه و ساتي حضرت عبد الله رواحة ﷛ ددوی په جواب کې درې بیتونه وویل چې مطلب یې داسي و: زه د خپل رب څخه دګناهونو بحښنه غواړم او یوه داسي توره وي چې په هغې سره زما د وینو داري رواني سي او یا په یوه داسي نېزه ووهل سم چې زما تر کولمو او اینې ووزي خیري یې کړي کله چې څوک زما و قبر ته تیریږي نو ووایې: الله ﷻ دي تالاربنود او کامیابه کړي ریښتیا هم ته لمر او کامیاب وي ددې څخه وروسته دوی مبارکان روان سوه شرحبیل ته هم ددوی د روانېدو

ketabton.com - The Digital Library

خبر وروررسېدئ د شرحبيل سره سل زره فوج تيار سو د مقابلې لپاره ، کله چي دوی مخکي ولاړل نو ورته معلومه سوه چي د روم پاچا هرقل هم د سلو زرو فوجيانو سره مقابلې ته راروان دئ ددې خبر په اورېدو سره اصحابان فکر من سوه چي ددې دومره لوی طاقت مقابله شروع کړي او که رسول الله ﷺ ته خبرورکړي په دغه حال کي عبد الله بن رواحة﷛ په لوړ اواز وويل: اې خلګو ! تاسو د کومي خبري څخه وېرېږئ ؟ تاسو د کوم مقصد لپاره راوتلي ياست ؟ ستاسو مقصد شهيد کېدل دي موږ هيڅ کله د قوت او د سړو د ډېروالي په زور نه يو جنګېدلي بلکي موږ يوازي د هغه دين په زور جنګېدلي يو چي د هغه دين په وجه الله ﷻ موږ ته عزت راکړی دئ. مخ په وړاندي ځئ ددوو کاميابيو څخه به يوه خامخا لاسته راوړئ يا به بريااليتوب وي او يا به شهادت وي مسلمانانو چي دا خبره واورېده ميړانه يې وکړه پر مخ روان سوه آن تر دې چي موته نومي ځای ته ورسېده او جنګ شروع سو حضرت زيد ﷛ بيرغ په لاس کي واخيستي ميدان د جنګ ته ورغلی زورور جنګ شروع سو د د شرحبيل ورور ووژل سو او ملګري يې و تښتېدل خپله شرحبيل هم و تښتېدئ په يوه کلا کي پټ سو و هرقل ته يې د مرستي لپاره سړی ولېږی هر قل دوسوه زره فوجيان راولېږل جنګ په زيات زور سره شروع کېدئ چي زيد ﷛ شهيد سو دستي حضرت جعفر﷛ بيرغ په لاس کي واخيستي د خپل آس پښې يې په خپله پرې کړې چي بيرته تګ يې د زړه څخه ووزي يو څو اشعار يې وويل چي مطلب يې دادئ: اې خلګو ! جنت څومره ښه شی دئ او جنت ته نژدې کېدل څومره ښکلی دئ او د جنت اوبه څومره يخي دي. دروم پرخلګو عذاب راغلی ماته په کار ده چي هغه ووژنم ، دا شعرونه يې وويل د آس پښې يې پخپله پرې کړې چي بېرته تلل يې د زړه څخه ووزي توره يې واخيسته کافرانو راسته لاس څني پرې کړی بيا يې بيرغ په چپه لاس کي ونيوی کافرانو چپه لاس څني پرې کړی ده مبارک بيرغ په موټانو کي ټينګ کړی په خوله يې کلک ونيوی يو سړی د شا دخوا څخه ورغلی د شا دخوا يې دوې ټوټې کړی ، دی مبارک غوزار سو دستي شهيد سو. عبد الله بن عمر ﷠ فرمايي: موږ چي

ketabton.com - The Digital Library

کله شهيدان را ټولول دی چې مو راپورته کړی په بدن کې يې (۹۰) زخمونه وه. حضرت جعفر ﷺ چې شهيد سو خلګو عبد الله بن رواحة ﷺ ته اواز وکړی ده په دغه وخت کې د جنګ په يو طرف کې د غوښې يو ټوټه خوړله ځکه ددرو ورځو څخه يې هيڅ شی نه و خوړلی ده چې اواز واورېدئ دستې راپورته سو او وې ويل: حضرت جعفر ﷺ شهيد سوی دئ ته په دنيا اخته يې دستې راغلی بيرغ يې راپورته کړی سخت جنګ يې شروع کړی ګوته يې زخمي سوه په وځړېده ده مبارک د اځړېدلې ګوته په پښه ونيول لاس يې راکش کړی ګوته يې پرې سوه ليرې يې و غورځوله په سخت جنګ او خفګان کې فکر من سو چې نه د مقابلې توان سته او نه همت.سته. لږ وخت ددې فکر تېرسوي و چې خپل زړه ته يې وويل: اې زړه ! اوس د څشي شوق او مينه درته پاته ده؟ چې ته يې له خطره وبرېږې د بې بې شوق غواړې؟ هغه په درې طلاقه طلاقه ده. د غلامانو شوق غواړې؟ هغه ټول ازاد دي د باغ او پيسو شوق غواړې؟ هغه ټوله د الله ﷻ په لاره کې صدقه دي ددې څخه وروسته يې يو څو اشعار وويل چې ترجمه يې داسې ده. اې زړګيه ! ته به ورکښته کېږې. په خوشحالې ورکښته کېږې که په خوابدی ورکښته کېږې ستا د ارام ژوند يوه زمانه تېره سوه. فکر وکړه ته د يو څاڅکي نطفې څخه پيدا يې کافران ګوره پر مسلمانانو په ډاډه زړه راروان دي تاته څه پښېښه سوه چې جنت نه خوښوې که شهيد نه سې نو آخر خو هم مرې په دغه وخت کې د آس څخه راکښته سو د اکا زوی يې يوه ټوټه غوښې ورته ونيولې چې وې خوره ! ملا به دې سيده سي د څو ورځو څخه دې شی نه دی خوړلی ده د اکا دزوی څخه هغه ټوټه غوښه واخيستله ديو طرف څخه د حملې اواز راغلی ده هغه ټوټه غوښه وغورځول او سخت وجنګېدی ترشهيد کېدو پورې يې توره وچلول.(104)

(104) خميس

ketabton.com - The Digital Library

فايده: دا داصحابو کرامو د ژوند يوه نمونه ده ددوی مبارکانو هر قصه ددنياد فاني کېدو او د آخرت سره دمينې سبق ورکوي. د اصحابانو کرامو ﷺ څخه به څه پوښتنه کوې چې په تابعينو کې داسې خلک ختلي دي چې په يوه په قصه سره يې دغه باب ختموو چې د هغه رنګ بل ډول دئ ددښمن مقابله خو تاسو وليده اوس يې د حکومت په وړاندې د لاورې هم ووينئ:

۱۲- د سعيد بن جبير ؒ او حجاج بن يوسف خبرې اترې

نبي ﷺ فرمايي: اَفضَلُ الجَهَادِ كَلِمَةُ حَق عِندَ السلطَانٍ جَائِرٍ
ژباړه: بهترين جهاد د ظالم پاچا په وړاندې د حق خبره کول دي.

د حجاج بن يوسف ظلم او تېرى په ټوله دنيا کې مشهور دئ که څه هم د هغې زمانې ظالم پاچا په ظلم سره ددين د خورولو کار هم کاوه خو دعادل او ديندار پاچا په پرتله به دى بد ګڼل کېدئ او په دغه وجه به خلک دده څخه بېزاره وه.

سعيد بن جبير ؒ دابن الاشعث ؒ سره يو ځای سو د حجاج مقابله يې شروع کړه حجاج د عبد المالک بن مروان له خوا حاکم و او سعيد بن جبير ؒ مشهور تابعي و او دلويو علماؤ څخه و دحکومت دده سره دښمني درلودل په ځانګړي ډول حجاج دده سره زياته دښمني درلوده لکه څرنګه چې مبارک تابعي دحجاج سره مقابله شروع کړې وه او هغه ونه کړاي سوای چې دی ونيسي نو خامخا يې دښمني ورسره کول د ماتې وروسته و مکې ته په پټه ولاړی حکومت مکې ته نوی حاکم ولېږی زوړ حاکم يې راوغوښتی نوی حاکم چې ورغلی خطبه يې وويل او په آخر کې يې د عبد المالک بن مروان دافرمان خلګو ته واوروی چې هر چا چې و سعيد بن جبير ؒ ته پناه ورکړه خير يې نسته وروسته حاکم د خپل ځان لخوا ورته وويل د هر چا په کور کې که دی پيدا سو نو هغه به وژل کيږي. يوازې دده کورنۍ نه بلکې د همسايه ګانو کورونه به يې هم

LARAWBAR

ketabton.com - The Digital Library

ورغورځوم لنډه دا چې د مکې حاکم په ډېر تکلیف سره نوموړي تابعي ونیوی او حجاج ته یې ولیږی حجاج ته د خپل درد (غصې) او وژلو موقع په لاس ورغله خپل مخ ته یې راوغوښتی او پوښتنې یې ځنې وکړې:

حجاج: ستا نوم څه شي دئ؟

سعید: زما نوم سعید دئ.

حجاج: ستا د پلار نوم څه شي دئ؟

سعید: زما د پلار نوم جبیر دئ. (سعید معنې نیک بخته او جبیر معنې اصلاح سوی) که څه هم په نومونو کې خو معنې مقصود نه وي خو حجاج ته دغه ښه معنې والا نوم هم خوند نه ورکوی نو پدې وجه یې ده ته وویل: ته شقي بن کسیریې (شقي معنې بدبخته او کسیر معنې مات سوی)

سعید: زما مور زما نوم تر تا ښه پېژندی.

حجاج: ته هم بدبخته یې او ستا مور هم بدبخته ده.

سعید: په غیبو باندې ستا څخه علاوه یو بل ذات خبر دئ (یعنې علام الغیوب الله ﷻ دئ)

حجاج: ګوره زه اوس تاوژنم.

سعید: نو زما مور زما نوم صحیح ایښی دئ.

حجاج: اوس زه تا دژوند په بدله کې دوزخ ته لېږم.

سعید: -که ماته معلوم وای چې دوزخ ستا په لاس کې دئ نو ته به مې معبود جوړکړی وای.

حجاج: د نبي ﷺ په هکله ستا څه عقیده ده؟

ketabton.com - The Digital Library

سعيد ﷺ هغه درحمت نبي و ، د الله ﷺ رسول و او په هدايت ښودلو سره ټولې دنيا ته لېږل سوی و.

حجاج: د خلفاو په هکله ستا څه نظر دئ؟

سعيد ﷺ زه د هغوی محافظ يم هر څوک د خپل عمل زموار دئ.

حجاج: زه هغوی ته ښه وايم که بد؟

سعيد ﷺ په کوم څه چي زه نه يم خبر د هغه په هکله زه هيڅ نسم ويلای ماته يوازي خپل حال معلوم دئ.

حجاج: په دوی کي تاته تر ټولو خوښ څوک دئ؟

سعد ﷺ ماته تر ټولو خوښ زماد څښتن تعالي ﷻ راضي کوونکي دئ. په ځينو کتابو کي ددې جواب پرځای داسي توري راغلي دي: دهغوي ځيني حالات پر ځينو باندي تر جيح ورکوي.

حجاج: د ټولو څخه زيات د مالک راضي کونکی څوک دئ؟

سعيد ﷺ دغه کس و هغه چاته معلوم دئ چي د زړه پر ښکاره او پر پټ رازونو باندي علم لري.

حجاج: حضرت علي ﷺ به په جنت کي وي که به په دوزخ کي؟

سعيد ﷺ زه ددې څخه کم يم چي په پټو حالاتو باندي خبر درکړم.

حجاج: ته زما سره د ريشتيا ويلو اراده نه کوي؟

سعيد ﷺ ما درواغ نه دي ويلي.

حجاج: ته ولي نه خاندې؟

سعيد ﷺ د خندا خبره نه ده سوې چي زه وخاندم او هغه څوک به څنګه خاندي چي د خاورو څخه جوړ وي قيامت ته يې تلل وي شپه او ورځ په فتنو کي اوسي.

حجاج: زه خو خاندم.

ketabton.com - The Digital Library

سعید ﷺ الله ﷻ مورې په مختلفو طريقو پيدا کړې يو.

حجاج: زه خو تاوژنم.

سعید ﷺ زما د مرګ سبب پيدا کونکی د خپل کار څخه فارغ سوی دئ.

حجاج: زه و الله ﷻ ته تر ټا ډېر خوښ يم.

سعید ﷺ په الله ﷻ هغه څوک د لاوري نه سي کولاي چي تر څو خپله مرتبه معلومه نه کړي په غيبو يوازي الله ﷻ خبر دئ وبس.

حجاج: زه به ولي دلاوري نه کوم زه د ټولني د پاچا سره يم او ته د باغيانو د ډلي سره يې.

سعید ﷺ زه د ټولني څخه جلا نه يم او نه فتنه خوښوم څه چي په تقدير کي دي هيڅوک يې نه سي بدلولای.

حجاج: کوم شيان چي مورږ دا مير المؤمنين لپاره جمعه کوو ته يې په اړه څه نظر لري؟

سعید ﷺ زه نه يم خبر چي تاسو څه شي جمعه کوی؟

حجاج: سره زر، سپين زر، ټوکران او داسي نور ، بيا يې دا شيان را وغوښتل او د سعيد په مخکي يې کښېښودل.

سعید ﷺ دا ښه شيان دي چي د خپلو شرطونو مطابق وي.

حجاج: شرطونه څشي دي؟

سعید ﷺ شرطونه دادي چي په دغه سره داسي شيان واخلې چي د قيامت په ورځ امن پيدا کړي که نه نو د شيدې ورکونکي به تی روه دونکی هېر کړي او حمل به وغورځي او سړي ته به د ښه عمل څخه پرته بل هيڅ شی کار نسي کولای.

حجاج: مورږ چي دا شيان يو ځای کړي دي دا ښه شيان دي.

سعید ﷺ ددې شيانو ښه والي تا ته معلوميږي.

حجاج: ته په دې شيانو کي يو شی ځانته خوښوې؟

ketabton.com - The Digital Library

سعید: زه یوازې هغه شې خوښوم چې الله ﷻ یې خوښوي.

حجاج: ستا د پاره دې هلاکت وي.

سعید: هلاکت دې هغه چا لره وي چې د جنت څخه لیرې سوی وي او دوزخ ته داخل سوی وي.

حجاج: ونښیه زه تا په کومه طریقه ووژنم ؟

سعید: کومه طریقه چې د ځان لپاره خوښوې.

حجاج: ایا زه تا معاف کړم؟

سعید: معافي د الله ﷻ په نزد ده ستا معافي هیڅ شی نه ده.

حجاج: جلاد ته امر وکړی چې سعید ووژني، سعید چې یې د باندې راوایستی سعید وخندل حجاج ته خبر ورکړل سو چې سعید وخندل حجاج راوغوښتی پوښتنه یې ځني وکړه چې ولې دې وخندل؟

سعید: ستا په زړورتیا باندې چې پر الله ﷻ یې لرې او د الله ﷺ پر صبر باندې چې ستا په وړاندې یې لرې.

حجاج: زه هغه خوک وژنم چې د مسلمانانو په تولنه کې بیلتون را منځته کوي بیا یې جلاد ته وویل: دده سر زما په مخکې پرې کړه.

سعید وویل: زه دوه رکعته لمونځ کوم لمونځ یې وکړی او دا کلمات یې وویل:

❽♉♁⅄✃♉♑ “❻♈♑⇳♉◆❒ →●☼⇳♑▪♉◆❒ ❼♈❑❄♈☽

♨←⬀❻☞❀♐✃◆❒ ⬁✞◷◆❑◷⍓☺○○♑♐✃ ♦❷⬩➲⬩▫

LARAWBAR

ketabton.com - The Digital Library

🙰⇗⍉✌   🏲🙵♦☼❒🕮   ✏🙵♦✌◆❒   ☎   🙵☪▦⓿⍉☪⍓❍
(105) ⇜⍉⍉⇗ 🙰▫✓⍉📭⍂❸⇳⌑←☺⬂🙖🙵✃

ژباړه : ما خپل مخ د هغه ذات ولوري ته واړوی چې اسمانانونه او مځکې يې پيدا کړي دي په داسي حال کې چې د باطل څخه وحق ته ميل کونکی يم زه د مشرکانو څخه نه يم.

حجاج وويل: دده مخ د قبلې څخه واړوئ د نصاراوو و قبلې ته يې کړئ ځکه هغو هم په دين کې تفريق کاوه او اختلاف يې رامنځته کوی. ژر دده مبارک مخ واړول سو. سعيد رضي الله عنه وويل:

🗐   ➲⛣⌧❷⬂⬄◘☼▭✈🙵✃◆❒   ⬈📭⌧❷⇳⌖◘☼▭✈🙵✃   ★✏◆❒

←❍⇳♉◆❒   ▪☠♦✞♦▫   ☎✃❑♌♍◆❒➔✍   🙵⍓☺◆☪⬃③❒🕯♦▫

⇜⇨⇨⍂⇗ ⍉🏲⑩⍂🖬♦⬂ ⬈⬈⇞♋🕒◆❒ ⅄✏🙵✃ ·♍⍂☽ 🗐 ★✏🙵✃
(106) الكافِي بالسرآئر

ژباړه : الله جل جلاله لره ختيځ او لويديځ دئ هري خواته چې مخ واړوې هم هلته خدای جل جلاله سته بېشکه الله جل جلاله پراخي راوستونکی او زيات عالم دئ. الله جل جلاله کافي دی په پټو رازو کې يعني په پټو احوالو خبر دئ.

حجاج وويل: پرې مخ يې واړوئ مو ړ په ظاهر باندې د عمل کولو زمه وار يو.

سـعيد رضي الله عنه وويـل: 🖂✌⍉☸⬃🙲❑🙵⌘⍓🖬■☽⬂✡◘🕒🗏⬈☠⬀

🙵❑🙲⬃☸⍉✌◆❒ ⬀☠⬈📭←⑨⓿⍉➔←☼ 🙵❑🙲❸⍉▫◆❒
(107) ⇜⍂⍂⇗ 🗏❽♦❷⬃⌘🡅🕮 🕒◘◆❻🙵♦✍⬀☠⬈🗏⬉♉⌧❷⬂③🡅✞

(105) سورة آل عمران الاية (٧٩)
(106) سورة بقرة الاية (١١٥)
(107) سورة طه الاية (٥٥)

ketabton.com - The Digital Library

ژباړه: موږ د دې مځکې څخه پیدا کړي یاست بېرته مو دې مځکې ته ورولو او بیا مو د دې مځکې څخه راباسو.

حجاج وویل: وي وژنئ! سعید وویل: زه تا د دې خبرې شاهد جوړوم چې زه وایم. لا اله الا الله و اشهد ان محمد عبده ورسوله.

ته دغه کلمه په یاد ساته کله چې زه ستاسره د قیامت په ورځ یو ځای سم بیا به یې بدله درڅخه اخلم. د دې څخه وروسته شهید سو. (انا لله و انا الیه راجعون)

دده په شهادت دده د بدن څخه زیاته وینه ولاړه حجاج ورته حیران سو د خپل طبیب څخه یې پوښتنه وکړه چې ولې دومره وینه ځني ولاړه؟ طبیب ورته وویل: دده زړه ډېر ارام و په زړه کې یې د مرګ هیڅ وېره نه وه نو وینه یې پر خپل نورمال حالت باندې وه نو ځکه ډېر وینه ځني ولاړه. داسې نه لکه نور خلګ چې تر مرګ مخکې یې تو له وینه د وېرې څخه وچه سي.([108])

فایده: د دې قصې په سوال او جواب کې نور کتابونو زیادت او کمی کړی دئ نورو بیا ځني نور سوالونه او جوابونه رانقل کړي دي زموږ مقصد یوازې نمونه ښودل دي نو له دې امله مو په دغه اندازه بسنه وکړه.

د دې ډول څخه د تابعینو زیاتې قصې راغلي دي (چې د دوی پر بهادرۍ باندې ښودنه کوي) امام اعظم، امام مالک، امام احمد بن حنبل او داسې نورو مبارکو انسانانو د حق وینا په وجه ډېرې سختۍ تیرې کړي دي خو حق یې د لاسه نه دئ ورکړی.

اتم باب

([108]) علماء سلف کتاب الامامة و السیاسة

د علم شوق او په علم کنبي بوختيا

څرنګه چي د دين اصل د توحيد کلمة (لا اله الا الله محمد رسول الله) د ټولو کمالاتو بنسټ ده د دې کلمي پرته هيڅ سپېڅلي کار د قبول وړنه دئ په همدې وجه اصحابانو خصوصا د اسلام په لومړيو وختو خپل ټول قوت د همدې کلمې په خپرولو کي مصرفوى ، د کافرانو سره به يې جهاد په پوره زور سره کاوه دوى مبارکا ن د علم لاسته راوړلو ته فارغ او متوجه نه وو ددې دومره بو ختيا و سره ـ سره ددوى د علم سره دومره شوق او مينه وه (دومره علم يې لاسته راوړى) چي نن ځوارلس سوه کاله وروسته د قرآن او حديث د علومو د بقا ذريعه ده، دا يو څرګند حقيقت دئ. ددې مبارکو انسانانو چي د وخت په تېرېدو سره څه فراغت تر لاسته کړى او د مسلمانانو ډله هم يو څه لو سوه نو لاندينى آيات کريمه نازل سو:

♦♌❑⇖☪♎👌⬃⬧←☺⬂✆👓✂ ♒♍🔔☒📫 👓♦👌◆❒ 🖂
♦❷☒⊞♦☼ •⬧⬀❑■💾⬧▫ 📄 ☪◻⍲▫✏👓•📄 ☎✂❒⇖❷♎⊞✡◆⑩♎✆
⮘◻☒⊞⌀✶✏👓⬧⮌ ⬀☠⬃&⬃☸♎♓👌 ⌨◻⬧🔔⬀❷♎▫ ⬀♏✍⬈📫 ♊♎👌
⬠♊③♎♏👓✏👓✂ ❼⌀× ☎✂❑←♑⊙✆☒⊞♦☝◆⑩♎er✆
✂⬧❶⌀✆ ⬄🏳←♑♦👌⬀❑⬧🔔 ☎✂❒↓❻⬃⓿✡⇖⑩♎✆◆❒
⬄🏳←♑✵💾⌂➔⬧✆ ⬀☠⌀&⬀❸⬧✆⌀✆ ☎✂☑❑⇖➔⌂♉◆❻
([109]) ⬠⬂❊❊⬀♒♍❒↓❻☒⓿⬂♦⬧⑥

([109]) سورة التوبة الاية (١٢٢) ، بيان القران

ketabton.com - The Digital Library

ژباړه: نه ښايي مومنانو لره چې ټوله دي ووزي که چيري داسي نه وي ددوی د هر ډلي څخه دي يوه کوچنۍ ډله ځي ددې لپاره چې پوهه په دين کښې حاصله کړي او کله چې بېرته قوم ته راسي نو خپل قوم دي دالله ﷻ د عذاب څخه ووېروي.

حضـرت عبـدالله بـن عبـاس رضي الله عنهما فرمـايي: کـوم عـاموالي چـي ددغـه آيـاتو څخـه:
✁🕶☼🪟🙰❷↖❒✁☎⌘⮪🪟☒🕶▫☸🕶❒◆🏳🙰✆⬩🕶⬩☪☎(110) اود ——

✆🙰⬩⬩✍⬩☪🪟🙰❷↖❒✁☎ ③↖➔⍓⓿ℯ𝓇🖅📪⬀⌛➔☠⬀

↖◆⓿☒✁📪🕒🕶🕮❒✇🙰⑩☺✞🕶 (111) هغـه پـدي آيـات سـره ❒◆👌◆🕶

📬☒🔔♍🙰✁🕶✇⬂☺🡐⬩⬃👌🙰☪↖❑♌◆✇🙰⑩◆✡🪟🙰❷↖❒✁☎

🗏⬩🕶✎▫⅄◘☪ منسوخ سو. اصحابان رضي الله عنهم په پيل کي د شمېر لـه مخي لږ وه دوی اړ وه چي ددوی دغه کوچنۍ ډلـه ددين ټول کارونـه سرتـه ورسوي خو کله چي د تـابعينو پـه زمانـه کښـي اسلام تر لېرو ځايونو پوري خپور سو نو د مسلمانانو يو لويه ډله رامنځته سوه د اصحابو رضي الله عنهم پـه خبر لږ والی له مينځه ولاړی الله ﷻ ددين دهري څانګي لپاره خلک پيدا کړه. دحديثو لپاره خپلـه ډله پيدا سوه چي په پوره پاملرنه سره به يې د حديثو منظمول او خپرول کول، د فقهاؤ بېلـه ډلـه جوړه سوه ، د صوفيانو ، قاريانو ، مجاهدينو او داسي نورو لپاره ډلي جوړي سوې. مطلب دا چي ددين دهري شعبې لپاره مستقل سمبالونکي پيدا سول په هغه وخت کښي داشی ضروري وو چي په يوه شعبه کښي دي ځان کمال ته ورسوي ځکه چي ددين پـه ټولـو شعبو کښـي ځان کمال تـه رسول ګران کارو داصفت الله ﷻ و انبياؤ(عليهم السلام) ته ورکړی و خصوصا و سيد الانبياء ﷺ ته يې ورکړي و نو له همدې امله به پدې باب کښي د اصحابانو ترڅنګ دنورو مبارکو انسانانو

(110) سورة التوبة الاية (٤١)
(111) سورة التوبة الاية (٣٩)

ketabton.com - The Digital Library

قصې هم ذکر سي ترڅو معلومه سي چې دوی مبارکانو په څومره سختيو کې د علم سره شوق دلوردئ.

۱- د فتوا ورکونکي ډلي سرليک

که څه هم اصحابان د اعلاء کلمة الله لپاره د جهاد په کولو سره مشغول وه خو بيا هم ددغه بوختيا سره ـ سره په علم هم بوخت وه او ددې علم خپرول او رسول هم ددوی دنده وه په دوی کې يوه ډله دفتوي لپاره خاصه سوې وه چې د نبي ﷺ په زمانه کې يې هم د فتوي کار کاوه نومونه يې په لاندي ډول دي: حضرت ابوبکر ﷛، حضرت عمر ﷛، حضرت عثمان ﷛، حضرت عبدالرحمان بن عوف ﷛، حضرت علي ﷛، حضرت ابی بن کعب ﷛، حضرت عبدالله بن مسعود ﷛، حضرت معاذ بن حبل ﷛، حضرت عمار بن ياسر ﷛، حضرت خذيفة AA ، حضرت سلمان فارسي ﷛، حضرت زيد بن ثابت ﷛، حضرت ابو موسي ﷛ او حضرت ابودرداء ﷛ ([112])

فايده: دا ددغه مبارکو انسانانو د کامل او بشپړ علم خبره وه چې د نبي ﷺ په موجوديت کې دوی د فتوي ورکولو کارکا وه.

۲ د حضرت ابو بکر ﷛ د حديثو د مجموعې سوځل

([112]) تلقيح

ketabton.com - The Digital Library

حضرت عائشة رضي الله عنها فرمايي: زما پلار حضرت ابوبکر رضي الله عنه د پنځوسوو حدیثونو یوه مجموعه تیاره کړې وه یوه شپه ما ولیدئ چې زما پلار ډېر ناارامه دئ پر ځای باندې اړخ پر اړخ اوړي ما چې ولیدئ ډېره خوابدې سوم پوښتنه مې ځني وکړه چې څه تکلیف لرې او که دې څه دفکر وړ خبره اورېدلې ده؟ لنډه دا چې ټوله شپه کت پر کت اوښتی سهار یې راته وویل: هغه زما د حدیثو مجموعه چې ما ستا سره ایښې وه هغه راوړه ما چې راوړه ده مبارک وسوځل ما پوښتنه ځني وکړه چې ولې دې وسوځل؟ ده مبارک راته وویل: زما سره وېره وه چې صبا به زه مړ سم او د احدیثونه به مې تر شا پاته سي حال دا چې په دې حدیثونو کې داسې څه موجود دي چې د ځان څخه جو سوي دي په هغه وخت کې به ما معتبر روایتونه ګڼلي وه خو وروسته راته معلومه سوه چې معتبر روایتونه نه دي او څه ګړ بړ پکښې دئ چې بیا به یې مسئولیت زما د غاړې وي ځکه زما د خوا خلګو ته ورپاته دي. ([113])

فایده: حضرت ابوبکر رضي الله عنه چې د پنځوسوو حدیثونو یوه رساله جمعه کړې وه داد ده پوره علم او د علم سره محبت و او دا چې ده سوځل دا دده مبارک پوره احتیاط و. داد مخورو اصحابانو رضي الله عنهم د حدیثونو په هکله احتیاط و همدا وجه ده چې د مخورو اصحابانو رضي الله عنهم څخه ډېر کم حدیثونه روایت سوي دي ددې کار څخه زموږ لپاره سبق اخیستل په کار دي په ځانګړې ډول هغه کسانو ته چې پر منبرانو ناست وي او حدیثونه رانقلوي چې د حضرت ابوبکر رضي الله عنه دا احتیاط د غه حال وو. حال دا چې اصحابان رضي الله عنهم فرمايي چې ابوبکر رضي الله عنه په موږ ټولو کې لوی عالم و ددې تر څنګ د رسول الله ﷺ د وفات وروسته د بیعت خبره پېښه سوه نو ابوبکر رضي الله عنه په خپل تقریر کې هیڅ داسې حدیث یا آیات نه دی پرې ایښی چې د انصارو په فضلیت کې راغلي و ددې خبرې څخه

([113]) تذکرة الحفاظ

ketabton.com - The Digital Library

معلومیږي چي ابوبکر ﷺ په ټولو حدیثونو کي او په ټوله قرآن کي پوره معلومات درلودئ خو بیا هم دده څخه ډیر لږ روایتونه نقل سوي دي هم دا سبب دئ چي امام اعظم ﷺ ډیر لږ روایتونه رانقل کړي دي.

۳- د حضرت مصعب ﷺ تبلیغ او د نبي ﷺ تعلیم ښودل

مصعب بن عمیر ﷺ چي قصه یې په اوم باب پنځمه شمېره کي تېره سوه نبي ﷺ دی مبارک دمنی ددرې دهغه مسلمانانو سره دتبلیغ او دیني تعلیم ښودلو لپاره لیږلي و کوم چي د منې په دره کي تر ټولو مخکي مسلمانان سوی وه. په مدینه منوره کي به دی هروخت په تعلیم او تبلیغ کولو مشغول و. خلګو ته به یې قرآنکریم ښودئ او ددین خبري به یې ورته ښودې. د اسعد بن زرارة ﷺ سره اوسېدئ د مقري په نامه مشهور سوی دئ. سعد بن معاذ او اسید بن حضیر چي دواړه سرداران وه په دې خبره ناراضه وه سعد واسید ته وویل: چي ته اسعد ته ورسه او ورته ووایه چي موږ اوربدیلي دي چي تا یو ثوک مسافر پیدا کړی دئ د ځان سره دي کښېنولی دئ او زموږ ناپوه خلګ تېر باسي. اسید چي اسعد ﷺ ته راغلی نو په سختۍ سره یې خبري ورسره وکړې اسعد ﷺ ورته وویل: ته راسه د هغه خبري واوره که دي خوښې سوې نو قبولي یې کړه که دي خوښي نه سوې نو بیا که یې منعه کړې پروانه لري اسید ورته وویل: دا ښه دانصاف خبره ده حضرت مصعب ﷺ و اسید ته د اسلام صفتونه واورول او د قرآنکریم آیاتونه یې ورته تېر کړل اسید چي دده خبري واوربدې نو وې ویل: دا ثومري ښې خبري دي دا ثومره ښه کلام دئ اسید زیاته کړه: اې مصعبه ﷺ ! تاسو چي ثوک په خپل دین کي داخلوی نو څنګه یې داخلوی؟ مصعب ﷺ ورته وویل: غسل وکړه د شهادت کلمة ووایه.اسید ﷺ دغه ټول کارونه وکړه او مسلمان سو د مسلمانېدو سره سم ولاړی سعد یې هم راوستی هغه هم دده خبري واوربدې مسلمان سو بیا

ketabton.com - The Digital Library

خپل قوم بنو الا شهل ته ولاړی او هغوته يې وويل: زه ستاسو په نظر څنګه سړی يم هغو ورته وويل: ته زموږ په نظر ډېر غوره او بهتر سړی يې پردې خبره باندي سعد ﷺ ورته وويل: ستاسو د نارينوو او ښځو سره زما خبري تر هغه وخته پوري حرامي دي تر څو چي تاسو مسلمانيږی او په محمد ﷺ باندي ايمان راوړی ده مبارک په دې خبره سره د بنو الاشهل قوم ټوله نارينه او ښځينه مسلمانان سوه او حضرت مصعب ﷺ دوی ته په تعليم ورکولو باندي مشغول سو.([114])

فايده: د اصحابانو ﷺ دا عمومي قاعده وه چي کله به څوک مسلمان سو نود مسلمانېدو سره سم به دی يو مستقل تبليغ کوونکيو اوکومه خبره چي به د اسلام ده ته ورسېده نو ده به دستي نورو ته رسول او خورول به يې دا دده د ژوند يوه وظيفه وه په دغه وظيفه کي د پيسو، تجارت، دنده او کوم بل دنيوي مسلک نه و.

۴- د حضرت ابي بن کعب ﷺ تعليم

حضرت ابي بن کعب ﷺ يو مشهور صحابي دئ، د مشهورو قاريانو څخه دئ او د اسلام راوړلو مخکي يې ليک او لوست زده و په عربو کي د ليکلو دود نه وو خو د اسلام څخه وروسته د ليکلو دود عام سو دی مبارک د لومړی وخت څخه په ليک دود پوهه و دی مبارک به د رسول الله ﷺ په حضور کي حاضرېدئ او وحي به يې ليکلې. د قرآنکريم لوی ماهر و، نومړی د هغه کسانو څخه و چي د نبي ﷺ په ژوند کښې يې قرآن ياد کړی و نبي ﷺ دده په اړه فرمايي: زما د امت لوی قاري ابي بن کعب دئ ده مبارک په پابندۍ سره په اتوشپو کښې د تهجد په لمانځه کښې قرآنکريم ختماوی نبي ﷺ يوه ورځ ودته وفرمايل: الله ﷻ ماته فرمايلي دي چي زه و تاته قرآنکريم

([114]) تـلـقـيـح

ketabton.com - The Digital Library

واوروم ده مبارک ورته وویل اې دالله ﷻ رسوله ◄ ! الله ﷻ زما نوم واخیستی ؟ نبي ﷺ ورته وفرمایل: هو ، ستانوم یې واخیستی ده مبارک چې دا خبره واوریدل د ډېرې خوشحالۍ څخه په ژړا شو. شعر

ذکر میرا مجه سی بهتر هی کی اس محفل می هی

یعني زما یادونه تر ما بهتره ده چې په دغه مجلس کې کیږي.

جندب بن عبد الله AA فرمايي: زه مدینې منورې ته دعلم حاصلولو لپاره حاضر سوم په نبوي مسجد کښې د حدیثو لوستونکي ګڼ شمېر مبارکان ناست وو د شاګردانو ټولۍ په جلا ـ جلا ډول استاذانو ته ناستي وې زه په دې حلقو کې تېر سوم یو سړی د مسافر په ډول ناست و چې دوې جامې یې په تن وې حدیث یې نورو ته ښودل ماد خلګو څخه وپوښتل: دا کوم بزرګ دئ؟ دوی راته وویل: دا د مسلمانانو سردار ابي بن کعب ﷛ دئ ، زه هم دده مبارک ددرس په ټولۍ کې کښېناستم کله چې د حدیثو څخه فارغه سو کور ته تلی زه په پسې سوم کله چې دی کورته ورسېدئ ومې لیدئ چې کورېې ډېر زوړ، خراب او د کمزورې سامان لرونکی و او ډېر د عاجزۍ او زهد ژوند یې و.([115])

حضرت ابی بن کعب ﷛ فرمایي: یوه ورځ نبي ﷺ زما څخه امتحان واخیستی چې د قرآنکریم لوی آیات کوم دئ؟ (د برکت په لحاظ) ما ورته وویل: اې د الله ﷻ رسوله ! الله ﷻ او د هغه رسول ﷺ ښه پوهیږي نبي ﷺ دوهم ځل پوښتنه راڅخه وکړه ما داب له وجې په هغه ډول جواب ورکړی دریم ځل یې بیا راڅخه وپوښتل نوما په جواب کې ورته وویل: د آیة الکرسي آیات دئ. نبي ﷺ ډېر خوشحاله سو او راته وې ویل: الله ﷻ دې تاته ستا علم مبارک کړي.

(115) طبقات

ketabton.com - The Digital Library

يوځلي نبي ﷺ لمونځ وركاوى يو آيات ځني پاتـه سو ابي بن كعب ﷺ فتحه وركړه (د لمانځه د فراغت څخه وروسته) نبي ﷺ و پوښتل چي دافتحه چا راكړه؟ ابي بن كعب ﷺ و فرمايل: دا زه وم. نبي ﷺ وفرمايل: زما هم دا گمان و چي تا به ښودلې وي.(116)

فايده: دا د ابي بن كعب ﷺ علم او قرآن سره مينه او محبت و او دده مبارک خاص خدمتونه وه، ده مبارک دنبي ﷺ سره په هره غزا كي گډون كړى و د نبي ﷺ هيڅ داسي جهاد نه و چي ده گډون نه وي پكښي كړى.

۵- د حضرت خذيفة AA د فتنو دپېژندني اهتمام

حضرت خذيفة AA دنومتو اصحابو څخه دئ دده مبارک لقب صاحب السر (راز ساتونكى) و نبي ﷺ د منافقينو او فتنو علم ده ته ښودلى دئ. ويل سوي دي:يو ځلي نبي ﷺ ده مبارک ته تر قيامته پوري راتلونكي فتنې ټولي په شمارسره وښودلې. نبي ﷺ هيڅ داسي فتنه نه ده پرې ايښې چي په هغه كي دي درې سوه كسان شريک وي مگر ده ته يې دهغې فتنې حال او د لارښود نوم، د پلار او مور نوم او د هغه د قوم نوم يې په څرگند ډول ښودلي دئ. حضرت خذيفة ﷺ فرمايي: خلگو به د نبي ﷺ څخه د خير د خبرو پوښتنه كول خو ما به د بديو د خبرو پوښتنه كول ددې لپاره چي ځانونه ځني وساتو، مايوه ورځ دنبي ﷺ څخه و پوښتل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! دغه بركتونه چي ستا په وجه موږ ځني برخمن يو ايا ددې څخه وروسته يوه بدي هم راتلونكي ده؟ نبي ﷺ راته وفرمايل: هو، بدي راځي، ما ورته وويل: ددې بدۍ وروسته بيا نيكي راځي؟

---

(116) مسند احمد

LARAWBAR

ketabton.com - The Digital Library

نبي ﷺ راته وويل: اې خذيفة ﷺ ! د الله ﷻ کلام وايه او په معناوو کي يې فکر کوه او د احکامو تابعداري يې کوه (دي مبارک وايي: زه فکر اخيستى وم) وه مې ويل: ددې بدى وروسته به نيکي راځي؟ نبيﷺ و فرمايل: هو، نيکي راځي خو زړونه به داسي نه وي لکه لومړي چي وه. مابيا ورته وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ددې نيکۍ وروسته به بيا بدي وي؟ نبيﷺ راته وويل: داسي خلګ به پيدا اسي چي نور به ګمراه کوي او ددوزخ لوري ته به يې بيايي ما ورته وويل: که زه په دغه زمانه کي موجود وم نو څه به کوم؟ نبيﷺ راته وويل: که چيري په دغه وخت کي دمسلمانانو يوه متحده ډله وه او يو پاچا يې درلودئ نو ددوى سره واوسه که نه ووتولي ډلي پرېږده په يو کونج کي جلا کښېنه او يا ديوې درختي په بيخ کي کښېنه اوهم دلته تر مرګه پوري واوسه.

څرنګه چي رسول الله ﷺ و ده ته د ټولو منافقانو حال ښو دلي و نوله همدې امله به حضرت عمر ﷺ دده څخه پوښتنه کول چي زما په حاکمانو کي خو څوک منافق نسته؟ حضرت عمر ﷺ به هغه حاکم ددندې څخه ليري کوى چي غالباً به يې په خپل فراست (الهي پوهه) سره پېژندلى واى. کله چي به څوک مړسو نو عمر ﷺ به څېړنه کول چي خذيفة ﷺ يې په جنازه کي ګډون کوي که يا؟ که به خذيفة ﷺ په جنازه کي و نو عمر ﷺ به يې هم په لمانځه کولو کي ګډون کاوه که به يې ګډون نه وکړى نو عمر ﷺ به هم نه ورتلى. کله چي حضرت خذيفة ﷺ وفات کېدئ نو په ډېره ناارامۍ سره يې ژړل خلګو پوښتنه ځني وکړه (چي ولي ژاړې؟) ده مبارک په جواب کي ورته وويل: ددنيا په پاته کېدو باندي نه ژړام بلکي مرګ خو زما خوښ دئ مګر زه پردې ژاړم چي زه به دالله ﷻ په رضاکي روان يم او که به ناراضي کي روان يم ددې څخه وروسته يې وويل: دا زما

ketabton.com - The Digital Library

دژوند وروستی ساعت دئ اې الله ﷻ! تاته معلومه ده چې زه ستاسره مينه لرم نو پـدې وجه سره په خپل ملاقات سره ماته برکت راکړې.(117)

۲_د حضرت ابو هريرة ﷺ د حديثونو يادول

حضـرت ابـو هريرة ﷺ يو نومـوتي اودرنښـت وړصـحابي دئ او دومـره ډېـر حديثونـه ده مبارک رانقل کړي دي چې دده په څېر بل صحابي نه دي نقل کړي دده مبارک وعلم تـه خلک حيران وه ځکه دی پـه اووم کـال دهجرت راغلی او مسلمان سو پـه يو ولسم کـال دهجرت نبي ﷺ وفات سوی دئ په دومره لږ وخت کې چې څلور کالـه کېږي ده څنګه دومـره ډېرحديثونـه يـاد کړل ؟ددې خبـري وجـه خپلـه حضـرت ابـو هريرة ﷺ ښـودلې ده فرمـايلي يـې دي چـي خلـک وايـي ابو هريرة ﷺ ډېرروايتونه رانقل کړي دي حال داچي زمامهاجر ورونو تجارت کـاوه ، بازارتـه تلل اوراتلل اوزماانصارو ورڼود کښت اوکروندې کار کاوه دوی ټولـه پـه کـار ونـو بوخت وه (مـاهيڅ بوختيانه درلوده) حضرت ابو هريرة ﷺ د اصحاب صفه د مسکينا نو څخه يو مسـکين ودنبي ﷺ پـه خدمت کې به چې يو څه دخوراک لپاره ورکړل سوه په هغـه بـه يې صبر کـاوه پـروت بـه وپـه داسي پېښو کې به دی مبارک موجود وچې نوراصحابان به نه وه موجود داسي شيـان بـه يې يـادول چې هغوی به نسوای يادولای.

ابو هريرة ﷺ فرمايلي دي: مايوورځ نبي ﷺ تـه دخپلي حـافظې شـکايت وکـړی رسـول الله ﷺ راته وويل ته خپل پټو هـوارکړه مـاچي پټوهـوارکړی نبي ﷺ پـه دواړو لاسـونو پـه پټوکي ديوشـي

(117) ابـوداؤد – اسـد الـغـابـة

ketabton.com - The Digital Library

اشاره وکړه بیایې راته وویل :داپټودځان سره یوځای کړه ماهم هغه پټوپه خپله سېنه پوري ونیوی ددې څخه وروسته بیاهیڅ شی زما څخه نه سو هېر.([118])

فایده: اصحاب صفه وهغه کسانوته ویل کېږي چې دنبيﷺ په خانقاه کې به اوسېدل ددوی مبارکانو دخوراک لپاره څه خاص انتظام نه و.دومري به وو ایوچې دوی دنبيﷺ میلمانه وه دکوم ځای څخه چې به څه هدیه یاصد قه راتله په هغه به ددوی ګوزاره وه حضرت ابوهریرة ﷺ هم په دې خلګوکې و دېروختونه به پردوی باندې په نهاره تېرېدل ځنې وخت به دلوږې له امله دلیونتوب په څېر حالت کې سوه لکه چې ددریم باب په دریمه او اومه قصه کې تېرسوه ددې دومره سترپاووسره ــ سره بیاهم ده مبارک حدیثونه یادول داده شغل وچې له برکته یې ده ترټولوزیات حدیثونه ښودلي دي.

ابن جوزي په (تلقیح) نومي کتاب کې لیکلي دي چې ابوهریرة ﷺ پنځه زره درې سوه څلوراو یا(۵۳۷۴)حدیثونه رانقل کړي دي.

یوه ورځ ابوهریرة ﷺ دجنازې اړوند یو حدیث بیان کړی چې دنبيﷺ ارشاددئ: څوک چې دجنازې لمونځ ا داکړي بېرته راسي یوقیراط ثواب ورکول کېږي اوڅوک چې دمړي په ښخولو کې شریک سي دوه قیراطه ثواب ورکول کېږي اودیوه قیراط ثواب د احد ترغره زیات دئ حضرت عبدالله بن عمر ته په دې حدیث کې یوڅه شک پیدا سو اوورته وې ویل :اې ابوهریرة ﷺ ! په فکر سره خبري کوه ده مبارک ته درد(غصه) ورغله دستي وعائشې ته ورغلی اوورته وې ویل :زه تاته قسم درکوم چې دغه دقیراط حدیث تادنبيﷺ څخه اورېدلی دئ؟ عائشې وفرمایل: هو ،اورېدلی مې دئ ، ابوهریرة ﷺ وفرمایل :زمالپاره خونه په باغ کې ددرختو ابنودلو څه کارو او نه په بازار کې دمال خرڅولو څه کار و زه به دنبيﷺ په دربارکې

([118]) بخاري

ketabton.com - The Digital Library

پروت وم یوازې داکار مې درلو دئ چې دیادولو څه خبره په لاس راسې او یا څه خوراک راکړل سي.

حضرت عبدالله بن عمر وویل: بېشکه ته ترموږ دنبيﷺ په حضورکې زیات حاضر وې او په حدیثونو زیات پوهه یې.(119)

ددې سره سره ابوهریرة فرمايي: زه هره ورځ دولس زره واره استغفار وایم. دده سره یوتار و چې زرغوټې ورکړل سوې وې (دتسبوح په څېر)دشپې به تر هغه وخته پورې نه بیده کېدئ ترڅو چې دغه غوټې به یې په سبحان الله نه وې پورې کړې.(120)

۷ ـ دمسیلمة کذاب وژل او دقرآن جمعه کول

دنبيﷺ دوفات څخه وروسته دمسیلمة کذاب پر خلګو باندې اثر پر زیاتېدو سو(ده د نبيﷺ په ژوند کې دنبوت دعوه کړې وه)څرنګه چې په عربو کې ددین څخه اوښتل په زورسره شروع سوه نوله وجهې یې دی نورهم طاقتور سو.حضرت ابوبکر دده سره جنګ وکړی اللهﷻ

(119) مسند احمد
(120) تذکره

ketabton.com - The Digital Library

اسلام ته برلاسی ورکړی او مسیلمة ووژل سو مګر په دې جنګ کې د اصحابانو ﷺ يوه لويه ډله هم شهيدان سوه خصوصا د قرآنکريم د حافظانو يوه ډله هم شهيدان سوه.

حضرت عمر ﷺ د ابوبکر ﷺ حضورته ورغلی او ورته وې ويل: په دې جنګ کې قاريان ډېر شهيدان سوه که چيرې په دغه ډول په يوه يادو وجنګو کې نور حافظان هم شهيدان سي نو د قرآنکريم ډېرو برخو د ضائع کېدو ويره ده نو دا قرآنکريم په يوځاي کې وليکه چې وساتل سي حضرت ابوبکر ﷺ ورته ويل: ته څنګه په يوه داسې کار کې دلاوري کوې چې نبي ﷺ نه دئ کړی. حضرت عمر ﷺ پر دغه خبره باندې ټينګار کوی او داړتيا ثرګندونه يې کول په آخر کې د حضرت ابوبکر ﷺ نظر هم ورسره برابر سو نو حضرت زيد بن ثابت ﷺ يې راوغوښتی (چې قصه يې په يوولسم باب اتلسم شمېره کې راروانه ده) زيد ﷺ فرمايي: زه د حضرت ابوبکر ﷺ وحضورته ورغلم چې عمر ﷺ هم تشريف درلودئ حضرت ابوبکر ﷺ خپلې خبرې او د عمر ﷺ ټولې خبرې راته بيان کړې وروسته يې وفرمايل: (اې زيده ﷺ !) ته ځوان او د عقل ښتن يې پر تا باندې هيڅ ډول بدګمانی نسته د دې ټولو خبرو سره ته د نبي ﷺ په زمانه کې د وحيو ليکونکی پاته سوی يې نو لدې وجهې دغه کار هم ته وکړه د خلګو څخه قرآنکريم را جمعه کړه او يوځای يې نقل کړه حضرت زيد بن ثابت ﷺ فرمايي: په الله ﷻ قسم کوم که ابوبکر ﷺ ماته امر کړی وای چې فلانی غرونړوه او ودې خوا ته يې رابدل کړه ماته به تردغه کار آسانه وای. ماورته وويل: تاسو څنګه داسې کار کوی چې نبي ﷺ نه دی کړی دوی مبارکانو به زه وپوهولم. (يعني قناعت به يې راکړئ) په يو حديث کې راغلي دي چې حضرت ابوبکر ﷺ وزيد ﷺ ته وفرمايل: که ته د عمر ﷺ ملګرتيا وکړې نوزه به هم د دغه کار حکم درکړم او که يې نه کوې نوزه هم د دغه کار اراده نه کوم زيد بن ثابت ﷺ فرمايي: چې ډېرو خبرو وروسته الله ﷻ زما سينه ودې لوري ته خلاصه کړه چې قرآنکريم دې يوځای جمعه کړل سي نوما هم دامر په عملي کولو کې د خلګو څخه قرآنکريم

ketabton.com - The Digital Library

راجمعه کړئ چې جلا ،جلا ليکل سوي واو هغه قرآنکريم مي هم راجمعه کړی چې د اصحابانو په سينو کي ساتل سوی و د ټولو لټه مي وکړه او سره يوځای مي کړی.([121])

فايده:ددې قصې څخه لومړی دا معلوميږي چې دوی مبارکان د نبيﷺ د تابعداری دومره پابنده وه چې دغره بدلول ورته اسانه کار و تر داسي کار چې نبيﷺ نه ووکړی.ددې دومري اخلاص په نتيجه کي اللهﷻ ديوه داسي کتاب جمعه کېدل چي د دين بنسټ دئ د دوی په عملنامو کي ايښي دئ. بيا حضرت زيد AA د قرآنکريم په جمعه کولو کي دومري احتياط کاوه چي هيڅ آيات به يې دليکلو پرته نه اخيستي (بلکي داسي آيات به يې په ليکلي ډول اخيستي) چي د نبيﷺ په زمانه کي به ليکل سوی و د غه آيات به يې د نورو سره يوځای کوی بيا به يې د حافظانو دلوستلو سره کاتې (چي ليکلي آيات او د ياد سوي آيات خو فرق نسته) څرنګه چي قرآنکريم په جلا ـ جلا ځا يونو کښې ليکل سوی و په همد غه وجه يې په پيدا کولو کي ډېره ستړيا او زحمت و مګر ټوله قرآنکريم پيدا سو .ابي بن کعب AA چي نبيﷺ په خپله د قرآنکريم زيات پوه ورته ويلي و د قرآنکريم په جمعه کولو کي يې د زيد بن ثابت AA مر سته کول.په داسي زحمتونو سره قرآنکريم د غه مبارکو انسانانو تر ټولو لومړی جمعه کړی.

۸- د حضرت ابن مسعود AA د حديث په روايت کي احتياط

حضرت عبد الله بن مسعود AA د نومونو اصحابانو څخه دئ ، د هغه اصحابانو د ډلي څخه دئ چي فتوي ورکونکي وه او د اسلام په پيل کي مسلمانان سوی وه او د حبشې هجرت يې هم کړی و په ټولو غزاوو کي يې د نبيﷺ سره ګډون کړی و د خاص خدمت په وجه د صاحب النعل

([121]) دُر

ketabton.com - The Digital Library

(ځېلووالا) ، صاحب الوسادة(بالنبت والا) صحاب المطهرة(داوداسه ابووالا)لقبونه ورکړي سوي دي ځکه دنبيﷺ زيات خدمتونه ده ته سپارل سوي وه رسول اللهﷺ دده په اړه داهم فرمايلي دي: دمشورې پرته که مي څوک اميرټاکی نوعبدالله بن مسعود به امير ټاکم . نبيﷺ ده مبارک ته فرما يلي وه چي تاته هروخت دراتلو اجازه ده په بل ځای کي رسول اللهﷺ فرمايلي دي: څوک که غواړي چي په هغه ډول قرآنکريم ولولي چي نازل سوی دئ نودعبدالله بن مسعود ﷺ په طريقه دي يې ولولي نبيﷺ فرمايلي دي: ابن مسعود ﷺ چي کوم حديثونه بيان کړي هغه رښتيا بولی ابوموسی اشعريﷺ فرمايلي دي: موږچي کله ديمن څخه راغلو نو ترډېره وخته پوري مو ابن مسعود ﷺ داهل بيتو څخه ګڼی ځکه درسول اللهﷺ په کورکي دده او دمور تګ اوراتګ دومره زيات و لکه دوی چي يې دکور خلک وي.([122])

خوددې ټولوسره سره ابوعمرو شيبانيﷺ فرمايلي دي چي زه دابن مسعود ﷺ سره يوکال واوسېدم ما هيڅ کله دی نه وليدئ چي ديوې خبرې نسبت دي يې رسول اللهﷺ ته کړي وي که به يې نسبت رسول اللهﷺ ته کوی نو پربدن به يې رپېدل راغله. عمر بن ميمونﷺ وايي چي زه تر يوکاله پوري دهر ي پنجشنبې په ورځ ابن مسعود ﷺ ته ورتللم ماهيڅ کله دده څخه داسي خبره وانه ورېدل چي ده يې و رسول اللهﷺ ته نسبت کړي وي يوازي يوه ورځ يې حديث بيانوی پرژبه يې راغلل چي نبيﷺ وفرمايل نو بدن يې ورپېدئ په سترګو کي يې اوښکي راغلې رګونه يې وپړسېدل او دايي وويل انشاءالله هم داسي به يې ويلي يا به يې دې ته نژدې ويلي وي او يا به په دغه ډول و، يابه ددې وينا څخه يو څه کم او يا به يې يوڅه زيات فرمايلي وي.([123])

فايده: دادصحابانومبارکانوﷺ دحديثونو په اړه احيتاط وځکه رسول اللهﷺ فرمايلي دي : څوک چي پر ماباندي درواغ ووايي نو خپل ځای دي په اوردوزخ کي تيارکړي. دوی مبارکان

([122]) بخاري
([123]) مقدمه او جزمسند احمد

ketabton.com - The Digital Library

ددې ويرې څخه چې دروا غ پررسول اللهﷺ راڅخه ونه ويل سي نو هره مسئله به يې درسول اللهﷺ دوينا او حالاتو سره برابره بيانول خو دا به يې نه ويل چې دا درسول اللهﷺ وينا ده ځکه دوی مبارکان وېرېدل چې داسې نه چې پر رسول اللهﷺ باندې دروا غ وويل سي د دوی په وړاندې که موږ خپل ځانونه پرتله کړو نو بې شمېره بې څېړنې حديثونه بيانوو يوه ذره هم نه وېرېږو حال دا چې د نبيﷺ ولوري ته د خبرې د نسبت کولو او رانقلولو کاريوه لويه ذمواري ده. حنفي فقه هم زياته د عبدالله بن مسعود ﭬ دويناوو څخه اخيستل سوې ده.

۹-و حضرت ابو درداء ﭬ ته د يوه حديث لپاره د مدينې څخه و دمشق ته ورتلل

کثيربن قيس وايي چې زه د دمشق په مسجد کې دابودرداء ﭬ سره ناست وم چې يو سړی ابودرداء ﭬ ته راغلی او ورته وې ويل چې زه د مدينې څخه د يوه حديث لپاره راغلی يم ما اورېدلي دي چې تا هغه حديث د رسول اللهﷺ څخه اورېدلی دی ابودرداء ﭬ پوښتنه ځنې وکړه چې د تجارت خو دې څه کار نه و؟ هغه سړي ورته وويل: يا، بيا ابودرداء ﭬ ترې وپوښتل: بل څه مقصد خو دې نه و؟ سړي ورته وويل: يا، يوازې د حديث د زده کړې لپاره راغلی يم ابودرداء ﭬ ورته وويل: ما د رسول اللهﷺ څخه اورېدلي دي چې څوک د علم لاسته راوړلو لپاره ځي اللهﷻ دهغه کس لپاره د جنت لاره اسانه کوي، ملائکې خپل وزرونه د علم د زده کوونکي د خوښۍ په موخه غوړوي او د طالب العلم لپاره د آسمان او ځمکې اوسېدونکي د مغفرت غوښتنه کوي تر داسې بريده چې ماهيان په اوبو کښې طالب العلم ته د مغفرت غوښتنه کوي. د عالم ارزښت پر عبادت کوونکي باندې داسې دئ لکه د سپوږمۍ ارزښت پر ستورو باندې. علماء د انبياؤ

ketabton.com - The Digital Library

وارثـان دي ، انبيـآء خپـل وارثـان دمـال اوشـتمنۍ نـه جـوړوي بلکـي خپلـو وارثـانو تـه علـم پرېږدي.ځوک چي علم لاسته راوړي هغه لوی دولت لاسته راوړی.(124)

فايده: حضرت ابودرداء ﭬ پـه هغـه اصـحابانو کـي دئ چي پـه فقـه کښـي پوهېـدئ اودتـه حکيم الامت (دامت پوه) ويل سوي دي .ده مبارک فرمايلي دي: مادنبيﷺ دنبوت پـه وخت کي تجارت کاوه دمسلمانېدو وروسته مي وغوښتل چي تجارت اوعبادت دواړه وکړم خودواړه نه سره کېده نوتجارت مي پرېښودئ اوس مي زړه داسي دئ: که چيري دمسجد پـه دروازه کـي مي دکان وي يولمونځ هم نه راځخه قضا کېږي ، دورځي ځلوېښت دیناره وګټم اوبيا يې صد قـه کـړم لامي هم تجارت نه خوښيږي .يو چاپوښتنه ځني وکړه:چي ولي دي داسي تجارت نه خوښيږي چي لمونځ هم نه درځخه قضا کېږي اوهره ورځ دومره ګټه هم کوې بيايې دااللهﷻ په لاره کي خرڅوې؟ ده مبارک په جواب کي ورته وويل: حساب خوغواړي. ابودرداء ﭬ دا هم فرمايلي دي چي زه دمرګ سره مينه لرم ددې لپاره چي دخپـل بادارسره ملاقـات وکـړم ، دمسـکنت سره مينـه لـرم دعاجزۍ لپاره ، او دناروغۍ سره مينه لرم ددې لپاره چي ګناه مي ومينځل سي.(125)

په پورتنۍ قصه کي (تاسو ولیدل) چي يو صحابي ديوه حديث لپاره دومره لوی سفر کړي و ددوی مبارکـانو لپـاره دحديثونو پـه لاسـته راوړلـو کي سفر څـه ګـران کارنـه و ديـوه حديث داورېدلو اوزده کولـو لپـاره ډېرلـري سفرکول دوی مبارکـانو تـه اسانه و . شـعبي ﷫ يومشـهور محدث دئ دکوفې اوسيدونکی دئ يوه ورځ يې خپـل شـاګرد تـه يـو حديث وايـه اوبيـا يې ورتـه وويل واخله داحديث دي په خپل کورکي مفت (وړيا)پـه لاس درغلی کـه نـه نو ددغـه يوه حديث لپاره به دي هم مديني منورې ته سفرکاوه ځکه پـه لومړيو کي دحديثونو خزانـه مدينـه منـوره وه. دعلم سـره مينـه لرونکو حضـراتو دعلـم لاسـته راوړلولپـاره ډېرلـوی او اوږده سـفرونه کـړي دي

---

(124) ابـن مـاجة
(125) تـذکره

ketabton.com - The Digital Library

سعيد بن المسيب يو نوموتي تابعي دئ ، دی مبارک فرمايي : زه ديوه حديث شريف لپاره څو ورځې او شپې پياده (پلي) تللی يم امام الائمه امام بخاري په سنه ۱۹۴هـ کې پيدا سوی دئ په سنه ۲۰۵هـ کې يعنې ديوولسو کالو په عمرېې د حديثو دعلم لوستل شروع کړي دي. عبدالله بن مبارک ټول کتابونه په کوچنوالي ياد کړل کوم حديثونه چي په خپل ښارکي لاسته ورتلل هغه يې زده کول بيايې په سنه ۲۱۲هـ کې سفرپيل کړی دده مبارک پلار وفات سوی و دی يتيم و په سفرکي يې مور ورسره ملګرې وه. د سفر د پيل څخه وروسته يې بلخ ، بغداد ، مکې مکرمې ، بصرې ، کوفې ، شام ، عسقلان ، حمص او دمشق ښارونو ته سفرونه وکړل او هر ځای چي به د حديثو زخيره لاس ته ورتله په لاس يې راوړل په داسې کشرتوب کې د حديثو استاذ سو چي پرمخ يې دږيرې وېښته نه و دی مبارک وايي : زه داتلس کالو وم چي ما د اصحابانو او تابعينو د فيصلو نومی کتاب جوړ کړی. حاشد او دده يو ملګري وايي چي موږ به د امام بخاري سره يو ځای استاذ ته ورتلو ما او ملګري به ليکل کول خو امام بخاري به داغسې چوپ ناست و يو وخت موږ ورته وويل: ته خو داغسې وخت تېروې؟ ده جواب رانه کړی موږ په تکرار سره دغه سوال ځني وکړی ده مبارک راته وويل: زه مو ډېر تنګ کړم راوړی تاسو څه ليکلي دي موږ خپله ليکنه راوړه چي شا وخوا پنځلس زره (۱۵۰۰۰) حديثه کېدل ده مبارک دغه ټوله حديثونه په ياد راته وويل موږ ېبيخي ورته حيران سو.

۱۰- د حضرت ابن عباس و يو انصاري ته ورتلل

حضرت عبد الله بن عباس فرمايي: مايو انصاري ته وويل: نبي ﷺ خو وفات سو تر اوسه پورې د اصحابانو يوه لويه ډله موجوده ده راځه ددوی څخه په پوښتنو مسئلې يادې کړو انصاري راته وويل: ددومره ډېرو اصحابانو په شتون کې به تاته خلک د مسئلې پوښتلو لپاره

ketabton.com - The Digital Library

راځي؟ لنډه دا چې هغه انصاري همت نه وکړی خوزه د مسئلو په زده کړه پسې روان سوم کله چې به زه خبرسوم چې فلانی صحابي فلانی حدیث د رسول الله ﷺ څخه اوریدلی دئ زه به ورتلم او ښېړنه به مې ځني کوله. ماته د مسائلو ډېره لویه زخیره د انصارو څخه لاسته راغله ځینو خلګو ته به ورغلم نومعلومه به سوه چې بیده دئ نو خپل پټو به مې په دربند کې کښېښودئ هلته به کښېناستم که څه هم د باد او دوړو له امله به خاوري زما پر خوله او بدن باندي باد پدلې خو ما به انتظار کاوه کله چې به هغه راکښېناستی نوکومه خبره به چې ما به ځني زده کول هغه به مې ځني وپوښتل هغه سړي به راته وویل: ته د نبي ﷺ د اکا زوی يې تا ولي دومره تکلیف ایستلی دئ؟ زه به درغلی وای ما به ورته وویل: زه د علم حاصلونکي یم او د علم حاصلونکی دراتلو مستحق وي. ځینو اصحابانو ﷺ به زما څخه پوښتنه وکړه چې د څه وخت څخه ناست يې؟ ما به ورته وویل ډېر وخت څخه ناست یم. هغه سړي به راته وویل: تا بد کول ولې دي خبر نه راکوئ؟ ما به ورته وویل: زما زړه نه غوښتل چې تاسو زما په وجه د خپلو اړتیاو د خلاصېدو مخکې راسی آخر داسې وخت راغلی چې خلګ به ماته راجمعه سول ددې لپاره چې علم راڅخه زده کړي. بیا هغه انصاري صاحب وویل: افسوس د غه هلک ترموږ ډېر هو ښیار و.(126)

فایده: دا هغه شی دی چې په وجه یې عبد الله بن عباس ﷺ ته یې د(حبر الامة) او د (بحر العلم) لقبونه ورکړي دي. کله چې دی مبارک وفات کېدی نو په طائف کې یې تشریف درلودئ د جنازي لمونځ حضرت محمد ﷺ ورکړی چې د حضرت علي کرم الله وجهه زوی و اووې فرمایل: نن ددې امت امام رباني رخصت سو. حضرت عبد الله بن عمر ﷺ فرمایي: د قرآنکریم د آیاتونو د شان نزول په پېژندلو کې عبد الله بن عباس ﷺ تر ټولو ممتازو حضرت عمر ﷺ به ده ته د علماؤ په خاص صف کې ځای ورکاوه داټولـه دده د قربانۍ نتیجه وه که نه نو دی چې د خپلې

(126) دارمي

ketabton.com - The Digital Library

صاحبزادګۍ په ګمان او سېدی (یعني دا چې زه د رسول اللهﷺ د اکا زوی یم) چیرې دې لوی مقام ته رسېدای سوای په خپله د آقای نامدار حضرت رسول اکرمﷺ ارشاد دئ چې فرمایي: د کوم چا څخه چې علم حاصلوی د هغه په مخ کې عاجزي کوئ په بخاري شریف کې د مجاهد څخه نقل سوی دئ: چې څوک په علم او زده کړه کې شرم یا کبر کوي علم لاسته نه سي را ورلای حضرت علي فرما یي: څوک چې ما ته یو حرف را وښیې هغه زما بادار دئ دده خوښه ده چې ما ازادوي که مې غلاموي.

یحیی بن کثیر فرمایي: علم په ارامتیا او استراحت سره نه حاصلیږي. امام شافعي فرمایي: څوک چې د مینې پرته او یا په بې پروایۍ سره علم حاصل کړي د غه کس نه سي کامیاب کېدلای څوک که علم په عاجزۍ او داړتیا په ډول لاسته راوړي کامیابه کېدای سي.

یحیی بن مغیره یو لوی محدث دئ ، دی مبارک فرمایي: موږ به د استاذ څخه داسې وېرېدو لکه څوک چې د پاچا څخه وېرېږي: امام بخاري دده په اړه وايي: ده مبارک به د محدثینو دومره احترام کاوه چې ما دبل چا دومره احترام نه دئ لیدلی. امام ابویوسف فرمایي: ما د مشرانو څخه اورېدلي دي چې څوک د استاذ احترام نه کوي هغه نه سي کامیابه کېدای. په پورتنۍ قصه کې د عبدالله بن عباس دیوې خوا د استاذانو احترام او د هغوی په وړاندې عاجزي معلومیږي د بلې خوا دده مبارک د علم سره مینه او شوق معلومیږي د چا څخه چې به یو حدیث وو دی به په خبرسو دستي به ورتلی هغه حدیث به یې زده کوی که هر څومره تکلیف او زحمت پکښې وای. اصلي خبره دا ده چې څو تکلیف پر ځان نه یوسي علم خوڅه کوي بلکې یو کوچنی شی هم لاسته نه سي راوړای دایو مشهور متل دئ چې وایي: (مَن طَلَبَ العُلی سَهَرَ اليَالِي)

یعني څوک که لوړي مرتبې غواړي نو شپې به روڼوي

ketabton.com - The Digital Library

متفرقې علمي کارنامې

حارث بن يزيد ، ابن شبرمة ، قعقاع او مغيرهﷺ څلور اصحابان وه دوی مبارکانو به د ماخستن تر لمانځه وروسته يو علمي بحث شروع کړی د سهار تر اذانه پورې به يو هم نه جلا کېدئ. ليث بن سعد ﷺ فرمايي: امام زهريﷺ به د ماخستن د لمانځه څخه وروسته په اوداسه باندې د حديثونو سلسله شروع کړه د سهار تر اذانه به يې ورسول .([127])

(دارمي)دراوردي ﷺ وايي: امام ابو حنيفةﷺ او امام مالکﷺ ما وليدل چې د ماخستن تر لمانځه وروسته يې په يوه مسئله کې بحث شروع کړی پر سهار سو او هلته يې د سهار لمونځ وکړی هغه هم داسې مسئله وه چې ملا متول نه وه پکښې.([128])

ابن فرات بغداديﷺ چې کله وفات سو اتلس ١٨ صندوقه کتابونه ځنې پاته سوه چې په دغه کتابو کې يې اکثره په خپل قلم ليکلي وه ستره خبره لا داده چې د محدثينو په آند د نقل په صحت او ښه والي کې دده ليکل سوی ښه دليل دئ. ابن جوزيﷺ يو نوموتی محدث دئ دده مبارک پلار دده په درې کلنی کې وفات سو ده مبارک ديتيم والي په حالت وده وکړه. مګر د تکليف ايستلو يې دا حال و چې د جمعې د لمانځه پر ته به بل چيرې د کور څخه ليرې نه تلی يوه ورځ يې پر منبر وويل: ما په دغه خپلو ګوتو دوه زره (٢٠٠٠) جلده ليکلي دي په دې کې تر دوه نيم سوه (٢٥٠) کتابونو زيات دده خپل وه. څلور برخې ليکل روزانه دده عادت و. د درس يې دا سې حالت و چې په يو وخت کې دده شاګردان سل زره اټکل سوي دي. اميران ، پاچاهان او وزيران به دده د درس په مجلس کې حاضره وه.

([127]) دارمي
([128]) مقدمة

ketabton.com - The Digital Library

ابن جوزي فرمايي: سلو زرو ۱۰۰۰۰۰ کسانو زمالاس نيوی کړي دئ او شل زره زما په لاس مسلمانان سوي دي .ددې سره چې د شيعه ګانو زور و ده مبارک ډېر تکليفونه پرځان تېر کړي دي.(129)

ده مبارک د حديثو د ليکلو په وخت کې قلمونه تراشل هغه تراش سوی پسپل يا هغه براده يې سره يوځای کول کله چې وفات کېدئ نو وصيت يې وکړی چې په دغه تراشنو (برادې) سره زما د غسل اوبه تودې کړی ده مبارک دومره قلمان استعمال کړي وه چې يوازې تراشنې يې دومره زياتې وې چې دده مبارک د مړينې وروسته يې دده د غسل اوبه په تودې کړې يو څه تراشنې لا پاته سوې.

يحيي بن معين يو نوموتي استاذ دئ ، دی مبارک وايي: ما په خپلو لاسونو لس سوه زره ۱۰۰۰۰۰۰ حديثونه ليکلي دي.

ابن جرير طبري يو مشهور مؤرخ دئ ،دی مبارک د اصحابانو او تابعينو په حالاتو ښه خبر دئ تر څلويښتو کالو پوري يې هره ورځ څلويښت پاڼې ليکل عادت وو دده مبارک د وفات وروسته دده شاګردانو حساب وکړی څومره پاڼې چې ده په ژوندکې ليکلي وې د بالغ کيدو څخه تر وفات پوري يې ټولې پاڼې جمعه کړې بيا يې دده پر ژوند وو بشلې نو پر ورځ باندې څوارلس پاڼې راووتې. دده د تاريخ طبري نومې کتاب مشهوره دئ په عمومي ډول تر ګوتو کيدای سي کله چې ده د تصنيف اراده وکړه نو د خلګو څخه يې وپوښتل چې د ټول عالم تاريخ ليکل به تاسو خوشحاله کړي ؟ خلګو پوښتنه څنې وکړه چې اندازه به يې څومره وي ؟ده په جواب کې ورته وويل: چې تقريبا ديرش زره پاڼې به راسي خلګو ورته وويل: ددې کتاب د پوره کېدو مخکې به عمرونه ختم وي يعني موږ به مړه سو بيا به بشپړ سي ده ورته وويل: انا الله ، همتونه ټيټ سوه

---

(129) تذکره

ketabton.com - The Digital Library

ددې څخه وروسته یې کتاب رالنډ کړی تقریبا درې زره پاڼې سو په همدغه ډول دده تفسیر چې یادونه یې وسوه په عمومي ډول لاسته راتلای سي.

دارقطني ﷺ دحدیثو یو مشهور مؤلف دئ دحدیثو دزده کړې لپاره یې بغداد ،بصرې ، کوفې ، واسط ، مصر اوشام ته سفرونه کړي دي یوه ورځ داستاذ په مجلس کي ناست وو استاذ حدیث لوستی ده یوشی دکتاب څخه نقل کاوه یوه ملګري یې نیوکه باندي وکړه چي ته بلي خواته متوجه یې ده ورته وویل: زمااو ستاپه توجه کي فرق دئ ته راوښایه چي استاذ تراوسه پوري څومره حدیثونه وویل ملګري یې په فکر کي ډوب سو ده ورته وویل: استاذ اتلس ۱۸ حدیثونه وویل لومړی داو دوهم داوو په دغه ترتیب یې ټوله حدیثونه سره دسنده ورته وویل.

حافظ اثرم ﷺ یو محدث دئ ، ده مبارک دحدیثو په یادولو کي زیات تمرین کاوه یو ځلي یې حج ته تشریف یوړی هلته حرم ته دخراسان څخه دوه لوی دحدیثو عالمان راغلي وه اوپه حرم شریف کي یې په جلا ـ جلا ډول درس ورکاوه وهر یوه ته د زده کونکو یوه لویه ډله ناسته وه دی مبارک د دواړوپه منځ کي کښېناستی او د دواړو څخه یې په یوه وخت کي حدیثونه ولیکل.

عبدالله بن مبارک ﷺ یو مشهور محدث دئ دده مبارک په علم حاصلولو کي زحمتونه زیات مشهوره دي ده مبارک په خپله فرمایلي دي: چي ما دڅلور زروا ستادانو څخه حدیث زده کړي دي

.

علي بن حسن ﷺ وایي: یوه شپه سخت یخ وو زه او ابن مبارک دماخستن دلمانځه کولو وروسته دمسجد څخه راتلو چي په دروازه کي دیوه حدیث په اړه زما او د ده په منځ کي خبري شروع سوې ما به څه ویل ده به هم یو څه ویل په همدغه ځای کي په ولاړي ولاړ وو چي دسهار اذان وسو.

حمیدي ﷺ یو مشهورمحدث دئ نوموړي هغه کس دئ چي دبخاري اومسلم حدیثونه یې یوځای کړي دي ټوله شپه به یې لیکل کول دګرمي په وخت کي چي به ډېر تنګ سو نو یوه تالۍ

ketabton.com - The Digital Library

(پياله) به يې داوبو څخه ډکه کړه په هغه کي به کښېناستی ليکل به يې کول. دټولو خلګو څخه به جلا اوسېدئ او شاعر هم و چي دده يو شعر په دې ډول دئ:

لِقَآءَ الناسِ لَيسَ يُفِيدُ شَيئًا   سِوَي الهَذيَانِ مَن قِيلٍ وَقَالٍ

فَاقلل مَن لقَاءِ الناسِ الّا   لَاَخذِ العِلمَ اَو اِصلاحِ حَالِ

ژباړه: دخلګو په ملاقات کي هيڅ ګټه نسته دبې ځايه خبرو پرته نو دخلګو ملاقات لږ کړئ ماسوا ددې څخه چي د استاذ څخه دعلم حاصلولو لپاره خبري وکړی يا دنفس د اصلاح لپاره دشيخ سره ملاقات وکړئ.

امام طبراني يو مشهور محدث دئ ډېر کتابونه يې ليکلي دي يو چا دده دکتابونو ډېروالی وليدئ نو يو ښتنه يې څني وکړه چي څنګه دي ليکلي دي ؟ دده مبارک ورته وويل: ديرش کاله مي شپه او ورځ پر بوريا) چټايي تېر کړي دي. ابو العباس شيرازي وايي: ما د طبراني څخه درې سوه زره ۳۰۰۰۰۰ حديثونه ليکلي دي.

امام ابو حنيفة په ناسخ او منسوخ حديثونو کي زياته څېړنه کول کوفه چي په دغه زمانه کي دعلم کور ورته ويل کېده هرڅومره محدثين چي پکښې وه دده مبارک دټولو حديثونو جمعه کړي وه کله چي به دده باندي څخه يو محدث راغلی نو ده به شاګردانو ته امر وکړی: چي که دده سره يو داسي حديث وي چي زموږ سره نه وي نو څېړنه يې وکړی .امام ابو حنيفة چي به کله په يو علمي مجلس کي ديوې مسئلې څېړنه کول په دغه مجلس کي به په حديثو او فقه پوه خلګ په زيات شمېر ناست وه نو کله به پر دغه مسئله يوه مياشت خبري وسوې وروسته چي به فيصله وسوه نو هغه به دده مذهب وګرځول سو او وه به ليکل سوه

دامام ترمذي دنامه څخه به څوک ناخبره وي (يعني هرسړی يې پېژني)دحديثو زيات يادول دده خصوصي ځانګړتيا وه او دحافظې په توان کي مشهوره و يو وخت دده څخه محدثينو امتحان واخيستی څلوېښت داسي حديثونه يې بيان کړه چي مشهوره نه و امام ترمذي دستي

ketabton.com - The Digital Library

بیان کړه. امام ترمذي رحمه الله فرمايي: ما يوه ورځ د مکې مکرمې په لاره کښې د استاذ څخه دوه حديثونه نقل کړه نابېره د هغه استاذ سره مې ملاقات وسو که څه هم هغه حديثونه ما نقل کړي وه خو مې غوښتل چې د استاذ څخه يې په خپله واورم نو د استاذ څخه مې دويلو غوښتنه وکړه استاذ حديثونه ويل شروع کړه نابېره د استاذ سترګي زما په لاس کي پر هغه کاغذ ولګېدې چې ما هغه دوه حديثونه پکښې ليکلي وه استاذ چې کاغذ وليدی نو دواړه حديثونه يې وليدل ناراضه سو او ماته يې وويل: ته نه شرمېږې چې حديثونه دي زده دي او د رسره دي بيايې په ما هم وايي ماورته وويل: استاذه ! دا حديثونه ماستا څخه پرلاري واورېدل ته چې هر حديث و وايي زما دستي په يادوي د استاذ باور نه وسو نو راته وې ويل: ښه ته هغه حديثونه و وايه چې ما ويلي وي ، ما ټوله حديثونه ورته وويل بيا استاذ راته وويل دا حديثونه به ستا د پخوا څخه ياد وه ماورته وويل: استاذه ! ته اوس نوي حديثونه و وايه زه به يې دستي درته و وايم استاذ نوي حديثونه وويل ما دستي په ياد ورته وويل يوه غلطي مې نه وکړل. دا د پخوانيو محدثينو او علماو زحمتونه وه چې د علم په لاسته راوړولو او خورولو کي يې ګالل چې د هغه ټولو شمېرل هم ګران کار دئ.

قرطمة رحمه الله يو محدث دئ چې زيات مشهور نه دئ دده يو شاګرد داؤد رحمه الله وايي: خلګو به دابو حاتم رحمه الله او د اسې نورو د حافظې بيان کاوه خو ما چې د قرطمة رحمه الله حافظه ليدلې ده بل مې هيڅ څيري دومره حافظه نه ده ليدلې زه يوه ورځ قرطمة رحمه الله ته ورغلم ده راته وويل: په دغه کتابو کي چې دي هريو زره غواړي را وايې خله زه يې په ياد درته وايم ما کتاب الاشربة راپورته کړی ده مبارک د دغه کتاب هر باب د سر څخه تر پايه پوري ټوله و وايه په دغه ترتيب يې ټوله کتاب په ياد تېر کړی.

ابو ذرعة رحمه الله وايي: د امام احمد بن حنبل رحمه الله سره زره ۱۰۰۰۰۰۰ حديثونه ياد وه.

ketabton.com - The Digital Library

اسحاق بن راهویه وايي: ما سل زره حدیثونه جمعه کړي دي او ددیرشو زرو ډېر زما په یاد دي. خفاف وايي: اسحاق مورږ ته یوولس زره حدیثونه په یاد ولیکل او بیا یې هغه ټوله په لیکل سوي ترتیب په یاد وویل یو حرف یې نه پکښې کم کړی دی او نه یې پکښې زیات کړی دی.

ابو سعد اصبهاني بغدادي دابو نصر بغدادي دحدیثو دزدکړې لپاره دشپاړسو کالو په عمر بغداد ته روان سو پر لاري یې دده دوفات خبر واورېدئ بې اختیاره یې وژړل او په چغو یې وویل: چي ددې استاذ دحدیثو سند به بیا دچا څخه ترلاسه کوم. دا هغه وخت کېدای سي چي دیوچا دیو شی سره مینه وي. دده مبارک مسلم شریف ټوله په یاد و او په یاد به یې طالبانو ته لیکی. یوولس حجه یې کړي وه کله چي به خوراک ته کښېناستی نو سترګي به یې داوښکو څخه ډکي سوې. ابو عمرضریر چي پیدا سو ړوند و خو دحدیثو په حافظانو کي شمېرل کیږي. په علم فقه ، تاریخ او علم میراث کي یې پوره مهارت درلودئ.

دابو الحسین اصبهاني بخاري او مسلم دواړه یاد وه بخاري خوبي داسي یاد و چي چابه دکوم حدیث سند وو ایه ده دستي دهغه حدیث متن ورته وایه. شیخ تقي الدین بعلبکي په څلورو میاشتو کي مسلم یاد کړی او دجمع بین الصحیحین حافظ و ،دکرامت څښتن و ، بزرګ و او دقرآنکریم حافظ و. سورة الانعام یې په یوه ورځ په یاد کړی.

ابن السني دامام نسائي مشهور شاګرد دئ دژوند تر پایه پوري په حدیثو کي مشغول و. زوی یې وايي: زما پلار لیکل کول آخریې قلم او مشوانۍ کښېښودو ده لاسونه یې په دعا پورته کړه په دغه حالت کي مړسو. علامه ساجي په کوچنیوالي کي دفقه علم لاسته راوړی. بیا په حدیثو مشغول و. په هرات کي لس کاله و اوسېدئ د دغه وخت په اوږدو کي یې شپږ واره ترمذي په خپل لاس ولیکی دابن منده څخه یې غرائب شعبه ، زده کاوه ابن منده

ketabton.com - The Digital Library

په دغه حالت کې د ماخستن ترلمانځه وروسته وفات سو . د استاذ علمي مینه د شاګرد ترعلمي مینې د درنښت وړده ځکه دژوند تر آخري پورې یې درس کاوه .

دابو عمر خفاف سل زره حدیثونه په ژبه یاد و. د امام بخاري استاذ عاصم بن علي چې کله بغداد ته ورسېدئ نو د شاګردانو دومره باندي ګڼه سوه چې زیات وخت به د شاګردانو شمېر سلوزرو ته ورسېدئ یوه ورځ د شاګردانو اندازه معلومه کړل سوه نو یوسل او شل زره شاګردان وه. ځني و ختونه به د حدیثو ځني الفاظ څو واره تکراربدل. دده یو شاګرد وايي چې یو وار (حدثنا ابو الليث) لفظ څوارلس واره تکرار سو ښکاره خبره ده چې څوک یوسل او پنځویشت زرو ته اواز رسوي نو خامخا به ځني الفاظ تکرارېږي.

ابو مسلم بصري چې کله بغداد ته ورسېدئ نو په یولوی میدان کې د درس لپاره کښېناستی اوو نفرو به په ولاړه و نورو ته دلیکلو لپاره ویل کول لکه د اختر تکبیرونه چې ویل کېږي د درس څخه وروسته مشوانۍ و شمېرل سوې څلویښت زره وې او هغه کسان چې لیکل یې نه کول بلکي یوازي یې اوریدل کول دهغو شمېرترلیکونکو زیات وو.

د فریابي په مجلس کې په دغه ډول درې سوه لیکوالان ولاړوه د شاګردانود شمېر ډېروالي ددغه لیکوالانو څخه معلومیږي چې څومره به زیات وه چې یوازې فتحه ورکونکي درې سوه دي. په دغسي ستړیاو تېرولو سره د دغه پاک دین علم ترنن پورې ژوندی دئ.

امام بخاري وايي: د شپږو سوو زرو حدیثونو څخه مي دبخاري د حدیثونو انتخاب وکړی چې اوه زره دوه سوه پنځه اویا (۷۲۷۵) حدیثونه دي او ده مبارک چې به هر حدیث لیکی نو دوه رکعته نفل به یې کول بیابه یې حدیث لیکی کله چې بغداد ته ورسېدئ نو محدثینو دده څخه امتحان واخیستی په دې ډول چې لس کسان وګمارل سو دغه کسانو ته یې لس، لس حدیثونه انتخاب کړل بیایې الفاظ وربدل کړل بیا یې دده څخه پوښتنه وکړه په غلط ډول به یې حدیث ورته ووایه بیایې ورته وویل زه نه یم خبر چې حدیث څه ډول دئ په دغه ډول لسو سره

ketabton.com - The Digital Library

پوښتنه ځني وکړه ده مبارک په ترتيب سره لومړی و لومړی پوښتوونکي ته وويل: تا دا سوال وکړی حديث دي په دې ډول روايه دا غلط دئ اصل يې داسي دئ. بيا يې دوهم ته روايه بيا يې دريم ته روايه په دغه ترتيب يې لسو کسانو ته جواب روايه او هر سړي ته به يې هغه الفاظ هم ويل چي هغه به اول غلط ويلي وه په دغه ډول يې سل حديثونه دوی ته وويل.

امام مسلم د څوارلسو کالو په عمر د حديثو زده کړه شروع کړه او د ژوند ترپايه پوري په دغه حديثو مشغول و. دی مبارک فرمايي: ما د مسلم شريف د پاره د درو سوو زرو حديثونو څخه حديثونه انتخاب کړه او مسلم شريف مي ځني وليکی چي د وولس زره حديثه پکښي دي.

امام داود فرمايي: ما پنځه سوه زره حديثونه اوربدلي دي په دغه ټولو کي مي څلورزره اته سوه حديثونه انتخاب کړه او سنن ابي داود کتاب مي ځني جوړ کړی.

يوسف مزي يو مشهور محدث دئ ، د اسماء رجال (د حديث د نقل کونکو د نومانو) امام دئ اول يې په خپل ښار کي فقه او حديث زده کړل بيا يې مکې مکرمې ، مديني منورې ، حلب ، حمات ، بعلبک او داسي نورو ځايونو ته سفرونه وکړل. ډېر کتابونه يې په خپل قلم سره ليکلي دي. تهذيب الکمال يې په دوه سوه ټوکه کي ليکلي دئ او کتاب الاطراف يې تر اتياوو جلدو زيات دئ . دده مبارک عادت دا و چي زيات وخت به چوپ و د خلګو سره يې خبري کمي کولې زيات وخت به په کتاب مشغول و ، د حسد کونکو له وجهي دښمني ورته پېښه سوه خو ده د هيچا څخه بدله نه واخيسته . ددې مبارکانو حالات او قصې بيخي ډېري دي د ټولو ليکل لوی ، لوی کتابونه هم نسي کولای خو دلته مي دوې درې قصې د نمونې په ډول ددې لپاره راوړي چي دا د حديثو علم چي د يارلس سوه کاله وروسته داسي پياوړی دئ ، ددې لپاره څومره تکليفونه ايستل سوي دي او په څومره قرباني سره ساتل سوی دي او کوم خلګ چي د علم لاسته راوړلو دعوې کوي او ځانته طالب العلمان وايي هغه ددې علم لپاره څومره خواری تېره وي آيا په هغه ډول دي که يا ؟ او که صرف وخت تېرول دی ؟ او که چېري مو ډ په

ketabton.com - The Digital Library

آرامی ، استراحت ، عيش او عشرت ژوند غواړو او د دنيا په کارنو کي مشغول اوسو او دا مو فکر وي چې د نبيﷺ د دين او حديثو حفاظت کوونکي يو نو دا د (اين خيال است ومحال است وجنون) پرته بل شی نه دئ.

(يعني دا داسي يو فکر دئ چي شونی نه دئ اوليونتوب دئ)([130])

نــهم بــاب

دنبيﷺ فرمانبرداري ، حکم منل او دا کتل چي د نبيﷺ منشاء مبارکه څه ده؟

که څه هم د اصحابانو هر کار دنبيﷺ په تابعداري کي و او دتېرو قصو څخه هم دا خبره معلومېږي خو دلته يو څو قصي بيانوو چي مونږ د خپلو حالاتو سره په دې باب سره په خصوصي ډول مقابله وکړو او وګورو چي مونږ د اللهﷻ او دهغه د رسولﷺ فرمانبرداري تر کومي اندازي پوري کړې ده ، کوم چي زمونږ خلک په دې هيله دي چي هغه ترقي اونصرت به مونږ ته راسي لکه دوی مبارکانو ته چي راغلی وکه زمونږ خلک رښتيا د دې هيله لري نو په هغه ډول دي ژوند اختيار کړي لکه دوی چي وکړی او دنيا ته يې وښودئ.

۱- دحضرت عبدالله بن عمرو بن العاصAA پټو سوځل

([130]) نوموړی بيت په پوره ډول داسي دی . هم خدا خواهی هم دنيا خواهی هم بنون — اين خيال است ومحال است وجنون .
ژباړه : هم خدای غواړی هم دنيا غواړي هم زامن غوړي دا يوازي خيال دی امکان نه لري اوليونتوب دی په پورته موضوع کي شيخ وفرمايل : چي څوك داسي په عيش اوعشرت کي علم لاسته راوړل غواړي دا داسي دی لکه څوك چي خدای ، دنيا اوزامن ټوله غواړي لکه هغه چي ليونتوب دی په داسي ډول علم لاسته راوړل هم ليونتوب دی . ژباړن

ketabton.com - The Digital Library

حضرت عبدالله بن عمرو بن العاص ﷺ فرمايي: چې موږ يو وار د نبيﷺ سره په سفر کې وو زه دنبيﷺ حضور ته ورغلم پر ما باندي يو پټو و چې په کسم (ژړ ډوله رنګ) باندي لړ رنګ سوی و نبي ﷺ چې پټو وليدئ نو ماته يې وويل: دا دي څه شی پر ځان اچولی دئ ؟ ما دنبيﷺ ددې پوښتني څخه دده مبارک د ناخوښۍ اثرات معلوم کړل دستي کورته ولاړم په کور کې ښځو په نغري کې اور بل کړی و ما پټو په اور کې واچوی. دوهمه ورځ چې راغلم نبيﷺ راته وويل: هغه پټو دي څه کړئ ما ورته قصه وکړه ده مبارک راته وويل: ولي دي وښځو ته نه ورکاوئ د ښځو لپاره خو يې پروا نه کول. (131)

فايـــده: که څه هم دپټو سوځولو اړتيا خونه وه خو د چا په زړه کې چې د چا دناخوښۍ او ناراضۍ ګذارسوی وي هغه ددې هم نه وي جوګه چې لږ فکر وکړي چې آيا ددې پټو لپاره بوه بله لاره هم سته که يوازي لـه منځه وړل دي. البتـه زما پـه ډول نالايقه چاتـه بـه نو خدای خبر څومره فکرونه ورلوېدلي وای چې دنبيﷺ ناراضي څومره اندازه ده او پوښـتنه بـه مې کړې وای چې بله لاره هم لري داجازې لپاره که يا ؟ نبيﷺ خو پوښتنه کړې ده منعه خويې نه ده کړې او داسې نور.

۲- د يو انصاري خپله ودانۍ نړول

نبيﷺ يوه ورځ د کور دباندي تشريف وړی و چې وې ليـدل يـو ګنبده لوړه جوړه سوې ده دملګرو څخه يې پوښـتنه وکړه چې دا څه شی دئ ؟ ملګرو ورتـه وويـل: دا فلانـي سړي ګنبده

(131) ابـو داود

ketabton.com - The Digital Library

جوړه کړې ده نبيﷺ چوپ سو . يو بل وخت هغه انصاري د نبيﷺ و حضور ته ورغلی نبيﷺ ته يې سلام ووايه نبيﷺ مخ ځني واړوی انصاري فکر وکړی چي ښايي دنبيﷺ نه وي فکر سوی بيا يې سلام ورته ووايه نبيﷺ بيا هم جواب نه ورته ووايه انصاري ددې زغم نه سوای کولای دستي يې د ناستو اصحابانو ﷺ څخه پوښتنه وکړه او خبړنه يې وکړه چي ولي زه د نبيﷺ په نظر نه ورځم ؟ اصحابانو ﷺ ورته وويل: نن نبيﷺ دباندي تللی و ستا ګنبده يې وليده بيا يې پوښتنه وکړه چي دا دچا ده ؟ انصاري چي دا واوريدل دستي ولاړی هغه ګنبده يې ونړول داسي يې د مځکي سره سمه کړه چي هيڅ نښان يې نسو پاته او بيا يې داهم ونه کړه چي راغلی وای او نبيﷺ ته يې ويلي وای چي ستا د ناخوښۍ له وجي مي ګنبده ونړول ، نابېره نبيﷺ په خپله هلته تېرېدئ نو وې ليدل چي ګنبده نسته پوښتنه يې وکړه ، اصحابانو ﷺ ورته وويل : څو ورځي مخکي چي تاسو دده څخه مخ اړولی و ده زموږ څخه پوښتنه وکړه ، موږ ورته وويل : نبيﷺ ستا ګنبده ليدلې ده دی ولاړی هغه ګنبده يې بېخي ونړول. نبيﷺ وفرمايل هره آبادي د سړي لپاره عذاب دئ مګر هغه آبادي نه چي دسختي اړتيا او مجبوری لپاره وي.(132)

فـايده: دا دپوره ميني خبري دي ، دوی مبارکانو داهم نه سوای زغملای چي درسول اللهﷺ مخ مبارک غمجن ووينې تر خپل ځان يې رسول اللهﷺ ګران بلی ، دغه مبارک صحابي خپله ګنبده ونړوله بيا يې داهم نه کول چي د نړېدو وروسته راغلی وای او رسول اللهﷺ ته يې ويلي وای چي ستا د خوشحالی په موخه مي ګنبده ونړول بلکي نبيﷺ چي کله په پېښېدونکي ډول هلته ولاړی په خپله يې وليدل. نبيﷺ ته پر آبادۍ باندي پيسي مصرفول په خصوصي ډول ناخوښه کارو په ډيرو احاديثو کي ددې بيان راغلی دئ. په خپله د نبيﷺ د بيبيانو خوني دخرما د ښاخونو کوډلي وې او د دروازو پردې يې د کونيو څخه جوړې وې

(132) ابوداؤد

ketabton.com - The Digital Library

ددې لپاره چې د پردی سړی نظر دننه ولاړ نسي. یو ځل نبيﷺ یو ځای په سفر تللی وو ام سلميؓ ته یو څه مال په لاس ورغلی نو دې مبارکې خپله خونه د خرما وو د لښتو پر ځای په اومو خښتو جوړه کړه نبيﷺ چې کله ولیده نو دې ته یې وویل: دادي څه کړي دي؟ دې مبارکې ورته وویل : په هغه خونه کې د بې پردګۍ شک و ، نبيﷺ وفرمایل: بدترین شی پر تعمیر باندې پیسې خرڅول دي. عبدالله بن عمرؓ فرمایي : یوه ورځ ما او زما مور د خپل کور دیوال سماوی چې ډېر خراب سوی و نبيﷺ چې ولیدئ نو راته وې فرمایل: مرګ ددې دېوال ترنړېدو ډېر نژدې دئ.(133)

۳- د اصحابانو سَرَه پټوان راکښته کول

حضرت رافعؓ فرمایي: یوه ورځ موږ د نبيﷺ سره په سفر کې و او زموږ په اوښانو کې پټوان پراته وه چې په دغه پټوانو کې سور رنګه تارونه وو نبيﷺ وفرمایل: زه پوهیږم چې دغه سوروالی پر تاسو غالبه کیږي نبيﷺ چې دا ارشاد وفرمایه موږ په داسې وېره کې وغورزېدو چې اوښان یوې خوا اوبلې خواته وتښتېدل او موږ دستي د اوښانو څخه پټوان راکښته کړه.(134)

فــایده: اصحابانو مبارکانوؓ ته په ژوند کې داسې پېښو اهمیت نه درلودئ البته زموږ د ژوند په لحاظ سره وداسې پېښو ته حیرانتیا کیږي ځکه د اصحابو کرامو‌ؓ عام ژوند هم داسې و ، د حدیبې صلح چې په لومړی باب دریمه قصه کې یې بیان وسو په دغه صلح کې عروة بن مسعود د کافرانو لخوا و مسلمانانو ته قاصد راغلی و ده د مسلمانانو ژوند په غور سره ترنظر تېر کړی کله چې مکې ته ولاړی و کافرانو ته یې وویل: زه و لویو ـ لویو پاچاهانو ته د

(133) ابوداؤد
(134) ابوداؤد

قاصد په توګه تللی یم لکه د فارس ،روم او حبشې پاچاهانو سره چې مې لیدلي دي ماد هیڅ پاچا په دربار کې د درباریانو دومره درنښت نه دئ لیدلی چې خپل پاچا ته یې ورکوي لکه د محمدﷺ ملګري چې محمدﷺ ته تعظیم کوي.هیڅکله دده بلغم ومځکې ته نه پرېږدي بلکې هر یوه ته چې په لاس ورسي دستي یې پر مخ او بدن مږي ، کله چې دیﷺ د یو شی امر کوي نو ټول ملګري یې تلوار کوي چې هغه کار وکړي . کله چې هغه اودس کوي نو داوداسه د اوبو اخیستلو لپاره ټوله تلوار کوي چې پر بدن یې ومږي د تلوار بڼه یې داسې وي چې ګویا دوی به په خپلو منځو کې جګړه کوي.او کله چې هغه خبري کوي نو ټوله چوپ سي هیڅوک دده د درنښت له وجهې دده لوري ته پورته نه ګوري.(135)

۴- دحضرت وائلؓ د ذباب په لفظ سره وېښته پرېکول

وائل بن حجرؓ فرمايي: زه یوه ورځ د رسول اللهﷺ حضور ته ورغلم زماد سرو ښتان ډېر غټ سوي وه کله چې زه ورته مخامخ سوم نو نبيﷺ راته وويل: ذباب،ذباب . مافکر وکړی چې دایې لکه چې زماد سر دوېښتانو په اړه وويل نو زه دستي ولاړم د سر وېښتان مې وکښل کله چې په دوهمه ورځ درسول اللهﷺ حضور ته ورغلم رسول اللهﷺ راته وفرمایل: ماتا ته نه وه ویلي مګر ښه دي وکړه (چې د سر وېښتان دي لري کړه).(136)

فـــایده: ذباب دسپېره په معنې دئ او دبېکاره په معنې هم دئ داد نبيﷺ په اشارو باندې د اصحابو دقربانۍ خبره وه چې دمنشاء پېژندلو وروسته که هغه غلط پوه سوی وي بیا هم په عمل کولو کې به یې ځنډ نه راوستی. دلته نبيﷺ ورته وويل:چې تاته مې نه و ویلي خو دده

(135) بخاري شریف
(136) ابوداؤد

دغه خبره د خپل ځان په اړه بلل په دې وجه څه شونتيا وه چې ځنډ راغلى واى ، د اسلام په پيل کې په لمانځه کې خبرې کول روا وې بيا وروسته منعه سوې حضرت عبدالله بن مسعود ﷛ يوه ورځ د رسول اللهﷺ حضور ته ورغلى رسول اللهﷺ په لمانځه کولو اخته و ده مبارک د عادت سره سم سلام ورته ووايه خرنګه چې په لمانځه کې خبرې منعه سوې وې نو نبيﷺ جواب ورنکړى. دى مبارک فرمايي: د نبيﷺ په جواب نه راکولو سره نوې اوزړې خبرې را پر زړه سوې په بيلو فکرونو کې ډوب سوم کله به مې فکر کاوه چې پر فلانى خبره به ناراضه سوى وي کله به مې فکر کاوه چې فلانى خبره پښېنه سوې ده پرهغه به ناراضه سوى وي کله چې نبيﷺ سلام وګرزاوه نو راته وې ويل چې په لمانځه کې خبرې کول منعه سوې دي نو په دې وجه مې د سلام جواب در نه کړى د نبيﷺ د دې خبرې په کولو سره په ما کې ساه وچلېده.

۵ - د حضرت سهيل بن حنظلية ﷛ عادت او د خريم ﷛ ويښته پرېکول

په دمشق کې سهيل بن حنظلية ﷛ نومي صحابي اوسېدئ يوازي ژوند يې تېروى ډېر کم به يې د خلګو سره ګډون کاوه هيچيري به نه تلى ټوله ورځ به په مسجد کې په لمانځه يا تسبوح مشغول و او يا به يې وظيفه کول ومسجد ته د تللو پروخت د حضرت ابو درداء ﷛ سره مخ سو چې مشهور صحابي دئ ابودرداء ﷛ ورته وويل: په تلو کې د خير يوڅه خبرې کوه زموږ لپاره فايده ده تاته څه تاوان نسته نو سهيل ﷛ به د نبيﷺ د زمانې څه واقعاتې او حديثونه ورته وويل ، يوه ورځ سهيل ﷛ پرلاري روان و ابودرداء ﷛ د عادت مطابق خواست ورته وکړى چې يوه د خير خبره راته وکړه بيا ولاړ سه ده مبارک ورته وويل: يوه ورځ نبيﷺ وفرمايل: چې خريم اسدي ﷛ ښه سړى دئ که چيري دا دوې خبرې نه واى پکښې يو دا چې د سر وښتان يې لوى دي دوهم دا چې لنګ تر بجلکو کښته کوي کله چې خريم ته د نبيﷺ دا ارشاد ورسېدئ نو

ketabton.com - The Digital Library

دستي يې چاړه راواخيسته د سر وېښتان يې تر غوږو کښته پرېکړل او لنګ يې تر نيمې پنډۍ پورې پورته تړل شروع کړل.(137)

فايـــده: په ځينو روايتو کې راغلي دي چې نبيﷺ خپله و خريم ته ارشاد وکړی او خريم ﭬ قسم وکړی چې دادواړه به د اوس څخه نه وي په هرصورت په دواړو روايتو کې شک نسته، کېدلای سي چې وده ته يې خپله ارشاد فرمايلي وي او دده په نه موجوديت کې دي يې هم ارشاد فرمايلي وي چې اورېدونکی تللی وي او هغه ته يې خبر رسوليوي.

۷- د حضرت ابن عمرﭭ د خپل زوی سره خبري نه کول

حضرت عبدالله بن عمرﭭ يو ځلي وويل: نبي ◄ فرمايلي دي چې ښځو ته و مسجد ته د تللو اجازه ورکوئ دابن عمرﭭ يو زوی وويل: چې موږ اجازه نسو ورکولای ځکه دوی وموږ ته بهانه جوړوي او دآزادۍ او فساد لاره خلاصوي. حضرت عبدالله بن عمرﭭ ډېر ناراضه سو او زوی ته يې بد او رد وويل او ورته وې ويل چې زه د نبيﷺ ارشاد درته وايم ته وايي چې اجازه نسو ورکولای ددې څخه وروسته يې د تل لپاره دخپل زوی سره خبري پرېښودې.(138)

فايده: دده مبارک دزوی د اجازې نه ورکول له دې وجهې څخه و چې ښځې فساد ته بهانه جوړوي (دخپلې زمانې دښځو حال يې ليدلی و) په همدې وجه حضرت عائشةﭫ په خپله فرمايي: که چېري نبيﷺ د اوسنيو ښځو حالت ليدلی وای نو ښځو ته به يې و مسجد ته د تللو اجازه نه وای ورکړې او حال دا چې د عائشېﭫ زمانه د نبيﷺ څخه ليري نه وه خو ابن عمروﭭ دا نسوای زغملای چې دی دې د نبيﷺ ارشاد ووايي او ځوک دي يو څه شک پکښې پيدا کړي

(137) ابـو داؤد
(138) مسلم ، ابـو داؤد

يو ازي پر دې خبره چې هغه د نبيﷺ د ارشاد څخه انکار وکړي ټول عمر يې د خپل زوی سره خبرې نه وکړې . مبارکو اصحابانو تـه پـه دې کـې ډېر تکليفونـه راغـلل د يـوې خوا د نبيﷺ د ارشاد اهميت و چې دوی خپل ځان باله او د ښځو اجازه پکښې امر سوې وه او دبلې خوا د فتنو او فساد بيره وه نو دوی مبارکانو ته هم د ښځو اجازه مشکل کار سو او بندول يې هم مشکل کار سو . حضرت عاتکه چې څو واري يې نکاح سوې وه او د حضرت عمر سره يې هم نکاح سوې وه دا به مسجد ته تلل د حضرت عمر پر طبيعت ښه نه لګېده يو چا ورتـه وويـل چې تـه مسجد ته ځې د حضرت عمر نه خوښېږي دې ورتـه وويـل چې دده نـه خوښېږي نو منعـه دې وکړي . د حضرت عمر تـر وفـات وروستـه دې د حضرت زبيـر سره نکاح وکـړه د حضرت زبير نه خوښېده چې دا مسجد ته ځي خو ددې دلاوري يې نسوای کولای چې منع دې يې کړي (ځکه د رسول اللهﷺ د اجازې ارشاد و) يو وار زبير د شپې د ماخستن دلمانځه پـر وخت پـر لاري ورته کښېناستی کله چې دا تېره سوه نو وې ځورولـه ده ته خو جائزه وه ځکه مېړه يې و دې د تيارې له امله ونه پېژندی چې دا څوک دئ ددې څخه وروسته دې ومسجد تـه تلل پرېښـودل، حضرت زبير پوښتنه ځني وکړه چې مسجد ته تلل دې ولـې پرېښـودل ؟ دې ورتـه وويـل: اوس هغه زمانه نه سوه پاته کوم چې د رسول اللهﷺ زمانه وه .

۷-د حضرت ابن عمر څخه پوښتنه چې د لمانځه قصر په قران کې نسته

ketabton.com - The Digital Library

د حضرت ابن عمر ﷠ څخه چا پوښتنه وکړه چې د کورني سرې د لمانځه بيان خو په قرآن کې سته د ويرې د لمانځه بيان سته او د مسافر دلمانځه بيان په قرآن کې نسته ؟ ابن عمر ﷠ و فرمايل: واوره ! الله ﷻ نبي ﷺ جوړ کړی بيا يې راولېږی موږ نه پوهېدو هيڅ مونه پېژندل اوس نو موږ چې هغه مبارک په څه ډول په کولو ليدلی دئ هم غسې به کوو.(139)

فايـــده: مقصد دادئ چې د هرې مسئلې وضاحت په قرآن کريم کې لازمي نه دئ بلکې د عمل لپاره د نبي ﷺ څخه تائيدول بسه کوئ. پخپله نبي ﷺ فرمايلي دي: ماته قرآنکريم راکړل سوی دئ او ددې برابر نور حکمونه راکړل سوي دي ډېر ژر هغه زمانه راتلونکې ده چې د مړې ګېډو خلک به پر خپلو ګديانو ناست وي او وايي به چې بس قرآنکريم ټينګ ونيسئ کوم احکام چې په قرآن کې دي په هغه عمل وکړئ.(140)

۸- د حضرت ابن مغفل ﭬ د خذف په وجه خبرې پرېښودل

حضرت ابن مغفل ﭬ يوه ورځ يوه ځوان وراره وليدئ چې ډبرې يې غورځولې لوبې يې په کولې نو ده ورته وويل: اې وراره ! دا کار مکوه ځکه د نبي ﷺ ارشاد دی: چې دا کار نه ښکار دئ او نه دښمن ته څه تاوان په رسيږي نابېره به پر يو چا ومښلې د هغه به يا سترګه وچوي او يا به يې غاښ مات سي. وراره چې يې کم عمره و دا کار يې نه پرېښودی بلکې چې اکا بـه يې وليدي نو بيا به يې ډبرې ويشتل شروع کړه اکا يې ورته وويل: زه د نبي ﷺ ارشاد تاته وايم تـه دغـه کار نه پرېږدې په الله ﷻ دي مې قسم وي چې بيا به هيڅکله ستا سره خبرې نه وکړم پـه يوه بله قصه کې

(139) شفــاء
(140) ابــوداؤد

ketabton.com - The Digital Library

راغلي دي چې ده ورته وويل: په الله ﷻ قسم کوم چې زه به ستا په جنازه کې ګډون نه کوم او نه به ستا د ناروغۍ پوښتنې ته درځم.(141)

فایـــده: خذف دې ته وایي چې پر بټه ګوته کوچنۍ ډبره کښېږدي بیا یې غورځوي په کوچنیانو کې عموماً د دا ډول لوبو مرض وي دا داسې ډبرې غورځول دي چې ښکار نه پرې کیږي که نابېره د چا پر سترګه ومښلي نو هغه به زخمي کړي حضرت عبدالله بن مغفل ؓ دا نسواې زغملای چې د رسول الله ﷺ د ارشاد وروسته دي هغه کوچنی بیا هم دغه کار کوي. موږ هره ورځ د نبي ﷺ څومره ارشادات اورو او بیا د هغه څومره اهتمام کوو هر سړی خپله د خپل ځان په اړه پرېکړه کولای سي.(جالبه خو لا داده چې موږ خپل اولادونه دهغه کارونو څخه نه منعه کوو چې رسول الله ﷺ یې منعه کړې ده بلکي موږ خپل ماشومان په داسې کارونو امر کوو چې درسول الله ﷺ مخالفت پکښې وي دمثال په ډول ښکنځل په کوو اوداسې نور دضرر رسولو کارونه په کوو او هم هغه توکي ورته په خپل لاس برابروو چې نبوي منعه پرې راغلې ده لکه ډبرو غورځولو ځیني ربړي الات ، پلاستکي توپکان اوداسې نور.)

۹- د حضرت حکیم بن حزام ؓ د سوال نه کولو ژمنه

حضرت حکیم بن حزام ؓ یوه ورځ د نبي ﷺ و حضور ته ورغلی او یو شی یې ځني وغوښتی نبي ﷺ ورکړی بیا یې په بله موقع کښې یو څه ځني وغوښتل نبي ﷺ بیا ورکړه دریم واري یې بیا یو څه ځني وغوښته نبي ﷺ ورکړه او ورته وې وفرمایل: اې حکیمه ! مال داسې دئ لکه شین باغ خو قاعده یې داده چې که چېري د زړه په شتمنۍ سره راسي نو په دې مال کي

(141) ابن ماجه ، دارمي

ketabton.com - The Digital Library

برکت دئ او که په طمعه او دوکې سره لاسته راسي نو بيا برکت نسته پکښې بيا داسي کيږي (لکه د غوايي د لوږي ناروغي) چې هر وخت خوراک کوي خو نه مړيږي.حضرت ابن حزام AA وويل : اې د الله رسوله ! ستا څخه به وروسته زه هيڅوک نه تنګوم . وروسته بيا د حضرت ابوبکر صديق AA په خلافت کي ابوبکر AA و ابن حزام AA ته د بيت المال څخه د يوشي د ورکړي اراده وکړه خو ده انکار وکړی وروسته بيا حضرت عمر AA پخپل خلافت کي ديو شي د ورکړي اراده وکړه او ټينګار يې وکړی خو ده انکار وکړی.(142)

فايـــده: همدا وجه ده چې نن سبا زموږ په مالو کې برکت نسته چې په چل او طمعه سره لاسته راغلي دي.

۱۰- د حضرت خذيفة AA د جاسوسۍ (مخبرۍ) لپاره تلل

حضرت خذيفة AA فرمايي: چې د خندق په غزا کې د مکې کافران زموږ طرفته وه او د دوی سره د کافرانو نوري ډيري ډلي وي چې پر موږ باندي راختلي وې او د حملې لپاره تياري وې او دلته په مدينه منوره کي د بني قريظوو يهوديان وه چې هر وخت د دوی څخه دا ويره وه چې دوی مدينه منوره خالي ووينې او زموږ اهل او عيال بيخي را ختم کړي موږ د مدينې دباندي د جنګ په سلسله کې پراته وو منافقانو به د کور د يوازيوالي او خالي والي په بهانه د نبيﷺ څخه اجازه غوښته او بېرته به کورو ته راتلل نبيﷺ به هر اجازه غوښتونکي ته اجازه ورکول په دغه بهير کې يوه شپه دومره سخته سيلۍ (باد ، دوړي) راغلي چې نه ددې څخه مخکي راغلي وې او نه وروسته او تياره دومره زياته وه چې د يو سړی ليدل خو څه کوې خپل

(142) بخاري

ketabton.com - The Digital Library

لاس نه ليدل کېده ، با د دومره سخت و چې بوږهاری یې د برق په څېر و منافقان خپلو کورو ته ببرته تلل زموږ دري سوه کسيزه ډله په دغه ځای کې وه نبيﷺ د هر يوه پوښتنه کوله او دهري خوا ځېړنه يې کول په دغه لړ کې نبيﷺ زما خواته تېربدئ زما سره نه د دښمن څخه د حفاظت وسله وه اونه د يخ دمخنيوي لپاره څه جامه وه يو کوچنی پټو را سره و چې ما اغوستی و پر پوندو باندي پر مځکه پوري منښتي ناست وم نبيﷺ پوښتنه وکړه چې څوک يې ؟ما ورته وويل: خذيفة يم ، زه د يخ له امله ولاړېدای نسم او د شرم له وجي په مځکه پوري پيوست سوم نبيﷺ راته وويل: ولاړ سه و دربړه د دښمنانو ټولګيو ته ولاړ سه او دهغوی حال راوړه چې څه کېږي ؟زه په دغه وخت کې د بيري او يخنۍ له وجهي تر ټولو په بد حالت کې وم خو د رسول اللهﷺ د امر منلو لپاره ولاړ سوم دستي روان سوم کله چي زه روان سوم نو نبيﷺ داسي دعا وکړه:

اللهم احفظه من يديه و من خلفه و عن يمينه وعن شماله ومن فوقه ومن تحته.

ژباړه: اي الله ! دده ساتنه دمخ دلوري او د شا د لوري څخه وکړې د راسته او چپه لوري څخه يې (ساتنه وکړې) د لوړې او لاندې خوا څخه يې (ساتنه وکړې) .خذيفة ؓ وايي نبيﷺ چې دا دعا وکړه زما څخه بيره او يخني بيخي ولاړل او پر هر قدم ماته معلومېده چې ګويا زه په ګرمۍ کې را روان يم او زما د روانېدو په وخت کې نبيﷺ دا هم راته وويل: چې په پټه خوله ولاړ سه هيڅ حرکت مه کوه محض وګوره چې څه کيږي ، زه چې هلته ورسېدم نو ومې ليدل چې اور بليږي خلګ ځانونه ورته تودوي يو سړی مي وليدی چې پر اور لاس تودوي بيايې پر تشي مږي هري خواته ناړې دي چې ببرته ولاړ سئ (يعني درځئ کوروته) هر سړی د خپل قوم وخلګو ته د ببرته تلو ناري وهي د دوی پر خيمو باندي د څلورو طرفو څخه با د ډبري اوروي ، خيمې يې شکيږي، آسونه او نور حيوانات يې هلاکيږي . ابو سفيان چې د ټولو قومونو لکه سردار داسي جوړ سوی و پر اور يې ځان تو داوی په زړه کې مي راغله چې له منځه يې يوسم

ketabton.com - The Digital Library

دستي مې د ترکش څخه غشي راوکښی خو د نبيﷺ ارشاد را په ياد سو چې حرکت ونه کړې وګوره راسه ! بېرته مې غشي وترکش ته واچوی دوی ته يو څه شک پيدا سو اووې ويل: په تاسو کې يو څوک جاسوس سته هر يو دې خپل ملګري تر لاس ونيسي ما هم ژر يو سړی تر لاس ونيوی او پوښتنه مې ځني وکړه چې ته څوک يې؟ هغه راته وويل: سبحان الله ته ما نه پېژنې زه فلانکی يم زه د هغه ځای څخه بېرته را روان سوم کله چې نيمي لارې ته راورسېدم تقريباً شل سواره د شا له خوا راپسي راغله چې لنګوټې يې تړلي وې او راته وې ويل: چې ته خپل آقا ته ووايه چې اللهﷻ د دښمنانو چاره وکړه ته بې غمه اوسه زه چې کله بېرته راورسېدم نبيﷺ يو کوچنی پټو پر سرکړی و لمونځ يې کاوه د نبيﷺ مبارک عادت داو چې کله به د ويري څه خبره پېښه سوه ده مبارک به د لمانځه و لوري ته توجه کول ، کله چې رسول اللهﷺ دلمانځه څخه فارغه سو ما خپل د حال ټوله قصه ورته بيان کړه کومه چې مې ليدلې وه نبيﷺ چې د جاسوسۍ قصه واورېده نو غاښونه مبارک يې (دخنداڅخه) و ځلېدل ، نبيﷺ زه د خپلو پښو مبارکو سره پرې ايستلم او د خپل پټو يوه برخه يې پر ما واچول ما خپله سينه د رسول اللهﷺ د تلو مبارکو سره ومښلول.(143)

فايـــده: دا د دوی مبارکانو برخه وه او دا د دوی لپاره مناسبه وه چې په دومره سختو تکليفونو کې د رسول اللهﷺ امر منل د خپل بدن ، مال ، ځان او تر ټولو ورته خوښ و. اللهﷻ دې داستحقاق او اهليت پرته ما ناپاکه ته هم د دوی داتباع يوه برخه را نصيب کړي.

(143) درمنثور

ketabton.com - The Digital Library

لسم باب

دښځو ديني جذبه

حقيقت دادئ چې که چېرې په ښځو کې د دين جذبه پيدا سي نو په اولادو کې ددې اثر وجود لازمي دئ او حال دا چې زموږ په ټولنه کې ددې پر خلاف اولادونه په لومړيو وختو کې په يوه داسې چاپيريال کې ساتل کيږي چې پر اولادو باندې د دين خلاف اثر پرېوزي يا لږ تر لږه ودين ته نه پاملرنه پکښې پيدا سي کله چې يو ماشوم د پيل څخه د دين په خلاف چاپير يال کې وساتل سي نو نتيجه يې هغه نتيجه ده چې ښکاره ده.

۱- د بي بي فاطمې ﷺ تسبيحات

حضرت علي ﷺ يوه ورځ خپل يو شاګرد ته وويل: چې زه د ځان او د بي بي فاطمې ﷺ قصه درته وکړم چې د نبي ﷺ نازولې لوروه ؟ شاګرد ورته وويل : بيخي يې راته وکړه علي ﷺ ورته وويل: بي بي فاطمې ﷺ په خپلو لاسونو مېچن چلول تر داسې اندازې پورې چې په لاسو کې يې تڼاکې پيداسوې پخپله به يې اوبه راوړلې چې د سلواغو د رسۍ نښې به يې په سينه کې معلومې سوې دکور ټول کارونه لکه جارو او داسې نور به يې پخپله کول تر داسې

ketabton.com - The Digital Library

اندازې پورې چې کالي به يې خيرن سوه. يو وار نبيﷺ ته څه غلامان او مينځې راغلې ما وفاطمېﷺ ته وويل چې ته هم ورسه دنبيﷺ څخه يو خادم وغواړه چې د کور په کارو کې مرسته درسره وکړي دا مبارکه دنبيﷺ و حضور ته ورغله هلته چې ورغله ګڼه ګوڼه وه ددې مبارکې په طبيعت کې شرم او حيا ډېره وه نو د شرم له وجهې وپلار ته د نورو مخکې ورتلل شرم او حيا ورته وګڼل سوه نو بېرته راغله دوهمه ورځ نبيﷺ پخپله زموږ کورته تشريف راوړى او وې ويل: اې فاطمېﷺ ! پرون ته راغلې وې څه کار دې و؟ فاطمېﷺ د شرم له وجهې چوپ سوه. عليﷺ وايي ما وويل: چې اې د اللهﷻ رسوله ! دا په داسې حالت کې ده چې د ميچني له وجهې يې په لاسو کې تناکې پيدا سوي دي د اوبو راوړلو له وجهې يې په سينه کې درسى نښې معلوميږي د کور په کارو کې دومره بوخته ده چې هره ورځ يې کالي خيرن وي نو ما ورته وويل: چې رسول اللهﷺ ته څه غلامان او مينځياني راغلي دي ته هم ورسه يو خادم ځني راوله چې مرسته درسره وکړي ددغه لپاره درغلې وه. په ځينو روايا تو کې راغلي دي چې بي بي فاطمېﷺ وويل: اې د الله ﷻ رسوله ! زه او عليﷺ د څرمني يوه بستره لرو د شپې پکښې بيديږو او د ورځې بيا اوښ ته دانه او واښه پکښې ايږدو. رسول اللهﷺ ورته وويل: لورې !صبر کوه د حضرت موسيؑ او دهغه د بي بي تر لسو کالو پورې يوه بستره وه هغه هم د موسيؑ چپنه وه دشپې به پر بيديدل ، ته تقوي حاصله کړه د اللهﷻ څخه وويرېږه او دخپل څښتن تعاليﷻ رضاء لاسته راوړه د کور خدمت کوه کله چې بيديږې درودېرش واره سبحان الله وايه ، درودېرش واره الحمدالله وايه او څلوردېرش واره الله اکبر وايه دغه تسبيح تر خادم ښه دي بي بي فاطمېﷺ وويل: زه د اللهﷻ او د هغه د رسولﷺ څخه راضي يم.(144)

---

(144) ابـوداؤد

ketabton.com - The Digital Library

فایــــده: یعني کوم څه چې د الله ﷻ او دهغه د رسول ﷺ زما لپاره خوښ وي او د دوی پکښې رضا وي زه په راضي یم ماته په خوشالۍ قبول دي. دا د دواړو جهانو د سردار د لور ژوند و. زموږ خلک چې دوې پیسې پیدا کړي نو د کور کارونه خو څه کوي خپل کار هم نسي کولای په تشناب کې د اوبو ګډوه بل څوک ورته ایږدي یوازي په پورتنۍ واقعه کښې د بیدېدو دوخت دذکر بیان سوی دئ. په نورو حدیثونو کې تر هر لمانځه وروسته پورتنۍ دري کلمې درودېرش واره ویل ښودل سوي دي او یو وار لاندینۍ کلمې ویل هم راغلي دي: لا اله الا الله وحده لا شریک له، له الملک وله الحمد و هو علي کل شئ قدیر.

۲- د حضرت عائشې ؓ صدقه

د حضرت عائشې ؓ و حضور ته دوې لوی، لوی ګونۍ دپیسو ډکې راوړل سوې چې تر سلو زرو درهمو زیاتې پکښې وې حضرت عائشې ؓ څو لوښي را وغوښتل او هغه یې په ډک کړل وېشل یې شروع کړل تر ماښامه پورې یې ټولې خیرات کړې یو درهم یې لا هم نه پرېښودئ خپله یې روژه وه و مینځې ته یې وویل چې د روژمات لپاره یو شی راوړه مینځې یوه ډوډۍ او څه د زیتون تیل ورته راوړه او ورته وې ویل: څومره به ښه وای چې نن مو د یوه درهم غوښې را غوښتې وای او په غوښو مو نن روژه ماته کړې وای دې مبارکې ورته وویل: اوس نو په پیغور څه کیږي هغه وخت به دې را په یاد کړې وای چې پیسې مې وېشلې ما به را غوښتې وای.[145]

---

[145] تـذکـره

ketabton.com - The Digital Library

فايـــده: د حضرت عائشيؓ وحضـور تـه بـه دغـه ډول نـذرانې د اميـر معاويـةؓ ، عبدالله بن زبيرؓ اوداسي نورو حضراتو لخوا وړاندي کېدې ځکه دغه زمانـه د فتوحاتو زمانـه وه دنيوي فراخي وه پـه کورو کښي بـه د غلـو پـه ځېـر د اشـرفيو زخېرې وې ددې ټولـو اسانتياوو سره، سره دې مبارکي ډېر ساده او کمزوري ژوند تېراوی آن تر دې چې د روژه مات لپاره به هم د خدمتګار د يادولو اړتياوه تر سلو زرو درهمو پوري يې پيسې خيرات کړې دا يې هم پـه فکرکي نه راغله چې زما روژه ده د غوښو راغوښتل غـوارې پـه اوس وخت کي داسي پيښې دومره لږي سوې دي چي پـه خپلـه ددې واقعـاتو پـه ريشـتيا کېـدو کي لا شک پيدا کيږي خو د کومو کسانو چي دهغې زمانې ژوند تر نظر تېرکړی وي پر داسي واقعاتو او نـورو پـه سوونو واقعاتو باندي هيڅ حيرانتيا نه کوي . پـه خپلـه د حضرت عائشيؓ ډېري واقعـاتي نژدې ، نژدې دي يـو واريې روژه وه پـه کور کې يې د يـوې ډوډۍ پرتـه بـل هـيڅ نـه وه يـو فقير راغلی سوال يې وکړی دې مبارکي و خادمې ته وويل چي هغـه يـوه ډوډۍ ورکـړه خـادمي ورتـه وويل چي د روژه مات لپاره په کور کي هيڅ شی نسته دې مبـارکي ورتـه وويـل پـروا نـه کـوي تـه هغه ډوډۍ ورکړه خادمي هغه ډوډۍ ورکړه.[146]

يو واري يې په کور کي مار مړکړی په خوب کي يـو چا ورتـه وويـل چي مسلمان دي مړ کړی دئ دې ورته وويل چي مسلمان و نو دنبيﷺ د بيبيانو کور ته به نه راتلی هغـه ورتـه وويـل چې په پرده کي راغلی و پـه دې خبره سره ډېره ووېرېدە راوينـه سـوه دولس زره درهمـه يعنـي د يوه انسان دويني تويولو سره برابر يې خيرات کړل.

عـروةؓ فرمـايي: مـا يـوه ورځ وليـده چي اويـا زره درهمـه يـې خيـرات کـړل او خپلـه يـې قميص پيني درلودې.[147]

---

(146) مـوطا
(147) طبقـات

ketabton.com - The Digital Library

۳- د حضرت ابن زبير AA د عائشې منعه کول دصدقې څخه او ددې خوابدتيا

حضرت عبدالله ابن زبير AA د حضرت عائشې خوريی و دې مبارکې دده سره مينه درلوده ګويا خوريی والی يې ورسره پاللی و عبدالله بن زبير AA پـه دې ډېر پريشانه و چې عائشة پر خپل ځان دومره تکليفونه تېروي او هر څه چې يې کورته راځي خيراتوي يې يو ځل يې وويل چې د خاله لاس به څنګه ددې کار څخه بندوم حضرت عائشې ته دا خبر ورسېدئ نو ډېره خوابدې سوه چې دی زما لاس د خيرات څخه بندوي نود نذر په ډول يې قسم وکړی چې دده سره به خبري نه کوي حضرت عبدالله بن زبير AA د خپلې خاله په خوابدتيا سره ډېر په تکليف سو نو ډېر خلګ يې ورته واسطه کړه چې دده سره خوشاله سي خو هغې به د قسم عذر کاوه آخر عبدالله بن زبير AA ډېر زړه تنګی سو نو دنبيﷺ د ماما خيلو څخه يې دوه کسان د سپارښت لپاره د ځان سره بوتلل دعائشې کورته ورغلل دوی مبارکانو د دننه تلو لپاره اجازه واخيستـه دننه ورغلل دی هم په پټه ورسره ولاړی د پردې شاته کښېناستل بي بي عائشة د پردې بلې خواته ناسته وه خبري شروع سوې ، دی د پردې دننه خواته ورغلی لاس يې په غاړه کې ور واچوی ډېر يې وژړل او خوشامندی يې کولې هغه دوو مبارکانو هم د سپارښت خبري کولې او دمسلمانانو دخبرو نه کولو پـه اړه چې رسول اللهﷺ د منعې کوم حديثونه وه هغه يې ورته ويل او دنبيﷺ چې کوم حديثونه د پخلا کېدو پـه اړه راغلي وه هغه يې ورته بيانول ،حضرت عائشې چې درسول اللهﷺ حديثونه واورېدل نو هغه عذابونو ته يې طاقت ونسو چې دمسلمان دخبرو نه کولو پـه اړه رسول اللهﷺ فرمايلي وو نو په ژړا سوه دی يې معاف کړی خبري يې ور سره شروع کړې خو ددغه قسم په فديه کې يې په واروار غلامان ازاد

ketabton.com - The Digital Library

کړل آن تردې چې څلوېښت غلامان يې آزاد کړل کله چې به د غه قسم پـه يـادورغلی نـو دومره به يې وژړل چې پوړنی به يې په اوښکو لوند کړی.([148]) .

فايـــده: مورې د سهار څخه تر ماښامه پوري څومره قسمونه پـه يـوه ساه اخلـو بيـا يې څومره پروا کوو ؟ددې جواب پخپله پـه فکر وهلو کې دئ. دکوم چا سره چې د الله ﷻ دنامه عزت وي او هغـه د الله ﷻ پـه نامـه قسم وکړي بيا ترې و پوښتې چې پـه نه وفا يې پر زړه څه تيريږي؟ همدا وجه وه چې عائشې ؓ ته به قسم په ياد ورغلی ډير به يې ژړل.

۴-د حضرت عائشې ؓ دالله ﷻ څخه د ويري حالت

د رسول الله ﷺ چې د عائشې ؓ سره څومره محبت و د چا څخه پټ نه دئ آن تردې چې چا به د نبي ﷺ څخه پوښتنه وکړه چې ستاسو دچا سره ډير محبت دئ ؟رسول الله ﷺ به و فرمايل چې دعائشـې ؓ سره ددې سره ، سره دا مبارکه پـه مسئلو دومـره خبرداره وه چې لـوی ، لـوی اصحابان به د مسئلې دخبرلو لپاره ددې حضور ته ورتلل . جبرائيـل ؑ به دې تـه سلام وايـه . رسـول الله ﷺ تـه پـه جنت کې ددې د بي بي کېدو زيری ورکـړل سوی دئ. منافقـانو چې پـردې تهمت ولګاوی په قرآنکريم کې ددې دبرائت آياتونه نازل سوه.په خپله عائشة ؓ فرمايي: پـه ما کي لس داسي خصوصيات سته چې بله بي بي يې نلري . ابن سعد ؒ په تفصيل سره رانقل کړي دي.

ددې مبارکي دسخا حالت د پورتنيو قصو څخه معلوم سو خو ددې سره ، سره ددې د الله ﷻ د ويري څخه داسي حالت و چې ويل به يې : کاشکي زه درختـه وای چې د الله ﷻ تسبيح

([148]) بخاري

ketabton.com - The Digital Library

مي ويلای او په آخرت کي زما څخه مطالبه نه وای ، کاشکي زه ډبره وای ، کاشکي زه لوټه وای ، کاشکي زه نه وای پيدا سوی ، کاشکي زه د درختې پاڼه وای، کاشکي زه واښه وای.[149]

فايـــده: دالله ﷻ څخه د ويرې بيان په ورته ډول په دريم باب ، ځينې قصه کي هم تېر سوي دي. د دوی مبارکانو دا عمومي حالت و دالله ﷻ څخه ويره د دوی يوه برخه وه.

۵- د حضرت ام سلمة ؓ د خاوند دعا او هجرت

ام المؤمينين حضرت ام سلمي ؓ د نبي ﷺ څخه مخکي د ابو سلمة ؓ په نکاح وه دوی دواړو په خپل منځ کي دومره محبت درلودئ چي د دې قصې څخه يې اندازه معلومېږي يوه ورځ ام سلمي ؓ و ابو سلمة ؓ ته وويل چي ما اورېدلي دي چي مېړه او ماينه دواړه جنتيان وي او ښځه چي د بل مېړه سره نکاح نه وکړي الله ﷻ په جنت کي دغه ښځه وهغه سړي ته په نکاح ورکوي نو راسه د دې لپاره چي ما او تا ژمنه وکړو چي په موږ کي هر يو مخکي مړ سو د بل چا سره به نکاح نه کوي. ابو سلمة ؓ وويل: چي ته به زما خبره ومني ؟ ام سلمة ؓ وويل چي زه مشوره کوم د دې لپاره چي ستا خبره ومنم . ابو سلمة ؓ وويل چي زما تر مرګ وروسته ته نکاح وکړه ، بيا يې دعا وکړه چي اې خدايه ! زما څخه وروسته ام سلمة ؓ ته تر ما غوره خاوند ورنصيب کړې چي نه دا تنګوي او نه يې په عذابوي . دوی دواړه يعني ښځه او خاوند د اسلام په شروع کي و حبشې ته يو ځای مهاجر سوه د حبشې د هجرت وروسته يې بيا مدينې منورې ته هجرت وکړی چي خپله ام سلمة ؓ يې قصه په تفصيل سره داسي بيانوي : ام سلمة ؓ وايي: کله چي ابو سلمة ؓ د هجرت اراده وکړه نو اوښ يې تيار کړی زه او زما زوی

---

[149] بخاري

ketabton.com - The Digital Library

سلمة یې پر سپاره کړو ابوسلمة د اوښ مهار کشاوی زما پلرګنی بنو مغیره چې موږ ولیدو نو ابوسلمة ﷺ ته یې وویل چې ته دخپل ځان اختیار لرې آزادیې موږ خپله نجلۍ ستا سره نه پریږدو چې ته یې ښار په ښار ګرځوې دستي یې د ابو سلمة ﷺ د لاس څخه د اوښ مهار کش کړی زه یې په زوره راکښته کړم زما خسرګنۍ بنو الاسد خبر سوه چې د ابو سلمة خپلوان وه هغوی چې دا حالت ولیدی نو زما د پلرګنۍ سره په جنګ اخته سوه او ورته وې ویل چې تاسو ابوسلمة ته نجلۍ په لاس نه ورکوی نو تاسو هم دخپلې نجلۍ اختیار لری مګر زموږ هلک سلمة په لاس نه درکوو (چې ددوی مبارکانو زوی و) دا مبارکه وایې چې زما خسرګنۍ هلک را څخه وګرزوی زه یې دپلرګنۍ په لاس ورکړم په دغه حالت کې موږ درې سره پر درې لارې سو ابوسلمة ﷺ مدینې ته ولاړی زه د پلرګنۍ سره پاته سوم او زوی مې د نیکه کور ته ورسېدئ زه به هره ورځ میدان ته راتلم تر ما ښامه پورې به مې ژړل پوره یو کال مې وژړل چې نه زه خاوند ته ورتلای سوم او نه ماته زوی راکول کېدئ یوه ورځ زما د اکا زوی پرما زړه وسو خپلو خلګو ته یې وویل: تاسو ولې پردې مسکینې رحم نکوی دمېړه څخه مو جلا کړې ده د زوی څخه مو جلا کړې ده دا ولې نه پرېږدی چې خپل مېړه ته ولاړه سې؟ لنډه دا چې زما د اکا زوی په خبرو دوی راضې کړه دوی ماته اجازه راکړه چې که مېړه ته ځې نو ولاړه سه. بنوالاسد(زما دخاوند قریبانو) چې دا حال ولیدئ نو هغوی هم زما زوی را سره کړی ما یو اوښ تیار کړی او زوی مې په غېږ کې ونیوی یوازې مدینې ته روانه سوم درې څلور میله تللې وم چې په تنعیم کې مې عثمان بن طلحة ولیدی ده زما څخه پوښتنه وکړه چې یوازې چېرې ځې؟ ما ورته وویل چې پخپل خاوند پسې مدینې ته ځم بیایې راته وویل ستا سره بل څوک سته ؟ ما ورته وویل: د الله ﷻ پرته بل څوک نسته را سره نو ده د اوښ مهار ونیوی مخکې روان سو. په الله ﷻ قسم کوم چې ما تر عثمان بن طلحة شریف سړی نه و لیدلی. کله چې به زه کښته کېدم نو اوښ به یې چوک کړی دی به خپله د یوې درختې شاته جلا کښېناستی کله چې به د سپرېدو

ketabton.com - The Digital Library

وخت سو نو اوښ به يې نژدې ماته چوک کړی زه به پر سپره سوم بيا به ده د اوښ مهار ونيوی روان به سو پر دغه ترتيب مدينې ته ورسېدو کله چې قبا ته ورسېدو نو عثمان راته وويل: ستا خاوند دلته دئ تر دغه وخته پوري ابوسلمة ﷺ په قبا کې اوسېدئ عثمان بن طلحة زه مدينې ته ورسولم دی بېرته مکې ته ولاړی دا مبارکه بيا وايې په الله ﷻ قسم کوم چې ما دعثمان بن طلحة په څېر شريف او کريم سړی نه دی ليدلی. پدې کال کې چې ما څومره زحمتونه تېر سوي دي ښايي پرهيچا نه وي تېر سوي.(150)

فايــــده: دا پر الله ﷻ باندي د توکل خبره وه چې يوازي يې د هجرت اراده وکړه الله ﷻ په خپل فضل سره ددې د سفر دسامان انتظام وکړی او ددې مرسته يې وکړه څوک چې پر الله ﷻ باندي توکل کوي الله ﷻ د هغه مرسته کوي د بندګانو زړونه د الله ﷻ په قدرت کې دي دښځې لپاره چې هجرت فرض وي يوازي هم سفر کولای سي که څه هم محرم نه وي ورسره هم دا وجه ده چې ددې پر سفر باندي شرعي نيوکه نسته.

۷- د حضرت ام زياد ﷺ د يو څو ښځو سره دخيبر په جنګ کې ګډون

د رسول الله ﷺ په زمانه کې نارينوو د جهاد مينه او محبت درلودئ چې په زيات شمېر سره يې قصې راغلې دي خو د جهاد دګډون په شوق کې ښځې هم تر دوی نه وې پاته تل به يې د

---

(150) اسد الغابة . کومه ښځه چې دوهمه نکاح وکړي په اړه يې دوه حديثه راغلي دي په يوه حديث کي راغلي دي چې دوهم مېړه ته په جنت کې ورکول کيږي په دوهم حديث کې راغلي دي چې ښځې ته اختيار ورکول کيږي دکوم مېړه سره چې اوسېدل غواړي دهغه سره به اوسيږي. پدې خبره کې هم اختلاف سته چې په جنت کې به يوه سړی ته څومره بيبياني ورکول کيږي . هذا الهامش من الشيخ ﷺ

ketabton.com - The Digital Library

جهاد سره مینه درلوده کله چي به موقع په لاس ورغله نو ځان به یې رساوه ، حضرت ام زیادﷺ فرمايي: موږ شپږ ښځي په جهاد کي د شریکېدو لپاره رواني سو نبيﷺ چي خبر سو نو موږ یې راوغوښتلو او په مخ مبارک کي یې د درد(غصي) نښې ښکارېدې راته وې فرمایل: تاسو د چا په اجازه راغلي یاست؟ موږ ورته وویل: اې د اللهﷻ رسوله ◄ !زموږ وړې وربشل زده دي او په جهاد کي اړتیا ورته پېښېږي او دواوي هم زموږ سره دي که نور هیڅ نه وي نو د مجاهدینو سره خو په غشو ورکولو کي مرسته کولای سو ،که څوک زخمي سي نو د هغه درملنه خو کولای سو ، د اوبو لوښي موښي ډکولای سو ،د چیښلو لپاره خو اوبه برابر ولای سو.([151])

فایده: اللهﷻ په هغه وخت کي په ښځو کي داسي دلاوري پیدا کړې وه چي دنن سبا سړي یې نه لري ، ګورئ دغه مبارکي اصحابیاني د خپل شوق له مخي د جهاد ډګر ته رسېدلي وې او څومره کارونه یې دځانو لپاره په خپله وټاکل ، حضرت ام سلیمﷺ سره ددې چي عبدالله بن طلحه یې په نس وو یعني حامله وه دحنین په غزا کي یې ګډون وکړی او یوه چاړه یې د ځان سره ساتلې وه رسول اللهﷺ پوښتنه ځني وکړه چي دادې دڅه لپاره ساتلې ده؟ دې ورته وویل: که کوم کافر ماته نژدې کېدئ نو زه به یې په دغه چاړه ووهم تردې مخکي د احد په غزا کي هم شریکه سوې وه د زخمیانو او ناروغانو دارو درمل به یې کاوه حضرت انس AA فرمايي: ما حضرت ام سلیم او عائشهﷺ ولیدې چي د اوبو لوښي یې په چابکی سره ډکول او راوړل یې زخمیان یې اوبول کله چي به لوښي خالي سوه بیا به تللې.

۷- د ام الحرامﷺ د البحر په غزا کي د شرکت خواهش

([151]) ابو داؤد

ketabton.com - The Digital Library

حضرت ام حرام دانس خاله وه نبيﷺ بـه د هغـې کورتـه زيـات تشـريف وړی او کلـه ـ کله به يې د غرمې آرام هم ددې په کور کې کـاوه يـوه ورځ نبيﷺ ددې پـه کـور کـې آرام کـاوه پـه مسکا راپورته سو ، ام حرام پوښتنه ځني وکړه چي زما مور او پـلار دي تـر تـا قربـان سـي پـر څه شي مسکی سوې؟ ده مبارک وفرمايل: زما د امت څه خلګ ماته وښودل سـوه چـي د دريـاب پـر څنډه د جنګ پـه اراده داسـي پـر آسـانو سـپاره دي لکـه پاچهـان چـي پـر تختـو ناسـت وي ام حرام وويل: اې د اللهﷻ رسوله ! ماته هم دعا وکړه چي اللهﷻ مي په دوی کې شامله کړي ، نبيﷺ وفرمايل: ته به هم په دوی کي شامله سې له دې څخه وروسته بيا نبيﷺ آرام وکړی ، بيا راپورته سو مسکی ام حرام دمسـکا سـبب ځنـي وپوښـتی نبـيﷺ پـه هغـه ډول جـواب ورکـړی دې بيا ورته وويل : اې د اللهﷻ رسوله ! ماته دعا وکړه چي زه هم د دوی پـه ډلـه کـي داخلـه سـم نبيﷺ ورته وويل: ته به په لومړی ډله کي يې

د حضرت عثمان په خلافت کي امير معاويه د شام حاکم و پر جزائر قبرص باندي يـې د حملې کولو اجازه وغوښته حضرت عثمان اجازه ورکړه ، امير معاويه يو لښکر تيار کـړی او حمله يې وکړه پـه دغـه لښـکر کـي ام حرام او ددې مېړه دواړه موجـود وه د ببرتـه راتـګ پـر وخت ام حرام پر يوه غاتره سپره وه چي هغه غاتره و تورېده دا مبارکه ځني ايله سوه مغزی يـې مات سو او وفات سوه او هم هلته خاورته وسپارل سوه.([152])

فايده: داد جهاد سره مينه وه چي په هره غزا کي به يې دګډون شوق کـاوه خـو لکـه څرنګـه چي د ام الحرام په دوهم جنګ کي ګډون په تقدير کي نه و ليکلی نو ځکه يې ګډون نه وکړی او رسول اللهﷺ هم دعا نه وه ورته کړه.

(152) بخاري

ketabton.com - The Digital Library

۸- د حضرت ام سليمﷺ دزوی د مرګ سره ، دخپل مېړه سره يو ځای والی

حضرت ام سليمﷺ د حضرت انس AA مور وه کله چي د انس AA پلار وفات سو نود انس AA د پالني په موخه يې تر څه وخته پوري نکاح نه وکړه څو ورځي وروسته يې د ابو طلحة AA سره نکاح وکړه د ابو طلحة AA څخه يې يو زوی ابو عمير پيدا سو نبيﷺ چي به کله د دوی کورته تشريف يو وړی نود ابو عمير سره به يې خوشطبعي کول. نابېره ابوعمير وفات سو ام سليمﷺ ښه پاک ولمبوی کفن يې ورکړي پر يو کټ يې پري ايستی د ابو طلحة AA روژه وه د خوراک شيان يې ورته برابر کړه او خپله يې ځان ښه ښايسته کړی خوشبويي يې ولګول ماښام چي يې خاوند راغلی ډوډی يې وخوړله او دخپل زوی پوښتنه يې وکړه دي ورته وويل: چي هغه خو اوس آرام دئ بيخي ښه سوی دئ نو خاوند يې ډاډه سو دشپې يې د خپلي ميرمني سره يو ځای والی وکړی کله چي سهار سو ام سليمﷺ و ابو طلحة AA ته وويل: که څوک تاته څه پيسې په قرض درکړي او بيا يې بېرته غواړي نو بېرته يې ورکول په کار دي او که نه؟ ابو طلحة AA ورته وويل: ورکول يې په کار دي د ځان سره دساتلو هيڅ حق نه لري دهغه شی دی بيرته يې غواړي. وروسته ام سليمﷺ ورته وويل: ستا زوی چي اللهﷻ تاته امانت درکړی و بېرته يې واخيست په دي خبره سره ابوطلحة AA غمجن سو او ورته وې ويل: تا ولي زه نه خبرولم. سهار درسول اللهﷺ حضور ته ورغلی او ټوله قصه يې ورته وکړه نبيﷺ ورته دعا وکړه او وې فرمايل چي ښايي اللهﷻ په دغه شپه کي برکت واچوي. يو انصاري وايي چي ما دنبيﷺ دهغې دعا برکت وليدی دهغې شپې دحمل څخه عبدالله بن طلحةﷺ پيدا سو چي دده بيا نهه اولادونه وسوه ټولو قرآن کريم ولوا ستی.[153]

[153] بخاري - فتح

ketabton.com - The Digital Library

فایده: ډېر دصبر خبره ده چي خپل زوی یې مړ سي او پـه دغـه ډول دي یې وزغمي چي خاوند یې هم په پوه نسي ځکه چي د خاوند یې روژه وه که چېري خبر سي نو د خوراک څخه به ووزي.

۹- د حضرت ام حبیبې ؓ خپل پلار پر بستره نه کښېنول

ام المومنین حضرت ام حبیبة ؓ د نبي ﷺ څخه مخکي د عبدالله بن جحش په نکاح کښـې وه دوی دواړه یعني مېړه او مابنه یو ځای مسلمانان سوي وه او د حبشې هجرت یې هم یـو ځای کړی و کله چي حبشې ته ولاړل نو مېړه یې د اسلام څخه واوښتی مرتد سو دکفر په حالت کي مړ سو دې مبارکي د کونډتوب وخت پـه حبشـه کې تېـر کـړی نبي ﷺ د نکـاح پیغـام وروا ستوی او دحبشې د پاچا په معرفت نکاح وسوه چي ددې باب په پای کي به دبیبیانو په بیان کي راسي ، د نکاح څخه وروسته یې مدینې منورې ته تشریف راوړی د حدیبې د روغي جوړې په وخت کي ددې پلار ابو سفیان مدینې منورې ته راغلی چي د نبي ﷺ سره د روغي جوړې د ټینګوالي لپاره خبري وکړي ، د لور دملاقات لپاره کورته ورغلی کله چي دی ورغلی ددې پـه کـور کي بسـتره غوړېدلې وه ابوسفیان پر کښېناستی حضرت ام حبیبې ؓ هغـه بسـتره ژر راټولـه کـړه پـلار یې حیران سو چي ددې پر ځای چي بستره را هواره کړي ، هواره کړې بسـتره یې ټولـه کـړه پوښـتنه یې ځني وکـړه چي زه پـه دې بسـتره نـه ارزېدم چي راسه ټولـه دي کـړه او کـه یې زه وړ نـه وم؟ ام حبیبې ؓ ورتـه وویـل: دا د الله ﷻ د پـاک نبي ﷺ بسـتره ده او تـه ناپاکـه مشـرک یې زه تـا څنګـه پردې بستره کښېنوم ، پلار یې ډېر ورته په درد (غصه) سو او ورته وې ویل: چي لـه مـا څخـه د جلاکېدو وروسته په ډېرو بدو عادتونو اخته سوې یې خو د ام حبیبې ؓ په زړه کي چي د رسول

ketabton.com - The Digital Library

اللهﷺ کوم درنښت و دهغې په وجه يې دانسواى زغملاى چې يو ناپاک مشرک دې يې پر بستره کښېني که يې پلار وي يا بل څوک وي.

يوه ورځ يې د نبيﷺ څخه د ثابت د دوولسو رکعتونو فضيلت واورېدى نو تل به يې په پابندۍ سره کول.

ددې پلار چې اوس يې قصه تېره سوه وروسته مسلمان سو کله چې وفات سو نو لوريې دريمه ورځ خوشبويي را وغوښتل او استعمال يې کړه او وې ويل چې زما و خوشبويي ته اړتيا نه وه او نه مي شوق ورته کېدئ خوما دنبيﷺ څخه اورېدلي دي چې ښځې ته د مېړه پرته جائز نه ده چې پر بل چا باندې تر درو ورځو زيات غم وکړي يوازې به پر مېړه باندې څلور مياشتې او لس ورځې غم کوي زه له دې وجهې خوشبويي استعمالوم چې غم ونه ګڼل سي. کله چې يې د وفات وخت را ورسېدئ نوحضرت عائشة[redacted] يې را وغوښتله او ورته وې ويل چې زما او ستا د بنوالي ژوند و او دبنو تر منځ خامخايو څه راځي نو اللهﷻ دې ماته بخښنه وکړي او ته يې هم راته وکړه حضرت عائشې[redacted] ورته وويل:اللهﷻ دې تاته ټول شيان دروبخښي او معافي دې درته وکړي ، دې چې دا واورېدل نو ورته وې ويل: تا ماته ډيره خوشحالي راوبخښل اللهﷻ دې تاته هم خوشحالي درکړي او اللهﷻ دې تر او تازه و لره وروسته يې ام سلمې[redacted] ته هم سړى ور ولېږى.(154)

فايده:دبنو په منځ کي داسي اړيکي وي چې يوه دبلې درنګ ليدل هم نه غواړي خودې ته دا معلومه وه چې د دنيا اړيکي پر همدې ځاى خلاصېږي او دآخرت بارونه به مي پر سر پاته سي. ددې چې دنبيﷺ سره څومره محبت و اودنبيﷺ چې څومره درنښت ددې سره و په پورته قصه کي د بسترې څخه معلوم سو.

---

(154) طبقـات

ketabton.com - The Digital Library

۱۰- د حضرت زینب▟ د افک په معامله کې پاکوالی او صدقه

ام المومنین حضرت زینب بنت جحش▟ په قرابت کې د نبيﷺ دخاله لور وه دا سلام په پیل کې مسلمانه سوې وه په اول کې ددې نکاح د حضرت زید AA سره سوې وه نومړې د نبيﷺ ازاد سوی غلام و او نبيﷺ په زوی سره هم نیولی و په همدې وجه ورته زید بن محمدﷺ ویل کېږي.

د زید AA د زینب▟ سره جوړوالی نه راغلی نو زید AA طلاق ورکړی نبيﷺ پدې موخه چې د کفر دوخت دا دود مات کړي چې کوم څوک به په زوي والي سره نیول سوی و هغه دسکه زوی په څېر و د ماینې سره به يې نکاح نه کول (یعني لکه چې دمړور سره نکاح نه ده روا دکفر په وخت دنیول سوي زوی دمېرمنې سره هم نکاح روا نه وه داچې دغه رواج مات سي) نو نبيﷺ و زینب▟ ته د نکاح پیغام ورواستوی زینب▟ ورته وویل: زه د خپل خدايﷻ سره مشوره کوم دستې يې اودس تازه کړی دلمانځه نیت يې وکړی او وې ویل: چې د اللهﷻ د مشورې پرته زه کار نه کوم ، ددې ددغه پاک نیت برکت و چې اللهﷻ پخپله دنبيﷺ نکاح دزینب▟ سره وکړه او دا آیات نازل سو:

✍□✐⬀❄♉♓✎ ✌⑨⬃③◰✍ ▤✌❀✌⬩♎ ✍●☺■◙⬩▫

♦♌❑⬈▤♦③ ⬩⬩ ⬀❼⬩▥♉♑ ✍◰♑⬩▤◷□✡⇳♉□❐◰✍ ✃ॐ❷⬩⬅◆❐

☑❼♈× ✌●♦❷◰❍ ♦×✓♉☪♉✌⬀⬩🡐☺⬊♑✍✃ ❼■✍♦⬉

✃⬩❶♈☽ ⬀☠♈♑✌★✐✍◆⓪♉⬉⬃⑩❐📖 ⮫●◷◆❐⬊✐❐📖

ketabton.com - The Digital Library

☙♍♗☒✍◆❒ ✄ॐ❷⬧⬍◆❒ ⭘♊⬋&⬀❁♘✌ ☎✄⬀❒⬧✌⬧♗
(155) ⬅⌧✌⬀ ⬍⬧❒⬉➔⬂▦◆✌★✐✍✄⬉❷⬂✌❒📖

ژباړه: نو کله چي زيد خپله اړتيا له هغې(زينب) ځخه پوره کړه (جوړوالی يې ورسره نه راغلی) نو موږ هغه (زينب) ستا په نکاح کښي درکړه دپاره ددې چي پر مومنانو باندي تنګي را نسي په ښځو کي د زوی نيول سوي (يعني دنيول سوي زوی دښځي سره نکاح روا سي) کله چي هغوی خپل ضرورت پوره کړی وي ، او د الله ﷻ امر خامخا کېدونکی دی.

کله چي زينب ته ددې آيات د نازلېدو زيری ورکړل سو نو دې زيري کونکي ته هغه کالي ورکړه کوم چي يې اچولي وه او پخپله پرسجده پرېوته او دوې مياشتي روژه يې نذر کړه.

د حضرت زينب دا وياړ په برخه و چي نکاح يې په آسمان کي وسوه او په قرآن کي نازله سوه او دنورو بيبيانو نکاحي د دوی د خپلوانو لخوا سوي وي دا د عائشي مقابلي ته راغله ځکه پر نبي ﷺ باندي د عائشي ترټولو د محبوبيت ناز و او ددې دآسمان دنکاح ناز وو. ددې سره ـ سره چي کله پر عائشي باندي د تور لګولو قصه پېښه سوه نو نبي ﷺ د نورو تر ځنګ ددې ځخه هم پوښتنه وکړه دې په جواب کي ورته وويل چي زه په عائشه کي د نيکی پرته بله بدي نه وينم دا ريشتني دينداره ده. (دادې مبارکي دبني په وړاندي درېزوو)کنه نو همدغه پر بن باندي د تور لګولو وخت و او ددې وخت و چي دمېره د نظر ځخه يې وغورځوي او نازبينه هم وه (ځکه د بني خو هغه بن بيخي نه خوښېږي چي پر مېړه ګرانه وي) ددې سره يې د زړه له کومي د عائشي صفايي وکړه.

حضرت زينب ډېره بزرګه وه ډېري روژې يې نيولي او ډېر نفلونه يې هم کول پخپلو لاسو به يې زيار ايستي ځه چي به په لاس ورغلل خيراتول به يې ، د رسول الله ﷺ د وفات په

(155) سورة الاحزاب الاية (٣٧)

ketabton.com - The Digital Library

وخت کې بيبيانو پوښتنه وکړه چې ستاسو سره به لومړی کومه بي بي ملاقات کوي رسول اللهﷺ وفرمايل : د چا چې لاسونه اوږده وي دوی مبارکانو لرګي راواخيستل د لاسو اندازه کول يې شروع کړل وروسته معلومه سوه چې د لاسو د اوږدوالي څخه مقصد ډېر خيرات او ورکړه ده ځکه تر ټولو مخکي زينب وفات سوه .

حضرت عمر AA چې کله د نبيﷺ بيبيانو ته تنخوا مقرره کړه او دې ته يې ددې برخه دوولس زره درهمه ور ولېږل دې فکر وکړی چې دا د ټولو بيبيانو دي نو وې ويل چې د وېش لپاره نوري بيبياني ور دي قاصد ورته وويل: داپيسې يوازي ستا دي او دټول کال لپاره دي دې په حيرانتيا سره وويل: سبحان الله دستي يې پر مخ يوه زړه ټوټه ټوکر واچوی ددې لپاره چې دا مال نه ووينې بيا يې وويل چې د خوني په کونج کې يې واچوه او يو ټوکر يې پرې واچوی بيا يې برزه AA ته وويل: (د قصې نکل کوونکې دئ) ددې مال څخه يو موټ فلاني ته ورکړه او يو موټ فلاني ته ورکړه لنډه دا چې په قريبانو او مسکينانو يې يو ـ يو موټ ووېشی آخر لږ پيسې پاته سوې نو برزه AA يې هم غوښتنه وکړه دې مبارکې ورته وويل: کومې پيسې چې تر ټوکر لاندې پاته سوې دي هغه ته واخله برزه AA وايي: ما پاته پيسې واخيستې او حساب مې کړې څلور اتيا درهمه وې ددې څخه وروسته يې دعا وکړه چې اې الله ! راتلونکی کال ماته داسې پيسې مه راکوې ځکه په راتلو کې يې فتنه ده ، ددې دعا قبوله سوه د راتلونکي کال مخکې دا وفات سوه کله چې حضرت عمر AA ته خبر ورغلی چې دې مبارکې هغه ټولې پيسې خيرات کړې نو دوولس زره نوري يې ورواستولې دې هغه هم خيرات کړې. سره ددې چې مسلمانانو ډېري فتوحاتې کړي وې او ډېري لاسته راوړنې يې درلودې خو ددې څخه د وفات په

ketabton.com - The Digital Library

وخت کې هيڅ مال نسو پاته يوازې هغه کور ورته پاته سو چې دا پکښې اوسېده ددې ډېرې صدقې له امله ددې لقب ماءوى المساکين و يعنې د مسکينانو تم ځای.(156)

يوه ښځه وايي چې زه دحضرت زينب په کور کې وم مورېد کالو په رنګولو اخته وو نبي ﷺ تشريف راوړی مورې چې يې وليدو بېرته ولاړی د زينب دا فکر سو چې نبي ﷺ ته جامې رنګول خوښ نه سوه نو دستي يې هغه رنګ سوي جامې بېرته پرېولې رنګ يې ځني بوتيدوهم ځل نبي ﷺ تشريف راوړی هغه د رنګ اثر نه و نو خوني ته يې تشريف يووړی.(157)

۱۱- د حضرت خنساء دخپلو څلورو زامنو سره په جنګ کې ګډون

حضرت خنسآء يوه مشهوره شاعره وه د خپل قوم د څو کسانو سره يو ځای مديني ته راغله مسلمانه سوه. ابن اثير وايي : د علماؤ پر دې اتفاق دئ چې په ښځو کې تر دې چا ښه شعر ونه ندې ويلي نه مخکې اونه وروسته . دحضرت عمر په خلافت کې په سـنه ۱۲ هـ کښې دقادسيې جنګ وسو په دغه جنګ کې دا د خپلو څلورو زامنو سره شريکه سوه د جنګ يوه ورځ مخکې يې خپلو زامنو ته نصيحت وکړی دجهاد جذبه يې پکښې پيدا کړه او ورته وې ويل: اې زما زامنو ! تاسو پخپله خوښه مسلمانان سوی ياست پخپله خوښه مو هجرت کړی دئ په هغه ذات دې مې قسم وي چې دده څخه ماسوا بل څوک د عبادت نسته لکه څرنګه چې تاسو دمورد يوه نس څخه پيدا سوی ياست په همدغه ډول د يوه پلار څخه پيدا سوي ياست ما ستاسو د پلار سره خيانت ندئ کړی نه مې ستاسو ماماګان شرمولي دي او نه مې ستاسو پر عزت څه خال پيدا کړی دی . تاسو ته معلومه ده چې د کافرانو سره جهاد کول څومره ثواب لري

---

(156) طبقات
(157) ابوداؤد

ketabton.com - The Digital Library

الله ﷻ زیات ثوابونه پکښې ایښې دي دا هم یاد ساتی چې په آخرت کې تل ژوند کول د دنیا تر ژوند ډیر بهتر دئ ځکه الله ﷻ فرمایي :

☎✃❏⇱✡◆✌✃◆⇗ ◈▫⇦⍾🔔⅄✐✍✃ ✍⍓♑⑩③❐🕯❊🕐◆③

☎✃❐⇱❷⍾✉✍❁🕒◆❐ ☎✃❐🡸❸✆📵⇳🕒✍✃

⅄✐✍✃ ☎✃❏🡲◑☐✍✍✃◆❐ ☎✃❏⇗➲⍾✉✃◆❻◆❐

(158) ✆✂✆✆✆ ◈♍❏🡸⍾◘⍂▦➔✍✍☠⇗▤✦◘⍓➔⬩📵

ژباړه: اې هغه کسانو ! چې ایمان یې راوړی دئ صبر وکړئ پر تکلیفونو باندې صبر وکړئ (د کافرانو سره پر جنګ باندې) (د کافرانو وجنګ ته) تیار و اوسئ د الله ﷻ څخه وویریږئ ښایي چې تاسو خلاص سئ.(159)

نو په همدې وجه کله چې تاسو سهار په سلامتیا سره را کښېناستاست نو په ډیر فکر سره د کافرانو دمقابلې په جنګ کې شریک سئ د کافرانو په مقابله کې د الله ﷻ څخه مرسته وغواړئ په جنګ کې مخکې ځئ کله چې تاسو ووینئ چې جنګ تېز سو لمبې یې پورته سوې نو تاسو هغه تیزو لمبو ته ورننوځئ د کافرانو د سردار سره مقابله وکړئ انشاء الله په جنت کې به په عزت سره کامیاب واوسیږئ. هم داسې وسوه کله چې سبا جنګ په تېزۍ سره شروع سو نو څلور زامن یې نوبت پرنوبت مخکې کېده او د مور نصیحت یې په شعرو کې وایه چې د خلګو شوق اوجذبه په زیاته سي آخر به شهید کېدئ بیا به بل مخکې سو شهید به سو لنډه دا چې څلور زامن یې ټوله شهید سوه کله چې یې مور ته خبر ورغلی چې څلور زامن دې ټوله شهیدان

(158) سورة آل عمران الاية (٢٠٠)
(159) بيان القران

ketabton.com - The Digital Library

سوه دې وويل: الله ﷻ لره دي شکر وي چې د دوی په شهادت سره يې ماته عزت راکړی د الله ﷻ ثخه هيله لرم چې زه هم په هغه سايه کې واوسم چې د الله ﷻ د رحمت سايه پر دوی خلورو ده.(160)

فايده: داسي ميندي هم وې چې خپلو ځوانانو زامنو ته يې په تيز جنګ کې د ورننوتلو هڅونه ورکول او کله چې شهيدان سوه نو د الله ﷻ شکر يې ادا کړی.

۱۲- د حضرت صفيې ؓ په يوائي سر ديهودي وژل

حضرت صفية ؓ د نبي ﷺ عمه وه او د حمزة ؓ خور وه د احد په غزا کې يې ګډون کړی و په دغه غزا کې چې مسلمانانو شکست وخوړی نو کله چې به يو مسلمان تښتېدی دې به پر مخ په نېزه وهی او بيرته به يې د جنګ لوري ته استوی ، د خندق په غزا کې رسول الله ﷺ ټولي ښځي په يوه کلا کې بندي کړې حسان بن ثابت ؓ يې باندي محافظ کړی و يهوديانو دا موقع ګڼه وبلل او يوې ډلي يې پر ښځو د حملې اراده وکړه ځکه دوی اصلي دښمنان وه نو يو يهودي د حال معلومولو لپاره راغلی صفيې ؓ دليري ثخه وليدئ حضرت حسان ؓ ته يې وويل چې د کلا ثخه دباندي ور ووزه هغه يهودي مړ کړه احسان ؓ کمزوري سپين ږيری و دلاوري يې ونه کړه نو دې خپله د يوې خيمې موړی را واخيستی دباندي ور ووته هغه يهودي يې په يوازي سر مړ کړی دا چې هغه يهودی نامحرم و نو ديهودي سامان يې نه را واخيستی د سر او پښو ثخه ئي شيان نه وايستل راغله وحضرت حسان ؓ ته يې وويل چې هغه يهودي ما مړ کړی ته ورسه سامان يې راوړه او سر يې هم ورپرې کړه ده بيا د کمزوری له وجهي دلاوري ونه کړه دا په خپله ور ووته سامان يې ځني راوړی او سر يې ځني پرې کړی رايې وړی پر ديوال باندي يې د

---

(160) اسد الغابة

ketabton.com - The Digital Library

يهوديانو پر يوې ټولي باندي وروغورزوي يهوديانو چي سر وليدی وې ويل چي محمدﷺ خپلي ښځي يوازي نه پرېږدي خامخا محافظين ور پرېږدي او په کلا کي دننه موجود دي.[161]

فايده:حضرت صفيةؓ د هجرت په شلم کال د دروا ويا کلو په عمر وفات سوې ده او دخندق غزا د هجرت په پنځم کال کي سوې ده نو په دغه وخت کي ددې عمر (۵۸) کاله کيږي په اوس وخت کي زموږ ښځو ته په دومره عمر کي د کور کار لا ورته ګران وي پر يوازي سر سړی قتلول خو لا ايسته پرېږده په داسي حال کي چي يوې خواته ښځي وې او بلي خواته د يهوديانو نارينوو ډله وه .

۱۳- د حضرت اسماءؓ د ښځو د ثواب په هکله پوښتنه

حضرت اسمآء بنت يزيدؓ يوه صحابيه وه د نبيﷺ وحضور ته ورغلل او ورته وې ويل: اې د اللهﷻ رسوله ◄ ! زما مور او پلار دي تر تا قربان سي زه د مسلمانانو ښځود استازي په توګه راغلي يم تاسو اللهﷻ دنارينوو او ښځو دواړو لپاره پيغمبر لېږلی يې موږ ښځي پر اللهﷻ او پر تاسو ايمان لرو موږ په کورو کي ګيريو نارينوو موږ په کورو کي ښخي کړي يو د نارينوو خواهشات زموږ څخه پوره کيږي د دوی اولادونه موږ په نس وړو ددې ټولو خبرو سره ـ سره نارينه تر موږ په ديني کارو کي مخکي دي ، د جمعې لمونځ کوي ، لمونځ په جماعت کوي ، دناروغانو پوښتنه کوي ، په جنازو کي ګډون کوي ، دحج پسې بل حج کوي او تردې ټولو زيات جهاد کوي ، کله چي دوی حج ، عمري او جهاد ته ځي نو موږ ښځي د دوی دمالو حفاظت کوو ، جامې ور جوړوو او اولادونه يې ور پالو ايا موږ د دوی سره په ثواب کي شريکي نه يو؟

[161] اسد الغابة

نبيﷺ چي ددې خبرې واورېدې اصحابو ته متوجه سو ورته وې ويل: آيا تاسو د دين په اړه تر دې ښځې ښه سوال کوونکې ليدلې دئ؟ اصحابو ورته وويل: اې د اللهﷻ رسوله ◄ ! موږ هم فکر نه کاوه چي ښځې دې هم داسې سوال کولاى سي رسول اللهﷺ د اسمآء ؓ و لورې ته متوجه سو او ورته وې ويل: اې اسماء ! ښه يې واوره او ځان په پوه کړه او هغه ښځو ته يې وښيه چي ته يې را ليږلې يې چي د ښځې د خپل مېړه سره ښه سلوک ، د مېړه خوښې لاسته راوړل او په امر يې عمل کول د هغه د ټولو ثوابونو سره برابر دئ اسماء ؓ چي دا خبره واورېدل ډېره خوشحاله سوه او بېرته ولاړل.(162)

فايده: د ښځو د خپلو مړو سره ښه سلوک کول او د دوى اطاعت کول ډېر قيمتي شى دئ خو ښځې په ناخبره دي. اصحابانو يوه ورځ رسولﷺ ته وويل: عجم خلګو خپلو پاچهانو او سردارانو ته سجده کوي ته تر دوى ډېر حقدار يې موږ به تا ته سجده کوو نبيﷺ منع وکړه او ورته وې ويل: که چيري د اللهﷻ پرته بل چا ته سجده روا واى نو ښځو ته به يې امر کړى واى چي خپلو مړو ته سجده وکړي بيا نبيﷺ وفرمايل: په هغه ذات دې مې قسم وي چي زما روح يې په قدرت کې دئ چي ښځه به تر هغه وخته د خپل خداى حق ادا نه کړي تر څو د مېړه حق يې نه وي ادا کړي ، په يو حديث کي راغلي دي چي که يوه ښځه په داسې حال کې مړه سوه چي مېړه يې ځني راضي و جنت ته به ځي ، په يوه حديث کي راغلي دي چي که چيري يوه ښځه د خپل مېړه څخه نا راضه سي او ولاړه سي جلا شپه تېره کړي ملائکي لعنت باندي وايي ،په يوه حديث کي راغلي دي چي د دوو کسانو لمونځ چي تر سر پورته سي د قبوليت لپاره آسمان ته نه ځي يو غلام چي د بادار څخه تښتېدلى وي دوهمه ښځه چي مېړه ځني ناراضه وي.

(162) اسد الغابة

ketabton.com - The Digital Library

۱۴- د حضرت ام عمارﷺ اسلام او په جنګ کې ګډون

حضرت ام عمارﷺ يوه انصاري صحابيه ده چې د اسلام په پيل کې مسلمانه سوې ده او په بيعةالعقبة کې يې ګډون کړی دی دعقبة معنې دَرّه ده نبيﷺ په اول کې خلګ په پټه مسلمانانول ځکه کافرانو دغه مسلمانانو ته بيا ډير تکليفونه ورکول دمدينې څخه خلګ د حج په زمانه کې راتلل د منې په غره کې يوه دره وه په دغه دره کې به پټه مسلمانانېدل . د هجرت وروسته چې کله د جنګونو سلسله پيل سوه نو دا په زياتو جنګونو کې شريکه سوې ده خصوصاً د احد ،حديبة ، خيبر ، عمرةالقضاء ، حنين او ديمامة په جنګونو کې يې ګډون کړی دئ د احد په غزا کې دا خپله قصه کوي چې د احد په غزا کې ما لوښې د اوبو ډک کړي وه احد ته روانه سوم ددې لپاره چې ورسم مسلمانان د نژدې څخه ووينم چې څه حال يې دئ که تږي وه اوبه به ورکړم او که څوک زخمي و دوا به ورکړم په دغه وخت کې ددې عمر دروځلويښت کاله وو اوددې دوه زامن او مېړه هم په دغه غزا کې وه دا وايي په اول کې مسلمانانو فتحه تر لاسه کړه وروسته د کافرانو برلاسی ښکاره سوه ما رسول اللهﷺ ته نژدې ځان ورسوی کوم کافر چې به درسول اللهﷺ و خواته تلی هغه به مې منع کوی په اول کې ددې سره ډال نه وو ورسره وروسته بيا ورکړل سو چې د کافرانو حملې به يې په منعه کولې يو ټوکر يې تر ملا تړلې و د ربنکيو (زړوټوکرانو) څخه ډک و کله چې به څوک زخمي سو نو دستي به يې يو ټوکر راوا خيستی وبه يې سوځی او هغه زخم به يې په ډک کړی خپله هم زخمي سوه دوولس يا ديارلس ځايه زخمي سوه په دغه زخمو کې يو زخم ډيرزيات و . ام سعيدﷺ وايي : ما ددې پر اوږو يو ژور زخم وليدئ ما پوښتنه ځني وکړه چې دازخم څنګه جوړ سوی دئ؟ دې راته وويل: د احد په غزا کې کله چې خلګ لالهانده يوې او بلې خواته ګرځېدل نو ابن قيمة را مخکې سو او وې ويل : محمدﷺ چيري دئ؟ماته يې يو څوک راوښياست که نن ژوندی ولاړی نو بيا زما خلاصون نسته. مصعب بن عميرAA او څو کسان يې

ketabton.com - The Digital Library

ومخته ورغلل په هغو کسانو کې زه هم وم ابن قیمة زما پر اوږه ګذار وکړی ما هم څو ګذارونه پر وکړه خو هغه دوې زغرې اغوستې وې هیڅ تاثیر یې پر ونه کړی. دغه زخم داسې سخت زخم و چې په ټوکرانو سره مې علاج وکړي خو علاج یې نه و سو. کله چې رسول اللهﷺ د حمراء الاسد دجنګ اعلان وکړی ام عمار﷞ هم ملا وتړله خو لکه څرنګه چې زخم یې ډېر تازه و په دغه وجه یې شرکت نه وکړی ، رسول اللهﷺ چې کله دغزا څخه راغلی نو لومړی یې ددې حال معلوم کړی کله چې خبر سو چې دا ښه ده نو ډېر خوشاله سو ددې څخه علاوه نور زخمونه هم ددې پر بدن داحد په غزا کې جوړ سوي وه ، ام عمار﷞ فرمايي چې په اصل کې دوی سپاره وه موږ پلي (پیاده) وو که چیرې دوی یعني کافران هم پیاده وای نو اصلي مقابله به معلومه سوې وای ، کله چې به پر آس یو څوک سپور راغلی نو دهغه حملې به ما په ډال منعه کولې خو کله چې به هغه بلې خواته روان سو نو ما به دهغه دآس پښه پرېکړه آس به غوزار سو سپور به هم راپرېوتی کله چې به هغه راپرېوتی نونبيﷺ به زما زوی ته ناره وکړه زوی به مې راغلی زما مرسته به یې وکړه په دواړو به مو مړ کړی ددې زوی عبدالله بن زید ﷺ فرمايي : زما چپه مټ زخمي سو وینه یې نه دربدل نبيﷺ وفرمایل چې پردغه مټ پټۍ وتړه زما مور راغله دملا څخه یې رښکۍ را وایستل او پټۍ یې را وتړل بیا یې راته وویل : ځه ولاړسه دکافرانو سره مقابله وکړه نبيﷺ داپېښه ولیدل او وې فرمایل: اې ام عمار ! دا ستا په ډول څوک همت لري؟(یعني هیڅوک دومره همت نه لري چې خپل زخمي زوی دې جنګ ته استوي). نبيﷺ په دغه حالت کې دې او ددې کورنۍ ته څو ـ څو واره دعاوې وکړې او ستاینه یې وکړه ام عمار﷞ فرمايي یو وار یو کافر راغلی نبيﷺ وفرمایل : اې ام عمار ! دا هغه سړی دئ چې ستا زوي یې زخمي کړی دئ دا وایي ما حمله پرې وکړه پر پنډۍ مې ووا هه هغه زخمي سو دستې کښېناستی بیا زموږ څو خلک ورمخته سوه هغه مو مړ کړی نبيﷺ مسکی سو او راته وې ویل : د خپل زوی بدله دې واخیستل. دا وايي: کله چې نبيﷺ موږ ته دعاوې کولې ما ورته وویل: اې

ketabton.com - The Digital Library

داللهﷻرسوله ◄ !مورې ته دعا وکړه چې اللهﷻمو ستا سره په جنت کې یو ځای کړې کله چې نبيﷺ دغه دعا ورته وکړل دې ورته وویل: چې اوس نو زه هیڅ پروانه کوم هر څومره تکلیفونه چې په دنیا کې پر ما تېر سي.د احد د غزا څخه علاوه دا په نورو غزاوو کې هم شریکه سوې ده کارنامې یې معلومې سوي دي.د نبي کریمﷺ د وفات وروسته د اسلام څخه اوښتل زیات سوه او په یمامة کې سخت جنګ وسو دا په دغه سخت جنګ کې هم شریکه سوه په دغه غزا کې ددې یو لاس پرې سوی دئ او یوولس زخمونه یې پر بدن باندې جوړ سوي دي د دغه زخمو په حالت کې مدینې منورې ته ورسېده.(163)

فایده: دا د یوې ښځې د کارنامو حال دئ چې د احد په غزا کې یې عمر دروځلوېښت کاله و او د یمامة په غزا کې یې عمر دوپنځوس کاله وبیایې هم داسې په جنګو کې ګډون کاوه دې ته نو کرامت ویل کیږي.

۱۵ - د حضرت ام حکیم ؓ اسلام او په جنګ کې ګډون

ام حکیم بنت حارث دعکرمة بن ابي جهل بي بي وه او د احد په غزا کې یې د کافرانو د لورې څخه ګډون کړی وکله چې مکة مکرمه فتحه سوه نو مسلمانه سوه دخپل خاوند سره یې زیاته مینه وه خوهغه دخپل پلار ابو جهل د اثر له وجهي نه و مسلمان سوی کله چې مکة فتحه سوه نو خاوند یې یمن ته وتښتېدئ دي درسول اللهﷺ څخه د خپل مېړه دپاره امن وغوښتی بیا خپله یمن ته ولاړه او مېړه یې په ډېر تکلیف راضي کړی چې ستا لپاره مې د نبيﷺ

---

(163) طبقات

ketabton.com - The Digital Library

په لمن کې امن غوښتی دئ ته د رسول اللهﷺ د تورې څخه پناه پيدا کولای سې نو هغه مدينې منورې ته ورسره راغلی مسلمان سو دواړو په خوشحاليژوند تېراوه.

وروسته د حضرت ابو بکر ؓ په خلافت کي د روم جنګ وسو عکرمة ؓ ګډون پکښې وکړی دغه ښځه هم ورسره وه ، عکرمة ؓ په دغه غزا کي شهيد سو ، بيا د دغه بي بي سره حضرت خالد بن سعيد ؓ نکاح وکړه ده مبارک په دې سفر کي په مرج الصفر نومي ځای کي د يو ځای کېدو غوښتنه وکړه دې ورته وويل: اوس لاهم د دښمن وېره ده يو څه صبر وکړه ده ورته وويل: زه په دغه جګړه کي خپل شهادت په سترګو وينم نو په يوه خيمه کي يو ځای والی وکړی سهار د وليمې انتظام کېدئ چي د روميانو فوځيان راپورته سوه سخت جنګ شروع سو حضرت خالد بن سعيد ؓ شهيد سو ام حکيم ؓ هغه خيمه راواخيستله چي شپه يې پکښې تېره کړې وه خپل ټول سامان يې پکښې وپيچی خپله يې د کافرانو مقابله شروع کړه اووه کسان يې په يوازې سر ووژل.(164)

فايده: زموږ ښځې وګوره د يوې خوا خو په داسې حالت کي نکاح ته نه تيارېږي که تياري هم سي نو په داسې ناځاپه مرګ سره تر ډېرو ورځو پورې ژاړي جهاد کول خو لا څه کوي دې مبارکي د ژړا پر ځای جهاد شروع کړی او اوه کسان يې په ښځينه لاس ووژل.

۱۲- د حضرت سمية ام عمار ؓ شـــهادت

سمية بنت خياط ؓ د حضرت عمار ؓ مور وه چي قصه يې د اول باب په اوومه شمېره کي تېره سوې ده دې هم د خپل خاوند او زوی په څېر د اسلام لپاره ډول ، ډول تکليفونه تېر

(164) اسد الغابة

کړي دي خو د اسلام ميني چي ددې په زړه کي کوم کور جوړ کړی و له وجهي يې ددې په زړه کي يوه ذره فرق هم نه راتلی دا به يې د ګرمۍ په سخت وخت پر ډبرو پرې ايستل د او سپني تودې زغرې به يې په واغوستلې بيا به يې ودرول ددوبې په ګرمي کي چي اوسپنه ډيره توديږي دا به په ډير سخت تکليف کي وه نبيﷺ چي به کله د دوی وخوا ته تېرېدئ نو د صبر نصيحت به يې ورته کاوه او د جنت وعده به يې ورکول يوځلي بي بي سميةؓ ولاړه وه ابوجهل په ډېر درد او غصه سره دا مبارکه په نېزه په شرمګاه کي ووهل او دهغه زخم څخه وفات سوه. د اسلام په خاطر دا تر ټولو لومړۍ شهيده ده.(165)

فايده: د ښځو دومره صبر زغم او همت د غبتې وړ دئ يعني (دا چي کاشکي زه هم داسي وای) خو اصلي خبره داده چي د چا په زړه کي چي کوم شی کور جوړ کړي بيا د هيڅ شي پروا نه کوي او هر څه ورته اسانه کيږي ، اوس هم داسي په لس ګونو قصې راځي چي خلک خپل ځانونه قربانوي مګر که ځان قربانول د اللهﷻ په لاره کي وي ، ددين لپاره وي او دهغه ژوند لپاره وي چي ترمرګ وروسته راځي نو د کاميابی سبب ګرځي او که دنيوي مقصد پکښې وي نو دنيا خو يې ولاړه آخرت يې هم برباد سو.

١٧- د حضرت اسماء بنت ابوبکرؓ ژوند او تنګ لاسي

حضرت اسماءؓ د ابوبکر ؓ لوروه ، د حضرت عبدالله بن زبير ؓ موروه او د حضرت عائشيؓ ميرېزۍ خوروه او مشهوره صحابيه بي بي ده د اسلام په پيل کي مسلمانه سوې ده ويل سوي دي چي د ا دلسو نارينوو څخه وروسته مسلمانه سوې ده او د هجرت څخه اوويشت

(165) اسد الغابة

ketabton.com - The Digital Library

کاله مخکي پيدا سوې ده کله چي حضرت محمدﷺ او حضرت ابوبکر ﷺ و مدينې منورې ته هجرت وکړ ی نو زيد ﷺ او داسي نوريې ولېږل ددې لپاره چي د دوی اهل او عيال راولي دهغې خوا د دوی سره حضرت اسماءﷺ هم راغله کله چي قباء ته راورسېده نو عبدالله بن زبير ﷺ پيدا سو د هجرت وروسته دا لومړی پيدا ينبت دئ. ددغه زماني فقر ، مسکنت مشهور و خو ننګ ، همت زړه ور تيا او جفا کشي يې هم بې ساري وه ، په بخاري شريف کي د اسماء بنت ابي بکرﷺ د ژوند حالات په خپله ددې څخه نقل سوي دي چي داوايي: کله چي زما نکاح د زبير ﷺ سره وسوه ، دده سره نه مال وو ، نه جايداد وو او نه غلام و يو اوښ يې درلودئ چي اوبه به يې پرې راوړلي او يو آس يې درلودی ، ما به هم داوښ لپاره واښه راوړل ، خرما خستکي به مي ورته راوړلي ميدولي به مي د دانو په ډول به مي په خوړلي .ما به پخپله اوبه راوړلي د اوبو ځلواغه چي به وشکېده په خپله به مي ګنډله او هم به مي د آس خدمت په خپله کوی، واښه او داني به مي ورکولې او د کور ټول کار او خدمت به مي کاوه مګر ډوډۍ پخول مي ښه نه وه زده نو اوړه به مي واغښل د همسايه انصارو کور ته به مي وروړل د همسايه د کور ډېره ريشتني مخلصه ښځه وه زما ډوډۍ به يې را پخه کړه. رسول اللهﷺ په مدينه کي وزبير ﷺ ته يوه ټوټه ځمکه ورکړه چي نژدې دوه ميله ليري وه ما به دهغه ځای څخه پر خپل سر د خرماوو هډوکي راوړل زه يوه ورځ په دغه ډول چي بار مي پر سر و نبيﷺ په مخه راغلی چي پر اوښ را روان و او يوه ډله انصار هم ورسره وه نبيﷺ چي زه وليدم نو آس يې ودراوه او اوښ ته يې د چوکېدو اشاره وکړه ددې لپاره چي زه پر سپره سم زه د خلګو په مخکي پر اوښ باندي په سپرېدو شرمېدمه او دامي هم په فکر کي وه چي زبير ﷺ ډېر غيرتمن دئ کېدای سي دده پر طبيعت ګرانه پرېوزي ، نبيﷺ ته زما حال معلوم سو چي دا شرميږي نو بيرته کورته روان سو او زه چي خپل کورته چي ورسېدم و زبير ﷺ ته مي قصه وکړه چي زه شرمېدم هم او ستا د غيرت فکر مي هم کاوه ،زبير ﷺ وويل: قسم په اللهﷻ چي ستا پر سر د هډوکو راوړل ماته تر دغه هم ګران دي (

ketabton.com - The Digital Library

مګر مجبورې وه مسلمانان زيات وخت په جهاد او نورو د دين په کارو اخته وه نو له دې امله زيات د کور کارونه نشو کولی) دا مبارکه وايي ددې څخه وروسته زما پلار ابوبکر ﷺ يو غلام راواستوی چې نبيﷺ ده ته ورکړی و هغه غلام د آس خدمت کاوه زه د آس د خدمت څخه ډېره ستړې وم غلام چې راغلی زه داسې سوم لکه د لوی بند څخه چې خلاصه سوم.(166)

فايده: د عربو دا رواج و او اوس يې هم دا رواج دئ چې د خرما وو هډوکي ميده کړي بيا يې ميچن کړي وروسته يې په حيواناتو د دانې په ډول خوري .

۱۸- د حضرت ابوبکر ﷺ د هجرت په وخت کې د اسماء ﷺ خپل نيکه ته تسلي ورکول

حضرت ابوبکر ﷺ چې کله د هجرت اراده وکړه نو فکر يې کاوه چې ښايي پر لارې د ډېرو تکليفونو سره مخ سو او نبيﷺ هم ورسره و نو څه پيسې چې ورسره وې ټولې يې د ځان سره واخيستې (چې نژدې پنځه يا شپږ زره درهمه کېدې)ددې څخه وروسته د حضرت ابوبکر ﷺ پلار ابوقحافه چې په سترګو ړوند و او تر دغه وخته پورې لا مسلمان سوی هم نه و خپلې لمسۍ ته د تسلي لپاره راغلی او ورته وې ويل افسوس چې ابوبکر ﷺ په خپل تګ سره تاسو ته تکليف ورساوی او ښايي خپل ټول مال يې هم وړي وي دا بيا بل تکليف دئ، اسماء ﷺ وايي چې ما ورته وويل : يا ، نيکه ! زما پلار ډېر مال پرې ايښی دئ دا خبره مې ورته وکړه د ستي مې کوچنۍ، کوچنۍ ډبرې را ټولې کړې او په يوه ټوکره کې مې غوټه کړې او په هغه تاخچه کې مې کښېښودې چې پيسې به ايښودل کېدې نيکه چې لاس پر وګرځاوه ورته معلومه سوه چې تاخچه د پيسو ډکه ده نو وې ويل دا يې ښه کړي دي ستاسو به ګوزاره په وسې اسماء ﷺ وايي

(166) بخاري -فتح

قسم په خدایﷻ زما پلار یوه پیسه هم نه وه پرې ایښې خو ما د خپل نیکه د تسلي لپاره او ددې لپاره چې غمجن نسي دغه چم مي ورته وکړی.[167]

فایده:داد همت او صبر خبره ده که نه نو تر نیکه به دغه نجونو زیات غم کاوه او هرڅومره شکایتونه چې یې نیکه ته په دغه وخت کې کړي وای صحیح و ځکه ظاهري اسره یې په دغه نیکه وه په دغه وخت کې چې نیکه ودې ته متوجه کړې چې د یوې خوا د پلار جلا والی دئ او دبلې خوا د مال نیستي ده ددې سره ،سره دمکې او سیدونکې د دوی سره چنداني اړیکي هم نه لرلي او اکثره یې دښمنان وه ځکه دوی مسلمانان وه خو اللهﷻ دغه مبارکو انسانانو هر یوه ته جلا جلا نارینه و که ښځینه وو یوه ـ یوه ځانګړتیا ورکړې وه چې د انسان غبته پرې کبرې یعني دا چې کاشکې ما هم داسې ځانګړتیا درلودای ، حضرت ابوبکر ﷛ په اول کې زیات مالدار و او لوی تاجرو خو اسلام ته د راتلو وروسته یې د اللهﷻ په لاره کې دومره پیسې خرڅي کړي چې دتبوک په غزا کې یې ټوله مال راوړی او وریې کړي لکه د شپږم باب په ثلورمه قصه کې یې چې بیان په تفصیل سره وسو په همدا وجه رسول اللهﷺ فرمايي: ماته دهیچا مال دومره فایده نه ده رسولې لکه دابوبکر ﷛ مال چې فایده را رسولې ده ما دهر چا د احسانونو بدله ورکړې ده خو دابوبکر ﷛ د احسانونو بدله به اللهﷻ ورکوي.

۱۹- د حضرت اسماء ﵂ سخاوت

حضرت اسماء ﵂ ډېره سخي وه په اول کې به یې صدقه په ټاکلې اندازه ورکول یعني په تول او ترازو یا په پیمانه به یې خیرات کاوه خو کله چې رسول اللهﷺ ورته وویل: پیسو ته

(167) مسند احمد

ketabton.com - The Digital Library

غوټه مه ورکوه ، تړل مکوه او حساب مه کوه څومره چې دې توان وي صدقه ورکوه بيا يې زيات خيراتونه کول خپلو لونړو او دکور ښځو ته به يې داسي نصيحت کاوه: کله چې د اللهﷻ په لاره کې صدقه کول غواړی نو ددې انتظار مه کوئ چې پيسې به زياتې سي بيا به صدقه ورکړم که مو دا انتظار کاوه هيڅکله پيسې نه زياتيږي ځکه اړتياوې هم ور سره ډيريږي او که مو بېله انتظاره پيسې مصرفولې نو ستاسو په پيسو کې به هيڅ کمی رانسي.([168])

فايده: ددې مبارکو انسانانو لاسونه چې په پيسو کې څومري تنګ وه په هغه پيمانه د دوی لاسونه په صدقه ورکولو کې پراخ او لوی وه.(عجيبه داده چې د رسول الله ﷺ په زمانه کې هيچا د مسکنت شکايت نه کاوه) او اوس ټول خلک د مسکنت څخه شکايت کوي سره ددې چې هيڅ به اوس داسې ډله پيدا نه کړی چې په نسو پوري يې ډبرې تړلې وي يا يې څو ورځې په نهاره تيرې کړې وي .

۲۰- د نبيﷺ د لور حضرت زينبؓ هجرت او وفات

د دواړو جهانو د سردار حضرت محمدﷺ لور زينبؓ د نبوت لس کاله مخکې پيدا سوې ده يعني هغه وخت چې نبي کريمﷺ د ېرش کلن و او د خپلې خاله د زوی ابوالعاص بن ربيع سره يې نکاح وسوه کله چې نبيﷺ هجرت کاوه نو دا نه ور سره ولاړه ددې خاوند د کافرانو له لوري د بدر په غزا کې راغلی و بيا ونيول سو دمکې خلکو چې کله د خپلو بنديانو لپاره فديې راواستولې نو دې مبارکې هم د خپل خاوند لپاره فديه راواستول په هغه فديه کې اميل و چې خديجېؓ و دې ته د واده په وخت کې ورکړی و نبيﷺ چې اميل وليدی نو بي بي خديجهؓ ور

([168]) طبقات

ketabton.com - The Digital Library

په یاد سوه او دسترګو څخه یې اوښکي راغلې ، د اصحابو په مشوره دا پرېکړه وسوه چې ابوالعاص دې د فدیې پرته آزاد سي په دې شرط چې دی مکې ته ولاړ سي نو زینب دې مدینې ته راولېږي ، دوه کسان د زینبې د راوستلو لپاره ورسره کړل سوه یعني هلته چې ورسیږي نو دغه دوه مسلمانان به د مکې دباندې تم سي ، ابوالعاص به دوی ته دامبارکه په لاس ورکړي زینب خپل لیور کنانة پر اوښ سپره او روانه سوه . د مکې کافران چې په دې پېښه خبر سوه نو اور پر بل سو دستي یې یوه ډله دمقابلې لپاره ولېږل چې په هغو کې یو بن اسود و چې دخدیجې د تربره زوی وو په همدې لحاظ د زینبې د وروړ په درجه کې و او یوبل نفر ورسره و . پرحضرت زینب باندي یې د نېزې واری وکړی دا مبارکه د اوښ څخه راولوېده ، ځرنګه چې ماشوم یې په نس و نو هغه ماشوم یې هم ضایع سو اکثره وایي چې دغه حمله کونکی جبار و کنانة د دوی سره د غشو مقابله شروع کړه ابو سفیان ورته وویل د محمد ﷺ لور چې په دومره ښکاره ډول مدینې ته ځي دا خو موږ نه سو زغملای نو داسي وکړه چې اوس بېرته ولاړ سئ بل واري په پټه ولاړ سئ کنانة ورسره خوښه کړه د زینبې دغه زخم تر څو کاله پوري و او ددغه زخم څخه ناجوړه سوه او په اتم کال د هجرت وفات سوه

(رضي الله عنها و ارضاها)

نبي ﷺ فرمایي: زینب زما تر ټولو ښه لور وه ځکه زما په مینه کې یې ډېر تکلیفونه وزغمل دښځېدو په وخت کي نبي ﷺ خپله ددې وقبرته کښته سو دایې ښخه کړه نبي ﷺ چې کله وقبر ته کښته سو نو ډېر غمجن و کله چې راپورته سو نومخ یې ډېر روښانه (خوشاله) و اصحابانو پوښتنه ځني وکړه (چې یا رسول الله ◄ !ولې دي مخ مبارک خوشاله دئ؟)ده

ketabton.com - The Digital Library

مبارک ورته وويل: چې زه د زينبې ﷞ د ناتوانۍ په فکر کې وم نو دعا مې وکړه چې الله ﷻ دې ځخه تکليف او د قبر تنګوالی ليرې کړي الله ﷻ دعا قبوله کړه.(169)

فايده: د نبي ﷺ لور د دين په خاطر دومره تکليفونه تېر کړل چې آخر يې ساه پکښې ورکړل بيا هم د قبر د پراخوالي لپاره د نبي ﷺ د دعا اړتيا ورته پيدا سوه نو زموږ به څه حال وي؟ په همدې وجه د قبر د پراخوالي لپاره زياتې دعاوي پکار دي ځکه نبي ﷺ به زيات وختونه د تعليم په منځ کې د قبر د عذاب ځخه پناه غوښتله.

اللهم احفظنا بمنک و کرمک و فضلک.

۲۱ - د حضرت ربيع بنت معوذ ﷞ ديني غيرت

ربيع بنت معوذ ﷞ يوه انصاري صحابية وه په زياتو غزا وو کې د نبي ﷺ سره ملګرې وه د زخميانو درملنه به يې کول او د وژل سوو شهيدانو جسدونه به يې را پورته کول د نبي ﷺ د هجرت مخکې مسلمانه سوې وه او د هجرت وروسته واده سوه ددې د واده په ورځ نبي ﷺ ددې وکور ته تشريف يووړی هلته نجونو هغه شعرونه ويل چې د اسلامي کارنامو او اسلامي مشرانو بيان پکښې سوي و چې د بدر په غزا کې شهيدان سوي وه په دوی کې يوه نجلۍ دا مصرع ويل: وَفِينَا نَبِي يَعلَمُ مَا فِي غَد . يعني په موږ کې يو نبي دئ چې د سبا په حال خبر دئ. نبي ﷺ ددغه شعر ځخه منع کړه چې د سبا په حال خو يوازي الله ﷻ خبر دئ د ربيع ﷞ پلار معوذ په هغو کسانو کې وچې ابو جهل يې وواژه يوه ورځ يوه ښځه چې اسماء نومېده ديو څو ښځو سره يو ځای د ربيع کور ته ورغلل دې عطر خرخول نو د ربيع ځخه يې د معرفي کېدو غوښتنه وکړه

(169) خميس ، اسد الغابة

ketabton.com - The Digital Library

لکه د ښځو چې همداسې دود دئ ربیع رضي الله عنها خپل ځان ورته معرفي کړی یعنې خپل او د پلار نوم یې وروښودل هغې ښځې چې د معوذ نوم واورېدئ نو ورته وې ویل: د خپل سردار د قاتل معوذ لور یې؟(څرنګه چې ابو جهل د عربو سردار ګڼل کېدی نو له همدې وجهې دغې ښځې ورته وویل چې د خپل سردار د قاتل لور یې) ربیع رضي الله عنها چې دغه سوال واورېدئ ډېر درد(غصه) ورغله او ورته وې ویل زه د خپل غلام د قاتل لور یم(د ربیع رضي الله عنها زړه نه منله چې ابو جهل دې ددې د پلار سردار ونومول سي.) اسماء چې ددې خبره واورېده چې ابو جهل ته یې د غلام نسبت وکړی درد(غصه) ورغله ورته وې ویل زما عطر خرڅول پر تا باندې حرام دې ربیع رضي الله عنها ورته وویل پر ما باندې هم حرام دئ چې ستا څخه عطر واخلم ما په هیڅ عطرو کې دومره بد بوې نه وه لیدلې لکه ستا په عطرو کښې چې سته.(170)

فایده: ربیع رضي الله عنها فرمایې: چې د بدبویې لفظ مې ددې د سوځولو لپاره وواېه دا ددې مبارکې غیرت نه منل چې د دین د دښمن په اړه دې د سردار لفظ واوري. په نن زمانه کښې د دین د لویو دښمنانو لپاره د سردار تر لفظ لوړ الفاظ استعمالیږي که یې څوک منعه کړي نو خلک تنګ نظره ورته وایې او حال دا چې نبي ﷺ فرمایې: تاسو منافق ته سردار مه وایاست که چیرې هغه ستاسو سردار سو نو تاسو خپل رب ناراضه کړئ(171).

معلومات

دنبي اکرم ﷺ بیبیانې او اولادونه

(170) اسد الغابة
(171) ابوداود

ketabton.com - The Digital Library

دخپل آقا او د دوارو جهانو سردار نبي اکرمﷺ د بيبيانو او اولادو حالات معلومول يو لوی شوق دئ او هر مسلمان ته په کار دئ چې د دوی په اړه يو لنډ معلومات پـه لاس راوړي او په لنډ دول يې وليکي ځکه تفصيلي حالات ليکل يې لوی لوی کتابونه غواړي دنبي اکرمﷺ د نکاحو شمېر چې د محدېثنو او مؤرخينو پرې اتفاق دئ د يوولسو بيبيانو سره دئ تر دغه شمېر په زياتو بيبيانو کښې اختلاف سته او پر دې خبره هم اتفاق دئ چې د نبيﷺ لومړی نکاح د بي بي خديجې سره سوې ده خديجة کونډه وه کله چې نبي ▲ نکاح ورسره کول دده مبارک عمر (۲۵) کاله و او ددې مبارکې عمر (۴۰) کاله و د نبيﷺ اولادونه دابراهيم څخه پرته نور ټول ددې څخه پيدا سوي دي چې بيان به يې وروسته راسي .

۱- د حضرت خديجې حالات

د حضرت خديجې لومړی نکاح د ورقة بن نوفل سره په پلان کښې وه خود نکاح نصيب نه و سوی وروسته بيا د دوو نورو کسانو سره ددې نکاح سوې ده دا چې په دې دوو کسانو کښې به يې اول دچا سره نکاح کړې وي پدې کې اختلاف دئ زيات تاريخ پوهان په دې آند دي چې اول يې دعتيق بن عائذ سره نکاح سوې وه چې دده څخه يې يوه لور پيدا سوې وه چې نوم يې هنده وه کله چې غټه سول نو مسلمانه سوه او د اولادو خاونده سول. ځينو ليکلي دي چې د عتيق څخه يې يو زوی پيدا سو چې نوم يې عبدالله يا عبدالمناف و د عتيق څخه وروسته يې بيا نکاح د ابوهالة سره سوې ده د ابو هالة څخه يې دوه اولادونه سوي دي چې يو يې هند نومېده اوبل يې هالة نومېده ځينو ويلي دي چې هند هلک و او هالة نجلۍ وه ځينو بيا ويلي دي چې دواړه هلکان وه خو هند د حضرت علي کرم الله وجهه تر خلافت پوري ژوندی و کله چې ابو هالة وفات سو بيا يې د حضرت رسول اکرمﷺ سره نکاح وکړه پدغه وخت

ketabton.com - The Digital Library

کښې ددې عمر (۴۰) کاله و د نبيﷺ سره په نکاح کښې (۲۵) کاله پاته سوه د نبوت پر لسم کال د روژې په میاشت کې د (۲۵) کالو په عمر وفات سوه د نبيﷺ ددې سره زیاته مینه وه ددې په ژوند يې د هیڅ بلې ښځې سره نکاح ونکړه تر اسلام مخکې ددې لقب طاهره وپه همدې وجه ددې اولادونه د نور ښتنان دي او بنو طاهره ورته ویل کیږي ددې مبارکي فضائل (مناقب)د حدیثو په کتابو کښې زیات راغلي دي ددې دوفات څخه وروسته نبيﷺ پخپله ددې و قبر ته ورکښته سو او په خپلو مبارکو لاسونو يې ښخه کړه تر دغه وخته پوري دجنازې د لمانځه حکم نه و راغلی وروسته بیانبيﷺ د حضرت عائشې او سودې سره نکاحي کړي دي پدې خبره کښې هم اختلاف دئ چي لومړی يې د چا سره نکاح وکړه ځینو تاریخ پوهانو لیکلي دي چي اول يې د عائشې سره نکاح وکړه ځینو ویلي دي چي لومړی يې د سودې سره نکاح وکړه او وروسته يې دعائشې سره نکاح وکړه.

۲- دحضرت سودې حالات

حضرت سوده هم کونډه وه ددې دپلار نوم زمعه بن قیس و ددې اوله نکاح د خپل داکا د زوی سکران بن عمرو سره سوې ده دواړه مسلمانان سول او حبشې ته يې هجرت وکړ ی سکران په حبشه کښې وفات سو ځینو لیکلي دي چي مکې ته راغلی بیا وفات سو دده دوفات وروسته د نبوت په لسم کال چي کله خدیجة وفات سوه څو ورځې وروسته دنبي اکرمﷺ ددې سره نکاح وسوه ددې سره واده د حضرت عائشې تر واده د تولو په آند مخکي سوی دئ دنبيﷺ مبارک عادت دا و چې په زیات وخت به په لمانځه کي مشغول و یو ځلي نبيﷺ ته دې وویل چي ماښام تا دومره اوږده رکوع وکړه چي زه پر دې وبېربدلم چې د پزې څخه به مې وینې ولاړې سي (دې به د نبيﷺ وروسته په نبيﷺ پسې لمونځ کاوه خرنګه چي دا دبدن څخه درنه وه

ketabton.com - The Digital Library

نو له امله به يې تکليف ور پېښ سوي وي) يو ځلي نبيﷺ ددې د طلاق اراده وکړه دې مبارکي ورته وويل چي اې د اللهﷻ رسوله! زه د مېړه خواهش نلرم خو دا مي خوښه ده چي په جنت کې ستاپه بيبيانو کښي داخله يم نو تاسي وماته طلاق مه راکوی زه د خپلي شپې نوبت و حضرت عائشيﷺ ته ورکوم په همدې وجه به ددې د شپې واری دحضرت عائشيﷺ په برخه کښي راتلی په(۵۴) يا (۵۵) هجري کال کښي وفات سوې ده ځينو ليکلي دي چي د حضرت عمر ﷺ په خلافت کښي وفات سوه ددې ځخه علاوه يوه بله ښځه د سودې په نامه هم سته چي د قريشو د قوم ځخه ده دهغې سره هم نبيﷺ د نکاح کولو اراده وکړه دې ورته وويله چي زما تر ټوله دنيا ته خوښ يې خو زما پنځه يا شپږ اولادونه دي ماته دا خبره ګرانه ده چي هغه ستا سرته ولاړ وي ژاړي او چيغي وهي نبيﷺ ددې خبره خوښه کړل او ددې ستاينه يې وکړل او دنکاح اراده يې پرېښوده.

۳- د حضرت عائشيﷺ حالات

دحضرت عائشيﷺ سره په مکة مکرمة کښي دنبوت پر لسم کال د کوچني اختر په مياشت کښي رسول اللهﷺ نکاح وکړه پدغه وخت کي ددې عمر شپږ کاله و د نبيﷺ په بيبيانو کي يواځې دا پيغله وه نوري ټولي کونډياني وې چي نکاح يې ورسره وکړل د نبوت څلور کاله وروسته دا پيدا سوې ده د هجرت په وخت کښي ددې عمر نهه (۹) کاله و د (۱۸) کالو په عمر يې د حضرت محمدﷺ سره مخه ښه وکړه يعني نبيﷺ ځيني وفات سو په (۵۷) هجري کال کښي دروژې پر اوولسمه دسې شنبې په شپه د (۲۲) کالو په عمر وفات سوه دې مبارکي وصيت وکړی چي ما په عمومي هديره کښي د نورو بيبيانو سره ښخه کړی داغسي هم وسوه په بقيع(نومي هديره) کښي دفن سوه، په عربو کښي دا خبره زياته مشهوره وه چي د کوچني اختر په مياشت کښي نکاح بې برکته وي حضرت عائشةﷺ فرمايي: زمانکاح دنبيﷺ سره هم د

ketabton.com - The Digital Library

کوچنې اختر په میاشت کښې وسوه او واده مې هم د نبيﷺ سره د کوچنې اختر په میاشت کښې وسو دنبيﷺ په بیبیانو کښې چې تر ما زیاته برخمنه وه بې بې خدیجة‌ﷺوه. دخدیجې تروفات وروسته خولةﷺ دحکیم لور دنبيﷺ حضور ته ورغله او ورته وې ویل چې اې د اللهﷻرسوله ! تاسو نکاح نکوئ؟ نبيﷺ وفرمایل دچا سره ؟دې ورته وویل پیغله هم سته او کونډه هم سته نبيﷺ ورته وویل چې څوک دي؟دې ورته وویل چې پیغله ستاسو دډېر دوست حضرت ابوبکر صدیقAA لور عائشه ده اوکونډه سوده بنت زمعه ده، نبيﷺ وویل ښه خبره ده وې کړئ داددې ځایه څخه د ابوبکرصدیقAA کورته ولاړه اودحضرت عائشېﷺ مور ام رومانﷺ ته یې وویل چې زه د یو لوی خیر او برکت سره راغلې یم هغې پوښتنه وکړه چې څنګه برکت دئ؟ دې ورته وویل چې نبيﷺ زه د عائشې سره د نکاح کولو لپاره رالیږلې یم ، ام رومانﷺ ورته وویل چې عائشهﷺ خو دنبيﷺ وربره ده د هغه سره څنګه نکاح کېدلای سي خو بیا هم ښه دئ چې ابوبکرAA راسي حضرت ابوبکرAA پدغه وخت کښې په کور کې نه و تر راتګ وروسته دې دغه بیان ورته وکړی هغه هم دغه جواب ورکړی چې دا خو دنبيﷺ وربره ده دنبيﷺ سره نکاح څنګه کېدای سي خولةﷺ ولاړه نبيﷺ ته یې قصه وکړل نبيﷺ ورته وویل چې ابوبکرAA خو زما د اسلام ورور دئ دهغه دلور سره زما نکاح جائز ده خولةﷺ راغله و ابوبکرAA ته یې د نبيﷺ وینا واورول دڅه وخت وروسته ابوبکرصدیقAA وویل: نبيﷺ را وغواړه نبيﷺ دابوبکر صدیقAA کور ته تشریف یووړی نکاح وسوه هجرت چې وسو څو میاشتې وروسته ابوبکرAA و نبيﷺ ته وویل چې تاسو خپله بې بې یعنې عائشةﷺ ولې نه و دوئ؟ نبيﷺ د سامان د نه برابرېدو عذر ورته وکړی حضرت ابوبکر صدیقAA د نذرانې یوڅه پیسې وړاندې کړې چې په دغه پیسو سره د واده تیارې وسوه د هجرت وروسته دکوچنی اختر دمیاشتې په لومړی یا دوهمه ورځ د څاښت په وخت کې د ابوبکرAA په کور کې واده وسو دغه درې نکاحې د نبيﷺ دهجرت مخکې سوې

ketabton.com - The Digital Library

دي ددې ځخه وروسته ځومره نکاحي چې سوي دي تر هجرت وروسته سوي دي د حضرت عائشې ځخه وروسته د حضرت عمر AA د لور حفصې سره نکاح وسوه.

۴- د حضرت حفصې حالات

حضرت حفصة پنځه کاله مخکې تر نبوت په مکة کې پیدا سوې ده لومړۍ نکاح یې په مکة کې د خنیس بن حذافة AA سره سوې ده دی هم زوړ مسلمان و لومړی یې حبشې ته هجرت وکړی بیا یې مدینې منورې ته هجرت وکړی دبدر په غزا کې یې ګډون کړی دی په دغه غزا یا داحد په غزا کې زخمي سو چې ددغه زخمه ځخه جوړ نسو په دوهم یا دریم کال د هجرت وفات سو .حضرت حفصې هم دخپل خاوند سره حبشې هجرت کړی و بیا مدینې ته راغلې وه کله چې کونډه سوه نو حضرت عمر AA لومړی د حضرت ابوبکر AA ځخه غوښتنه وکړه ددې لپاره چې دده دلور حفصې سره نکاح وکړي حضرت ابوبکر AA چوپ سو کله چې د حضرت عثمان AA بي بي حضرت رقیة وفات سوه نو حضرت عمر AA و حضرت عثمان AA ته دخپلې لور حفصې دنکاح یادونه وکړه عثمان AA په جواب کې ورته وویل: زه فی الحال دنکاح اراده نه لرم. حضرت عمر AA و نبيﷺ ته شکایت وکړی چې دوی زما د لور سره نکاح نه کوي، نبيﷺ وفرمایل: زه د حفصې لپاره تر عثمان بهترسړی درښیم او د عثمان لپاره تر حفصې بهتره میرمن ښیم وروسته نبيﷺ په دوهم یا دریم کال د هجرت پخپله د حفصې سره نکاح وکړه او عثمان AA ته یې خپله لور ام کلثوم په نکاح ورکړه.

د حفصې په لومړی خاوند کې د تاریخ پوهانو اختلاف دئ ځیني وایي چې د بدر په غزا کې زخمي سو او دهغه زخم ځخه شهید سو او ځیني وایي چې د احد په غزا کې زخمي سو دبدر غزا په دوهم کال د هجرت وه او داحد غزا په دریم کال د هجرت وه په همدې وجه ددې مبارکې د

ketabton.com - The Digital Library

نکاح په نېټه کې هم اختلاف سته حضرت ابوبکر ﷜ فرمايي:ماته چې کله عمر ﷜ د حفصې ﷞ دنکاح وويل نو زه له دې وجهې چوپ سوم چې نبي ﷺ ددې د نکاح بيان ماته کړی و ، قبلولای مې ځکه نسوه چې نبي ﷺ يې د نکاح اراده درلوده او انکار مې ځکه نسو کولای چې د نبي ﷺ راز مې نسو ښکاره کولای(ځکه که مې انکار کړی وای عمر ﷜ دليل راخخه غوښتی درواغ مې نسوای ورته ويلای خامخا به مې رشتيا ورته ويلای) که چېرې نبي ﷺ د حفصې ﷞ د نکاح اراده نه درلودای نو خامخا به ما نکاح ور سره کړې وای. حضرت عمر ﷜ وايي ما ته د عثمان ﷜ تر انکار دابوبکر ﷜ انکار ډېر غموونکی و. حضرت حفصة ﷞ ډېره عابده وه زيات وخت به د شپې وينېه وه عبادت به يې کاوه او زيات وخت به يې روژې نيولې ، نبي ﷺ يو وخت په يو څه وجه دې ته طلاق ورکړی او پر دغه خبره باندې د عمر ﷜ خوابدتيا پکار وه نو حضرت جبرئيل ﷺ تشريف راوړی او وې ويل: چې الله ﷻ فرمايي چې حفصې ﷞ ته بېرته رجوع وکړه دا به د شپې زيات وخت بيداره وه (عبادت به يې کوی) او زيات وخت به يې د ورځې روژې وې . د عمر ﷜ لحاظ هم پکښې منظور و په همدغه وجه نبي ﷺ بيرته رجوع ورته وکړه ، په پنځه څلوېښتم هجري کال د جمادي الاولي (ددريمې خور) په مياشت کې د دروشپېتو کالو په عمر وفات سوه ځينو ليکلي دي چې په يو څلوېښتم هجري کال د شپېتو کالو په عمر وفات سوه. ددې د نکاح وروسته نبي ﷺ د زينب ﷞ سره نکاح وکړه.

۵- د حضرت زينب بنت خزيمة ﷞ حالات

حضرت زينب ﷞ د خزيمة لوروه ددې مبارکې په لومړی نکاح کې اختلاف دئ ځينو ليکلي دي چې لومړی نکاح يې د عبدالله بن جحش سره سوې ده چې د احد په غزا کې شهيد سو قصه يې په اووم باب اوله شمېره کې تېره سوه وروسته يې دنبي ﷺ سره نکاح وسوه ځينو

ketabton.com - The Digital Library

ليکلي دي چې لومړی نکاح يې د طفيل بن حارث سره وسوه بيا ده طلاق ورکړی د طلاق وروسته دده ورور عبيده بن حارث په نکاح کړه عبيده بن حارث AA د بدر په غزا کې شهيد سو وروسته نبيﷺ نکاح د هجرت يو دېرش مياشتي وروسته په دريم هجري کال د روژې په مياشت کې ور سره وکړه، اته مياشتي د نبيﷺ په نکاح کې وه وروسته په څلورم هجري کال د دوهمي خور په مياشت کې وفات سوه . د نبيﷺ په بيبيانو کې حضرت زينب او حضرت خديجه د نبيﷺ په ژوند کې وفات سوي دي نوري ټولي نهه سره دده مبارک تر وفات وروسته وفات سوي دي حضرت زينب ډېره سخي وه په همدغه وجه د اسلام مخکې ددې نوم ام المساکين و يعنې د مسکينانو مور ، بيا نبيﷺ ددې نوم ام سلمة کښېښودئ. ددې د نکاح وروسته د نبيﷺ نکاح د حضرت ام سلمة سره وسوه.

۲- د حضرت ام سلمې حالات

حضرت ام سلمة د ابو امية لور وه ددې مبارکې لومړی نکاح خپل د اکا د زوی ابو سلمة AA سره سوي ده چې اصلي نوم يې عبد الله بن عبد الاسد و ، ام سلمة او خپل خاوند په اول کې مسلمانان سوي دي وروسته د کافرانو دلاسه تنګ سوه حبشې ته يې هجرت وکړی د حبشې څخه بيا مدينې ته راغلل په حبشه کې يې يو زوی وسو چې سلمة نومېدئ چې قصه يې ددغه باب په پنځمه شمېره کې په تفصيل سره تېره سوه په مدينه کې چې او سېدل يو هلک د عمر په نامه يې پيدا سو ا دوې لوڼې يې د دره او زينب په نامه پيدا سوې ابو سلمة AA د لسو نارينوو

ketabton.com - The Digital Library

څخه وروسته مسلمان سوی دئ د احد او بدر په غزاوو کي يې ګډون کړی دئ د احد په غزا کي زخمي سو ددغه زخم څخه يې ډېر تکليفونه پرځان تېر کړل وروسته د صفري په مياشت کي د څلورم کال دهجرت و يوې سريې ته ولاړی (سريه معنی د کافرانو سره کوچنی جنګ چي رسول الله ◄ پکښي ګډون نه وي کړی) دهغې خوا د راتګ پر وخت يې زخم تازه سو ددغه زخم څخه په څلورم کال دهجرت د څلورمي خور (جمادي الثاني) په مياشت کي شهيد سو . حضرت ام سلمة په دغه وخت کي حامله وه يعني عيال داره وه زينب يې په نس وه.کله چي پيدا سوه نو عده يې پوره سوه ، حضرت ابوبکر صديق ◙ و دې ته د نکاح خواهش وکړی دې عذر ورته وواېه وروسته رسول الله ﷺ د نکاح غوښتنه ځني وکړه دې مبارکي ورته وويل: يو خو زما سره زوی سته او بل زما په طبيعت کي غيرت سته زما هيڅوک قريب نسته (يعني دا چي زما غيرت نه قبلوي چي د قريبانو پرته پر خپل سر نکاح وکړم) رسول الله ﷺ ورته وويل: ستا د زوی خو الله ﷻ ساتونکی دئ او غيرت به ولاړ سي ستا د قريبانو څخه به هيڅوک دا نسب نا خوښه نه کړي چي تا نکاح ور سره کړې ده دې مبارکي خپل زوی سلمة ته وويل چي زما نکاح د نبي ﷺ سره را وتړه ، په څلورم کال دهجرت د کوچني اختر د مياشتي په آخره ددې نکاح د نبي ﷺ سره وسوه ځينو دوهم او ځينو دريم کال ليکلي دئ. ام سلمة فرمايي:ما دنبي ﷺ څخه اورېدلي دي چي چاته مصيبت ورسيږي اولاندي دعا ووايي الله ﷻ به دهغه سوي تاوان غوره بدله ورکړي: اللهم اجرني في مصيبتي واخلفني خيرا منها . ژباړه: اې الله ﷻ !ماته د غم مزدوري راکړې اودغم په بدل کي غوره بدله راکړې.ام سلمة وايي:کله چي ابوسلمة ◙ وفات سو نوما دغه دعا ويل او فکر به مي کاوه چي تر ابو سلمة ◙ به نو بهتر څوک وي الله ﷻ زما نکاح د رسول الله ﷺ سره راوکړه . ددې د ښايست ډېر نوم تللی ووعائشة وايي ما ددې ډېر تعريف اورېدلی و نو کله چي ددې نکاح وسوه نوزه په يوه بهانه په پته ، پټه ولاړم ورته ومي کتل کله چي مي وليدل نو تر هغه ډېره ښائسته وه چي ما يې تعريف اورېدلی و بيا ما حفصې ته ددې بيان وکړ حفصې

ketabton.com - The Digital Library

راته وویل: یا دومره نه ده ښائسته لکه نوم چې یې تللي دئ د رسولﷺ په بیبیانو کې تر ټولو وروسته په (۵۹) هجري کال او یا په (۲۲) هجري کې وفات سوه په دغه وخت کې یې عمر ثلور اتیا کاله و چې په دغه لحاظ نهه (۹) کاله مخکې تر نبوت پیدا سوې ده ځرنګه چې ددې نکاح تر زینب بنت خزیمة رضي الله عنها تر وفات وروسته وسوه نو ځکه دا د زینب بن خزیمة رضي الله عنها په خونه کې اوسېده، دا چې هلته ورغلل په خونه کې په یوه ټوکره کې لږ اوربشې غوټه دي یوه میچن پرته ده دې مبارکې هغه اوربشې میده کړې پخې یې کړې غوړې یې ور واچول د مالیدې په څیر یې یو شی ځنې جوړ کړی په اوله ورځ یې نبيﷺ ته د خوراک لپاره کښېښودئ ددې د نکاح وروسته نبيﷺ د زینب بنت جحش سره نکاح وکړه.

۷- د حضرت زینب بنت جحش رضي الله عنها حالات

داد نبيﷺ د عمة لور وه لومړی نکاح یې د زید بن حارث رضي الله عنه سره سوې وه چې نبيﷺ په زوی والي سره نیولی و وروسته ده طلاقه کړه بیا الله جل جلاله پخپله ددې نکاح د رسول اللهﷺ سره وکړه چې قصه یې په سورة احزاب کې بیان سوې ده دغه وخت ددې عمر پنځه دېرش کاله و، د مشهوري وینا مطابق ددې نکاح د میانی په میاشت کې سوې ده ځینو یې کال د هجرت دریم کال ښودلیدئ خو صحیح خبره دا ده چې پنځم هجري کال و په دغه حساب نو داد نبوت اولس کاله مخکې پیدا سوې ده دې په دې وجه فخر کاوه چې د ټولو بیبیانو نکاحې د هغو خپلوانو کړې دي او زما نکاح الله جل جلاله کړې ده، کله چې حضرت زید رضي الله عنه دې ته طلاق ورکړې نبيﷺ دې ته د نکاح پیغام ولېږی، دې په جواب کې ورته وویل زه تر هغه پورې فیصله نکوم تر څو زه د خپل خدای جل جلاله سره مشوره ونکړم، دا یې وویل او دس یې تازه کړی دوه رکعته نفل یې وکړ بیا

ketabton.com - The Digital Library

يې داسې دعا وکړه: اې الله که ته زما نکاح ستا د پيغمبر سره کول غواړې او زه د دغه قابله يم نو زما نکاح د رسول اللهﷺ سره وکړې دې چې دا خبره وکړه الله ﷻ دا آيات نازل کړې:

✍□&⇗❁♉♓✌ ⌀⑨⇗③⍓♒ ▤⌀❁⌀⬧♎ ✍●☺■▣⬧▫
◆♌❑↗▤◆③ ⬧⬧ ⬀❼⬧▥♉♑ ✍⍓♑⬧▥◷□✡⇳♉□❒⍓♒ ✂ॐ❷⬧⬤◆❒
☑❼♈× ⌀●◆❷⍓○ ◆×✓♉☪♉✌⇗⬧🡐☺⬂♑✍✂ ❼■✍◆⬉
✂⬧➊♈◑ ⬀☠♈♑⌀★✏✍◆⓿♉⬉⇗⑩❒🕮 ⮳●◷◆❒⬂♒❒🕮
♎♍♎⊠✍◆❒ ▤ ✂ॐ❷⬧⬤◆❒ ●♊⬋&⇗❁♉✌ ☎✂⬀❑⬧♐⬧♎
(172) ⬙⊠♐⮳ ☪⬧❒⬉➔⬂▥◆✌★✏✍✂⬉❷⬂✌❒🕮

ژباړه: نو کله چې زيد خپله اړتيا له هغې(زينب) څخه پوره کړه (جوړوالې يې ورسره نه راغلې) نو موږ هغه (زينب) ستا په نکاح کښې درکړه د پاره د دې چې پر مومنانو باندې تنګي را نسې په ښځو کې د زوی نيول سوي (يعنې د نيول سوي زوی د ښځې سره نکاح روا سي) کله چې هغوی خپل ضرورت پوره کړی وي ، او د اللهﷻ امر خامخا کېدونکی دی.

د غه آيات چې نازل سو نبيﷺ دې ته زېری ور واستوی، دا چې خبره سوه د خوشحالۍ څخه پر سجده پرېوته ، نبيﷺ د دې د نکاح وليمه (د واده ډوډۍ) په لوړ شان وکړه يوه بزه يې حلاله کړه د غوښو او ډوډۍ ميلمستيا يې وکړه ټولو خلګو ته يې په ماړه نس ډوډۍ ورکړه يوه ډله چې به فارغه سوه نو بلې ډلې ته به يې بلنه ورکړه ، زينب ډېره سخي وه او پخپله به يې خواري کښله چې يو شی به ځنې زيات سو هغه به يې خيراتوی، د دې په باره کې رسول اللهﷺ فرمايلي دي: چې زما سره به تر وفات وروسته لومړی بې بې هغه څوک وي چې لاسونه يې اوږده وي ، بيبيانو يوه لښته راوخيستله ظاهري اوږدوالی يې مراد کړی خپل لاسونه يې اندازه کړه په ټولو

(172) سورة الاحزاب الاية (٣٧)

ketabton.com - The Digital Library

کي د سودې رضي الله عنها لاسونه اوږده وه د نبي ﷺ تر وفات وروسته چې دستې دا وفات سوه نو معلومه سوه چي دلاسو داوږدوالي څخه ظاهري اوږدوالی نه دئ مراد بلکي سخا تري مراد ده دې مبارکي ډيري روژې هم نيولې د هجرت په شلم کال د پنځوسو کالو په عمر وفات سوه دجنازې لمونځ حضرت عمر رضي الله عنه ورکړی.ددې قصه په هم دغه باب کي په لسمه شمبره کي تېره سوه . ددې څخه وروسته نبي ﷺ د جويريې رضي الله عنها بنت الحارث بن ابي ضرار سره نکاح وسوه.

۸- د حضرت جويرية بنت الحارث رضي الله عنها حالات

داد مريسيع په غزا کي په بنديانو کي راغلي وه د غنيمت د مال د وېش پر مهال و حضرت ثابت بن قيس رضي الله عنه ته په برخه ورغلل دبندي کېدو مخکي د مسافع بن صفوان په نکاح کښي وه حضرت ثابت رضي الله عنه دا په نهه اوقيو سرو زرو په بدله کې مکاتبة کړه ، مکاتبة دې ته ويل کېږي چي بادار وخپل غلام ته ووايي چې ته ماته دومره پېسې راوګټه يا يې راپيدا کړه زه به تا آزاد کړم. يوه اوقيه څلوېښت درهمه ده او يو درهم درې نيمي انې کيږي([173]) په اوسنی حساب د نو (۹) اوقيو قيمت اته اويا درهمه او دولس آني کيږي ، که چيري درهم څلور انې سي نو نوي (۹۰) درهمه کيږي.

دا مبارکه د نبي ﷺ حضور ته ورغله او ورته وې ويل: اې د الله ﷻ رسوله ! زه د خپل قوم د سردار حارث لور يم ماته چي کوم مشکل پېښ دی و تاسي ته معلوم دئ اوس زه په دومرې پېسو باندي مکاتبه سوې يم دغه پيسې زما د توان څخه وتلي دي اوس ستاسي په اميد راغلې

([173]) په حقيقت کي درهم د يوې زړې سکي نوم دی چې درې ماشي سپين زر کيږي د شيخ په زمانه کي نو درهم درې نيمي آني کېدی ، آنه يو پاکستانی اوهندی واحد دی چي هره آنه (۱۵) پېسې کيږي او سل پېسي يوه پاکستانۍ ياهندی روپي کيږي . دشيخ (رحمة الله عليه په زمانه کي يودرهم درې نيمي آنې کيده اوس يوه اوقية زياتي پيسې کيږي .) .ژباړن

ketabton.com - The Digital Library

یم نبيﷺ ورته وویل زه به تاته ډېره ښه لاره دروښیم هغه دا چي پیسې به درکړم آزاده به دي کړم او نکاح به در سره وکړم ، رښتیا هم تر دې ښه لاره نه وه دې هم په خوشحالۍ سره قبوله کړه د مشهوري وینا له مخي په پنځم هجري کال یې نکاح وسوه ځینو شپږم هجري کال ښودلی دئ اصحابو کرامو چي کله واورېدل چي په بنو المصطلق د نبيﷺ خسرګنۍ سوه نو دوی هم ددې خپلوۍ په درنښت خپل خپل غلامان آزاد کړل ویل سوي دي چي د یوې حضرت جویریې له وجهي سل کورنۍ آزادي سوې چي نژدې اووه سوه نارینه پکښي شامل وه دنبيﷺ په ټولو نکاحو کښي دا ډول مصلحتونه موجوده.

حضرت جویریة ډېره ښایسته وه په مخ کښي یې ملاحت ((نمکي والي)) موجود و ویل سوي دي چي چا به ورته وکتل نو نه به ترې ولاړېدئ، حضرت جویریې ددې جنګ څخه مخکي یو خوب لیدلی و چي د یثرب څخه یوه سپوږمۍ را روانه وه او زما په غیږ کښي را ولوېده دا وایي چي زه کله بندي سوم نوماته دخپل خوب د ختلو امید پیدا سو دغه وخت ددې عمر شل (۲۰) کاله ؤ دمخکني قول مطابق دا مبارکه په پنځوسم (۵۰) هجري کال په لومړۍ خور کښي د (۲۵) کالو په عمر په مدینه منوره کښي وفات سوه په ځینو روایاتو کښي ددې وفات په (۵۶) هجري کال کښي د (۷۰) کالو په عمر لیکل سوي دئ.

۹- د حضرت اُم حبیبې حالات

دا مبارکه د ابوسفیان لور ده ددې په نامه کي اختلاف دئ ډېرو مرمله ددې نوم ښودلی دئ او ځینو بیا هند ښودلی دئ ددې اوله نکاح په مکة مکرمه کښي د عبدالله بن جحش سره

ketabton.com - The Digital Library

سوې ده دا او ددې خاوند په اوله کښې مسلمانان سوي دي دوی دواړه د کافرانو د تکليفونو له امله خپل وطن پرېښودئ حبشې ته يې هجرت وکړی هلته چي ورسېدل مېړه يې پر اسلام پاته نسو بلکه نصراني سو دې هم په دغه شپه کښې خپل خاوند په خوب کښې په ډېر بد شکل وليدئ سهار ورته معلومه سوه چي دی نصراني سوی دئ پردې چي په يوازې والي کښې کوم حالت تېر سوي دئ هغه يوا ځي و الله ﷻ ته معلوم دئ خو الله ﷻ ودې ته دا بدل ورکړی چي د نبي ﷺ په نکاح کښې راغله نبي ﷺ د حبشې پاچاه ته پيغام وليږی چې د ام حبيبې نکاح زما سره وکړه نجاشي ابرهه نومي ښځه ودې ته د خبر لپاره ولېږل ، دې په خوشحالی کښې خپل دواړه بنګړي چي په لاسو يې وه ، د پښو پازيبونه ، ګوتمۍ ، کړې او داسي نور شيان ورکړل نجاشي ددې نکاح وکړه او دخپل طرفه څخه يې څلور سوه ديناره مهر ادا کړی ډېر شيان يې ورکړل کوم خلګ چي د نکاح په مجلس کښې ناست وه هغوی ته يې دخوراک تر څنګ پيسې هم ورکړې دډېرو تاريخ پوهانو په آند دغه نکاح په اووم هجري کال کښې سوې ده ځينو بيا شپږم کال ښودلی دئ دخميس ليکوال ليکي: چي ددې نکاح په شپږم کال کښې وسوه او واده يې په اووم کال وسو کله چي دا مدينې ته را ورسېده نجاشي پاچا ډېري خوشبوياني ، سامانونه او داسي نور شيان ورکړي وه دنکاح وروسته يې د نبي ﷺ حضور ته ولېږل ځينو د تاريخ کتابونو ليکلي دي چي ددې نکاح ددې پلار وتړل مګر دحديثو څخه نه معلومېږي اوبل دا چي داخبره ځکه صحيح نده چي ددې پلار تر دغه وخته پوري مسلمان سوي نه و تر دې قصې وروسته مسلمان سو ددې يوه قصه هم ددې باب په (۹) شمېره کښې تېره سوې ده. ددې په وفات کښې ډېر اختلاف دئ ډېرو خلګو (۴۴) سنه ښودلې ده او ددې څخه علاوه (۴۲) هجري سنه ، (۵۰) هجري سنه ، (۵۵) هجري سنه او داسي نوري سنې هم ښودل سوي دي.

ketabton.com - The Digital Library

۱۰- د حضرت صفيې ؓ حالات

حضرت صفيةؓ د حيي لور ده د حضرت موسيؑ د ورور حضرت هارونؑ د اولادې څخه ده اول د سلام بن مشکم په نکاح کښې وه وروسته بيا د کنانة بن ابي حقيق په نکاح کښې راغله دده سره يې په داسي وخت کښې نکاح وسوه چي جنګ شروع سوی وا او ددې خاوند وژل سوی و ،د خيبر د جنګ څخه وروسته د حيه کلبي ؓ نومي صحابي د نبيﷺ څخه يوه مينځه وغوښته نبيﷺ صفية ورکړه. څرنګه چي په مدينه منوره کي دوې لوی قبيلې يعني بنو قريظه او بنو نضير مخ په وده وې دا ديو سردار لور وه په دغه وجه ډېرو خلګو وويل چي ددې مينځيتوب ډېرو خلګو ته ناخوښه دئ که نبيﷺ دا په نکاح واخلي نو د ډېرو خلګو د زړه تسلي به وسي ، په دغه وجه نبيﷺ و دحيةؓ ته ډېر شی په بدله کي ورکړی دا يې ځني واخيسته آزاده يې کړه او په نکاح يې واخيسته او د خيبر څخه د راتګ پر مهال په يو کور کښې ددې واده وسو سهار نبيﷺ و اصحابو ته وويل: د چا سره چي کوم د خوراک شيان دي هغه راوړی اصحابانو چي جلا جلا د خوراک شيان درلوده لکه خرماوي ، پنير ،غوړي او داسي نور هغه يې راوړه دخرمني پر يو ستر خوان باندي يې کښېښوده په ګډه يې وخوړل دا وليمه وه (يعني د واده ډوډۍ وه).په ځينو روايتو کي راغلي دي چي نبيﷺ ودې ته اختيار ورکړی او ورته وې ويل : که ته په خپل قوم او هيواد کي اوسېدل غواړې نو آزاده يې ولاړه سه او که زما سره په نکاح کي اوسېدل غواړې نو دلته اوسه دې ورته وويل : چي اې د اللهﷻ رسوله ! زه چي د شرک په حال کي وم ما ستا خواهش درلودئ اوس چي مسلمانه سوم څنګه ولاړه سم ، ددې څخه مراد غالباً هغه خوب و چي دې د مسلمانېدو څخه مخکي ليدلی و دې مبارکي خپل خوب وخپل مېړه کنانة

LARAWBAR

ketabton.com - The Digital Library

ته ويلی و چې ديثرب ښځه د سپوږمۍ يوه ټوټه زما په غيږ کې ولوېده مېړه يې يوه ټينګه چپلاخه داسي په زور ووهل چې په سترګو کې يې نښې معلومې سوې او ورته وې ويل چې ته د يثرب د پاچا سره نکاح کول غواړې؟. يو وار يې لمر په خوب ليدلی و چې ددې په سينه کې راغلی و دغه خوب يې هم خپل خاوند ته بيان کړې و هغه ورته ويلي وه چې ته غواړې د يثرب د پاچا په نکاح کې راسې ؟ چا ويلي دي چې دې خوب ليدلی و چې د سپوږمۍ يوه ټوټه يې په سينه کې راغلې وه دغه خوب يې خپل پلار ته بيان کړی و پلار يې هم يوه ټينګه چپلاخه پر مخ وهلې وه او ورته ويلي يې وه چې ته غواړې چې ديثرب پاچا ته ولاړه سې (دغه دوه درې ډوله روايتونه راغلي دي دا چې کوم يو به صحيح وي)ممکنه ده چې دغه خوب يې مېړه او پلار دواړو ته ويلي وي او يا يې سپوږمۍ دوه واره ليدلې وي. د صحيح قول مطابق دا مبارکه د روژې په مياشت په سنه (۵۰) هجري کال د شپېتو کالو په عمر وفات سوه. دا وايي چې زه کله د نبيﷺ په نکاح کښې راغلم نو زما عمر اولس کاله لا نه و.

۱۱- د حضرت ميمونې رضي الله عنها حالات

حضرت ميمونة رضي الله عنها د حارث بن حزن لور وه او اصلي نوم يې بره وو نبيﷺ ددې نوم بدل کړی ميمونه نوم يې باندې کښېښودئ لومړی د ابو رحم بن عبدالعزي په نکاح کښې وه د ډېر تاريخ پوهانو هم دا وينا ده چې نوموړی کس ددې لومړی خاوند و ځينو بيا ليکلي دي چې دې د نبيﷺ مخکې د دوو کسانو سره نکاح کړې ده . نبيﷺ چې کله په اووم هجري کال و عمرې ته تلی نو ددې سره يې د ميانۍ په مياشت کې په سرف نومي ځای کې نکاح وکړه د نبيﷺ اراده وه چې د مکې ښځه تر ببرته ستنېدو وروسته ددې سره واده وکړي خو ځرنګه چې د مکې خلګو نبيﷺ ته په مکة کې د اوسېدو اجازه ورنکړه نو ځکه تر بيرته راتګ وروسته يې په سرف کې

ketabton.com - The Digital Library

واده وسو په سرف کې هم خاص په هغه ځای کې چې د واده خیمه وه. د صحیح قول مطابق دا مبارکه په سنه (۵۱) هجري کال کې وفات سوه ځینو ددې دوفات تاریخ سنه (۲۱) هجري ښودلې ده په دغه وخت کې ددې عمر یو اتیا کاله و او هم هلته یې قبر جوړ سو. دا هم د عبرت ځای دئ او تاریخي پېښه ده چې په یوه سفر کې نکاح وسي په دوهم سفر کې واده وسي او څه وخت وروسته یې هلته قبر جوړ سي.

حضرت عائشة فرمایي: میمونة په مورډ ټولو کې زیاته پرهېزګاره او وسیله کونکې وه، یزید بن اصم وایي:چې ددې بوختیا لمونځ او یا د کور کار و که چېرې د دواړو څخه به فارغه سوه نو مسواک به یې واهه. د بیبیانو په نکاحو کې د میمونې نکاح تر ټولو آخره وه په دغه خبره کې د ټولو محدثینو او مؤرخینو اتفاق دئ البته د بیبیانو د نکاحو په ترتیب کې اختلاف سته چې په وجه یې د دوی د نکاح په تاریخو کې اختلاف پیدا سوی دئ چې په مختصر ډول معلومه سوه، د نبيﷺ دوې بیبیاني یعني خدیجة او زینب بنت خزیمة د نبيﷺ په ژوند کې وفات سوې دي نورې ټولې دنبيﷺ په وفات کې موجودې وې .ددغه بیبیانو څخه علاوه ځینو محدثینو او مؤرخینو دنبيﷺ نورې نکاحې هم ښودلې دي چې په کېدو کې یې اختلاف و نو ځکه ما دهغه بیبیانو حالات لیکلي دي چې دمحدثینو پرې اتفاق دئ او دنورو حالات مې نه دي لیکلي کوم چې پکښې اختلاف دئ.

معلومات

دنبيﷺ اولادونه

ketabton.com - The Digital Library

د محدثينو او مؤرخينو پر دې خبره اتفاق دئ چي د نبيﷺ څلور لوڼي وي او دېري څېړني وروسته معلومېږي چي تر ټولو مشره حضرت زينبؓ ده دوهمه حضرت رقيةؓ ده دريمه حضرت ام کلثومؓ ده څلورمه سيدتنا حضرت فاطمةؓ ده ، او په زامنو کي يې ډېر اختلاف دئ ځکه چي دوی مبارکان ټوله په کوچنيوالي وفات سوي دي. په دغه وخت کي د عربو د تاريخ چنداني پروا نه وه او سرتيري اصحابان هم په دغه وخت کي زيات نه وه چي هره خبره يې په پوره ډول ساتلې وای دزياتو علماؤ څېړنه داده چي د نبيﷺ درې زامن حضرت قاسم ، حضرت عبدالله، او حضرت ابراهيم(عليهم السلام) سوي دي ځينو ويلي دي چي دنبيﷺ نارينه اولادونه پنځه وو څلورم يې حضرت طاهر او پنځم يې حضرت طيب دي ، ځينو ويلي دي چي طيب اوطاهر داوړه دنبيﷺ ديوه زوی نومان دي که داسي وي نو دنبيﷺ نارينه اولادونه څلور کيږي ،ځينو ويلي دي چي طيب او طاهر دواړه د عبدالله نومونه وه که داسي سي نو د نبيﷺ نارينه اولادونه درې کيږي ، ځينو ويلي دي چي د نبيﷺ دوه زامن نور وه چي مطيب او مطهر دي دوی ليکلي دي چې طيب او مطيب يو ځای پيدا سوه او طاهر او مطهر يو ځای پيدا سوه په دغه ډول نود نبيﷺ د نارينه اولادو شمېر اوو ته رسيږي ، خو د زياتو علماؤ څېړنه داده چي دنبيﷺ نارينه اولادونه درې دي. همدا ډول د نبيﷺ ټول اولادونه د ابراهيمؑ څخه پرته د خديجېؓ څخه پيدا سوي دي.

۱- د حضرت قاسمؑ حالات

حضرت قاسمؑ تر ټولو مخکي پيدا سوی دئ خو په دې کي اختلاف دئ چي حضرت زينبؓ تر ده مشره وه او که کشره وه حضرت قاسمؑ په کوچنيوالي کي وفات سو چي عمر يې دوه کاله و ځينو تر دې کم او زيات عمر ليکلي دئ.

ketabton.com - The Digital Library

۲- د حضرت عبدالله ﷺ حالات

د نبيﷺ دوهم زوی حضرت عبدالله ﷺ دئ د نبوت څخه وروسته پيدا سوی دئ په هم دغه وجه دده مبارک ته طيب او طاهر ويل کيږي دئ هم په کوچنيوالي وفات سوی دئ دده مبارک په وفات باندي کافران ډېر خوشاله سوه ځينو ليکلي دي چي د حضرت قاسم په وفات باندي کافران ډېر خوشاله سوه ددې لپاره چي د نبيﷺ نسل ختم سي او دابه يې ويل چي د نسل د ورکېدو څو ورځي وروسته به دده نوم هم ورک سي د دوی د دغه وينا په جواب کي الله ﷻ سورة کوثر نازل کړی چي دده مبارک نوم به ورک نسي هم داسي وسوه چي نن څوارلس پيړۍ وروسته هم دده مبارک نوم د سلهاوو زرو انسانانو په زړو کي سته.

۳- د حضرت ابراهيم ﷺ حالات

دنبيﷺ دريم زوی حضرت ابراهيم ▲ دئ چي د ټولو په اتفاق تر هجرت وروسته د لوی اختر په مياشت کي په اتم هجري کال کي پيدا سو د نبيﷺ دغه مبارک زوی دنبيﷺ د مينځې حضرت ماريې ▲ څخه پيدا سو او دنبيﷺ تر ټولو وروستی نارينه اولاد دئ نبيﷺ دده په اوومه ورځ دده عقيقه وکړه دوه پسونه يې حلال کړه (يعني دشکرانې په ډول يې اومه ورځ ولمانځل) نبيﷺ دده دسر د ويښتانو په اندازه سپين زر خيرات کړل. ابو هند بياضي ▲ دده مبارک سر وروخرايه او د سر ويښتان يې ښخ کړه ، نبيﷺ وفرمايل: ما د خپل پلار ابراهيم ﷺ نوم پر ده باندي کښېښودئ. دی مبارک د شپاړسو مياشتو په عمر د لومړۍ خور په لسمه نېټه په سنه (۱۰) هجري کي وفات سو. ځينو بيا دده عمر مبارک اتلس مياشتي ښودلی دئ. نبيﷺ فرمايلي دي: چي ابراهيم ▲ لپاره په جنت کي شيدې ورکونکي مقرره سوه.

ketabton.com - The Digital Library

۴- د حضرت زينب حالات

حضرت زينب د نبيﷺ تر ټولو مشره لوروه ځينو مؤرخينو ددې مبارکې نوم بـل ډول ليکلى دئ خوصحيح نه دئ دا مبارکه د نبيﷺ د نکاح پنځه کالـه وروسته پيدا سوه پـه دغـه وخت کې دنبيﷺ عمر ديرش کاله و ، د خپـل مور او پـلار پـه غيـږ کې لـو سوه ، مسـلمانه سوه ، دخپل خاله د زوى سره يې نکاح وکړه چې ابو العاص بن ربيع AA نومېده د بدر دغزاء څخه يې وروسته هجرت وکړى پـه دغه هجرت کښې د کافرانو د ناپاکو حرکتونو پـه لړ کښې زخمـي سـوه چې قصه يې ددې باب پـه (۲۰) شمېره کښې تېره سوه دهمدغه زخم له امله د ژوند تر پايه پـوري ناروغه وه اود (۸) هجري کال پـه شروع کښې وفـات سوه ددې خاونـد هم پـه (۶ ، يـا ۷) هجـري کال کښې مسلمان سو کله چې يې خاوند مدينې منورې تـه ورسېدئ نـو دا مبارکـه هـم دده پـه نکاح کښې پاته سوه د بي بي زينبې AA دخپل خاوند څخه دوه اولادونه پيدا سوي دي چې يـو هلک او بله نجلۍ وه د هلک نوم يې علي و چې د خپلې مور د وفات وروسته د بلوغ څخه لـږ څه مخکې د نبيﷺ پـه ژوند کښې وفات سو همدغه علي د نبيﷺ سره دمکې د فتحې پـه سفر کښـې پر اوښه باندې سپورو.د نجلۍ نـوم يې حضرت امامه وه دا هغـه نـازولې وه چې دحديثـو پـه کتابو کښې يې ډېرې قصې راځي چې کله به نبيﷺ لمونځ کاوه سجدې ته به ولاړى دا بـه يې پـر ملا سپره سوه دا دنبيﷺ تر وفات وروسته ژوندۍ وه.

حضرت فاطمة چې ددې خاله وه کله چې وفـات سوه ددې نکـاح د حضـرت علي AA سـره وسوه دحضرت علي AA تر وفـات وروسـته يې بيـا د مغيره بـن نوفـل سـره نکـاح وکـړه د حضـرت علـي AA ددې څخـه هـيڅ اولاد نـدى سـوى مګـر د مغيـره څخـه ځينـو ديحيـې پـه نـوم يـو زوى ليکليدئ ځينو بيا دا خبره رد کړې ده.ويل سوي دي چې حضرت فاطمة کله وفـات کېـده نـو

ketabton.com - The Digital Library

وصيت يې کړی و چي زما ښځه وروسته دي حضرت عليﷺ زما د خورزې سره نکاح وکړي حضرت امامةﷺ په سنه (۵۰) هجري کښې وفات سوه.

۵- د حضرت رقيې ﷺ حالات

دنبيﷺ دوهمه لور حضرت رقيةﷺ وه دا مبارکه تر خپلې خور حضرت زينبﷺ دري کاله وروسته پيدا سوې ده په دغه وخت کښې دنبيﷺ مبارک عمر (۳۳) کاله و ځينو رقيةﷺ تر زينبﷺ مشره ښودلې ده خو صحيح خبره داده چي دا کشره وه د نبيﷺ د اکا ابو لهب دزوی عتبه سره يې نکاح سوې ده کله چي د ابو لهب په شان کښې د اللهﷻ د لوري ښځه سورة(لهب) نازل سو نو ابولهب خپلو دوو زامنو عتبه او عتيبه ته وويل:که چېري تاسو د محمدﷺ لوړنو ته طلاق ورنکړی نو زما ملاقات ستاسو سره حرام دئ عتيبه ته نبيﷺ دريمه لور ام کلثوم ورکړې وه په همدا وجه دوی دواړو د نبيﷺ لوڼي طلاقي کړې د دوی نکاح په کوچنيوالي کښې سوې وه په دغه وخت کښې لا د دوی واده نه و سوی کله چي مکة مکرمة فتحه سول نو د رقيېﷺ خاوند عتبه مسلمان سوی و خو بې بې ته يې لا پخوا طلاق ورکړی و او نکاح يې د حضرت عثمانﷺ سره ډېر وخت مخکي سوې وه حضرت عثمان او حضرت رقيةﷺ په دواړو وارو کښې وحبشې ته هجرت کړی و چي بيان يې د اول باب په لسمه شمېره قصه کښې تير سو تر دغه هجرتو وروسته نبيﷺ و فرمايل ماته هم دهجرت امر کېدونکی دئ او زما د هجرت ځای به مدينه منوره وي د نبيﷺ ددې خبري سره اصحابانوﷺ مدينې ته سفر شروع کړی په دغه سلسله کښې د نبيﷺ تر هجرت مخکي دوی دواړه مبارکان مدينې ته ورسېدل د نبيﷺ تر هجرت وروسته چي يې کله د بدر وغزا ته تشريف وړی پدغه وخت کښې رقيةﷺ ناروغه وه نبيﷺ ددې د ناروغۍ په وجه حضرت عثمانﷺ ورته پرېښودی د بدر دغزا د فتحې زيری چي

ketabton.com - The Digital Library

اصحابانو ته را رسیدئ په دغه وخت کې دوی د رقیې د ښخیدو مراسم بشپړ کړي وه په همدغه وجه رسول الله ﷺ ددې په ښخیدو کې هم شریک نسو ددې داول خاوند سره واده نه و سوی نو دهغه مېړه څخه یې اولاد هم ندی سوی مګر د حضرت عثمان څخه یې یو زوی د عبدالله په نامه په حبشه کښې پیدا سوی دئ د خپل مور تر وفات وروسته هم ژوندی و او په سنه (۴) هجري کښې دشپږو کالو په عمر وفات سو ځینو بیا لیکلي دي چې تر خپلې مور تر مرګ یو کال مخکې وفات سو ددغه زوی پرته د رقیې بل هیڅ نارینه اولاد ندئ سوی.

۲- دحضرت ام کلثوم حالات

دنبي ﷺ دریمه لور ام کلثوم ده په دې کښې هم اختلاف دئ چې ځینې وایي فاطمة مشره وه او ځیني وایي چې ام کلثوم مشره وه خو دزیاتو په آند ام کلثوم مشره ده ددې نکاح هم لومړی د عتیبه سره سوې وه واده یې لا نه و سوی چې د سورة (لهب) په نازلیدو سره عتیبه د پلار ابو لهب په امر طلاق ورکړی لکه چې د رقیې په قصه کې تیر سو خو دهغې خاوند وروسته مسلمان سو او ددې خاوند عتیبه چې طلاق ورکوی نو د نبي ﷺ حضور ته راغلی او په ډېره ګوستاخه، بې ادبه او نامناسبه الفاظ یې د خولې څخه را وایستل نبي ﷺ ښراوي ورته وکړې او وې ویل چې اې الله ﷻ! د خپلو سپو څخه یو سپی پر ده مقرر کړې ابو طالب لا په دغه وخت کې ژوندی وکه څه هم مسلمان سوی نه و خو دنبي ◄ د ښراوو څخه بېرېدئ او ده ته یې وویل چې ددغو ښراوو څخه ستا خلاصیدل نسته او همدغسې وسول یوه ورځ عتیبه وشام ته سفر کاوه پلار ابو لهب یې دنبي ﷺ د ډېرې دښمنۍ سره ـ سره ورده ته وویل چې زما سره دنبي ﷺ د ښراوو فکر سته د قافلې وټولو خلکو ته یې وویل چې زما پر زوی

ketabton.com - The Digital Library

باندې بهزیات پام او فکر کوئ دوی یوځای تهورسېدل پههغهځای کښې ډیر زمریان موجود وه دقافلې خلګو دقافلې ټولهشیان سره یو ځای کړل او یوه لویه غونډۍ یې ځنې جوړه کړل دشپې یې عتیبه سربېره پر دغه غونډۍ بیده کړی دوی خپله دځلورو طرفو نو څخه شاوخواپرې را وګرځېدل کله چې دوی بیده سول یو زمری راغلی دټولو خولې یې بوی کړې آخر د کالو غونډۍ ته پورتهسو پر سر باندې یې عتیبه پیدا کړی سر یې د بدن څخه ور جلا کړی یوه ناره یې وکړه خلګ چې راپورته سول کار یې تر کار تېر سوی و یعنې مړ سوی و ،ځینو مؤرخینو لیکلي دي چې داپېښه و عتبه ته پېښه سوې ده او عتیبه مسلمان سوی و خو په هرصورت د ام کلثوم او حضرت رقیې ﷺ په خاوندانو کښې یو تن مسلمان سوی دئ او بل تن ته یې دغه دعبرت قصه ور پېښه سوې ده په همدې وجه خلګ د الله ﷻ د دوستانو د دښمنۍ څخه بېرېږي الله ﷻ په حدیث قدسي کښې فرمایي :(من عادی لي ولیا فقد اذنته با لحرب) ژباړه: څوک چې زما د دوست سره دښمني کوي هغه ته زما د جنګ اعلان دئ .د حضرت رقیې ﷺ تر وفات وروسته په سنه (۳) هجري کې د ام کلثوم ﷺ نکاح د حضرت عثمان ﷺ سره وسوه د نبي ﷺ ارشاد دئ چې ما د ام کلثوم ﷺ نکاح د عثمان ﷺ سره دآسماني وحیو په امر وکړل ، ځینو ویلي دي چې نبي ﷺ دغه وینا د ام کلثوم او رقیې ﷺ دواړو په اړه وه د ام کلثوم ﷺ د لومړی مېړه سره واده نه و سوی نو اولاد خو یې بیخي دهغه مېړه څخه ندئ سوی او د حضرت عثمان ﷺ څخه یې هم اولاد ندئ سوی دامبارکه په سنه (۹) هجري د برات په میاشت کښې وفات سوه ، نبي ﷺ ددې د وفات څخه وروسته وفرمایل: که چیري زما سل لوڼې وای په همدغه ډول وفات کېدلای نو ما به یو په بل پسې و حضرت عثمان ﷺ ته په نکاح ورکولای.

۷- دحضرت فاطمې ﷺ حالات

ketabton.com - The Digital Library

د نبيﷺ څلورمه لور د جنتيانو ښځو سرداره حضرت فاطمهرضي الله عنها ده چي په عمر کي د زياتو تاريخ پوهانو په آند کشره وه دنبوت څخه يو کال وروسته پيدا سوه پدغه وخت کي د نبيﷺ عمر مبارک (۴۱) کاله و ځينو ليکلي دي چي د نبوت پنځه کاله مخکي پيدا سوې ده چي دنبيﷺ عمر (۳۵) کاله و وايي چي ددې نوم دالهام يا د وحيو په ذريعه اېښودل سوی دئ د فطم څخه اخيستل سوی دئ په معني د منع کولو دئ دا مبارکه هم د دوزخ له اوره څخه محفوظه ده په سنه(۲) هجري د حسن حسين، صفري ، خدای تعالي او يا د روژې په مياشت کښي يې نکاح د حضرت عليرضي الله عنه سره وسوه اوه مياشتي او پنځلس ورځي وروسته يې واده وسو دا نکاح هم د اللهﷻ په حکم وسوه پدغه وخت کښي ددې عمر پنځلس کاله او پنځه مياشتي و ، ددغه خبري څخه هغه وينا تائيدېږي چي دا مبارکه د نبوت څخه يو کال وروسته پيدا سوې ده پدغه وخت کښي د حضرت عليرضي الله عنه عمر يوويشت کاله پنځه مياشتي او يا څلرويشت کاله يوه نيمه مياشت و دنبيﷺ په ټولو لونو کښي ددې سره زياته مينه وه نبيﷺ چي به کله يو ځای په سفر تلی نو تر ټولو وروسته به يې ددې څخه رخصت اخيستياوکله چي به يې د سفر څخه تشريف راوړی نو لومړی به يې ددې کور ته تشريف وړی. حضرت علي کرم الله وجهه د ابوجهل دلور سره د دوهمي نکاح کولو اراده وکړه دا غمجنه سوه او نبيﷺ ته يې شکايت وکړی ، نبيﷺ وفرمايل: فاطمهرضي الله عنها زما د بدن ټوټه ده که چادې ته تکليف ورسوی ماته يې تکليف ورسوی په همدې وجه حضرت عليرضي الله عنه ددې په ژوند کښي بله نکاح نه وکړه ددې تر وفات وروسته يې ددې مبارکي د خورزې حضرت امامهرضي الله عنها سره نکاح وکړه چي بيان يې د زينبرضي الله عنها په حالاتو کښي تير سو ، دنبي ◄ دوفات څخه شپږ مياشتي وروسته حضرت فاطمهرضي الله عنها ناروغه سوه يوه ورځ يې خدمتګاري ته وويل: زه غسل کوم اوبه راته تياري کړه (اوبه يې تياري سوې)غسل يې وکړی پاکي جامي يې واغوستي بيا يې وويل چي زما بستره دکور په منځ کښي کړئ(بستره چي کښېښودل سوه) دې مبارکي تشريف ورووړی مخ يې وقبلي ته کړی خپل راسته لاس يې تر مخ

ketabton.com - The Digital Library

لاندې کښېښودى اووې ویل: زه اوس مره کېږم دایې وویل وفات سوه. د نبيﷺ د اولادو سلسله ددې څخه را روانه ده او تر قیامته پورې به چلیږي ددې مبارکې شپږ اولاده وسوه درې يې زامن وه او درې يې لوڼې وې لومړى يې د نکاح په دوهم کال حضرت حسن ﷜ زوى پیدا سو .د نکاح په دریم کال یعني سنه (۴) هجري کښې یې حضرت حسین ﷜ پیدا سو بیا حضرت محسن ﷜ پیدا سو او د کوچنې والې په وخت کښې وفات سو په لوڼو کې يې حضرت رقیة﷞ په کوچنې والې کې وفات سوې ده په همدې وجه ځینو مؤرخینو نده لیکلې ، دوهمه لور يې حضرت ام کلثوم﷞ وه چې لومړى نکاح يې د امیرالمؤمنین حضرت عمر ﷜ سره وسوه دده څخه يې یو زوى د زید په نامه او یوه لور د رقیې په نامه پیدا سوه د حضرت عمر ﷜ د وفات څخه وروسته د ام کلثوم﷞ نکاح د حضرت عون بن جعفر ﷜ سره وسوه دده څخه يې هیڅ اولادونه سو دده دوفات وروسته يې نکاح دده د وررور محمد بن جعفر ﷜ سره وسوه دده څخه يې هم هیڅ اولاد ونه سو ، دده د وفات وروسته يې د عبدالله بن جعفر سره نکاح وسوه او هم دده په نکاح کښې ام کلثوم﷞ وفات سوه ددې د وفات په ورځ ددې مبارکې زوى زید هم وفات سو دواړې جنازې په یو وارې پورته سوې او ددې مبارکې د اولادو هیڅ سلسله ونه چلېدل دا درې مبارکان حضرت عبدالله ، عون او محمد﷡ هغه وروڼه دي چې په شپږم باب یوولسمه شمېره کې يې قصه تېره سوه د حضرت علي ﷜ وریرونه دي او د حضرت جعفر طیار ﷜ زامن دي. د حضرت فاطمې﷞ دریمه لور حضرت زینب﷞ ده چې د عبدالله بن جعفر سره يې نکاح وسوه او دوه زامن یې عبدالله او عدن پیدا سول او هم دده په نکاح کښې وفات سول ددې د وفات وروسته حضرت عبدالله بن جعفر ددې د خور حضرت ام کلثوم﷞ سره نکاح وکړه. دا هم د حضرت فاطمې﷞ اولادونه دي ، ددې مبارکې تروفات وروسته چې علي ﷜ د کومو بیبیانو سره نکاحې کړي دي د هغوى څخه يې هم اولادونه سته چې تاریخ پوهانو دودیرش لیکلي دي

ketabton.com - The Digital Library

چې په هغې کښې شپاړس زامن او شپاړس لونړې دي. د حضرت امام حسن ﷺ پنځلس زامن او اته لونړې دي او د حضرت حسين ﷺ شپږ زامن او درې لونړې دي.

رضي الله تعالي عنهم وارضا هم اجمعين وجعلنا بهديهم متبعين والله اعلم و علمه اتم.([174])

يوولسم باب

د کوچنيانو ديني جذبه

د اصحابو ﷺ کوچنيانو اولادونو چې کومه ديني جذبه درلوده دا په حقيقت کې د دوی د مشرانو د ښې تربيې نتيجه وه. که چېرې مور او پلار او نور دوستان د خپل اولاد د مينې د ضايع کېدلو پر ځای د دوی د ديني حالت پوښتنه کوي او ورته نصيحت کوي نو د دين کارونه به د دوی د اولادو په زړو کښې ځای ونيسي کله چې لوی سي دغه کارونه به د دوی عادت وګرځي بدبختانه چې مورږ د اولادو پر بدو کارو نو سترګې پټوو او که مو زيات د مينې جوش راسي نو په خوشاليږو که چيرې د دين په کارو کښې سستوالی کوي نو مورږ خپل زړه ته تسلي ورکوو او وايو چې لوی سي په خپله به سم سي او حال دا چې کوم عادتونه چې په کوچنيوالي کښې تخم کړلي وي هغه عادتونه پاخه سوي دي بيا نه ايسته کيږي. تاسو غواړی چې د زوزو تخم وکرئ او بيا په حاصل کې غنم لاسته راوړئ دا خبره مشکله ده که تاسو غواړئ چې په اولادو کښې مو ښه عادتونه پيدا سي او د دين په ټولو کارو کښې دي پوره پاملرنه وکړي نو

(174) ملخص من الخميس والزرقاني علي المواهب والتلقيح والاصابة واسد الغابة

ketabton.com - The Digital Library

تاسي پخپلو اولادو کښې د کوچني والي څخه د دين د اهتمام عادت جوړ کړئ، اصحابو چي به د کوچني والي څخه د خپلو اولادو نګراني کوله او ديني کارونه به يې په پابندی سره په ادا کول ، د حضرت عمر په خلافت کي يو سړی نيول سوی راوستل سو چې د روژې په مياشت کې يې شراب چيښلي وه او روژه يې نه وه نيولې حضرت عمر ورته وفرمايل: چې تبا او برباد سې زموږ کوچنيان لا روژې نيسي او ته روژه خورې.([175])

١- د کوچنيانو روژه نيول

ربيع بنت معوذ چي قصه يې د لسم باب په آخر کښې تېره سوه فرمايي: نبيﷺ يو ځلي اعلان وکړی چي نن د عاشورا ورځ ده ټوله روژه ونيسئ موږ به ددې څخه وروسته ټولو روژې نيولې په کوچنييانو به مو هم روژې نيولې کله چې به هغوي د لوږې څخه ژړل نو موږ به د پنبوو څخه د لوبو يوشی ورجوړ کړی او په هغه به مو د روژه مات تر وخته پوري مشغول ساتل.([176])

فايـده: په ځينو حديثو کښې دا هم راغلي دي چي ښځو به و شيدو رودونکو ماشومانو ته شيدې نه ورکولې که څه هم د هغه وخت بدنونه ډېرتوانا وه او د اوس خلک ډېرناتوانه دي نو ځکه د هغه وخت خلکو او کوچنييانو تحمل درلود ای سوا و دې ته هم کتل پکار دي چي د اوس خلک څومره تحمل لري او هغو څومره تحمل درلود يځکه تحمل ته کتل ضروري دي د تحمل په درلودلو کښې کمزوري کول يقيناًنامناسبه کار دئ.

([175]) بخاري
(176) بخاري

۲ - د حضرت عائشيؓ حديثونه او دايت نازلېدل

حضرت عائشةؓ د شپږو کالو په عمر د نبيﷺ په نکاح کښي راغله او د(۹) کالو په عمر پـه مدينـه منوره کښـي واده سوه دا مبارکـه د (۱۸) کـالو وه چي نبيﷺ ددې نړۍ څخـه تشـريف يـووړی (۱۸) کالـه عمـر نـو څـه شـي دئ دي پـه دومـره لږ وخت کـي د نبيﷺ څخـه دومـره زيـات حديثونه ، ديني علمونه او ديني مسئلې رانقل کړيدي چي اندازه يې نسته .

مسروقؒ فرمايي: ما لوي ـ لوي اصحابان وليدل چي د حضرت عائشـيؓ څخـه بـه يـې د مسئلو پوښتنه کوله .

عطاءؒ فرمايي: دا مبارکه تر نارينوو په مسئلو باندي زياته باخبره او عالمه وه.

ابو موسيؓ فرمايي: موږ ته چي به کوم علمي مشـکل پـيښ سـو نـو حـل بـه يـې د حضرت عائشيؓ دلوري څخه رارسېدی.[177]

ددې مبارکي دوه زره دوه سوه لس(۲۲۱۰) حديثونه د حديثو په کتابو کښي موجود دي.[178]

دا مبارکه پخپله فرمايي: چي ما په مکة مکرمة کي په کوچنيوالي کښي لوبي کولې چي پرنبيﷺ باندي د سورت قمر لاندينی آيت نازل سو :

⬀☠➔♎←⑨✍⇖⬀❑♦✌ ➔❑♦⇖☜○○⚘☜✂ ✉✍♦✉

⬅✍✍✉ ❾❷♦✌❑🕮♦❑ 🗐❻⍓♎⬃⑩❑🕮 ➔❑♦⇖☜○○⚘☜✂♦❑

[179]

[177] اصابـة
[178] تـلـقـيـح

ketabton.com - The Digital Library

دا مبارکه تر اتو کالو پوري په مکة مکرمة کي پاته وه په دومره کم عمر کي يې دا د آيت په نازلېدو خبره وه او بيا يې يادول دا ددين سره په خاص محبت کيږي که نه نو اته کاله عمر نو څه شي دئ؟

۳- د حضرت عمير ﷺ په جهاد کښي د ګډون شوق

حضرت عمير ﷺ د ابي اللحم غلام و، کوچنی هلک وو پدغه وخت کي د جهاد شوق په لوی او کوچنی کښي و. حضرت عمير ﷺ د خيبر په جنګ کښي دګډون غوښتنه وکړه دده سردارانو هم د نبيﷺ په حضور کښي دده سپارښت وکړی چي وده ته په جنګ کښي د ګډون اجازه ورکړي نبيﷺ هم اجازه ورکړه او يوه توره يې ورپه غاړه کړه خو توره لو وه او دده قد کوچنی و توره پر مځکه ورسره څکېدل پدغه وخت کښي ده د خيبر په جنګ کښي ګډون وکړی مګر څرنګه چي دی کوچنی هم واو غلام هم و نو په مال دغنيمت کښي پوره ونډه ورنکړل سوه خو بيا هم د انعام په ډول يو څه سامان يې ورکړی.(180)

دده په څېر مبارکانو ته دا معلومه وه چي په مال دغنيمت کښي زموږ پوره ونډه نسته خو ددې سره ـ سره به يې د نورو په واسطه و نبيﷺ ته سپارښت کاوه چي په جهاد کښي د ګډون اجازه ورکړي په همدې وجه داد ديني جذبې او د الله تعاليﷻ او دهغه دريښتني رسولﷺ پر وعدو باندي دتسلي پرته بل شی نسي کېدای.

۴- د حضرت عمير ﷺ د بدر په غزا کي په پټه د شرکت کوشش

---

(179) سورة القمر الاية (٤٦) بخاري
(180) ابوداود

ketabton.com - The Digital Library

حضرت عمیربن ابي وقاص ؓ یو کم عمره صحابي و د اسلام په شروع کي یې اسلام راوړی و د مشهور اصحابي سعد بن ابي وقاص وروړو سعد ؓ فرمایي: چې ما خپل وررو عمیر ؓ ولیدئ چي د بدر دغزا دلښکر د روانېدو پر وخت پټ پټ یوې خوا او بلې خواته کېدی چي څوک مي ونهویني ما چي دا حال ولیدی نو ورته حیران سوم او پوښتنه مي ځني وکړه چي ولي پټ-پټ ګرځې؟ ده راته وویل: چي په دې وجه پوټېږم چي نبيﷺ مي ونهویني او د کوچني خیال را باندي ونکړي او د جنګ څخه مي منع نکړي ، که یې ولیدم بیا به زه نسم تلای او زه دا غوارم چي خامخا په دې جنګ کي ګډون وکړم. کېدلای سي چي اللهﷻ ماته په دې جنګ کي په یو ډول شهادت را نصیب کړي ، آخر چي کله لښکر را وړاندي سو نو ده ته چي کومه خطره وه هغه پېښه سوه او نبيﷺ دی مبارک د کم عمر په وجه وجنګ ته دتللو څخه منع کړی خو دشوق غلبه وه ددې تحمل یې نسوای کولای نو په ژړا سو نبيﷺ ته چي دده دشوق او دژړا حال معلوم سو نو اجازه یې ورکړه هیله یې پوره سوه او دوهمه ارزو یې هم پوره سوه په دغه غزا کي شهید سو ، دده ورور سعد ؓ فرمایي: دده کوچنیوالي او دتورې د لوی والي له وجهي ما دده د تورې و تسمې ته غوټې ورکولې چي پورته سي.(181)

۵- د وه انصاري هلکان او د ابوجهل قتل

حضرت عبدالرحمن بن عوف ؓ د مشهورو او لویو اصحابانو څخه دئ ،دی مبارک فرمایي: چي زه د بدر په میدان کي د جنګ کوونکو په قطار کي ولاړ وم ما ولیدل چي راسته او

(181) اصابـة

چپه طرف ته مې دوه انصاري هلکان ولاړ دي ما فکر وکړی چې کاشکې زه د توانا خلګو په منځ کې ولاړ وای نو ښه به وای چې د اړتيا په وخت کې مو يو دبل سره مرسته کولای په دغه وخت کې يوه ترلاس ونيوم او راته وويل: کاکاجانه ! ته ابو جهل پيژنې ؟ ما ورته وويل: هو څه يې کوې؟ ده راته وويل چې زه خبر سوی يم چې ده رسول اللهﷺ ته ښکنځل کړي دي نو زما دي په هغه ذات قسم وي چې زما روح يې په قبضه کې دئ که زما سترګې پرده ومښتلې تر هغه به زه ځنې جلا نسم چې زه دی وژنم او يا دی ما وژني. زه ددې هلک په سوال او جواب کې حيران وم چې هغه دوهم هلک پوښتنه راڅخه وکړه پداسې ډول لکه اول هلک چې راڅخه کړې وه ، نا ببره په دغه وخت کې ابو جهل راښکاره سو زما چې سترګې پرې ولګېدې نو دوی ته مې وويل: کوم څوک چې ستاسو پکار و هغه دی روان دئ دوی چې وليدئ نو په ځغاسته ورغلل توري چلول يې پر شروع کړه تر داسې وخته پوري چې هغه يې را غوزار کړی.([182])

فايــــده: دغه دواړه هلکوان معاذ بن عمرو بن جموح او معاذ بن عفرا ﷺ وه. معاذ بن عمرو ﷺ فرمايي: ما د خلګو څخه اوربدلي وه چې ابو جهل هيڅوک نسي وژلای هغه په ډېر حفاظت کې او سيږي دهغه وخت څخه زما دا خيال و چې دی به وژنم ، دغه دوه هلکوان پياده وه او ابوجهل سپور و ، عبدالرحمن بن عوف ﷺ فرمايي: کله چې دغه دوه هلکان په ځغاسته ورورسېدل نو پر آس سپور باندي حمله ګرانه وه په همدې وجه يوه پر آس حمله وکړه او بل د ابو جهل پر پښه حمله وکړه چې په دغه حمله سره آس هم غوزار سو او ابوجهل هم غوزار سو پورته کېدای نسو په هغه ځای کې پروت و تاو تاو کېدی د معاذ بن عفراء ورور معوذ بن عفراء نور هم زخمي کړي چې ولاړ نسي خو مړ نسو ددې څخه وروسته عبدالله بن مسعود ﷺ يې سر د بدن څخه ور جلا کړی. معاذ بن عمرو وايي ما چې کله د ابوجهل پر پښه حمله وکړه دده سره خپل

([182]) بخاري

ketabton.com - The Digital Library

زوی عکرمة ورسره و. زوی یې زما پر اوږه حمله وکړه زما لاس بیخي پرې سو خو یوازې په ځرمن پیوندو.([183])

دی مبارک وایي: ما خپل په ځرمن پیوند لاس تر شا واړوی او تر ټوله ورځ په دا بل لاس وجنګېدم کله چې زه د لاس څخه په تکلیف سوم. نو هغه ځړېدلی لاس مې تر پښه لاندې کړی او راکش مې کړی لاس پرې سو ومې غورځوی.([184])

۲- د حضرت رافع او حضرت ابن جندب رضي الله عنهما مقابله

دنبي ﷺ مبارک عادت داوو چې کله به لښکر دمدینې څخه ووتی نو دستې به یې لښکر معاینه کاوه د لښکر حال به یې ځان ته معلوماوه او اړتیا وې به یې ځانته معلومولې د لښکر اصلاح به یې کول کم عمره هلکان یې ببرته استول زیات هلکوان به په خپل شوق سره د غزا لپاره ووتل نبي ﷺ چې کله د احد غزا ته تشریف وړی نو د معاینې لپاره یې یو ځای لښکر ودراوه او کم عمره هلکان یې د کوچني والي په وجه ببرته استول چې په دغه هلکانو کښې دغه لاندې مبارکان وه. عبد الله بن عمر زید بن ثابت، اسامه بن زید ، زید بن ارقم ، براء بن عازب ، عمرو بن حزم ، اسید بن ظهیر ، عرابه بن اوس ، ابوسعید خدري، سمرة بن جندب او رافع بن خدیج رضي الله عنهم ددوی عمرونه نژدې (۱۳) او (۱۴) کاله وو کله چې دوی ته د ببرته تللو امر وسو نو حضرت خدیج رضي الله عنه و نبي ﷺ ته د خپل زوی رافع سپارښت وکړی او ورته وې ویل چې اې د الله ﷻ رسوله ! زما دزوی غشي ویشتل ډېر ښه زده دي رافع چې د پلار دا خبره واورېدل دا جازې په شوق جګ جګ سو چې قدم یې اوږد معلوم سي نبي ﷺ اجازه ورکړه. سمرة بن جندب رضي الله عنه خپل

([183]) اسد الغابة
([184]) خمیس

ketabton.com - The Digital Library

پلندر مره بن سنان ته وويل چې نبي ﷺ رافع ته اجازه ورکړه او و ماته يې اجازه رانکړه حال دا چې زه پر رافع باندې غښتلی يم که چيرې زما او د هغه مقابله وسي نو زه به هغه راچپه کړم نبي ﷺ ددوی دواړو مقابله وکړه رينښتيا هم سمرة رافع راچپه کړی پدې وجه نبي ﷺ سمرة ته هم اجازه ورکړه ددې څخه وروسته نورو کوچنيانو هم د اجازې هڅې وکړې په هغو کښې هم ځينو ته اجازه ورکړل سوه پدغه بهير کښې شپه سول نبي ﷺ د ټول لښکر د حفاظت انتظام وکړل سو او پنځوس کسه يې د ټول لښکر د حفاظت لپاره مقرر کړل بيا يې وفرمايل: څوک به زمونږ حفاظت وکړي؟ يو ملګری ولاړ سو او وې ويل چې يا رسول الله !زه و دې کار ته تيار يم نبي ﷺ ورته وويل چې ستا نوم څه شي دی؟ ده مبارک وويل ذکوان دئ نبي ﷺ وفرمايل: ښه دئ ته کښېنه بيا يې و فرمايل: څوک به زمونږ حفاظت وکړي؟ يو ملګری ولاړ سووې ويل: يا رسول الله ﷺ زه ودې کار ته تيار يم نبي ﷺ د نامه پوښتنه ځني وکړه ده ورته وويل چې زما نوم ابو سبع (دسبغ پلار) دئ نبي ﷺ ورته وفرمايل چې ښه دئ ته کښېنه ، نبي ﷺ دريم ځلي بيا پوښتنه وکړه چې زمونږ حفاظت به څوک کوي؟ بيا يو ملګری ولاړ سو چې يا رسول الله ﷺ زه ودې کار ته تيار يم نبي ﷺ د نامه پوښتنه ځني وکړه ده ورته وويل چې زما نوم ابن عبد القيس دئ نبي ﷺ ورته وفرمايل چې ښه دئ ته کښېنه لږ وخت وروسته نبي ﷺ و فرمايل هغه درې سره کسان دې راسي يو ملګری د نبي ﷺ حضور ته راغلی نبي ﷺ ورته وفرمايل چې ستا هغه نور دوه ملګري څه سول؟ ده ورته وويل: اې د الله ﷻ رسوله ! درې سره واره زه ولاړ سوی وم نبي ﷺ دعا ورته وکړه او د حفاظت امر يې ورته وکړی ده هم ټوله شپه د نبي ﷺ د خيمې حفاظت وکړی.([185])

فايــــده: داد مبارکو اصحابانو شوق او جذبې وې ،کوچنيان وه که لويان وه داسي مست وه چې ځان قربان ول يې خپل هدف و همدا وجه وه چې تل به بريـاليتوب ددوی قدمونه ښکلول

([185]) خميس

ketabton.com - The Digital Library

رافع بن خدیج‌ د بدر په غذا کښې هم ځان وړاندې کړی وخو په هغه وخت کښې اجازه ورنکړل سول بیایې د احد په غزاء کښې ځان وړاندې کړی چې قصه یې اوس تېره سول ددې څخه وروسته په هره غزاء کښې یې ګډون کاوه داحد په غزاء کښې یو غشی دده پر سینه باندې ولګېدئ کله چې یې راکښې تبوله راوختې مګر یوه ثوکه یې دننه په بدن کښې پاته سول هغه پاته سوی ټوټې یې دیو زخم شکل اختیارکړی په آخر عمر کښې چې سپین ږیر والې ته نږدې و دغه زخم تازه سو او د مرګ سبب یې وګرځېدئ. (186)

٧- دحضرت زید د قرآن په وجه وړاندې والی

حضرت زید بن ثابت ﷺ د هجرت په وخت کښې د یوولسو کالو وو او د شپږو کالو په عمر یتیم سوي دئ د بدر په غزاء کښې یې ځان راوړاندې کړی خو اجازورنه کړل سول بیا داچې د احد په غزاء کښې ووتی خو بیرته راواستول سو لکه اوس چې یې قصه تېره سوه ځینو ویلي دي: ځرنګه رافع بن خدیج ﷺ او سمرة بن جندب ﷺ ته اجازه ورکړل سول په همدغه وجه ده ته هم اجازه ورکړل سول ددې څخه وروسته به په هره غزاء کښې شریک کېدئ دتبوک په جنګ کښې د بنو مالک قوم بیرغ د حضرت عمار ﷺ پلاس کښې و ، نبي ﷺ د عمار څخه واخیست او حضرت زید ته یې ورکړی عمار فکر وکړی چې ښایي زما څخه یو څه غلطي سوې وي او یا په یو څه وجه نبي ﷺ زما څخه خوابدی سوی وي نو پوښتنه یې وکړه چې اې د الله ﷻ رسوله ! زما دڅه شي شکایت تاسو ته دررسېدلی دئ؟ نبي ﷺ وفرمایل دا خبره نه ده بلکې زید تر تا قرآن ډېر ویلی دئ قرآن ددې بیرغ په پورته کولو کښې مخکې کړی.(187)

---

(186) اسد الغابه

(187) اسد الغابة

ketabton.com - The Digital Library

فايده: دنبي ﷺ عمومي عادت و چي پـه ديني ځانګړتيا وو کـښي بـه يې هغـه چاتـه ترجيح ورکول چي ددين په اعمالو کي به تر نورو زيات و دلته که څه هم د جنګ موقع وه د قرآن د زيات ويلو مداخله نه وه پکښې مګر بياهم نبي ﷺ د ښيرغ پورته کول و هغـه چاتـه ورکړی چي قـران يې زيات ويلي و پـه داسي ډيرو کارو کښـي نبي ﷺ ددين لحاظ کړی دئ آن تردې چي کـه بـه چيري اړتيا پېښه سوه چي څو مړي به په يوه قبرکي ښخ سي نولو مړی بـه يې هغـه څوک مخکې کاوه چي قرآن به يې ډېر لوستلی و لکه داحد په غزا کښې چي داسي سوه.

۸-د حضرت ابو سعيد خدري ﷺ په کوچنيوالي کښې د پلار وفات

ابو سعيد خدري ﷺ فرمايي: زه ددیارلسو کالو وم داحد په غزا کي رامخکې سوم خو نبي ﷺ اجازه را نه کړه بيا مي پلار سپارښت وکړی ونبي ﷺ ته يې وويل چي دی په قوت کي ښه دئ او هډونه يې هم غټ دي نبي ﷺ به وماته پورته وکتل بيا به يې کښته وکتل لنډه داچي ماتـه د کم عمری په وجه اجازه نه راکړل سوه زما پلار په دغـه غزاء کښـي شريک سـو او شـهيد سـو زمـا د پلار مال او داسي نور سامانونه هيڅ نـه سوه پاتـه زه د نبي ﷺ حضور تـه د سوال کولـو پـه نيت ورغلم نبي ﷺ چي ماته وکتل راته وې ويل: څوک چي د الله ﷻ څخه صبر غواړي الله ﷻ و هغـه تـه صبر ورکوي، څوک چي د الله ﷻ څخه عفت او پـاکوالی غـواړي الله ﷻ و هغـه تـه پـاک لمنـي او عفت ورکـوي ، څـوک چـي د الله ﷻ څخـه شـتمني غـواړي اللهﷻ شـتمني ورکـوي. مـاچي د نبـي ﷺ داخبري واورېدې بيا مي هيڅ ونه غوښتل په چوپه خوله بېرتـه راغلم. ددې څخـه وروسـته اللهﷻ

ketabton.com - The Digital Library

وده ته دومره لويه مرتبه ورکړه چې دده په خبر کم عمره اصحابان به بيا په مشکله پيدا کيږي.([188])

فايده: دا څومره لوي همت دئ چې د پلار د شهادت د غم تر ځنګ ډېر زيات محتاجه هم وخو دنبي ﷺ په يو عام نصيحت په چوپه خوله راولاړ سو ببرته ولاړی د خپل غم څرګندونه يې هيچاته نه وکړه. په اوس وخت کي لوی کسان دومره صبر کولای سي؟ رشتيا هم الله ﷻ د خپل رسول ﷺ د ملګرتيا لپاره داسي کسان غوره کړي وه چې رسول الله ﷺ د ملګرتيا اهل وه په همدې وجه نبي ﷺ فرمايي: الله ﷻ د ټولو انسانانو څخه زما اصحاب انتخاب کړي دي. دغه حديث به ددې کتاب په آخر کي راسي.

۹- د حضرت سلمة بن اکوع ؓ په غابه کي ځغاسته

غابه د مدينې منورې څخه څلور پنځه ميله د باندي يوه ابادي وه په دغه ځای کي د نبي ﷺ يو څه اوښان څرېدل عبد الرحمان فزاري د کافرانو يوي ډلي سره مل دغه اوښان لوټ کړل او خرونکی(شپانه) يې وواژه دغه کسان په سلاوو سمبال او پر آسونو سپاره وه روان سوه نابېره حضرت سلمة بن اکوع ؓ د ځان سره غشي او لينده اخستي دي دغابة پر لور پياده روان دئ نابېره يې پر دوی سترګي ومښتي هلک وخو ډېر تيز و دده د ځغاستي تېزوالي ډېر مشهور و تر داسي اندازې چې ده به عربي آس لاندي کولای سو او نيولای به يې سو خو آس دی نسوای نيولای او نه يې لاندي کولای سوای هم دا ډول دی مبارک په غشي ويشتلو کي هم ډېر مشهور و دستي د مدينې پر يو غره باندي وخاتی او د لوټ اعلان يې وکړی په خپله يې په غلو پسي و

([188]) اصابه - استيعاب

ketabton.com - The Digital Library

ځغستل کله چې وررورسېدئ نو پر هغوېې داسې د غشو باران شروع کړی چې د هغو دا فکر سو چې دا یوه ډله ده خودې یو اځې و او پیاده و نو چې کله به یو چا آس پسې راګرځوی دی به د یوې درختې شاته پټ سو کله چې به هغه تیر سو نو ده به د شاد خوا څخه د غشي واری پر وکړی آس به یې زخمي سو سپور به فکر وکړی که ونه ګرځم آس به مې د حرکته ولویږي زه به ونیول سم نود مقامت پرته به بیرته ولاړی. حضرت سلمة ﷺ فرمایې چې پردغه ترتیب دوی ځغاسته ماپسې ځغستل تر داسې اندازې پورې چې دوی هغه ټول اوښان پرېښودل چې دوی لوټ کړي وه ددې څخه علاوه دېرش نیزې او دېرش پټوان هم ځني پاته سوه په دغه وخت کې عیینة بن حصن د یوې ډلې سره د غلو مرستې ته راورسېدئ او دوی ته هم دا معلومه وه چې زه یوازې یم نو ددوی ډله پیاوړې سوه نو څو کسان یو ځای په ماپسې راروان سوه زه پر یوه غره وختلم دوی مې هم راوغوښتل کله چې دوی رانژدې سوه نو په لوړ اواز مې ورته وویل چې یو اورې ودرېږئ زما یوه خبره واورئ هغه دا چې تاسو ما پېژنئ چې زه څوک یم؟ هغو راته وویل: چې ته ځان راوښیه چې ته څوک یې؟ ده ورته وویل زه ابن الاکوع یم زما دې په هغه ذات قسم وي چې محمد ﷺ ته یې عزت ورکړی دئ که په تاسو کې یو څوک غواړی چې ما ونیسي نو نه مې سي نیولای او که زه په تاسو کې یو څوک نیول و غواړم نو نیولای یې سم دا چې دی په ځغاسته کې ډېر نوموتې و نو دا څه عجیبه خبره نه وه چې ده و هغو ته ویل ځکه اعرابې آس دده مقابله نسوای کولای. سلمة ﷺ فرمایې زما هدف دا و چې دوی ته خومرسته راورسېده ګوندې ماته هم مرسته راورسیږې په همدې وجه مې دوی په خبرو اخته کول او ماهم دراتګ په وخت کې پر غره باندې اعلان کړی و لنډه داچې زه په دغه خبرو اخته وم چې دمدینې و خواته مې ددرختو په منځ کې په غور سره وکتل ومې لیدل چې زما دمرستې لپاره یو ډله راروانه ده په مخ کې یې اخرم اسدي ﷺ و دراتلو سره سم یې پر عبد الرحمان فزاري باندې حمله وکړه عبدالرحمان هم ده ته متوجه سو پر ده یې حمله وکړه ده مبارک دعبد الرحمان د آس پر پښو حمله وکړه پښې یې پرې سوې دی راغوزار سو

ketabton.com - The Digital Library

ده بيا پر خرم اسديﷺ باندې حمله وکړه چې په دغه حمله سره اخرم اسد ﷺ شهيد سو عبد الرحمان فزاري دستي دده پر آس سپور سو ابو قتاد ﷺ دستي پر عبد الرحمن فزاري حمله شروع کړه عبدالرحمن د ابو قتاد ﷺ دآس پر پښو باندې حمله وکړه ابو قتاد ﷺ غوزار سو دستي يې پر عبدالرحمن حمله وکړه پدغه حمله سره عبد الرحمن ووژل سو ابو قتاد ﷺ دستي پر هغه آس سپور سو چې عبد الرحمن د اخرم اسدي ﷺ څخه اخيستي و.(189)

فايده: ځينو د تاريخ کتابونو ليکلي دي چې حضرت سلمة ﷺ اخرم اسديﷺ د حملې کولو څخه منع کړی او ورته وې وويل چې يو لږ ساعت ودرېږه چې دمسلمانانو نور کسان هم راسي ده ورته وويل چې ماپرېږده چې شهيد سم وايي چې په مسلمانانو کښې يو اځي دی شهيد سو او په کافرانو کښې ډېر کسان مړه سول ددې څخه وروسته دمسلمانانو يو لويه ډله راورسېدل او کافران وتښتېدل حضرت سلمةﷺ نبيﷺ ته خواست وکړی چې زما سره سل کسان راسره کړه چې په دوی پسې ولاړ سم نبيﷺ ورته وفرمايل: چې هغه اوس خپلو ډلو (ځايونو) ته ورسېدل. د تاريخ د زياتو کتابونو څخه معلومېږي چې پدغه وخت کښې د حضرت سلمة ﷺ عمر دولس يا ديارلس کاله و، نو ددولسو يا د ديارلسو کالو هلک چې پر اسونو سپاره يوه لويه ډله څغلوي او هغه داسي وار خطا کوي چې غلا کړی شيان پرېږدي او خپل سامانونه هم ځني پاتيږي دا دهغه داخلاص برکت و چې الله ﷻ د اصحابانو ﷺ ډلي ته ورپه برخه کړی و.

۱۰- د بدر مقابله او د حضرت براء ﷺ شوق

(189) ابو داود

ketabton.com - The Digital Library

د بدر غزاء تر ټولو غزاوو بهترينه ده ځکه په دغه غزاء کښي مقابله ډېره سخته وه او مسلمانان ډېر لږ وه ټوله مسلمانان (۳۱۰) تنه وه يوائي دري آسان، شپږ يا نهه زغري، اته توري او (۷۰) اوښان ورسره وه پر يوه اوښ به څو څو کسان په وار سره سپرېدل ، کافران (۱۰۰۰) تنه وه (۱۰۰) آسان (۷۰۰) اوښان او د جنګ پوره سامان ورسره وو په همدي وجه کافران په ډېر ارامتيا د باجو او سندورو ويونکو ښځو سره ميدان ته راغلل پدې خوا کښي نبي ﷺ ډېر فکر من و ، ځکه مسلمانان ډېر په کمزوري حالت کښي وه نبي ﷺ چي ددواړو خواوو اندازه و لګول نو داسي دعايې وغوښتل: اي الله ﷻ دا مسلمانان پياده دي ته سپرلۍ ورکونکی يې ، دوی په بدن لوڅ دي ته جامه ورکونکی يې ، دوی اوږي دي ته مړه ونکی يې ، دوی ناداره دي ته غني کوونکی يې دنبي ﷺ دعا قبوله سوه سره ددې ټولو خبرو حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما او حضرت براء بن عازب ﷺ دواړه په جنګ کښي د ګډون په شوق د کور څخه راروان سول نبي ﷺ دوی دواړه د کوچني والي له امله بېرته کورونو ته واستول.(190)

دغه دواړه مبارکان داحد په غزاء کښي هم بېرته واستول سوه لکه په لومړۍ قصه کښي چي ددوی بيان تير سو داحد غزا د بدر تر غزا يو کال وروسته وه نو د احد په غزا کي چي دوی په کوچنيانو کښي شمارل کېدل نو د بدر په غزاء کښي خو بيخي کوچنيان وه دا ددوی مبارکانو شوق و چي د کوچني والي څخه يې په زړو کښي شوق او جذبې حرکت کاوه او په هر جنګ کښي يې د ګډون او اجازې اخيستلو کوشش کاوه.

۱۱- د حضرت عبدالله AA بن عبد الله بن ابي دخپل پلار سره معامله

(190) خميس

ketabton.com - The Digital Library

په پنځم هجري کال کښې د بنو المصطلق مشهوره جګړه وسوه پدې کښې د یو انصاري اود یو مهاجر په خپل منځ کښې جنګ وسو دا ساده خبره وه خو آخر لویه سوه هر یوه د خپل قوم ځخه کومک و غوښتی ددواړو لورو څخه یوه ـ یوه ډله پیدا سوه نژدې و چې د جنګ میدان ګرم سوی وای خو ځینې خلګ راغلل او صلحه یې وکړل عبدالله بن ابي د منافقانو سردار و او مشهور منافق اود مسلمانانو سخت دښمن وخو لکه څرنګه چې یې ځان په ښکاره مسلمان ښودئ په همدې وجهه یې د مسلمانانو سره په ښکاره مخالفت نه سوای کولای داهم په دغه وخت کښې د منافقانو سره عامه معامله وه کله چې ده ته ددغه قصې خبر ورسېدئ نو ده دنبي ﷺ په اړه ډېرې بې ادبي خبري وکړې او خپلو دوستانو ته یې وویل چې دا هر څه ستاسو دخپله لاسه دي تاسو دې خلګو ته په خپلو ښارو کي ځای ورکړی خپل مالونه مو ددوی سره په سم نمایي ووېشل اوس هم که چیري تاسو ددې خلګو مرسته پرېږدئ نودوی به ددې ځایه څخه تولـه ولاړ سي . دغه منافق زیاته کړه چې په الله ﷻ دې مې قسم وي که چیري مونږ مدینې ته ورسېدو نو مونږ عزتمن به سره راټول سو او دا ذلیل خلګ به وباسو (مراد یې مهاجر مسلمانان) وه حضرت زید بن ارقم ﵁ دنوي عمر هلک وددغه منافق خبري چي یې واورېدې نو د زغم پیاله یې ډکه سوه منافق ته یې وویل زما دي په الله ﷻ قسم وي چې ته ذلیل یې ځکه تاته خپل قوم هم په سپکه سترګه ګوري او ته هیڅوک مرستیال نلرې حضرت محمد ﷺ عزتمن دئ الله ﷻ د هر لوري څخه عزت ورکړی دئ او په خپل قوم کښې هم عزتمن و عبد الله بن ابي ورته وویل چې ښه دئ چوپ سه ما خوهسې ټوکي کولې حضرت زید بن ارقم ﵁ ولاړی و نبي ﷺ ته یې قصه وکړه حضرت عمر ﵁ وویل چې یا رسول الله ﷺ ! ددې منافق سر دي ور پرې سي خو نبي ﷺ اجازه ورنه کړه عبدالله بن ابي چي خبر سو چې نبي ﷺ په قصه خبر سوی دئ نود رسول الله ﷺ و حضور ته ورغلی او ددرواغو قسمونه یې ورته اخیستل چې ما ددې خبرو څخه یوه خبره هم نه ده کړې. زید بن ارقم

ketabton.com - The Digital Library

ﷺ درواغ ويلي دي په دغه مجلس کي د انصارو هم يو څه کسان موجود وه هغو هم دده سپارښت وکړی او وې ويل چي عبد الله بن ابي د قوم سردار دئ لوی سړی شمېرل کيږي د يو کوچني هلک خبري دده په مقابل کښي د قبلېدو وړ ندي ممکنه ده چي په اورېدو کي څه غلطي ځني سوې وي او يا کوچنی سم نه وي پوه سوی نبي ﷺ دده عذر قبول کړی حضرت زيد ﷺ چي کله خبر سو چي عبد الله بن ابي ددرواغو په قسمونو سره ځان رېښتني ثابت کړی دئ او زه يې درواغجن ثابت کړی يم نو زيد ﷺ د شرمه څخه د باندي وتل پرېښودل او د شرمه څخه د نبي ﷺ و حضور ته نه راتلی تر داسي وخته پوري چي سورة منافقون نازل سو د منافقانو احوال پکښي وه د زيد ﷺ رېښتينوالی پکښي ثابت سو اود عبد الله بن ابي ددرواغو قسمونه پکښي ښکاره سوه د حضرت زيد ﷺ عزت دمخالفو او منافقو خلکو په وړاندي زيات سو او د عبد الله بن ابي قصه هم و تهولو ته ښکاره سوه کله چي مديني ته نژدې راغله نو د عبد الله بن ابي يو زوی و دربدئ او پلار ته يې وويل تر هغه وخته پوري دي د مديني منورې و ښار ته نه پرېږدم تر څو چي ددې اقرار ونکړې چي زه ذليل يم او محمد ﷺ عزتمن دئ پلار يې ډېر حيران سو چي دغه زوی خو به تهول عمر زما عزت او درنښت کاوه او نيک ژوند به يې راسره کاوه خو د نبي ﷺ په مقابله کښي دربدای نه سوای مجبوره سو اقرار يې وکړئ او وې ويل چي قسم مي دي په الله ﷻ وي چي زه ذليل يم او محمد ﷺ عزتمن دئ تر دې اقرار وروسته و مديني ته داخل سو.([191])

۱۲- د حضرت جابر ﷺ په حمراء الاسد کښي ګډون

([191]) خميس

ketabton.com - The Digital Library

مسلمانان چې کله د احد د غزا څخه فارغه سوه او مدینې ته ورسېدل نو د جنګ او سفر له و جهې څخه ډېر ستړي او ستومانه وه خو مدینې ته درسېدو سره سم د ابو سفیان له لوري څخه خبر راورسېدی چې ابو سفیان په حمراء الاسد نومي ځای کښې د بیا جګړې لپاره تیاري نیولې ده ابو سفیان دخپلو ملګرو سره مشوره کړې وه او ورته ویلي یې وه چې مسلمانان په احد کښې ماته و خوړه باید مونږ دا غنیمت و ګڼو بیا معلومه نده چې داسې موقع په لاس راسي او که یا؟ په همدې وجه دنبي ﷺ د قتلولو ورو سته (نعوذ باالله) بیرته تلل پکار دي نو دوی د مشورې وروسته بېرته راوګرځېدل وجنګ ته تیار سول نبي ﷺ اعلان وکړی چې هغه کسان دي ودې جنګ ته زما سره ولاړ سي چې د احد په غزاء کښې زمونږ سره راسره وه ددوهمې حملې لپاره تلل پکار دي. که څه هم داحد په غزاء کښې ګډون کوونکي مسلمانان ډېر ستړي وه بیاهم ټوله مسلمانان ددوهمې حملې لپاره تیار سوه. لکه څرنګه چې نبي ﷺ امر کړی و چې یوازې دې هغه کسان راسره ولاړ سي چې د احد په غزاء کښې یې ګډون کړی و په همدې وجه نور خلګ پاته سوه او د احد شریکان تیارسوه یوازې حضرت جابر ؓ و حضرت محمد ﷺ ته خواست وکړی چې یا رسول الله ◄ ! زه د احد په غزا کښې شریکېدم خو پلار مې اجازه رانکړه او راته وې ویل چې ستا اووه خوندې دې بل نارینه په کور کې نسته نو په ما او تا کې دیوه پاته کېدل ضروري دي نو پلار مې پخپله دتلو اراده وکړه او زه پاته سوم هغه داحد په غزا کښې شهید سو اوس ماته اجازه راکړه چې ستا سو سره ولاړ سم نبي ﷺ اجازه ورکړه د حضرت جابر ؓ پرته بل هیڅوک د هغو کسانو څخه په دغه سفر کې موجود نه و چې د احد په غزاء کې یې ګډون نه وکړي.(192)

فایده: د حضرت جابر ؓ دغه مینه او محبت دجهاد سره څومره دهمت او غیرت قابل دئ چې پلار یې اوس شهید سوی دئ ډېر قرضونه یې پر ذمه پاته دي هغه هم د یهودیانو وه او

(192) خمیس

ketabton.com - The Digital Library

يهوديانو د خلګو سره ډېره سخته معامله کول دده سره يې بيا بيخي سخته معامله کول ددې ځخه علاوه دده اووه خوندي وي دهغوی د ګوزارې فکر و او پلار يې ددوی په وجهه داحد اجازه هم نه وه ورکړې خو دده شوق پردې ټولو ستونزو باندې برلاسی سو او د جهاد اجازه يې ترلاسه کړه.

۱۳- د حضرت ابن زبير ﷺ دروم په جنګ کښې بهادري

په سنه ۲۲ هـ کښې د حضرت عثمانAA په خپل خلافت کښې چې کله دمصر د حاکم عمر بن عاصAA پر ځای عبد الله بن ابي سرحAA و ټاکی نو دی مبارک دروم د جنګ لپاره د شل زره کسيزه لښکر سره راووتی د روميانو لښکر دوه سوه زرو ته نژدې و ډېر سخت جنګ و سو د روميانو امير جرجير اعلان وکړی چې هر څوک چې عبد الله بن ابي سرح ووژني زه به و هغه ته خپله لور په نکاح ورکوم او سل زره اشرفۍ به انعام ورکوم په دې اعلان سره ځيني مسلمانان فکر من سول عبد الله بن زبير ﷺ چې خبرسو نو وې ويل داد فکر او تشويش خبره نده مونږ به هم اعلان وکړو چې څوک جر جير ووژني دهغه لور به ده ته په نکاح ورکوو ، يو لک اشرفۍ به انعام ورکړو او ددې سره سره به يې د هغه ښار امير هم جوړ کړو لنډه دا چې تر ډېره وخته پوري جګړه وسوه حضرت عبد الله بن زبير ﷺ جرجير وليدئ چې د ټوله لښکر وروسته روان دئ او لښکر ځني مخته سوی دئ پر ده باندې دوممينځيانو د طاؤوس په وزرو سايه کول عبد الله بن زبير ﷺ په پټه د خپل لښکر ځخه جلا سو او پر هغه يې حمله وکړه دده دراتګ پر وخت هغه دا فکر کاوه چې کېدلای سي هغه د يوروغي او جوړي پيغام د ځان سره راوړی وي خو دی برابر ور ورسېدی حمله يې پرې وکړه سر يې ځني پرې کړی بيا يې په نيزه پيودلی راوړی او ټول خلګ ورته حيران سوه.

ketabton.com - The Digital Library

فايده: حضرت عبدالله بن زبير ﷛ تنکی ځوان و تر هجرت وروسته په مهاجرينو کې لومړي کوچنی دی وو چې پيدا سو دده په پيدائش سره مسلمانان ډېر خوشحاله سوه ځکه تر يوه کاله پوري د هيڅ مهاجر په کور کې کوچنی نه و پيدا سوی او يهوديانو به دا ويل چې مونږ په دغه مهاجرو باندې جادو کړی دئ چې ددوی په کور کښې هلک نه سي پيدا د نبي ﷺ د کوچنيانو سره بيعت کول عادت نه و خو د عبد الله بن زبير ﷛ سره يې داوو کالو په عمر بيعت وکړی ددغه جنګ په وخت کښې دده عمر ځلوريشت يا پنځه ويشت کاله و خو په دوه لکه فوځ ورننوتل او د پاچا سر وريې کول دا څه اسانه خبره نه ده.

۱۴– د حضرت عمرو بن سلمه ﷛ د کفر په حالت کښې د قرانکريم يادول

عمرو بن سلمه ﷛ فرمايي چې مونږ دمديني په لاره کښې يو ځای اوسېدو چې تلونکي او راتلونکي به زمونږ د ځاي څخه تېرېدل کوم خلګ چې به د مديني څخه راتلل مونږ به د هغو څخه د حال او احوال پوښتنه کول او دابه مو ورته ويل چې هغه صاحب څنګه دئ چې د نبوت د عوه يې کړېده هغو به راته ويل چې هغه وايي پر ماباندې د الله ﷻ وحي نازلېږي چې دغه ـ دغه اياتونه دي دی وايي زه کم عمره هلک وم دوی چې به کوم اياتونه ماته بيانول مابه يادول زما تر مسلمانېدو مخکي ډېر قرانکريم يادو. د عربو ټولو خلګو د مسلمانېدو لپاره د مکې و خلګو ته انتظار کاوه کله چې مکه فتحه سوه نو هره ډله د مسلمانېدو لپاره حاضره سوه زما پلار هم د يو څو سړو سره د خپل قوم په استازيتوب د نبي ﷺ وحضور ته ورغلی نبي ﷺ زما و پلار ته د شريعت احکام و ښودل لمونځ يې ورزده کړی.او په جماعت سره يې دلمانځه کولو طريقه وروښوده او ورته وې فرمايل چې د کوم چا چې په تاسو کښې ډېر قرآن شريف په يادوي هغه کس د جماعت ورکولو لپاره بهتر دئ څرنګه چې ما د اسلام مخکې ډېر اياتونه ياد کړي وه نو زه تر ټولو زيات د قرآن شريف حافظ وم نو ټولو خلګو زما لټه وکړه اوزه يې امام جوړ کړم پدغه وخت

ketabton.com - The Digital Library

کښېي زما عمر شپږ یا اووه کاله و کله چې به څه ګڼه یاد جنازې موقع راغله نو زه به یې امام جوړ کړم.[193]

فایده: دا ددین و لوري ته د طبعي میلان او رغبت اغیز و چې په دومره لږ عمر کې د مسلمانېدو پرته یې د قران شریف ډېره برخه یادوه پاته دا خبره سوه چې په کوچنی پسې لمونځ کېدلای سي که یا؟ ددې په جواب کې باید ووایو چې د کوچنی په امامت کې اختلاف سته ځیني یې جائز بولي هیڅ شک نه پکښېي کوي ، او ځیني یې جائز نه بولي هغوی ددې سوال په جواب کې وایي چې نبي ﷺ دوی ته امر کړی و چې په تاسو کې دې د قران زیات حافظ امام سي درسول الله ﷺ مطلب کوچنی نه و (دا ددوی پر خپل سر کار و چې کوچنی یې امام و ټاکی).

۱۵ د حضرت ابن عباس رضي الله عنهما د خپل غلام په پښو کښېي بېړۍ اچول

د حضرت عبد الله بن عباس رضي الله عنهما غلام عکرمة رحمه الله د مشهورو علماؤ څخه دئ ، دی وایي چې زما آقا عبد الله بن عباس رضي الله عنهما به و ماته قرانکریم ، احادیث او شرعي احکام لوسته نو زما په پښو کښېي به یې زولنې اچولې وې چې زه یوې خوا او بلې خواته ولاړ نسم ده مبارک و ماته قران شریف او احادیث ښوده.[194]

فایده: که څه هم د تګ او راتګ په وخت کښېي خو هم زده کړه کېده خوکوم ځوک چې د زده کړې په وخت کښېي سیل او د بازار میلې کوي د غه کس بېکاره خپل عمر ضایع کوي یعني علم لاسته نه سي راوړلای هم د دغه شی اغېزه وه چې د غلام عکرمة څخه حضرت عکرمة رحمه الله جوړ سو

([193]) بخاري و ابو داود
([194]) بخاري ، ابن سعد

ketabton.com - The Digital Library

او بحرالامة ، حبر الامة په القابو سره یاد سویدئ قتادﷺ وایي چي په ټولو تابعینو کښي څلور لوی عالمان دي چي په هغو کښي یو عکرمة‌ړۏ دی.

۱۷- د حضرت ابن عباسﷺ په کوچنیوالي کښي قران شریف یادول

پخپله حضرت ابن عباسﷺ فرمایي چي زما څخه د تفسیر پوښتنه کوئ ما په کوچنیوالي کښي قران شریف یاد کړی دئ په بل حدیث کښي راغلي دي چي ما دلسو کالو په عمر اخري منزل ویلی و.(195)

فایده: د هغه زماني یادول داسي نه و لکه داوس زماني چي د پردیو ژبو د ښښتنانو یادول دي بلکي هغو چي به څه یاداوه په پوره تفسیر سره به یي یادوی پدي وجه حضرت عبد الله بن عباسﷺ د تفسیر لوی امام دئ د کوچنیوالي یادول ډېر محفوظ وي. د تفسیر حدیثونه چي څومره دعبد الله بن عباسﷺ څخه نقل سوي دي د بل چا څخه نه دي نقل سوی عبد الله بن مسعودﷺ فرمایي: د قران شریف بهترین مفسر عبد الله بن عباسﷺ دی ابو عبدالرحمنﷺ فرمایي: کوم اصحابانوﷺ چي به مونږ ته قران شریف رابنودئ هغوی فرمایي چي اصحابوﷺ به د نبيﷺ څخه لس آیاتونه زده کړل وروسته به یي تر هغه پوري نور ایاتونه نه زده کول تر څو چي ددغه لسو ایاتونو برابر علم او عمل په لاس نه وای ورغلی.(196)

(195) بخاري ، فتح
(196) منتخب کنز

ketabton.com - The Digital Library

فایده: عبد الله بن عباس ددیارلس کالو و چې نبيﷺ وفات سو په دومره لږ عمر کښې دی مبارک د تفسیر او حدیث هغه درجې ته ورسېدئ چې د تفسیر امام سو او لوی ، لوی اصحابانو به دده څخه د تفسیر پوښتنه کول دا ښکاره کرامت دئ او د عبرت خبره ده دا دنبيﷺ ددعا برکت و ځکه نبيﷺ یو وخت استنجا ته تشریف یووړی عبد الله بن عباس داوبو لوښی ورډک کړی نبيﷺ دغه خدمت خوښ سو او دعاېي ورته وکړه چې اللهﷻ دې تاته فهم او هوښیاري په دین کې درکړي او په قرانکریم کې دې اللهﷻ تاته پوهه درکړي ددې څخه وروسته یو وخت نبيﷺ نفل کول ده هم نیت وکړی په نبيﷺ پسې ودرېدئ نبيﷺ راکش کړی او خپل څنګ ته یې ودراوی ځکه که مقتدي یو سړی وي نو دامام و څنګ ته برابر درېدل پکار دي نبيﷺ چې پر لمانځه ودرېدئ دی بېرته لږ شاته سو کله چې نبيﷺ د لمانځه څخه فارغه سو نو پوښتنه یې ځني وکړه چې ولې شاته سوې ده ورته وویل چې ته دا اللهﷻ رسول یې زه څنګه ستا سره برابر ودرېږم نبيﷺ ده ته د علم د زیاتوالي دعا وکړه.([197])

۱۷- د حضرت عبد الله بن عمرو بن العاص په کوچني والي کې د احادیثو یادول

حضرت عبد الله بن عمرو بن العاص د هغو زاهدانو اصحابانو څخه دئ چې په یوه ورځ یې قران شریف ختماوی او ټوله شپه به په عبادت مشغول و او دورځې به یې ټول عمر روژه وه نبيﷺ به ددومره زیات تکلیفونو ایستلو څخه منع کاوی او ورته فرمایل به یې چې په دا سې حالت کې به دې بدن ډېر کمزوری سي ټوله شپه ویښ یې سترګې به دې خرابې سي د بدن هم پر تا حق دئ، د اولادو هم پر تا حق دئ او د میلمنو هم پر تا حق دئ ،دی مبارک وایي چې ما به هره ورځ قرانکریم ختماوی نبيﷺ راته وویل چې په ټوله میاشت کښې یو قرانکریم ختموه ما ورته

([197]) اصابه

ketabton.com - The Digital Library

وويل اې د الله رسوله ! ماته اجازه راکړه چې د خپلې ځوانۍ څخه ګټه واخلم نبي ﷺ ورته وويل ښه دئ په شلو ورځو کې يې ختموه ماورته وويل يا رسول الله ﷺ !دا ډېر کم تلاوت دئ ماته اجازه راکړه چې د ځوانۍ څخه ګټه واخلم اخر داچې په درو ورځو کښې يې د يو ختم اجازه راکړه دده مبارک عادت داو چې د نبي ﷺ ارشادات يې ليکل چې په ياد يې پاته سي دده سره د نبي ﷺ د حديثونو يو مجموعه ليکل سوې پرته وه چې د الصادقه نوم يې پر ايښى و دى وايي ماچې به هرحديث دنبي ﷺ څخه اورېدئ هغه به مې ليکى خلګو زه منعه کړم چې نبي ﷺ خو انسان دئ کله په غصه کې وي، کله د خوابدتيا په وخت کې وي يو څه فرمايي او کله د خوشحالۍ په وخت کې چاته بل څه فرمايي ته په هر حالت کې هر څه ليکې نو ما ليکل پريښوده يو ځلي مې نبي ﷺ ته ددغي خبري بيان وکړى نبي ﷺ راته وويل چې ليکه يې زما دې په هغه ذات قسم وي چې زما روح دده په قدرت کې دئ دده د خولې څخه چې کوم شى وزي ددرد په حالت کې وي که د خوشحالۍ په حالت کې وي د حق نه پرته نه وزي.(198)

فايده: حضرت عبد الله بن عمرو ﷺ سره ددې چې په عبادت او صفوف کښې بې ساري شمېرل کېږې بيا هم ابوهريرةﷺ فرمايي چې په اصحابو کښې تر ما زيات دحديثو روايت کوونکى نسته ماسوا د عبد الله بن عمرو ﷺ څخه چې هغه به ليکل او مانه ليکل ددې څخه معلومېږي چې د عبد الله بن عمرو ﷺ روايتونه تر ابوهريرة ﷺ ډير دي که څه هم زمونږ په زمانه کښې د ابو هريرة ﷺ روايتونه دده تر روايتو زيات په لاس راغلى دي چې يو شمېر لاملونه لري خو په هغه وخت کې دده ددومره زيات عبادت ترڅنګ دده حديثونه زيات موجود دي.

۱۸- د حضرت زيد بن ثابت ﷺ قران شريف يادول

(198) مسند احمد و ابن سعد

ketabton.com - The Digital Library

حضرت زيد بن ثابت ﷺ په جليل القدر اصحابانو ﷺ کښې دئ چې په خپل وخت کښې لوى عالم او لوى مفتي ګڼل کېږي په ځانګړي ډول د ميراث په علم کښې زيات ماهر و يل کيږي چې په مدينه منوره کښې دى مبارک په فتوا، قضا، ميراث او قرائت کښې په لوړو کسانو کښې ګڼل کېدئ کله چې نبي ﷺ هجرت وکړى مدينې منورې ته يې تشريف راوړى پدغه وخت کښې دى کم عمره هلک وچې عمر يې يوولس کاله و په همدې وجه ده ته په لومړنيو جګړو کښې لکه د بدر او داسې نورو کې د ګډون اجازه ورنکړه سول د هجرت پنځه کاله مخکې د شپږو کالو په عمر يتيم سو نبي ﷺ چې تر هجرت وروسته مدينې منورې ته ورسېدئ خلګ د نبي ﷺ حضور ته ورتلل او خپل هلکان يې د برکت حاصلولو لپاره د ځان سره راوستل. زيد ﷺ حضورته وروړاندې سو يو چاورته وويل چې داد انصارو د کور يو هلک دئ ستاسو تر راتګ يې مخکې اوولس سورتونه پياد کړى دي. نبي ﷺ د امتحان لپاره ماته د ويلو امر وکړى ماسورت ق ورته وو ايه نبي ﷺ زما لوستل خوښ کړل. نبي ﷺ چې به يهوديانو ته کوم خطونه لېږل هغه به يې په يهوديانو ليکل يو ځلي نبي ﷺ وماته امر وکړى چې زه د يهوديانو په ليکلو باور نلرم داسې نه چې غلط يې وليکي ته د يهوديانو ژبه زده کړه (ما هم داسې وکړه) ددې څخه وروسته چې به هغوى ته کوم خط تلى مابه ليکى او ديهوديانو له خوا څخه به چې کوم خط راتلى مابه وايه په يو بل حديث کښې راغلي دي چې نبي ﷺ ارشاد و فرمايه چې ماته ځينو خلګو په سرياني ژبه خطونه ليکلي دي پدې وجه يې ماته د سرياني ژبې دزده کولو امر وکړى ما په اوولسو ورځو کښې سرياني ژبه زده کړه.([199])

([199]) فتح ـــ اصابة

LARAWBAR

ketabton.com - The Digital Library

۱۹- د حضرت حسن ﷺ په کوچني والي کښې علمي بوختيا

د سيد السادات حضرت حسن ﷺ پيدا ښت دزياتو علماؤ دوينا سره سم په سنه ۳ هـ کال کي دروژې په مياشت کښې سوی دئ په همدې اعتبار دده عمر دنبي ﷺ دد وفات په وخت کښې اووه کاله او څو مياشتې و. اووه کاله به څه عمر وي؟ چي پدې کم عمر کښې يې علمي کمال حاصل کړی خو ددې سره دده مبارک څخه څو حديثونه نقل سوي دي ابو الحوراء د حضرت حسن ﷺ څخه پوښتنه وکړه چي تاته د نبي ﷺ څه خبره ياد ده ، ده ورته وويل: هوه زه د نبي ﷺ سره پر لاره روان وم پر لاري دخيرات د خرما وو يوه کوټه پرته وه ما ددغو خرماوو څخه يو خرما پورته کړه او په خوله کښې مي واچول نبي ﷺ ماته وفرمايل: کخ، کخ (توکه توکه) او زما د خولې څخه يې راوايستل او راته وې ويل چي مونږ د خيرات مال نه خورو. دی مبارک زياتوي چي ما پنځه واړه لمونځونه درسول الله ﷺ څخه زده کړي دي.[200]

حضرت حسن ﷺ فرمايي: نبي ﷺ ماته د وترو لپاره دا دعا ښودلې ده:

اللهم اهدني فيمن هديت و عافني فيمن عافيت و تولني فيمن توليت و بارک لي فيما اعطيت و قني شر ماقضيت فانک تقضي ولا يقضي عليک انه لايذل من واليت تبارکت ربنا و تعاليت.

ژباړه اي الله ﷻ ! ماته د هغه چاڅخه هدايت وکړې چي تا هدايت ورته کړی دئ او صحت راکړې ماته په هغه خلکو کي چي صحت دي ورکړی دئ ته زما سرپرست (متولي) جوړ سې لکه څرنګه چي د نورو سرپرست يې، کوم څه چي تاماته راکړي دي په هغو کي برکت واچوې او څه چي دي زما په تقدير کي ليکلي دي د هغو د بدی څخه مي وساتې څه فيصلې چي ته وکړې هغه

---

[200] مسند احمد

ketabton.com - The Digital Library

کیږي او ستا په خلاف څوک فیصله نسي کولای د کوم چا چي ته مرسته وکړې هغه هیڅوک نسي ذلیله کولای ستا ذات برکت والادئ.

حضرت حسن ﷺ فرمایي: ما د رسول اللهﷺ څخه اورېدلي دي چي څوک د سهار لمونځ وکړي پر هغه ځای باندي ترلمر ختلو پوري کښېني اللهﷻ به یې د دوزخ د اور څخه خلاص کړي. حضرت حسن ﷺ څو حجونه پر پښو باندي کړي دي او فرمایل یې چي ما ته پر دې خبره شرم راځي چي زه مړ سم د اللهﷻ سره یو ځای سم او زه دي د هغه وکور ته پر پښو باندي نه یم ورغلی. دی مبارک ډیر صبرناک و په مسند احمد کي د ده ذکر په زیات شمېر روایتو کي سوی دئ. د تلقیح لیکوال هم دئ په هغه اصحابانو ﷺ کي ذکر کړی دئ چي دیارلس حدیثونه څني نقل سوی دي. او کاله به څه عمر وي د ده مبارک په دومره لږ عمر کي دومره علم لاسته راوړی دئ دا د حافظې کمال دئ او د شوق نهایي نقطه ده. افسوس چي زموږ خلګ تر اوو کالو پوري خپل زوی ته د دین معمولي خبره هم نه ښیي.

۲۰ـ د حضرت حسین ﷺ په کوچني والي کي علمي بوختیا

سید السادات حضرت حسین ﷺ ترخپل ورور حضرت حسن ﷺ یو کال کشر و په همدې وجه د ده مبارک عمر د رسول اللهﷺ د وفات په وخت کي نور هم کم و یعني شپږ کاله او څو میاشتي و د شپږو کالو کوچنی به څه د دین خبري وساتي ؟ خو د ده دومره کوچني والي سره بیا هم د ده روایتونه د حدیثو په کتابو کي رانقل سوي دي او محدیثینو په هغه اصحابانو کي شمېرلی دي چي اته حدیثونه څني رانقل سوي وي. حضرت حسین ﷺ فرمایي: ما د رسول اللهﷺ څخه اورېدلي دي کوم مسلمان نارینه او یا ښځي ته چي کوم غم ورسیږي ډیر وخت وروسته ورپه یاد سي دی

ketabton.com - The Digital Library

ووايي: انا لله وانا اليه راجعون.(يعني دغم په وخت خو يې ويلي وي ډير وخت وروسته چي ورپه يادسي بيا يې هم ووايي) دغه کس ته الله ﷻ دومره ثواب ورکوي لکه دغم په وخت کي چي يې ورکوي.داهم دنبي ﷺ څخه روايت دئ چي فرمايي: زما امت چي په کښتۍ کي سپريږي داآيت دي ووايي : ✍︎□︎♋︎⬄︎○︎♐︎▭︎ ✂︎✍︎★ ✍︎□︎♑︎□︎□︎❷⬂︎♑︎⌧︎

⌧︎❻︎❑︎→︎▦︎♦︎⬄︎⬥︎♐︎ ❼︎♐︎■︎□︎◆︎❻︎ □︎♌︎♐︎☽︎ ✍︎□︎♑︎□︎♐︎□︎♐︎❷︎⬁︎✌︎◆︎❑︎
❻︎▪︎❍︎♎︎⬈︎☹︎⋖︎ الله ﷻ به يې دغرقېدو څخه وساتي .حضرت حسين ﷺ پنځويشت حجونه پرپښو کړي دي . لمونځونه به يې هم زيات کول اوروژې به يې هم زياتي نيولې .په خيرات اوددين په هرکار کي يې زياته هڅه کول .ربيعة ﷺ فرمايي : مادحسين ﷺ څخه پوښتنه وکړه چي دنبي ﷺ بله کومه خبره ستا ياد ده ؟ده مبارک راته وويل: هو زه يوه ورځ پر يو کلکين باندي وختم هلته خرماوي پرتې وي مايوه دانه راواخيسته په خوله مي کړه نبي ﷺ راته وفرمايل: وې غورځوه موږ دخيرات خوړلو څخه منعه يو . حضرت حسين ﷺ درسول الله ﷺ څخه روايت کوي چي نبي ﷺ فرمايي: دسړي داسلام ښه والی دادئ چي بې کاره کارونه پريږدي.([201])

ددې څخه پرته نور روايتونه هم دده مبارک څخه سوي دي.

فايده: ددې ډول څخه داصحابانو ﷺ څخه ډيري واقعاتي رانقل سوی دي چي دوی مبارکانو په کوچني والي کي درسول الله ﷺ څخه نقل کړي وي محمودبن الربيع ﷺ يوصحابي دئ چي دنبي ﷺ په وفات کي دده عمر پنځه کاله و دی مبارک فرمايي: زه به ټول عمر داخبره هېره نه کړم چي نبي ﷺ زموږ کورته راغلی زموږ په کور کي يو څاه و ددې څاه د اوبو څخه يې يوه لپه اوبه زما پر مخ واچولې.([202])

([201]) اسد الغابة ، استيعاب .
([202]) اصابه

ketabton.com - The Digital Library

مورې خپل کوچني اولادونه په بې ځايه خبرو کي اخته کړي دي دد درواغو قصې ورته کوو (چي ځني خلګ ورته نکلونه وايي)اوپه بې ځايه شيانو مو ماغزه ور خراب کړي دي که چيري مورې د سپېڅلو انسانانو قصې پيدا کړو او خپلو ماشومانو ته يې وکړو اويا ددې پر ځاى چي ماشومانو ته د پيريانو ، دېبانو او داسي نورو شيانو قصې کوو او زړونه يې وروېروو بايد زړونه يې د الله ﷻ په عذاب سره ورورېږدو دوى ته به په دنيا کښې په کار ورسي او په اخرت کي به خامخا ګټه ورته وکړي د کوچني والي په وخت کي حافظه ډېره زوروره وي او د کوچني والي د وخت شى هيڅکله نه هيريږي په داسي وخت کښې که چيري قرانکريم حفظ کړي نونه به څه تکليف ورته وي او نه به يې وخت لګيږي ماد خپل پلار صاحب څخه (الله ﷻ دي يې پر قبر باندي نور واوروي) ډېر واري او رېدلي دي اودخپل کور د سپين سرو ښځو څخه مي هم اورېدلي دي چي زما پلار صاحب چي کله د تي څخه پري سو نو يوربع يې (د سپاري څلورمه برخه) يې په يادوه او د اوو کالو په عمر کښې يې ټول قرآن په ياد سو او زما پلار زما د نيکه په پته د فارسي ډيري برخي لکه بوستان، سکندر نامه او داسي نور شيان ويلي وه زما پلار ويل چي ماته به پلار د قرانکريم دختمېدو وروسته ويل چي اوس نو دورځي يو قران ختموه او نور ټوله ورځ رخصتي کوه نو زه به ددهٔ د امر مطابق دسهار تر لمانځه وروسته د کور پر بام باندي کښېناستم په شپږو يااوو ساعتو کي به مي ټوله قرانکريم ختم کړى د غرمې ډوډۍ به مي وخوړه وروسته به مي د خپلي خوښې سره سم فارسي ويل تر شپږو مياشتو پوري مي پرله پسي دا عادت و هره ورځ به مي يو قرآنکريم ختماوى وروسته به مي نور سبقان ويل داهم د اوو کالو په عمر څه معمولي خبره نه ده. ددغه زيات تلاوت فايده داوه چي دده څخه قرآنکريم نه هېرېدئ او نه ځني ګډوډ ېدئ خرنګه چي ددوى ظاهري ګوزاره دکتابونو په تجارت وه اود کُتب خاني ډير کارونه يې په خپل لاس سره کول نو هيڅکله داسي نه ده پېښه سوې چي دوي دي په لاس کار کاوه او په خپله خوله دي يې تلاوت نه وي کړي. کله کله به دوى ته د مدرسې څخه جلا درس ويل

ketabton.com - The Digital Library

کېدئ دا درې کارونه به یې په یوه وخت سرته رسول د تعلیم ډول داسي نه و کوم ډول چي په عمومي توګه په مدرسو کښي دئ چي زیات پشار پر استاز وي بلکي دخاصو طالبانو سره طریقه داسي وه چي شاګرد به عبارت وایی ترجمه به یې کول مطلب به یې بیانوی که به چیري هغه مطلب صحیح و نو استاذ دمخکي تللو امر ورته کاوی که به یې غلطي پکښي وکړه نو که به دغه غلطي ته دتهدید اړتیا وه شاګرد به یې تهدید کړی او که به د ښودلو وه وروه به یې ښودله داد پخوا قصه نه ده بلکي دهمدې پیړۍ واقعه ده په همدې وجه داخبره د منلو وړ نه ده چي د اصحابانو ﷺ په ډول طاقتونه اوس نسته.

دولسم باب

دنبي ﷺ سره د محبت قصې

که څه هم کومي قصې چي مي تر اوسه پوري رانقل کړی دي هغه ټول دنبي ﷺ سره د محبت قصې دي چي ددوی مبارکانود عاشقانه ژوند سبب و د ځان، مال، ژوند ، مرګ، هیڅ پروا به یې نه کول ددې څخه علاوه دمحبت قصې هیڅ شی نه دي داد هغو حالتونو څخه یو حالت دئ چي تر الفاظو او عبارتونو پورته دئ محبت یو داسي شی دئ چي په زړه کي ځای ونیسي نو محبوب لره پر هرشی غلبه ورکوي نه بیا د ننګ او ناموس پرو الري او نه د عزت او شرافت پروا لري. الله ﷻ دي پخپله مهربانۍ او دخپل محبوب په برکت سره خپل اود خپل رسول محبت را نصیب کي (که داسي وسي) نو په هر عبادت کښي خوند دئ او ددین په هر تکلیف کښي هوسایي ده.

LARAWBAR

ketabton.com - The Digital Library

۱- د حضرت ابوبکر صديق ﷺ د اسلام اعلان او تکليف

د اسلام په پيل کښې چې به څوک مسلمان سو نو تر خپله وسه به يې اسلام پټ ساتی نبي ﷺ به هم نوموړي کس د اسلام و پټولو ته هڅاوی چې د کافرانو دخوا کوم تکليف ور ونه رسيږي کله چې د مسلمانانو شمېر (۳۹) نفرو ته ورسېدئ نو ابو بکر ﷺ د اسلام د ښکاره کولو لپاره خواست وکړی چې په ښکاره ډول تبليغ وکړل سي نبي ﷺ اول ځل انکار وکړی خود ابو بکر صديق ﷺ په ډېر ټينګار يې دده غوښتنه قبوله کړه د اسلام د ښکاره کولو اجازه يې ورکړه دوی ټول مبارکان د کعبې مسجد ته ولاړه حضرت ابو بکر صديق ﷺ د تبليغ خطبه ورته شورع کړه داپه اسلام کښې تر ټولو لومړی خطبه وه چې ده مبارک وويل په دغه ورځ سيد الشهداء حضرت حمزه ﷺ د نبي ﷺ اکا هم اسلام راوړی او تر دغه ورځې درې ورځې وروسته حضرت عمر ﷺ په اسلام مشرف سو خطبه چې شروع سول د څلورو طرفونو څخه کافرانو او مشرکانو پر مسلمانانو چپاو راوړی حضرت ابو بکر صديق ﷺ سره ددې چې په مکة مکرمه کښې دده عزت او درنښت منل سوی و خو کافرانو دومره وواهه چې مخ مبارک يې د وينو ډک سو پزه او غوږونه يې ټوله په وينو رنګ سول اونه پېژندل کېده په سوکانو او لغتو يې وواهه او سربېره پکښې وغورځېده څه چې يې نسوای کولای هغه يې ورسره وکړل ابوبکر صديق ﷺ بې هوښه سو دده مبارک خپل قوم بنو تميم خبر سول او ددغه ځای څخه يې پورته کړی را يې وړی او ټولو خلګو ته دايقنيې وه چې ابوبکر صديق ﷺ ددې حيواني حملې څخه ژوندی نسي پاتېدلای بنو تميم مسجد ته راغلل او اعلان يې وکړی چې کچيري ابوبکر ﷺ ددې ووهلو څخه مړ سو نو موږ به يې

ketabton.com - The Digital Library

په بدله کښې عتبة بن ربيعة ووژنو عتبة د حضرت ابوبکر صديق ﷺ په وهلو کښې زيات دبدبختيو اظهار کړې و تر ماښام پورې ابوبکر صديق ﷺ بې هوښه و دوی چې به هر څه ورته ووېل هغه به خبرې نه کولې ماښام دوی ډير ږغونه ورته وکړه ددې لپاره چې خبرې وکړې ده مبارک هم خبره وکړه خو خبره يې داوه چې د محمد ﷺ څه حال دئ هغو ورته ووېل چې دهغه د لاسه دومره غم درته پېښ سو تړوله ورځ د مرګ په خوله کښې وې ته يې لاپوښتنه کوې تړوله ورځ دې دمرګ او ژوند درک نه و معلوم اخر چې څه ساه در پکښې پاته ده هغه دې هم د نبي ﷺ خبرې وکړې خلګ ولاړ سوه ده مور ام خير ته يې ووېل چې ده ته د خوړلو او څښلو لپاره يو شی برابر کړه موريې هم يو شی برابر کړی راېې وړی اوده ته يې په خوړلو ټينګار وکړی خو دده مبارک هغه يوه خبره وه چې د نبي ﷺ څه حال دئ پر هغه څه تېر سول؟ دده مبارک مور ورته ووېل زه خو په هغه نه يم خبره ده ورته ووېل چې دحضرت عمر ﷺ خور ام جميل ﷺ ته ورسه او دده مبارک پوښتنه ځنې وکړه هغې غريبې د خپل زوی د مظلومانه او پرېشانه حالت د غوښتنې د پوره کولو لپاره و ام جميل ﷺ ته ورغله. او د نبي ﷺ دحال پوښتنه يې ځنې وکړه هغې هم د عامو مسلمانانو په څېر خپل اسلام پټ ساتلی و ودې ته يې ووېل چې زه هيڅ څوک نه پېژنم او محمد ﷺ څوک دئ؟ ستا د زوی ابوبکر ﷺ په حال خبره سوم ډېره خوا بدې سوم کچيرې ته وايې ستاسره به ولاړه سمه او ستاد زوی حال به ووينم د ام خير ورسره خوښه سوه دواړې يو ځای راغلې او د ابوبکر ﷺ حال يې وليدئ ام جميل ﷺ چې ورته وکتل د توان څخه يې ووتل بې اختياره په ژړا سوه چې دې بدعملو پر څه حال باندې کړی دئ الله ﷻ دې دوی ته خپله سزا ورکړې حضرت ابوبکر صديق ﷺ ددې څخه پوښتنه وکړه چې نبي ﷺ پرڅه حال دئ؟ ام جميل ﷺ دابو بکر د مور و طرف ته اشاره وکړه چې دايې اورې ابوبکر ﷺ ورته ووېل ددې څخه مه وېرېږه ام جميل ﷺ ورته ووېل چې رسول الله ﷺ بيخي جوړ او روغ دئ ابوبکر صديق ﷺ پوښتنه ځنې وکړه چې اوس چيرې دئ ام جميل ﷺ ورته ووېل چې دارقم په کور کښې دئ ابوبکر ﷺ و فرمايل

ketabton.com - The Digital Library

چې زما دې په الله ﷻ قسم وي چې تر هغه وخته پورې به هيڅ خوړل او څښل ونه کړم ترڅو رسولﷺ ونه وينم . دده مبارک مور بيا پدې وجه ناارامه وه چې دی يو څه خوراک او څښاک وکړي ترڅو يو څه توانايي يې په بدن کې پيدا سي ځکه کافرانو ټوک ، ټوک کړی و.دبلې خوا دده مبارک قسم کوی چې زه به تر هغه وخته پورې خوراک ونه کړم چې نبي ﷺ ونه وينم په همدې وجه موريې انتظار وکړی چې دخلګو تلل او راتلل بند سي بيايې د رسول اللهﷺ د ليدلو لپاره بوزي پدې وجه چې څوک يې ونهويني او تکليف ورونه رسوي کله چې دشپې ډېره برخه تېره سوه نو ابوبکرؓ يې دارقم کور ته بوتی کله چې ابوبکر ؓ وروروسېدئ درسول ﷺ په غاړه کې يې لاس ور واچوی او رسو ل الله ﷺ دده په غاړه کې لاس واچوی دواړه په ژړا سول ټول مسلمانان هم په ژړا سول ځکه چې د حضرت ابوبکر صديق ؓ حال د ليدلو نه و ددې څخه وروسته ابوبکر صديق ؓ خواست وکړی چې دا زما مور ده تاسو ددې لپاره د هدايت دعاء وکړی او دې ته د اسلام بلنه ورکړی نبي ﷺ اول دعاء ورته وکړه او وروسته يې اسلام ته و هڅول دا مبارکه په دغه وخت کې مسلمانه سول.(203)

فايده: د عيش او عشرت او د خوشحالي په وخت د مينې او محبت دعوه کوونکي ډېر دي خو عشق او محبت هغه دی چې د تکليف او غم په وخت کښې هم پاته وي.

۲-د حضرت عمر ؓ دنبي ﷺ پر وفات باندې غم

حضرت عمر ؓ د بې ساري زړورتيا او قوت سره ـ سره چې نن څلوارلس پيړۍ وروسته يې هم زړورتيا مشهوره ده او ددې سره چې د اسلام ښکاره کېدل هم دده د اسلام راوړلو سره

(203) خميس

ketabton.com - The Digital Library

وسو د مسلمانېدو وروسته يې خپل اسلام په پټه ساتل نه خوښول دده مبارک د نبي ﷺ سره دمحبت يو کوچنی نومونه داده چي کله نبي ﷺ وفات سو نو دده د زغم څخه خبره ووته حيرانی واخيستی ، توره يې په لاس کي واخيستل ودرېدئ او وې ويل: که هر چا وويل چي نبي ﷺ وفات سوی دئ زه به د هغه سر ورپرې کړم نبي ﷺ د خپل رب و لوري ته تشريف وړی دئ لکه موسي ▲ چي طور غره ته تشريف وړی و د بېرته به راسي او د هغه خلکو لاسونه او پښې به پرې کړم چي دنبي ﷺ د وفات غلطي اوازې خپروي حضرت عثمان ؓ تر دوهمي ورځي پوري ګونګی و هيڅ يې د خولې نه راوتل ګرځېدئ را ګرځېدئ خبري يې نه سوای کولای حضرت علي ؓ چوپ ناست و بدن يې حرکت نه کاوه يوازي ابوبکر ؓ و چي د غره په څېر ولاړو او ټول غمونه يې وزغمل چي درسول الله ﷺ سره يې اوس د محبت قصه تېره سوه پدغه وخت کي يې په ډېره آرامتيا سره تشريف راړوی اول يې دنبي ﷺ تندی مچ کړی وروسته د باندي راووتی حضرت عمر ؓ ته يې وويل کښېنه وروسته يې خطبه وويل چي مطلب يې داسي و: کوم چا چي د نبي ﷺ عبادت کاوه هغه دي پوه سي چي نبي ﷺ وفات سو څوک چي د الله ﷻ عبادت کوي هغه دي پوه سي چي الله ﷻ ژوندی دئ او تل به وي وروسته يې د قرآنکريم دغه مبارک آيات تر پايه پوري وو ايه: (204)

⇧💣■🖬⌧⌘ ⇧⑨⧫🕭 ✌❑←♒◆❻ ⋅⧫⧰☽ ➘⑨⬤☺◻⧫➔👍 ☞⧫✌◆❒

×🕯⇦⧰⌧⧫▭❒🕮 🗐 ⇱✍←♒❾❷♑🕾☞✃ ⦰🕮⧰✃⬀🖮⧫🕭 ⌶⦰✌

✃❼■✍⧫⇱ ⬃☹⬈🡻⬀⌛■🖬⧫☽☼☞✃ •✍⦰☞➔🕭 ⬃❒❒🕮 ✽☠☞❑✌

🗐❼■✍⧫⇱ ⬄🖬⧰🖬⧫☽☪⧫③ ⌶⧫✌◆❒ 🗐 ⬀☠⬈🗏⧰⌛🕔⧫☽⇧⇱❒🕮

🗏 ☞ॐ★⬂⓿⌧⅄ ⅄✎☞✃ ▪❸⬘➢⧫③ ⌶■🖬⧫▫ ⦰❍⬂⓿⧫⌛🖎☽⧫⇱

(204) خميس

LARAWBAR

ketabton.com - The Digital Library

❑◆♋◻⓿◆➚⇳❽⌘❽ ✁♐✍✦ ✁♐♏◉⌖⊙🕐⌛⬁❷⌘⇦×♦
⬀♏♏⬂⬁ ([205])

ژباړه: محمد ﷺ صرف پيغمبر دئ.(خداى خو نه دئ چي مرګ او فنا نه پرېږي راځي).
کچيري محمد ﷺ وفات يا شهيد سي نو تاسو بېرته له دينه څخه اوړئ؟ او که څوک له دين څخه واوړي هغه ته هيڅ تاوان نسي رسولاى (يوائي خپل ځان ته تاون رسوي) او الله ﷻ به شکرګذاره خلګو ته ژر بدله ورکړي.([206])

فايده: څرنګه چي الله ﷻ د حضرت ابوبکر ؓ څخه د خلافت مهم کار اخيستى او دده شان هم پدغه وخت کي مناسب و په همدې وجه دده سره پدغه وخت کي دومره زغم موجود و چي د بل چاسره موجود نه و او دا دده مبارک ته چي د ښخېدلو او ميراث څومره مسئلې معلومي وې بل چاته نوې معلومي د نبي ﷺ د ښخېدو په ځاى کي اختلاف سو ځينو وويل چي په مکه کي يې ښخوو ځينو وويل چي په مدينه منوره کي يې ښخوو او ځينو ويل چي په بيت المقدس کښي يې ښخو خو حضرت ابوبکر صديق ؓ وويل چي ماد نبي ﷺ څخه اورېدلي دي: پر کوم ځاى چي پيغمبر وفات سي پر هغه ځاى به يې قبر وي پر کوم ځاي چي دنبي ﷺ وفات سوى دئ پر هغه ځاى دي قبر وکښل سي بيا يې و فرمايل: چي مادنبي ﷺ څخه اورېدلي دي چي د نبي ﷺ وارث هيڅوک نسي جوړېدلاى کوم مال چي ځيني پاته سي هغه به خيراتيږي بيا يې وفرمايل: مادنبي ﷺ څخه اورېدلي دي چي څوک د مسلمانانو د حکومت سرپست سي او بيا په بي پروايي سره بل څوک امير جوړ کړي پرده دي لعنت وي بل خبره داده چي نبي ﷺ فرمايلي دي چي قريش د امر او سلطنت مسئول او سرپرست دي. اوداسي......

---

(205) سورة آل عمران الاية (١٤٤)
(206) بيان القران

ketabton.com - The Digital Library

3- د يوې ښځې د نبي ﷺ د خبر په وجه بې ارامه کېدل

د احد په غزا کې چې مسلمانانو ته تکليفونه ورسېدل او ډېر مسلمانان شهيدان سوه د غه دردونکی خبر چې مديني منورې ته ورسېدئ نو يوه ښځه لا لهانده د حالاتو د معلومولو لپاره د کوره څخه را ووتل را غله د خلګو يوه ډله ولاړه وه دې په بې قرارۍ سره پوښتنه څنې وکړه چې رسول الله ﷺ څنګه دئ؟ هغو په جواب کې ورته وويل: چې ستا پلار شهيد سو ی دئ دې انا لله وويل بيا يې په بې قرارۍ سره پوښتنه وکړه چې رسول الله ﷺ څنګه دئ؟ هغو ورته وويل چې ستا خاوند شهيد سو بل چا د زوی د شهادت ورته وويل بل چا بيا د ورور د شهادت خبر ورکړې چې دا ټول شهيدان سوی دي خو دې د نبي ﷺ پوښتنه کول چې رسول الله ﷺ څنګه دئ؟ خلګو ورته وويل چې په خير او خيريت کور ته راغلی ددې زړه ډاډ نه کاوی او وې ويل چې چيري دئ؟ خلګو ورته وويل چې په هغه ډله کې دئ دا په خپله ولاړه د رسول الله ﷺ په ليدلو يې خپلې سترګې يخې کړې د رسول الله ﷺ په ليدو يې وويل اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ستا د ليدو وروسته ما ته هر غم کمزوری او پر هيڅ دئ په يوه روايت کې راغلي دئ چې دې نبي ﷺ تر جامو ونيوئ او ورته وې ويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! چې تاسو ژوندی او سلامت ياست نو ما ته د هيڅ مرګ پروا نسته.(207)

فايده: ددې ډول څخه ډېري قصې راغلي دي په همدې وجه د مؤرخينو د نو موړې ښځې په نومونو کښې اختلاف دئ خو صحيح خبره داده چې قصې د څو ښځو څخه پيښې سوی دي.

۴- په حديبيه کې د ابو بکر صديق رضي الله عنه او مغيرة رضي الله عنه کار او د عامو اصحابو رضي الله عنهم طريقه

---

(207) خميس

ketabton.com - The Digital Library

د حديبې مشهور جنګ په سنه ٦ هـ کې د مياني په مياشت کې سوى دئ. کله چې نبي ﷺ د اصحابانو د يوې لوې ډلې سره د عمرې اراده وکړه د مکې کافران چې خبر سوه نو په خپل منځ کې يې مشوره وکړه چې مسلمانان دې د مکې څخه منعه سي د دغه لپاره يې لويه تياري وکړه او د خپلې مرستې لپاره يې د دباندې څخه هم خلک راوغوښتل او يو لوی جماعت يې د مقابلې لپاره تيار کړی نبي ﷺ يو صحابي و ذوالحليفة نومي ځای ته د حال معلوملو لپاره واستوى (هغه صحابي چې بېرته راغلی) د نبي ﷺ سره يې په عسفان کې وليدل او نبي ﷺ ته يې وويل چې د مکې خلګو د مقابلې لپاره لويه تياري نيولې ده او زيات شمېر خلک يې د دباندې څخه هم راغوښتي دي نبي ﷺ د خپلو اصحابانو سره مشوره وکړه چې اوس څه کول پکار دي؟ يوه لويه لاره داده چې کوم خلګ چې دوی د دباندې څخه راغوښتي دي د هغو پر لورو حمله وسي هغه چې خبر سي نو بېرته به خپلو کورونو ته ولاړسي بله لار داده چې برابر پر ورسو. حضرت ابوبکر صديق ﷺ وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! موږ خو د بيت الله شريف د زيارت په اراده روان سوی يو د جنګ خو مو هيڅ اراده نه وه موږ به ځو که چيرې دوی مخته راغلل موږ يې منعه کړو مقابله به وکړو که نه نو ځو به نبي ﷺ دا خبره خوښه کړه او مخکې روان سو کله چې حديبې ته ورسېدل نو بديل بن ورقا خزاعي د يوې ډلې سره نبي ﷺ ته راغلی دا خبره يې ورته وکړه چې کافران تاسو هيڅکله د مکې دا خلېدو ته نه پرېږدي د جنګ لپاره يې لويه تياري نيولې ده نبي ﷺ ورته وويل چې موږ خو بيخي د جنګ په اراده نه يو راغلي زموږ مقصد عمره کول دي قريشو ته خو هره ورځ جنګونو ډېر تاوانونه رسولي دي ځانونه يې بيخي هلاک کړي دي که ددوی خوښه وي چې روغه جوړه وکړي زه روغي جوړي ته تيار يم زما او ددوی تر منځ به ژمنه وي چې زه ددوی سره جنګ نه کوم او که دوی زما سره جنګ نه کوي مادي نوروته پرېږدي او که دوی په هيڅ شی نه راضي کيږي نو زما دي په هغه ذات قسم وي چې زما روح يې په قبضه کې دئ چې تر هغه وخته به ورسره جنګيږم چې اسلام غالب سي او يا زما سر پرې سي. بديل ورته وويل: ډېر ښه دئ زه به ستا

ketabton.com - The Digital Library

پیغام هغو ته ورسوم ، دی ولاړی هغو ته یې پیغام ورساوه خو هغه راضي نه سوه. په همدې ترتیب دد واړو لورو څخه د تګ او راتګ لړی جاري وه چې یو وار پکښې عروة بن مسعود ثقفي د کافرانو له لوري څخه راغلی چې په دغه وخت کې لا مسلمان سوی نه و وروسته بیا مسلمان سو ده هم د بدیل په څېر د نبيﷺ سره خبرې وکړې او ورته وې ویل: اې محمد ﷺ ! که ته ټول عرب له منځه وړل غواړې دا خوشوني نه ده ځکه تر اوسه ستا مخکې داسې یو څوک نه دی پیدا سوی چې دغه کار یې کړی وي یعنې ټول عرب دې یې لمنځه وړي وي او که چیرې دوهم حالت سې یعني عرب پر تاسو برلاسي سي نو کوم کسان چې ستا سره دي هغه زه د شریفو خلګو ډله نه وینم ټول به درڅخه ولاړ سي تابه یوازې پرېږدي ابوبکرﷺ په دغه ځای کې ولاړ و دا خبره یې و نه زغمل دستي یې ورته وویل: د خپل خدای (لات) د بولو ځای و څټې ایا موږ به و تښتو ؟ او نبيﷺ به یوازې پرېږدو ؟ عروة پوښتنه وکړه چې دا څوک دئ؟ نبي ◄ ورته وویل: دا ابوبکر AA دئ عروة ورته وویل: ستا یو زوړ احسان پر ما پروت دئ هغه احسان ادا سو او که دي هغه احسان نه وای نو خامخا به مې ددې ښکنځلو جواب درکړی وای ددې خبرو د کولو څخه وروسته بیا د نبيﷺ سره په خبرو کولو مشغول سو ده د عربو ددود سره سم د نبيﷺ وږیرې مبارکې ته لاس وروړی ځکه دغه کار دوی د خواهش کولو پرمهال کاوه اصحابو ﷺ دغه کار نسو زغملای نو د عروة وراره مغیرة بن شعبة AA په دغه ځای کې ولاړ و خود یې پر سر وه د توري په مټ یې خپل اکا (عروة) وواهه چې لاس دې لیرې ساته (یعني دنبيﷺ وږیرې مبارکې ته لاس مه وروړه) عروة پوښتنه وکړه چې دا څوک دئ؟ نبيﷺ ورته وویل: دا مغیرة AA دئ عروة ورته وویل: اې غداره ! ستا غدارۍ تر اوسه پورې زغمم ستا زما سره دا وفا ده ؟(مغیرة د اسلام مخکې څو کافران وژلي وه عروة یې دیت ورکړی و په دغه ځای کې یې و هغه کار ته اشاره وه) لنډه دا چې عروة د نبيﷺ سره خبرې کولې او پټ۔پټ به یې د سترګو تر بیخو د اصحابانو ﷺ حال هم معلوماوه کله چې بېرته و کافرانو ته ولاړی هغو ته یې وویل: اې قریشو ! زه د ډیرو پاچهانو دربارو ته تللی یم.

LARAWBAR

ketabton.com - The Digital Library

دقیصر، نجاشي او دکسرى دربارونه مي لیدلي دي او د هغوى اداب مي لیدلي دي قسم په الله ﷻ که ماد یو پاچا سره د خپلو ملګرو دومره محبت لیدلى دئ لکه د محمد ﷺ د ملګرو محبت چي دده سره دئ کله چي دى لاښي توکي دوى يې چابک په لاس را واخلي پر مخ او بدن يې موږي کوم امر چي دى وکړي د پوره کولو لپاره يې تړوله و ځغلي کله چي هغه اودس کوي نو د اوداسه د اوبو لپاره لاسونه ورته نیسي يو ځاځکى اوبه مځکي ته نه پرېږدي کوم يوه ته که ځاځکى ور ونه رسيږي نو دهغه بل يوه لوند لاس راکش کړي پر خپل مخ يې وموږي که د محمد ◄ په مخکي دوى خبري کوي نو په لوړ اوازيې نه کوي دادب له وجهي ده ته لوړ نه ګوري که د هغه د سر يادږيري وينته ولويږي نود برکت لپاره يې پورته کوي مځکي ته يې نه پرېږدي لنډه دا چي ما دهيچا دومره محبت دخپل مشر سره نه دئ ليدلى لکه د محمد ﷺ د ملګرو محبت چي دده سره دئ. وروسته نبي ﷺ عثمان ﷛ د قاصد په ډول مکې ته واستوى ځکه يو خو دى مسلمان و او بل دده په مکة کي ډير عزت و په همدې وجه دده په وړاندي ډيره ويره نه وه چي خلګ دي تاوان وررورسوي. نو ځکه يې دى د قاصد لپاره غوره و بلل سو. ده مبارک تشريف يووړى. مسلمانانو ارمان وکړى چي دى خو لاښه سو مکې ته ولاړى ښه په خوند به طوافونه وکړي نبي ﷺ وفرمايل: زما اميد نسته چي هغه دي زما پرته طواف وکړي. کله چي عثمان ﷛ مکې ته داخل سو نو ابان بن سعيد په خپله پناه کي واخيستى اورته وې ويل: چي ولاړ سه هر چيري چي ځې هيڅوک ستا منعه نسي کولاى عثمان ﷛ هم شاوخوا وګرځېدئ د ابو سفيان او د قريشو د سردارانو سره يې و ليدل د نبي ﷺ پيغام يې ورو رساوه کله چي ببرته راتلى نو د مکې خلګو ورته وويل: چي اوس راغلي يې ونيسه طواف وکړه ده مبارک په جواب کي ورته وويل عجيبه ده چي رسول الله ﷺ به منعه کړل سوى وي او زه به طواف کوم دا هيڅکله نه سي کېدلاى کافران دده پر دې خبره په غصه سوه دى يې بندي کړى او مسلمانانو ته يې حال ورواستوى چي عثمان شهيد

ketabton.com - The Digital Library

سو نبي ﷺ چي دا خبر واورېدئ دا صحابانو ؓ څخه يې تر آخري سلګۍ پوري د جنګېدو ژمنه واخیسته کافران چي د مسلمانانو پدې بیعت (ژمنه) خبر سوه دستي يې عثمان ؓ ایله کړی.(208)

فایده: په دې قصه کي د ابوبکر ؓ وینا او دمغیرة ؓ وهل، د اصحابانو ؓ عامه تګ لاره چي عروة په ډېر ځیر ولیده هم دا ډول د عثمان ؓ د طواف څخه انکار، هره قصه داسي ده چي د نبي ﷺ سره د بې اندازي میني خبر ورکوي. دغه بیعت (ژمني) ته بیعت الشجر وایي په قرانکریم هم ددې بیعت بیان راغلی دئ چي الله ﷻ په سورة فتح کي فرمايي:

⮪♊♦⬉ ✦✎♐︎♐︎✂ ♒♉⬁❎◆❻ ⇮⑨⬩◗⅄♑ ✉
♒①◆☼❑⬉➔⧄③♐︎♐︎◆🖮⬉③ ⬂❶⧄◗ ♒▫✓⧄☪⧄✌⬃⬩🡐☺⬂♑♐︎♐︎✂
❼⧄× ♐︎♐︎◆✌ ⌘☠⧄🖬⌧➔⬩▫ ⧃❑◆❷⌧☓⦿⌖♑♐︎♐︎✂ ✾💣⬂◆❒✌
⬩❑◆☪⑩⬁▤○○♑♐︎♐︎✂ ◆✌◆❽☼❒🕯⬩▫ ⬀☠⧃&⧃▯❑➔🖬➔🕭
♐︎♐︎✡⌛③❎❷⬩🕭 ♐︎♐︎☯⬩⬃✍⬩▫ ⬀☠🡐♑◆⌛🕔❒🏱❒🕮◆❒ ⬀☠⧃&⬀❸■🖬◆⬉
(209) ⮪⮫⧄⮳

پورتنی آیات به د ترجمي سره ژر په خاتمه کي راسي انشا الله.

۵- د حضرت ابن زبیر ؓ وینه چیښل

نبي ﷺ یو ځلي ښکرونه ولګول او کومه وینه چي راووتل ابن زبیر ؓ ته يې ورکړل چي دا یو سه یو ځای يې ښخه کړه ده مبارک هغه وینه را واخیستل خپله يې و چیښل او راغلی نبي ﷺ ته يې وویل چي وینه مي ښخه کړه نبي ﷺ ورته وویل: چیري دي ښخه کړه؟ ده مبارک ورته وویل چي

(208) خمیس
(209) سورة الفتح الاية (١٨)

ketabton.com - The Digital Library

و مي چيښل. نبي ﷺ ورته وويل: کوم بدن ته چې زما وينه ورسيږي هغه بدن اور ددوزخ نسي مسحه کولای خو د خلګو څخه تا ته هلاکت دئ ستا څخه و خلګو ته هلاکت دئ.[210]

فايده: د نبي ﷺ لوي او کوچني اودس مات تول پاک دئ په دې کي هيڅ مشکل نسته دنبي ﷺ ددې ارشاد څخه مطلب دادی چې د خلګو څخه تاته هلاکت دی ستاڅخه و خلګو ته هلاکت دئ علماؤ ليکلي دي چې و امارت او سلطنت ته اشاره ده خو (ځيني بيا اختلاف کوي) کله چې عبد الله بن زبير رضي الله عنه پيدا سو هغه وخت هم نبي ﷺ ودې طرفته اشاره کړې وه او ورته ويلي يې وه چې ستا يو پسه د چرمونبانو په منځ کي دئ داسې چرمونبان دي چې کالي به يې اغوستي وي وروسته د يزيد او عبدالملک مشهور جنګ د ابن زبير AA سره وسو او په هغه کي هم شهيد سو.

۲- د حضرت مالک بن سنان AA وينه چيښل

داحد په غزاء کي چې د نبي ﷺ په مخ اويا سر مبارک د خود دوې کړۍ ننوتې نو د يوې خوا حضرت ابو بکر رضي الله عنه وروځغستل او د بلې خوا ابو عبيده رضي الله عنه وروځغستل او په غاښو يې د کړيو را ايستل شروع کړه لومړۍ ابو عبيده يوه کړۍ په غاښ راوايستل دوهم غاښ يې مات سو. ددې دوو کړيو په راوتو سره د نبي ﷺ د پاک بدن څخه وينه راووته د حضرت ابو سعيد خدري رضي الله عنه پلار مالک بن سنان AA دغه وينه په خپلو شونډانو و څبښل او وې رودل وينه يې تېره کړه. نبي ﷺ و فرمايل: د کوم بدن سره چې زما وينه يو ځای سي هغه بدن د دوزخ اور نه سي مسحه کولای.[211]

۷- د حضرت زيد بن حارثة AA و خپل پلار ته انکار

---

(210) خميس
(211) قرة العيون

ketabton.com - The Digital Library

حضرت زید بن حارثﷺ د کفر په وخت کې د خپلې مور سره د اناو کورته تلی چې قافله یې بنو قیس و شکول او وې لوټل چې زیدﷺ هم پکښې و دی یې غلام کړې د مکې په بازار کې یې خرخ کړی. حکیم بن حزام د خپلې عمة خدیجې لپاره رانیوی د خدیجې چې کله دنبيﷺ سره نکاح وسوه نو خدیجې زید دنبيﷺ په خدمت کې وړاندې کړی. د زید پلار د خپل زوی په بیلتون ډېر غمګین و. ځکه طبعي خبره ده چې پلار د اولاد سره مینه لري. د زید پلار به د خپل زوی په جلاوالي کې ژړل او اشعار به یې ویل یوې خوا او بلې خواته به ګرځېدئ چې د شعرونو لنډه ترجمه یې داده: زه د زید په یاد کې ژاړم نه یم خبر چې هغه ژوندی دئ چې امید یې وکړم او که مرګی ختم کړی دئ په الله ﷻ قسم کوم چې دا هم نه ده راته معلومه چې اې زیده ! ته پستې مځکې هلاک کړې یې او که د غره مځکې هلاک کړې یې. ارمان چې ماته معلومه وای چې ته بیرته راځې که یا زما په ټول عمر کې لوی ارمان دادئ چې ته بېرته راسې اې زیده ! چې لمر راخیږي هم ته رایادېږې او چې باران کېږي نو هم ستا یاد ما ځوروي او کله چې بادونه چلیږي نو هم ستا یاد تازه کوي. های افسوسه زما غم او فکر ډېر اوږد سو زه به دده په لټه او تلاش کې په ټوله دنیا د ګرځېدو لپاره د اوښ چابکې په کار واچوم پر ټوله دنیا د ګرځېدو څخه به نه سم ستړی اوښ که ستړی سي خو زه نه ستړی کېږم خپل ټول ژوند به په دې کښې تېروم که ماته مرګ راسي نو ډېر به ښه وي ځکه مرګ هر شی فنا کوي که څه هم هر څوک هر څومره امیدونه لري خو زه به د خپلوانو څخه فلانکي فلانکي ، آل اولاد ته وصیت وکړم چې په دغه ډول په زید پسې تلاش وکړي. لنډه دا چې ده به په ژړا ژړا کې دا اشعار و ویل او تلاش به یې کاوه ناڅاپه دده د قوم څوکسان حج ته ولاړل(212) هلته یې زید و پېژندئ او خپل د پلار حالت یې ورته بیان کړی

(212) تر اسلام مخکې کافرانو هم دحج یوډول دود درلودی چې لوګ به یې پر مکه مکرمة باندې طواف کاوه او چک چکې به

ketabton.com - The Digital Library

د پلار شعرونه یې ورته وویل او د هغه د بیلتون قصه یې ورته وکړه. حضرت زید ﷺ وهغو ته درې شعرونه په لاس ورکړل چې مطلب یې داسې و. زه په خیر او خیرت کې یم زه د ډېرو سخیانو خلکو په غلامۍ کې یم زما لخوا هیڅ فکر مه کوئ. هغه کسان چې ولاړل د زید و پلار ته یې د زید د خیریت خبر ورکړی او هغه اشعاریې ورته وویل چې زید ورته ویلي وه او د زید ادرس یې وروښودئ. د زید پلار او اکا روان سوه د غلامۍ د خلاصېدو په نیت یې د ځان سره فدیه واخیسته د نبي ﷺ حضور ته ورغلل او ورته وې ویل: اې د هاشم اولاده ! او د خپل قوم سرداره ! تاسوخو د الله ﷻ د کور همسایګان یاست تاسو خو د حرم اوسېدونکي یاست تاسو خو خپل بندیان ازاده وی. وږو خلګو ته خوراک ورکوی موږ د خپل زوی د خلاصون لپاره راغلي یو پر موږ احسان او کرم وکړه زموږ فدیه قبوله کړه. زما زوی ازاد کړه بلکې څومره چې فدیه ده تر هغه زیاتې پیسې واخله نبي ﷺ ورته وویل: څه خبره ده؟ دوی ورته وویل چې موږ د زید په طلب راغلي یو نبي ﷺ ورته وویل. بس دومري خبره ده؟ دوی ورته وویل. هو ، نبي ﷺ ورته وویل: هغه راوغواړئ او پوښتنه ځني وکړئ که چیري په خپله خوښه تلی نو بېله فدیې یې بوزئ او که نه تلی نو زه پر داسي چا باندي زور نسم اچولای چي په خپله خوښه نه ځي دوی ورته وویل: تاسو تر حق هم زیات احسان وکړی دا خبره مو بیخي خوښه ده.زید ﷺ راوغوښتل سو نبي ﷺ پوښتنه ځني وکړه چي ته دوی پیژنې؟ زید ﷺ ورته وویل: هو ، دا زما پلار دئ او دغه بل مي اکا دئ نبي ﷺ ورته وویل: زما حال هم تاته معلوم دئ که په خپله خوښه زما سره اوسېدل غواړې خو زما سره اوسه او که ددوی سره ځې نو درته اجازه ده حضرت زید ﷺ ورته وویل یارسول الله ◄ ! زه ستاسي په مقابله کي هیڅوک نسم خوښولای ته زما د پلار پر ځای یې او د اکا پر ځای مي هم یې پلار او اکا دواړو ورته وویل: زیده ! د ازادۍ په مقابل کښې غلامي خوښوې؟ د پلار، اکا ، کور

یې کولې . داسي نه ده چي دزید خپلوان په دغه وخت کي مسلمانان وه فرضي حج یې اداکوی.ژباړن .

ketabton.com - The Digital Library

او نور قريبانو په مقابل کښې غلام او سپړل غواړې؟ زيد ﷺ ورته د نبي ﷺ و لوري ته اشاره وکړه اووې ويل: ما په ده کې داسي شيان ليدلي دي چې په مقابله کې يې هيڅ شی نسم خوښولای نبي ﷺ چې دده خبرې واورېدې نو دی يې په غيږ کې ونيوی او وې ويل چې دی ما په زوی والي نيولی دئ. پلار او اکا چې يې دا حال وليدئ ډېر خوشاله سوه او په خوشحالۍ سره يې پرېښود ئ ولاړل.(213)

فايده: حضرت زيد ﷺ په دغه وخت کې کوچنی هلک و چې پر خپل کور، پلار او نورو باندي يې د غلامۍ ژوند غوره کاوه داد هغه محبت ښودنه کوي چې ډېر ښکاره دئ.

٨- د احد په جنګ کي د حضرت انس بن نضر ﷺ عمل

د احد په غزاء کي چې مسلمانانو ماته و خوړل نو يو چا دا خبره مشهوره کړه چې نبي ﷺ شهيد سو ددې دردونکي خبرې چې کومې اغيزې پر اصحابانو ﷺ باندي ښکاره وې هغه ډېره ښکاره خبره ده. مسلمانانو ددې ويره ونکي خبر په اورېدو سره هغه پاته همت هم دلاسه ورکړی حضرت انس ﷺ راروان و چې د مهاجرو او انصارو په يوه ډله کي يې حضرت عمر AA او حضرت طلحة ﷺ وليدل چې ټوله د خوابدتيا په حالت کي دي انس ﷺ پوښتنه وکړه چې دا څه پېښه ده چې مسلمانان خوابدي ښکاري؟ دوی ورته وويل چې نبي ﷺ شهيد سو حضرت انس ﷺ ورته وويل چې دنبي ﷺ وروسته چې تاسو ژوندی پاته سئ نو څه به کوئ توري په لاسو کي واخلئ ځانونه قربان کړئ. حضرت انس ﷺ توره په لاس کي واخيستل د کافرانو په يوه ډله ورننوتی تر هغه پوري وجنګېدئ ترڅو چې شهيد سو.(214)

(213) خميس
(214) خميس

ketabton.com - The Digital Library

فايده: دده مبارک مطلب دا و چې د کوم چالپاره چې ژوند و هغه نسو پاته نو بيا ژوند پاته کېدل د څه لپاره دئ هم داسي وسوه، چې خپل ځان يې قربان کړی.

۹- په احد کښې د سعد بن ربيع ﷺ پيغام

نبي ﷺ د احد په غزا کې پوښتنه وکړه چې د سعد بن ربيع AA حال معلوم نه سو چې څه به پر تېر سوي وي يو صحابي AA يې دده د تلاش لپاره ولېږی دغه صحابي د شهيدانو په ډله کې لټون وکړی چې ګوندي ژوندی وي بيا يې په لوړ اواز وويل: زه نبي ﷺ رالېږلي يم چې د سعد AA خبر راوړه. د يو ځای څخه يو کمزوری اواز راووتی دغه صحابي و هغه طرفته ورغلی که يې وکتل سعد AA د شهيدانو په منځ کې پروت دئ لږ ساه پکښې ده کله چې نژدې ورغلی سعد ﷺ ورته وويل: چې نبي ﷺ ته زما سلام وايه چې زما د خوا دي الله ﷻ تاسو ته غوره بدل درکړي. کومه بدله چې يوه نبي ته د امتي لخوا ورکړل سوې ده ترهغه غوره بدله ، او مسلمانانو ته زما دا پيغام ورسوه. که ونبي ﷺ ته کافران ورسېدل او په تاسو کې يو سترګې لغړونکی و يعني ژوندی و نو د الله ﷻ په وړاندي يې بيا هيڅ عذر نه قبليږي. دا يې وويل وفات سو.([215])

فايده: فجزاه الله عنا افضل ماجزاي صحابياً عن امة نبيه.

([215]) خميس

ketabton.com - The Digital Library

په حقیقت کې دغه مبارکو تر سرتیرو اصحابانو د خپلې سر تیرۍ ثبوت ورکړی دئ (الله ﷻ دې یې قبرونه د نور څخه ورډک کړي) په زخمو باندې زخمونه قبلوي ساه یې وزي مګر ددې فکر نسته چې شکایت، وېره او یا دې غم وکړي بلکې ددوی سره په دغه حال کې هم د نبي ﷺ د حفاظت او پر نبي ﷺ باندې د ځان قربانولو شوق او جذبه سته. ارمان! په ماغوندې نااهله کې هم ددوی په څېر یوه لړه برخه مینه وای.

۱۰- د نبي ﷺ په قبر لیدو سره د یوې ښځې مرګ

د حضرت عائشې رضي الله عنها حضور ته یوه ښځه راغله او ورته وې ویل چې ماته د نبي ﷺ قبر مبارک راوښیه عائشې رضي الله عنها هغه مبارکه او د نوره ډکه کوټه ورخلاصه کړه چې دنبي ﷺ قبر مبارک پکښې و هغې ښځې چې قبر مبارک ولیدئ په ژړا سوه په ژړا ژړا کې وفات سوه. رضي الله عنها و ارضا ها.([216])

فایده: ایا تاسو ددې عشق نمونه یو ځای لیدلې ده چې دقبر د زیارت توان هم ونه لري او هلته یې ساه و خیژي؟.

۱۱- د اصحابانو رضي الله عنهم دمحبت متفرقي قصې

د حضرت علي کرم الله وجهه څخه یو چا پوښتنه وکړه چې د نبي ﷺ سره ځو مره مینه لرې؟ ده مبارک ورته وویل زمادي په الله ﷻ قسم وي چې نبي ﷺ مورږ ته تر خپلو مالو، مور او پلار، تر خپلو ځانو او د سختې تندې په وخت کې تریخو اوبو زیات محبوب دئ.([217])

([216]) خمیس
([217]) شفـاء

ketabton.com - The Digital Library

فايده: ده مبارک ريشتيا وويل: د اصحابانو مبارکانو هم داسي حالت و ځکه دوی د کامل ايمان څښتنان وه. الله ﷻ فرمايي:

⬀☠⬈✍⬈♦✏✍♦✍✂◆⬈ ♦♌🔔☒✍ ♌♋☽ ⬀✍➔🔔
⬀☠⬈▤🡐☼🕒◆❑⬃⌘♋☽◆❒ ⬀☠🡒🗎⬈♦✏✍□✡⬀✍❒🕮◆❒
⬄⚐⬈▤➔✍◆❸❷♎⌖♦⬉◆❒ ⬀✍⬈▤⬉♉🕒◆❒⬂♓❒🕮◆❒
✍⍓♎❑🡐☺🡐✌⬂▫◆❸♦✋⬂🔔✍✂ ⬊✌🕒◆❑⬂✌❒🕮◆❒
✍⍓♎⍓⑩✍❁○☒✍ ♦♌⬀❑♦⌖⬂③❒✌ ⮜❑♦❷🕒■♑♎✌◆❒
○▙⍓○❒🕮 ✏✍⍓♑♦☼⬀❑❁⮫⬀❷⬩✍ 🡐♊⮵▤🕒❁○♦✌◆❒
🕒♎🕮♋✏❑🡐♎◆❻◆❒ ★✏✍✂ ♐⮳♎♓✌ ☠🡒⌛⬂⓿⬩♍♋☽
🕒♎🕮♋✂⓿♋🖮⍓♎ ❼♋✗ 🖮⑩✍⍓♑⮵♉◆❒
✦✏✍✂ ♐⑥♋✌▫🕯♦③ 🗐✎✸☹⍓○ ☎✂❑⓿🕒✸✍◆❸♦✋⬩▫
❽♎⑨⬀🙵◆⑨ ⬩⬩ ✦✏✍✂◆❒ ▤ 🕒✎■✎❺⬀✌❑🕯♋✍
([218]) ⮘♊✎⮳ ♐▫✓⮢☽⮵○🕒☒▦⬂♍✍✂ ♦⚐⬀❑⬩☽⬂♍✍✂

ژباړه: دوی ته ووايه: که چيري ستاسو پلرونه، ستاسو زامن، ستاسو ورونه، ستاسو بيبياني، ستاسو قوم او هغه مال چي تاسو گټلی دئ او هغه تجارت چي ستاسو سره د هغه وتلو وېره ده او هغه کورونه چي تاسو يې خوښوی (که چيري دا ټول شيان) تاسو ته تر الله ﷻ او د هغه تر رسول ﷺ او د الله ﷻ په لاره کښي تر جهاد ستاسو خوښ وي نو تاسو صبر وکړئ تر هغه وخته پوري چي د الله ﷻ حکم راځي (او د الله ﷻ حکم نه منونکي خپل مقصود ته يعني عذاب ته رسوي)، الله ﷻ فاسقانو ته هدايت نه کوي.([219])

([218]) سورة التوبة الاية (٢٤)
([219]) بيان القران

ketabton.com - The Digital Library

په دې آیت کې د الله ﷻ د هغه کسانو سره د عذاب وعده ده چې د نورو شیانو سره تر الله ﷻ او تر رسول الله ﷺ زیاته مینه کوي. د حضرت انس ﷺ څخه روایت دئ چې نبي ﷺ فرمایي: تر هغه به یو ستاسو څخه کامل مؤمن نسي تر څو زما سره تر خپل پلار، اولاد او ټولو خلګو زیات محبت ونه کړي. د حضرت ابوهریرة ﷺ څخه هم داسې مضمون لیکل سوی دئ. علماؤ ویلي دي: چې ددې محبت څخه اختیاری محبت مراد دئ غیر اختیاري یعني اضطراري محبت نه دی مراد. که چیرې ددې محبت څخه طبعي محبت مراد سي نو هم کېدای سي خو بیا د ایمان څخه د کاملې درجې ایمان مراد دئ لکه د اصحابانو ﷺ ایمان چې و. حضرت انس ﷺ فرمایي: چې نبي ﷺ ورته وفرمایل: درې شیان دي که په چا کښې موجود سوه نو د ایمان خوږوالی به ورپه برخه سي لومړی د الله ﷻ او د رسول الله ﷺ سره محبت دئ چې تر هر شی زیات او خوندور دئ دوهم داچې د یو چا سره محبت کوي د الله ﷻ د رضا لپاره وي. دریم داچې د کفر ولوري ته تلل یعني کافر کېدل دومره ورته ګران سي لکه په اور کې پر بوتل.

یوه ورځ حضرت عمر ﷺ وفرمایل: اې د الله ﷻ رسوله ! ته ماته تر خپل ځان پرته تر ټولو شیانو محبوب یې رسول الله ﷺ وفرمایل: چې څوک تر هغه وخته پوري کامل مؤمن نسي جوړېدلای تر څوزه تر خپل ځان ورته محبوب نه سم. عمر ﷺ وویل: اې د الله ﷻ رسوله ! اوس ته ماته تر خپل ځان هم محبوب یې رسول الله ﷺ ورته وویل: (الآن) یا عمر ! یعني اوس اې عمره ! داچې د نبي ﷺ ددې جواب مطلب به څه وي علماؤ یې دوه مطلبه ښودلي دي. لومړی داچې اوس ستا ایمان پوره سو. دوهم داچې داخبرداری و چې اې عمره ! اوس دا خبره پیدا سوه پکار خو داوه چې د پخوا څخه وای. سهیل تستري ﷺ فرمایي: څوک چې په هر حال کښې نبي ﷺ په خپل والي یعني آقا ونه ګڼي هغه د سنتو خوند نسي څکلای. یو صحابي نبي ﷺ ته راغلی او ورته وې ویل چې د قیامت ورځ به کله راځي؟ نبي ﷺ ورته وویل چې د قیامت لپاره دې څه تیاري نیولې ده چې پوښتنه یې کوې صحابي ورته وویل ما ډیري روژې، خیراتونه او لمونځونه ندي کړي مګر

ketabton.com - The Digital Library

زما په زړه کښې مې دالله ﷻ او د رسول الله ﷺ سره محبت دئ نبي ﷺ ورته وويل چې د قيامت په ورځ به ته د هغه چاسره ملګري يې چې ته مينه ورسره لرې دغه حديث ډيرو اصحابانو نقل کړې دئ چې په دوی کښې عبد الله بن مسعود ، ابو موسي اشعري، صفوان، ابوذر رضي الله عنهم او داسې نور مبارکان هم دي. حضرت انس رضي الله عنه فرمايي چې اصحابانو رضي الله عنهم ته چې پدې حديث سره مسلمانانو ته ځومره خوشحالي حاصله سوه په هيڅ شي دومره خوشحالي نه وه ورته حاصله سوې.دا ښکاره خبره ده چې اصحابانو رضي الله عنهم ته خوشحالي په کار وه ځکه د نبي ﷺ محبت ددوی په رګ او ريښه کښې موجود وو نو بيا به ولې نه خوشحالېدل.د حضرت فاطمې رضي الله عنها کور د نبي ﷺ د کور څخه لرې ليري و نبي ﷺ وفرمايل: چې زما زړه غواړي ستا کور زما و کور ته نژدې سي حضرت فاطمې رضي الله عنها وويل: چې د حارثه رضي الله عنه کور تا ته نژدې دئ و هغه ته ووايا ست چې زما سره کور بدل کړي رسول الله ﷺ ورته وويل د حارثه رضي الله عنه سره مخکې هم يوځلي بدلون سوی دئ او س ما ته حياء راځي. حارثه رضي الله عنه په دې خبر سو دستي د نبي ﷺ و حضو ته ورغلی او ورته وې ويل چې زه خبر سوی يم چې تاسو د فاطمې رضي الله عنها کور و خپل ځان ته نژدې غواړئ دغه زما کورونه دي او تر دغه و تاسو ته هيڅ کور نژدې نسته هر يو چې موخوښ وي دهغه سره يې بدل کړئ اې د الله ﷻ رسوله ﷺ ! زه او زما مال دالله ﷻ او د هغه د رسول ﷺ دي اې دالله ﷻ رسوله ! زما دې په خپل خدای ﷻ سره قسم وي کوم مال چې تاسو زما څخه واخلی هغه زما ډېر خوښ دئ تر هغه مال چې زما څخه پاته سي نبي ﷺ ورته وفرمايل چې رښتيا وايې او د برکت دعا يې ورته وکړه او کور يې ورسره بدل کړئ.(220)

يو صحابي د نبي ﷺ حضور ته ورغلی او ورته وې ويل چې ستاسو سره زما تر ځان، مال، اهل او عيال محبت زيات دئ زه په خپل کور کښې ناست يم چې تاسو راپياد سی نو صبر مې نه

(220) طبقات

ketabton.com - The Digital Library

کېږي تر هغه وخته چي راسم او ستاسو زيارت ونه کړم اوماته په فکر کښبي راځي چي ما او تاسو ته مرګ خامخا راتلونکی دئ خو ددې وروسته به ته لوړو د انبياودرجو ته ولاړسې زما سره دا وېره ده چي بيا به زه تاسو نه وينم نبي ﷺ دده په جواب کښبي چوپتيا اختيار کړه تر هغه وخته چي جبرائيل عليه السلام راغلی او دا آيت يې نازل کړی:

♦✌❑←◎▪❷♑♎♐✁◆❒ ⅄✎♐✁ ⇗➚⊘➲⇖③ ♊♦✍◆❒

⌘☠⍓➔⇙☼❒🕮 ♦×⇦⊘🔔⅄✎♐✁ ⍓➚♦✍ ⍓⌨⊘◇❋◷♦♑♎🕯❒⬆🕯♦▫

⌘♊◷⊘♒⑩⊘▭❒✡♑♎♐✁ ⌘♊⊘♓✍ ☠⊘&⇗❸■▣♦⇖ ✦✎♐✁

⊘↗✎✁⍓⑨◘&❼☆♑♎♐✁◆❒ ♦×✓⇗☽③⊘♎⑨⇖♉◷♑♎♐✁◆❒

⌘♊⍝○⍓❍◆❒ 🗐 ♦×✓⇖♦⊘▣◷❍◷♑♎♐✁◆❒

(221) ⇖⊘⊘⇗ ♐☪☽⑩⊘▫◆❻ ⍓⌨⊘◇❋◷♦♑♎🕯❒⬆🕮

ژباړه: څوک چي د الله ﷻ او د هغه د رسول ﷺ اطاعت وکړي نو بېشکه دغه کس د هغه کسانو سره دئ چي الله ﷻ نعمت پرې کړی دئ(چي عبارت دي) د انبياؤ،صادقانو،شهيدانو او صالحانو څخه (او دغه کسان) ښه دي د ملګرتيا لپاره.

دغه آيت رسول الله ﷺ ده ته په جواب کښبي ووايه. داسي ډېري پېښبي اصحابانو رضي الله عنهم ته پېښبي سوي دي او خامخا ورته پېښبيدلې (عشق است و هزار بدګمانی-يعني مينه ده او زر بد ګمانی) همدا ډول يو صحابي نبي ﷺ ته راغلی او ورته وې ويل: چي زما ستا سره دومره محبت دئ هر وخت چي په خيال کي راسي که په هغه وخت کي زه رانسم او ستا زيارت ونه کړم نو زما غالب ګمان راسي چي زما ساه به ووزي خو زما سره دافکر دئ چي که چيري زه جنت ته ولاړ سم نو زما درجه به ترتا کښته وي او ماته به په جنت کي اوسېدل ستا د زيارت پرته هم لوی تکليف

---

(221) سورة النسآء الاية (٦٩)

ketabton.com - The Digital Library

وي نبي ﷺ دغه آيات ورته ووايه . پـه يو بـل حديث کښـي راغلي دي چي يو صحابي د نبي ﷺ حضور ته ورغلی او ډېر غمجن و نبي ﷺ پوښتنه ځني وکړه چي ولي غمجن يي؟ ده مبارک ورته وويل چي زه په يوه فکر کي يم نبي ﷺ ورته وويل: په کوم فکر کښـي يې؟ ده مبارک ورته وويـل موږ سهار او ماښام ستاسو حضور ته راځو ستاسو پـه زيارت زړونه خوشحاله کوو ستاسو پـه خدمت کښي کښېنو سبا چي تاسو د انبياء(عليهم السلام)ودرجې ته ورسېږی نـو مـوږ خو هلتـه نه سو رسېدلای (ستاسو د زيارت څخه به بې برخي يو) نبي ﷺ چوپ سو کله چي هغـه پـورتنی آيت نازل سو نبي ﷺ هغه انصاري صحابي راوغوښتی اوزېري يې پر وکړی. پـه يـوه حديث کښـي راغلي دي چي ډېرو اصحابانو پـورتنی شکايت وکړی نبي ﷺ پـورتنی آيت ورتـه ووايـه. پـه يـو حديث کښي راغلي دي چي اصحابانو ﷺ وويل: اې دالله ﷻ رسوله ◄ ! داخو ښکاره خبره ده چي نبي ﷺ پر امتي باندي فضيلت لري او د نبي ﷺ درجې به لوړې وي نو بيا به ددوی د يـو ځـای کېـدو لپاره کومه لاره وي نبي ﷺ ورته وفرمايل: چي د لوړو درجو خاوندان به راځي د کښـتو درجو والا سره به کښېني او خبري اتري به ورسره کوي.(222)

نبي ﷺ فرمايي چي زما څخه وروسته به ځني خلګ زما سره محبت کوونکي پيدا سي او دا هيله به لري چي کاشکي دوی دخپل مال، اهل او عيال پـه بدل کښـي زه ليـدلی وای د خالـد ﷺ لور عبده وايي چي زما پلار به کله د بدېدو لپاره ستوني ستخ پرېوتی سترګي بـه يې نـه سره ورتللې دنبي ﷺ په ياد او مينه به اخته و. د مهاجرينو او انصارو نومونه به يې اخيستل او يـادول به يې چي دا زما اصول او فروغ دي يعني دوی کوچني او لوي ددين ښاخونه دي زمـا زړه ددوی و لوري ته کش سوی دئ. اې الله ◄ ! ماته ژر مرګ راولې چي ددوی سره يو ځاي سم دا به يې ويل بيده به سو.

(222) درمنثور

ketabton.com - The Digital Library

حضرت ابو بکر صديق ﷺ يو ځلي وويل اې د الله ﷻ رسوله ! زه د خپل پلار د مسلمانېدو پر ځای ستاد اکا د ابو طالب د مسلمانېدو زياته ارزو لرم ځکه چي پدې سره به تاسي خوشحاله سی يو ځلي حضرت عمر ﷺ د نبي ﷺ اکا حضرت عباس ﷺ ته وويل زه د خپل پلار تر مسلمانېدو ستا په اسلام راوړلو زيات خوشحاله سوم ځکه ستاسو اسلام راوړل نبيﷺ ته ډېر زيات خوښ و. يوه شپه حضرت عمرﷺ د حفاظت ګښت کاوه چي د يوه کور څخه د څراغ رڼا راوتله او ديوې سپين سري آواز يې په غوږ سو چي وړی يې ورېشلي اشعار يې ويل چي ترجمه يې په دې ډول ده: محمد ﷺ ته دې د نيکانو خلګو درود ورسيږي د پاکو او سپېڅلو خلګو له لوري څخه هغه خلک چي الله ﷻ ته خوښ دي د دوی درود دي وررسيږي ښېشکه اې د الله ﷻ رسوله ! تاسو د شپې عبادت کونکی واست او په آخره شپه کښې ژړا کوونکی واست کاشکي ماته معلوم وای چي زه او خپل محبوب سره يو ځای کيږو که يا؟ ځکه چي مرګ په مختلفو حالاتو کي راځي نه ده معلومه چي ماته به مرګ په کوم حالت کي راسي اود نبيﷺ سره به تر مرګ وروسته يو ځای سم که يا؟ حضرت عمرﷺ دغه اشعار واورېدل دی هم په ژړا سو. د حضرت بلال ﷺ قصه ډېره مشهوره ده چي دی کله وفات کېدئ نو بي بي يې په جلا والي غمجنه سوه اووې ويل چي های افسوس ! ده مبارک وويل: څومره د خوند خبره ده چي صباته به د محمد ﷺ زيارت کوم او د هغه د اصحابانوﷺ سره به ملاقات کوم. د حضرت زيد ﷺ قصه په پنځم باب نهمه شمېره کي تېره سوه چي کله دارته پورته خېږول کېدئ ابو سفيان پوښتنه ځني وکړه چي ايا ستا داخوښه ده چي (خدای مکړه) د محمد ﷺ سره دا معامله وکړو او تا پرېږدو؟ ده مبارک ورته وويل چي په الله ﷻ دي مي قسم وي چي زه دا هم نسم زغملای چي نبي ﷺ په خپل کور کي وي او هلته دي په ده مبارک يو ځوزجګ سي اوزه دي په خپل کور کي په ارامی سره واوسم.ابوسفيان وويل: چي تر اوسه پوري ما دومري محبت کوونکي نه دي ليدلي لکه د محمد ﷺ ملګري چي دده محبت کوي.

ketabton.com - The Digital Library

خبر داري

علماؤ دنبيﷺ سره د محبت مختلفي نښي ليکلي دي. حضرت عياضؓ ليکلي دي: کوم ثوک چي يو شی خو ښوي هغه ته به پر نورو باندي تر جيح (لوړوالی) ورکوي هم دا معني د محبت ده که داسي نه وي نو محبت نه دیبلکي يوازي د محبت دعوه ده د نبيﷺ سره د محبت لويه اوضروري نښه داده چي په دده مبارک پسي اقتدا وکړي او طريقي يې اختيار کړي او دده مبارک داقوالو اوواقعاتو تابعداري وکړي په کومو شيانو چي يې امر کړی وي هغه پر ځای کړي او د کومو شيانو څخه چي يې منعه کړي وي د هغو څخه پرهيز وکړي په خوشحالۍ، غم، ناداري او پراخۍ کي دده مبارک پر طريقو روان يې الله ﷻ فرمايي:

⅄✐☙✄ ♦♌❑♒⌨⇖⬧➔✍ ⬄⚐🡐☞☪⬈✌ ♌⬂➂ ⬀✍➔🔔

✦✐☙✄ ⬉☠⬈▤⬀⌨⬂⌛⬄⬧⬉③ ❻♉☼❑⬉➔⬂⌨☐✍☙☙⬧▫

▤ ⬀✍⬈▤♦✍❑🡐☼➔❶ ⬀✍⬈▤⬧♑ ⬀❷♉▦⬂⬄♦③◆❒

(223)

ژباړه: دوی ته ووايه که تاسو د الله ﷻ سره محبت کوی نو زما تابعداري وکړئ الله ﷻ به ستاسو سره محبت وکړي ستاسو گناهونه به معاف کړي الله ﷻ بخښونکي او زيات رحم لرونکي دئ.

خاتمه

(223) سورة آل عمران الاية (٣١)

ketabton.com - The Digital Library

د اصحابو کرامو‎ﷺ‎ سره معامله او ددوی لنډ فضليتونه

د اصحابو‎ﷺ‎ څو قصې د نمونې په ډول وليکل سوې که نه نو ددوی قصې لوی او غټ کتابونه هم نسي ليکلای په اردو ژبه ددوی په اړه زيات کتابونه او رسالې هم پيدا کېدلای سي څو مياشتي وسوې چي دغه رساله مي شروع کړې وه. بيا د مدرسې د بوختيا او د وخت د تنګوالي له امله و ځنډېده اوس يې پر دغه پاڼو ختموم کوم څه چي پکښې ليکل سوی دي هيله لرم چي د فايدې اخيستولو وړ سي په آخر کښې پر يوه خبره باندي خبرداری زيات اړين دئ هغه دا چي د يوې خوا پدې آزاده زمانه کښې زموږ د مسلمانانو ددين په کارو کښې کمزوري ده او د ازادۍ رنګ دئ د بلې خوا د اصحابانو‎ﷺ‎ په پېژندلو دهغوی د آدابو او احتراماتو په هکله زياته کمزوري ده داخو لاڅه کوي ځني خلګ خو داسي هم سته چي د دين څخه دبي پروايۍ له امله ددوی په اړه ګوستاخي کوي حال دا چي اصحابان مبارکان ددين بنسټونه دي ددين لومړي خپرونکي دي مونږ ددوی حقونه تر مرګه پوري نه سو پوره کولای الله‎ﷻ‎ په خپل فضل ددوی پر پاکو نفسونو سلګونو زره رحمتونه نازل کړي دي چي دوی د نبي‎ﷺ‎ څخه دين لاسته راوړی او مونږ ته يې راورساوه ځکه نو پدې خاتمه کښې د قاضي عياض‎ﷺ‎ د شفآء نومي کتاب څخه د يو فصل لنډه ترجمه چي ددې موضوع سره وړ ده ليکم اور ساله باندي ختموم دی مبارک فرمايي: چي د نبي‎ﷺ‎ په اعزاز او اکرام کښي دا خبره شامله ده چي د نبي‎ﷺ‎ د اصحابانو‎ﷺ‎ به اعزاز کوئ ددوی حق به پېژنئ، ددوی تابع داري به کوئ، ددوی ستاينه به کوئ، دوی ته به د مغفرت دوعا کوئ، ددوی په خپل منځي اختلافاتو باندي به چوپ پاتېږئ د مؤرخينو، شيعه ګانو ، بدعتيان او ناپوهو راويانو د روايتو څخه به مخ اړوئ. هغه روايتونه چي ددوی په شان کښي تاوان پيدا کوي ددې ډول څخه که څه روايت واورېدل سي نو دهغه به په ښه ډول تاويل

ketabton.com - The Digital Library

کوئ او پر ښه لار به یې حملوئ ځکه دوی ددې حق دار دي. د امبارکان په بدۍ مه یادوئ ددوی نیکی، ښه صفتونه اوددوی فضائل بیانوئ او د عیب د خبرو څخه یې چوپ واوسئ لکه نبيﷺ چې فرمايي: کله چې زما د اصحابانوؓ بد بيان کېږي نو چوپتيا غوره کړئ د اصحابانوؓ فضائل په قران کريم او احاديثو کښې زيات راغلي دي الله ﷻ فرمايي:

[illegible]

ketabton.com - The Digital Library

☪□◆❷♑▦⬂⬄□✍☠⬋ﬡ⬃☸♑✍♑💣☼🕔⬓⬩♐◘🕔❍🕔♍♎♏✂
(224) ⬖✖✗⬀ ♏☺☺⓿♑→♦⬉✂🕗❷⇳♉❐🕮◆❐

ژباړه: محمد ﷺ دالله ﷻ رسول دئ کوم کسان چې دده سره ور سره دي سخت دي پر کافرانو او په خپل منځ کې رحم لرونکي دي ته به ويني چې رکوع او سجده کوونکي دي د الله ﷻ فضل او رضا لټونکي دي ددوی نښې ددوی په مخانو کې د سجدې اثر دئ هم دا ډول ددې مثال په تورات او انجيل کښې هم سته لکه يو تخم (چې لومړی راشين سي) نازکه پونګه راوباسي بيا زوروره سي نو بنه په قوت کې سي بيا پر خپله تنه باندې برابر سي (همدا ډول اصحابان ﷺ هم وه چې اول کمزوري وه وروسته الله ﷻ ورځ تر بلې قوت وروبخښئ او داقوت الله ﷻ ځکه ورکړی) چې پدې قوت سره کافران د حسد له امله وسوځي. الله ﷻ د هغو کسانو سره وعده کړې ده چې ايمان يې راوړی دئ، نيک کارونه يې تر سره کړي دي چې الله ﷻ به مغفرة ورته کوي او لوی اجر به ورکوي.

دا ترجمه په دې ډول ده چې د تورات پر لفظ باندې آيات پوره سي ځکه د آيات په فرق سره ترجمه فرق کوي لکه د تفسيرونو څخه چې معلوميږي. په همدغه سورة کې الله ﷻ فرمـــــــــــــــــــــــــــــــــايي: ♍🕔♈🕕⬩⑨⇳ ❻◆✖⬘♉♒ ✂♏✏✦⬉◆♊⬖

♒①◆☼❏⬉➔♐③♏◆🖮⬉③ ⬂❶♐🕖 ♒▫✓♑☪♑✍⬃⬩←☺⬂♍♎♏✂

❼♐× ♏◆✍⌘☠♐◘⍓➔⬩▫♓□◆❷⍓⬈⦿⌖♍♎♏✂ ❁💣☼⬂◆❐✍

⬩□◆☪⑩⬗▤○○♍♎♏✂ ◆✌◆❽☼❐🕯⬩▫⬀☠♓ﬡ♓▯❑➔◘➔🕭

♏✡⌛③✖❷⬩🕭 ♏☯⬩⬃✍⬩▫⬀☠←♑◆⌛🕔❐⚐❐🕮◆❐ ⬀☠♓ﬡ⬀❸■◘◆⬉

☪□◆❸❷♑✞☒✍ ⌘⚐♑☼♏◆⬄◆✍◆❐ ⬖⬗♑⬀

(224) سورة فتح – رکوع (٤)

LARAWBAR

ketabton.com - The Digital Library

✂◷❽③⌘❽♦⇖✦✐✍✂♦♌♎⌧✍♦❒▤✍◻&♦✠❒⇗⓿➔❁▫♦③
⇦⇨✍⇳✍✞☺⓿⇱▤⍓❍

ژباړه: بېشکه الله ﷻ راضي سو دهغه کسانو څخه چي ستا سره پـه سفر کي وه او ستا سره يي تر درختي لاندئ بيعت وکړی. بيا الله ﷻ پـه هغـه (اخلاص او صداقت) عـالم و چي ددوی پـه زړو کي و نو الله ﷻ پر دوی باندي ارامتيا راواستول او دوی تـه يې نژدې فتحـه ورنصيب کړه (چي مراد څني د خيبر فتحه ده) او الله ﷻ ډير غنيمتونه ورنصيب کړه چي دوی اخيستل او الله ﷻ غالب دئ او زيات د حکمت څښتن دئ.

په بل ځاي کي الله ﷻ د اصحابانو ﷺ په اړه فرمايي:

☎✂❒←⑨⍓♑◷♦⇖✍♦✌☎✂❒➔♎⍓⑨✽◷◂✌♎⍓♊✍❻
▤✍✽✍♦♎♊◻✌☠←♑⬃✡♎☺♦▫☎♎❍⬂⓿■⌧♦⇖⍋✐✍✂
☎⇖❷♎→♦☞♈♦③♊◻✌☠⬋&⬃❁♎✌♦❒◷←❍♦⌛⬂♦♦✞
(225)⇦⌘⌘⇳⌖⌧③♎⑨⬀⌨♦✍☎✂❒⇗✉⓿⑨♦✍✍♦✌♦❒

ژباړه: په دې مؤمنانو کي داسي کسان سته چي د الله ﷻ سره يي کومه ژمنه کړي وه پـه هغـه کي ريښتني وختل داسي دي چي خپل نذر يې پوره کړی (يعني شهيدان سول) او څني د پـوره کولو په موخه انتظار کوي او ددوی د ارادو پـه بدلولو کي هيڅ بدلون نسي راتـلای پـه بدلولو سره.

په بل ځای کي الله ﷻ فرمايي:

⌘♊♎✌ ♦♌❑⇗✉◻❒☞❁✍✂ ☙♍❑→◑♎⌛◷❍❍✉✍✂♦❒
✍❻✍✽◷☼☞❁✍✂♦❒ ♦✗⇦⌘❷✍✗◷⍓♑←☺⬂✉✍✂

---

(225) سورة احزاب - رکوع ۱۳

ketabton.com - The Digital Library

☠➔♎❑⇖➔♦⌨□✍☞✃ ♦×⇦⍉🔔⅄✏☞✃◆❒
⬀☠⬋&⬃❁♦⇖ ✦✏☞✃ ☙⑥⇪⌘▪❻ ☙♊◷❃○⇳❍⍉✉⍉✍
⬀☠⬅●○▭ ⦿⑨♦⇖❒📖◆❒ ⬅○⬃☪♦⇖ ☎✃❑➔➢◆❻◆❒
⇖❷◷⍓♑⬃☼☞❀☞✃ ☞⍓♑♦☞⬂◆❒✌ ❽⌘❷⇳⤯♦✍▭💣◷□☪⍓♉
⍓⌨⍉☙◷♦❶ 🗐 ✃✡⑨♦✍❒📖 ✏☞■&❸⍉▫ ♦×⇦⍉☞⍉✃◷⍓⌘
(²²⁶) ⬁➢⬁⬁⬁ ⇖☹⬈⍉➔⍓➔⬂☙☞✃ ⇖☙⬀❑☒▦⬂☙☞✃

ژباړه: کوم مهاجر او انصار (چي په ایمان راوړلو کي تر نورو) مخکي دي او خومره خلک چي په اخلاص سره ددوی تابعداري کوي الله ﷻ ددې ټولو څخه راضي دئ او دوی د الله ﷻ څخه راضي دي الله ﷻ ددوی لپاره جنتونه برابر کړي دي چي تر درختو (تر ښاخو) لاندي به يې (ځلور ويالي) بهيږي او هميشه به په جنت کي وي دغه هم لويه کاميابي ده.

په دغه آیاتو کي الله ﷻ د اصحابانو﷡ څخه خپله خوښي ځرګنده کړې ده همدا ډول په ډيرو حديثونو کي ددوی زيات فضائل راغلي دي نبي ﷺ فرمايي: چي زما څخه وروسته په ابو بکر ﷛ او عمر ﷛ پسي اقتدا کوئ. په يوه حديث کي راغلي دي چي نبي ﷺ فرمايي: زما اصحاب﷡ د ستورو په شان دي په هر يوه پسي چي اقتدا وکړی سمه لاره به پيدا کړی. ډيرو محدثينو په دغه حديث کي خبري کړي دي په همدې وجه پرقاضي عياض﷫ باندي اعتراض دئ چي دغه حديث يې نقل کړي دئ خو ملا علي قاري﷫ ليکلي دي چي ممکنه ده چي دده په آند به د بيلو طريقو له امله داعتبار وړ وي يا په دې وجه چي داد فضائلو ځای دئ د فضليت په ځای کي کمزوری حديث نقل کول هم جائز دي حضرت انس ﷛ فرمايي چي نبي ﷺ فرمايلي دي چي زما اصحاب﷡ داسي مثال لري لکه په خوراک کي مالګه چي دغه خوراک بې له مالګي

(226) سورة التوبة الاية (١٠٠)

ketabton.com - The Digital Library

ښه کېداي نسي. نبي ﷺ فرمايي: زما د اصحابو ﷡ په اړه د الله ﷻ څخه ووېرېږئ دوی د ملامتيا نښه مه جوړوئ ځوک چي ددوی سره محبت کوي هغه زما سره محبت کوي او ځوک چي ددوی سره کينه لري هغه زما سره کينه لري چا چي دوی ته تکليف ورکړی هغه ماته تکليف را کړی چا چي ماته تکليف راکړی هغه الله ﷻ ته تکليف ورکړی او ځوک چي الله ﷻ ته تکليف ورکړي د الله ﷻ په راکښولو کي به راسي.

نبي ﷺ فرمايي: زما اصحابو ﷡ ته ښکنځل مه کوئ په تاسو کي که ځوک د احد د غره سره برابر سره زر خيرات کړي نود اصحابو ﷡ د يوه يا نيم مد ثواب نسي لاسته راوړلای. نبي ﷺ فرمايي: ځوک چي اصحابو ته ښکنځل کوي پر دغه کس د الله ﷻ، ملائکو او ټولو انسانانو لعنت دئ او ددغه سړي نه فرض قبليږي او نه نفل. نبي ﷺ فرمايي: چي الله ﷻ ټوله انسانان را چڼ کړل د انبياؤ (عليهم السلام) څخه پرته په دوی ټولو کي يې دغه څلور کسان غوره کړه: حضرت ابوبکر ﷛، حضرت عمر ﷛، حضرت عثمان ﷛ او حضرت علي ﷛ او دوی يې زما پر ټولو اصحابانو ﷡ باندې بهتر و ګرځول ابو سختيياني ﷬ فرمايي: کوم چا چي د ابوبکر ﷛ سره محبت وکړی هغه خپل دين سيده کړی. چا چي د عمر ﷛ سره محبت وکړی نو د دين روښانه لاره يې پيدا کړه. چاکه دعثمان ﷛ سره محبت وکړی د الله ﷻ په رڼا سره روښانه سو او چا چي د علي ﷛ سره محبت وکړی دغه کس نو د دين رسۍ ونيول. ځوک چي د اصحابانو ﷡ ستاينه کوي دغه کس د نفاق څخه پاک دئ، ځوک چي د اصحابانو ﷡ بې ادبي کوي منافق، بد عتي او د سنتو مخالف دئ زما سره دا بيره ده چي هيڅ عمل به قبول نسي تر څو د اصحابانو ﷡ سره محبت پيدا نسي او ددوی په اړه يې زړه پاک نسي. په يو حديث کي راغلي دي چي نبي ﷺ فرمايي: اې خلګو ! زه د ابوبکر ﷛ څخه خوشاله يم تاسو دده مرتبه وپېژنئ زه دعمر AA ، عثمان AA ،علي AA ، طلحة ﷛، زبير ﷛، سعد ﷛، سعيد ﷛، عبد الرحمن بن عوف ﷛ او عبيده بن جراح ﷛ څخه خوشاله يم تاسو ددوی مرتبه وپېژنئ. اې خلګو کوم ځوک چي د بدر او احد په غزا کي شريک سوي دئ

ketabton.com - The Digital Library

الله ﷻ وهغو ته بخښنه کړې ده تاسو زما د اصحابو ﷺ په اړه زما لحاظ کوئ او د هغه خلګو په باره کښې زما لحاظ کوئ چې د دوی لوڼې زما په نکاح کښې دي او یا زما لوڼې د دوی په نکاح کښې دي داسې نه چې د غه خلک د قیامت په ورځ ستاسو څخه د یو څه ظلم مطالبه وکړي او هغه به بیا نه بخښل کېږي په یوه حدیث کې راغلي دي چې نبي ﷺ فرمایي: زما د اصحابانو، زومانو او نورو اصحابانو په اړه زما لحاظ کوئ څوک چې د دوی په اړه زما لحاظ وکړي الله ﷻ به د د غه کس په دنیا او آخرت کې حفاظت وکړي او څوک چې زما لحاظ ونه کړي الله ﷻ د هغه کس څخه بېزاره دئ او د چا څخه چې الله ﷻ بېزاره سي کېدای سي چې پر یو څه باندې ونیول سي د نبي ﷺ دا ارشاد هم دئ چې نبي ﷺ فرمایي څوک چې زما د اصحابو ﷺ په اړه زما لحاظ وکړي د قیامت په ورځ به زه د ده محافظ یم. په یوه بل حدیث کې راغلي دي چې نبي ﷺ فرمایي څوک چې زما د اصحابو ﷺ په اړه زما لحاظ ونه کړي حوض کوثر ته به را نه وستل سي ما به یوازې د لیرې څخه وويني. سهل بن عبد الله ؓ فرمایي څوک چې د نبي ﷺ د اصحابانو ﷺ تعظیم او درنښت نه کوي هغه پر نبي ﷺ ایمان نه دئ راوړی.

الله ﷻ دې په خپل فضل او مهرباني، سره د خپل نیولو او د خپل د رسول ﷺ د قهر او خوابدتیا څخه ما ته، زما دوستانو ته، زما خواخوږو ته، زما د ناستې ولاړې خلګو ته، زما مشائخو ته. زما شاګردانو او ټولو مؤمنانو ته خلاصون را کړي او د دغه مبارکو اصحابانو ﷺ په مینه دې زموږ زړونه ډک کړي.

وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام الاتمان الاكملان علي سيد المرسلين وعلى آله واصحابه الطيبين الطاهرين وعلى اتباعه واتباعهم حملة الدين المتين. ﷺ

مؤلف: مولانا محمد زکریا کاندهلوي نور الله مرقده مقیم مدرسه مظاهر العلوم سهارن پور.

ketabton.com - The Digital Library

نېټه: **۱۷**ـ شوال المکرم ـ **۱۳۵۷**ـ هـ ق. یعني د کوچني اختر اوولسمه د دوشنبې ورځ

ژباړونکی: مولوي عبدالهادي (حماد) کندهاري عفی الله وعافاه. مدرس ومدیر جامعه اسلامیة اشرفیه اوله ناحیة کندهار افغانستان.

نېټه: **۲۱ ـ ۹ ـ ۱۴۲۸** هـ ق. چې د **۱۱ ـ ۷ ـ ۱۳۸۲** هـ ش سره سمون خوري د چهارشنبې ورځ.

ketabton.com - The Digital Library

پـــای

Thank you for reading

Find more e-books and articles on Ketabton - your multilingual digital library.

www.ketabton.com

Ketabton - Pashto, Farsi, Arabic & English